TÜRKİYE'DE YARGI YOKTUR

Yargıçların Kaleminden Yargının Ahvali

ORHAN GAZİ ERTEKİN • FARUK ÖZSU
KEMAL ŞAHİN • MUZAFFER ŞAKAR • UĞUR YİĞİT

Orhan Gazi Ertekin, Faruk Özsu,
Kemal Şahin, Muzaffer Şakar, Uğur Yiğit
TÜRKİYE'DE YARGI YOKTUR

© Tekin Yayınevi
TÜRKÇE YAYIN HAKLARI

Kitabın Editörü
Orhan Gazi Ertekin

Yayıma Hazırlayan
Sevim Erdem

Kapak Tasarım
Uğur Yiğit-Fırat Bingöl

Sayfa Tasarım
Gülizar Ç. Çetinkaya

2. Basım
(Tekin Yayınevi 1. Basım)
Şubat 2014

Baskı ve Cilt
Yaylacık Matbaası
Litros Yolu, Fatih Sanayi Sitesi, No: 12/197-203
Topkapı / İstanbul
Tel: (0212) 567 80 03
Sertifika No: 11931

TEKİN YAYIN DAĞITIM SAN. ve TİC. LTD. ŞTİ.
Ankara Cad. Konak Han, No: 15/A
Cağaloğlu - İstanbul
Tel: (0212) 527 69 69 - 512 59 84 Faks: (0212) 511 11 22
www.tekinyayinevi.com
info@tekinyayinevi.com
Sertifika No: 12336

ISBN: 978-9944-61-061-2

Orhan Gazi Ertekin, Faruk Özsu,
Kemal Şahin, Muzaffer Şakar,
Uğur Yiğit

TÜRKİYE'DE YARGI YOKTUR

TEKİN

Orhan Gazi Ertekin (Gaziantep Hâkimi), 1993 yılında Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nden mezun oldu. 1998 yılında Siirt, Baykan'da hâkimliğe başladı. Radikal, Taraf, Star, Zaman gazeteleri ile Express, Birikim, Tarih ve Toplum, Toplum ve Bilim dergilerinde yazıları yayımlandı. "Cumhuriyet Dönemi'nde Türkçülüğün Çatallanan Yolları" başlıklı makalesi 2002 yılında İletişim Yayınları tarafından, Kürt meselesi ile Türk-İran ilişkileri üzerine analizlerin yer aldığı "Öz Soy Operası: Kayıp Bir Destan Kayıp Bir Tarih" makalesi 2005 yılında Toplum ve Bilim dergisi tarafından yayımlandı. Yargı Meselesi Hallolundu (Epos Yayınları) kitabı 2011 yılında, Faruk Özsu ile birlikte yazdığı Türkleşmek İslamlaşmak Memurlaşmak: Ak Parti Cemaat ve Yargının Hikayesi" kitabı (Nika Yayınevi) 2013 yılında yayımlandı. 2009 yılında Demokrat Yargı Derneği'nin kurucu kadrosunda yer aldı ve eşbaşkanlığını yürüttü. Halen Gaziantep'te hâkim olarak görev yapmakta ve Demokrat Yargı Derneği'nin eşbaşkanlığı görevini sürdürmektedir.

Faruk Özsu (Mersin Hâkimi), Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nden 1993 yılında mezun oldu. 1998 yılında Emirdağ'da hâkim olarak mesleğine başladı. Radikal İki, Star, Taraf ve Agos gazeteleri ile Güncel Hukuk, Express ve Ayrıntı dergilerinde yazı ve röportajları yayımlandı. Orhan Gazi Ertekin ile birlikte yazdığı "Türkleşmek İslamlaşmak Memurlaşmak: Ak Parti Cemaat ve Yargının Hikayesi" isimli kitabı (Nika Yayınevi) 2013 yılında çıktı. Yazılarında ağırlıklı olarak yargı sosyolojisine dikkat çekti. Türk yargısının teşkilatlanma, zihniyet ve iktidarla ilişkileri bağlamında anlaşılması yönünde çaba sarf etti. 2009 yılında Demokrat Yargı Derneği'nin kurucu kadrosu içinde yer aldı. Halen de bu dernekte başkan yardımcısı ve Mersin'de hâkim olarak görev yapmaktadır.

Kemal Şahin (Küçükçekmece Hâkimi), Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nden 1992 yılında mezun oldu.1995 yılında Burdur'da hâkimliğe başladı. Radikal İki ve Taraf gazeteleri ile Hukuk Gündemi, Ankara Bar Review, Hukuka Felsefi ve Sosyolojik Bakışlar, Güncel Hukuk ve Yeni Harman dergilerinde yazıları yayımlandı. 2009 yılında Demokrat Yargı Derneği'nin kurucuları arasında yer aldı ve genel sekreterlik görevini yürüttü. Halen genel sekreterlik görevini sürdürmekte ve Küçükçekmece Adliyesi'nde çalışmaktadır.

Muzaffer Şakar (Yargıtay Tetkik Hâkimi), Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nden 1998 yılında mezun oldu, 2001 yılında Kocaeli hâkimliğine atandı. Hukuk ve yargı konularındaki yazıları gazete ve dergilerde yayımlandı. İnsan hakları konusunda sivil toplum kuruluşları ile birlikte yürüttüğü faaliyetleri bulunmaktadır. Yüksek lisans tezini "ifade özgürlüğü" konusunda yazmış olup, halen Ankara Üniversitesi Genel Kamu Hukuk Bölümü'nde doktora çalışmasını sürdürmekte ve "yargı" konulu bir doktora tezi hazırlamaktadır. Kurulduğu tarihten bugüne Demokrat Yargı Derneği üyesidir.

Uğur Yiğit (Ankara Hâkimi), 1989 yılında Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nden mezun oldu. 1994 yılında Cumhuriyet Savcısı olarak göreve başladı. Günlük gazeteler ile çok sayıda hukuk dergisinde yazıları yayımlandı. Yazılarında, yargının örgütlenmesi, yönetimi, finansmanı, iç ve dış konjonktürle ilişkileri ile İslam ve Batı Medeniyeti mukayeseli yargı ve hukuk politikaları, yargı-insan, toplum, şehir etkileşimi üzerinde yoğunlaştı. 2010 yılında Demokrat Yargı Derneği'ne katıldı ve yönetim kurulu üyeliğini yürüttü. Halen Ankara Hâkimi'dir ve Demokrat Yargı Derneği'nin eşbaşkanlığı görevini sürdürmektedir.

"Bu toplumun hep bir mazlumu ve hep bir galibi mi olacaktır? Bu sorunun artık ülkemizde sık sorulur hale gelmesi gerekir. Senin için, benim, bizim için"

Fatma KUŞÇUOĞLU

"Ben sizin yalan ve hilelerinizle başedemedim, bu bana dert oldu. Ama ben de sizin önünüzde diz çökmedim. Bu da size dert olsun (Seyit Rıza)."

Didem YAYLALI

Merhum Hâkim Fatma Kuşçuoğlu ile Merhum Hâkim Adayı Didem Yaylalı'nın aziz hatıralarına...

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ 19
TÜRKİYE'DE NEDEN YARGI YOKTUR?
VE ADLİYELER NEDEN ÇÖKMEKTEDİR? 23
Peki Adliyeler Neden Çökmektedir? 29
TÜRKİYE'DE YARGI VE İDEOLOJİK DÖNÜŞÜMLER 33
Türkiye'de Yargı Krizi 33
Yargının Tarihsel Hattı 34
Yargının İdeolojik İnşası 35
2010 Referandum Sonrası
Yargının İdeolojik Yeniden İnşası 37
TÜRKİYE'DE OLAĞANÜSTÜ
YARGILAMALAR ÜZERİNE NOTLAR 39
Siyasal Tarih Olağanüstü Yargılamalar Tarihidir 40
Olağanüstü Mahkemeler Siyasi Mağduriyet Mekânlarıdır 42
İDDİANAMELER ÇAĞI 47
Eski Devlete Yeni İlaç 48
Yargı Ordulaşıyor 48
Demokrasiye Yeni Kıskaç 49
24 MART MUHTIRASI 51
Yeni İktidar ve Eski Demokrasi 51
Siyasetin Kriminalleştirilmesi 52
Terörle Mücadele Heyulası 53

TAM GAZ ALATURKA ADALETE 55
Hukuktan Bihaber Çözümler 55
Ordulaşma Eğilimi 57
BİR ÜLKENİN SÖZLE BİTMEYEN KAVGASI 59
Yargı ve Özgürlükler 60
Türkiye'de Dindarlık Halleri 61
Yasaklanan Sözdür 62
YARGIDA DİNDARLAR DA KAYBEDİYOR 63
Son Marifetleri 64
28 Şubat'ın Asıl Mirasçısı 65
Çözüm Demokratik Uzlaşma 66
YARGI ÜZERİNE UZUN DÖNEMLİ DÜŞÜNMEK TÜRKİYE'DE YARGININ ULUSAL VE ULUSLARARASI JEOPOLİTİĞİ 67
Geçmişi Nasıl Okumalı? 68
Peki Bugünü Nasıl okumalı? 69
Ara Dönem 71
2010 Referandumu Sonrası Yargı Panoraması 71
Yargının Değişmeyen Zihniyeti 72
Özel Harp, Özel Kuvvet, Özel Harekât, Özel Yetkili 72
Hükümet Politikası mı Yeni Yargı İktidarı Politikası mı? 73
Darbe mi Oldu? 74
Ordu Vesayetinden Yargı Vesayetine 74
Yeni Dönem Pazarlıkları ve Meşruiyetinin Sağlanması 74
Yeni Dönem Yargı Projeksiyonu 75
Sonuç 76
ORTADOĞU PENCERESİNDEN YARGI VE ORDU 77
Zamanlama 77
Sadece Belirli Bir Grup 79
Yöntem Değişikliği 79

YÜKSEK MAHKEME KARMAŞASINA ÇÖZÜM TEMYİZ MAHKEMESİ 83
Yüksek Mahkeme Enflasyonu 84
Mahkemelerin Vahim Manzarası 84
Yargının Çöküşü 85
Güç Zehirlenmesi 86
İlk Derece Mahkemesi Olarak Yargıtay ve Danıştay 86
Kuvvetler Ayrılığı, Yüksek Mahkemeleri Bağlamaz mı? 88
Yüksek Mahkeme Üyelerinin Masuniyeti 89
Dosya Okumadan Karar Veren Hâkim 91
Peki, Bu Kadar Önemli İşleri Üstlenen Tetkik Hâkimi Kimdir? 93
Kesin Bozma Nedeni ve Adil Yargılamayı İhlal 94
Kulis Yeteneği 95
Vergi Cenneti'nden Yargı Cenneti'ne 96
Hukuk Bürolarında Uzmanlaşma 97
Yargı Başkenti 98
Yüksek Mahkeme Üyelerinin Ticaret Merakı ya da Yargıtayevi / Butik Estella Olayı 98
Maksat İş Yükünü Azaltmak Olunca Meslek İlkeleri ve Kuralları Teferruattır Anlayışı 100
Tehlikeye Dikkat 103
ŞEHİR VE ADALET SARAYI 105
Adaletin Ölçüsü Adliye Sarayı mıdır? 106
Sosyolojik Yönden 108
Psikolojik Yönden 109

YARGININ AHVALİ 113

YENİ BAŞLAYANLAR İÇİN YARGI REHBERİ 115
Referandum Öncesi 116

HSYK ve Yargıçlar 118
Yargıçlara Çağrı 119
SIRADIŞI VE RUTİN BİR ADLİYE MESAİSİ 121
Can da Mal da Tehlikede 125
Sorun Yargının Kendisinde 126
Toplumdan ve Hayattan Uzak 127
Sonuç 129
YENİ HSYK SÜRECİ SEÇİM NEDİR?
NEDEN BİR HSYK SEÇİMİ OLMADI? 131
Seçim Nedir? 132
Peki 2010 HSYK Seçiminde Ne Oldu? 135
Muhafız Alayı 136
Elü Emürlüler 136
YENİ HSYK'YI ANLAMAK İÇİN İKİ ANAHTAR
160'LAR VE TOLGA ONUR HADİSELERİ 139
160'lar Süreci 140
2010 Öncesi Yargıtay 140
2010 Referandumu Sonrası 142
Tolga Onur Hadisesi 147
İlk Karar: Mesleğe Kabul Etmeme 149
İkinci Karar: 3. Daire Kararında Direnir 152
Son Karar: Genel Kurul, Tolga'nın Başvurusunu
Kesin Olarak Reddeder 155
Kamuoyunun Tolga'dan Haberdar Olması 156
MÜSTERİH OLUN, YARGI DEĞİŞMEDİ 159
Vasatın Adaleti 160
Yargı Yargıya Bırakılamaz 161
YENİ HSYK VE YARSAV DÜETİ 163
Türk Tipi İnkâr 163
Devletçi Gelenek 164
Şaşırtmaca Muhalefet 166

SAMİ SELÇUK REDDİYESİ 167

YARGIDA CAHİLİYE DEVRİNİN SONU 169
Dışarıdaki Komedi 169
İçerideki Ahvalimiz 171
YARGIYA DAİR BEZDİREN KLİŞELER 175
Dersimiz Yargı 176
Darbecinize Güveniniz 176
Yargı Erke Dönergeci mi? 177
Bülent Hanım, İmdat 178
EYVAH YİNE YARGI REFORMU 181
Yargı ve Entelektüeller 182
Yargının Üç Beyazı 182
Kutsal Yargı Miti 183
TESEV'in raporu 184
YARGIYI ANLAMA KILAVUZU 187
Yargıyı Anlamak 188
Bir Meslek Olarak Yargı 188
Yargı Cemaati 189
Çare Ne? 190
GELENEKSEL YARGI ŞENLİKLERİ 193
Yeniden Yargı Vesayeti 193
Apolitik Tutum 194
Yargı İktidarının Katmanları 195
KANUN İLE HUKUK ARASINDA SIKIŞMAK 197
Kanunla Hukuk İlişkisine Dair 198
HAKİİİMMM TEBLİGAT HAZIRLA 201
YASALAR, YARGIÇLAR ve KARARLAR 207
Vicdan Önemlidir 208
İfade Özgürlüğü 208
Yalvaran Yasalar 209

CÜBBENİZ SİZİN OLSUN ARTIK 211
Alaturka Liberaller 212
Dört Bin Militan 213
Hükümet-Cemaat 214
Yargının Gerçek Muktediri 214
YARGI VE ENTELEKTÜELLERİN ÇÖKÜŞÜ 217
Dersimiz Yargı ve Hukuk 217
Neler Olmuş Oysa 219
Bilge Analist 219
Entelektüellerin İflası 220
HAKİM VE SAVCILARA SESLENİŞ 223

İKİNCİ BASKIYA ÖNSÖZ

Her kitap, yazarının/yazarlarının kaleminden çıktığı andan itibaren kendi serüvenini yaşamaya başlar. Bu nedenle de kitapların "yazar"ları olsa da "sahip"leri yoktur ve haliyle artık onların kendi hikâyeleri vardır. Bu gerçek, kitapları adeta birer canlı varlığa dönüştürür. Kitapların hayata dokundukları yerde kendi parmak izlerini bırakmasının sebebi de budur. Kabaca her kitabın anlamını belirginleştirecek kendine özel bir hikâyesi vardır diyebiliriz.

Bu kitaba gelince, daha yayımlanalı altı ay bile olmamışken, ülkede yaşanan iktidar krizine kendi parmak izini basma "talihi"ne erişmiştir. Ülke, bu altı ay içinde adeta "Türkiye'de yargı yoktur" kitabının sahneye uyarlanmış hallerini yaşadı ve hala yaşamaya devam ediyor. Kitabın temel tezlerine kulak kabartırsak, bir süre daha yaşamaya devam edeceğini de öngörebiliriz. Çünkü ülke ve ülkedeki neredeyse tüm siyasal aktörler, bu kitabın yargıyı daha ciddiyetle tartışma ve buna uygun çözümler bulma çağrısından uzak durmaya devam etmektedirler ne yazık ki. Bu da, kitabın "talihsizliği"dir. Kuşkusuz, bu durum ülke için de bir talihsizlik anlamına gelmektedir.

Buna rağmen, bizler gene de, çağrımızı yineliyoruz:

İlk olarak, yargı meselesine karşı yüzeysel ve geçici politik konumlar almaktan vazgeçilmesi gerekmektedir. Güncel çıkarları temel alan her yaklaşım, sahibine mutlaka bir tehdit olarak geri dönecektir. Bu gerçeği tatmayan bir siyasal hareket veya parti olmamıştır bugüne kadar.

İkinci olarak, Türkiye'de yargıyı anlamak istiyorsanız, bugüne kadar sizlere söylenen her sözü unutmalısınız. Çünkü bütün o "yargı bağımsızlığı, hukuk devleti, hukukun üstünlüğü" vs. üzerine sarfedilen sözler ciddiyetsiz ve temelsiz klişelerden başka bir değere sahip değillerdir. Kitabı okuduğunuzda, bu gerçeğe istisna teşkil eden herhangi bir "büyük hukukçu"nun olmadığını da göreceksiniz.

Ve üçüncüsü, Türkiye'de hukuk ve yargı konusunda en çok söz hakkına sahip olanların hâkimler, savcılar, avukatlar, kısacası hukukçular olduğu zannedilmiştir ve buna uygun siyasi ve kurumsal talepler devreye girmiştir. Oysa bu yaklaşım doğru olmadığı gibi, tamamen yanlıştır. Türkiye, artık bu antidemokratik yaklaşımdan derhal kurtulmalıdır. Zira hukuk ve yargı birincil olarak toplumun meselesidir. Toplum söz konusu ise hukukçular, hukuk ve yargı konusunda en son söz hakkına sahip grup içinde bulunmaktadırlar.

O halde gelin, Türkiye'nin hukuk ve yargı alanında "olağanüstü ciddiyetsiz konumları olağanüstü bir ciddiyetle savunmaktan" vazgeçip, doğru dürüst bir adalet alanı üretilmesinin peşinde koşalım. Aksi taktirde, Türkiye'nin geçmişi olduğu gibi geleceği de "Türkiye'de yargı yoktur" kitabının yeniden sahnelendiği bir alan olarak kalmaya devam edecektir...

Elinizdeki kitap birinci baskısına oranla genişletilmiş bulunmaktadır. İlk baskıda olmayan ve bir kısmı sonradan yazılan "Tam Gaz Alaturka Adalete", "Yargı ve Entelektüellerin Çöküşü", "Cübbeniz Sizin Olsun Artık" "Yeni Başlayanlar İçin Yargı Rehberi" ve "Yargıda 'Cahiliye Devri'nin Sonu" başlıklı yazılar bu baskıya eklendi ve böylece daha hacimli ve bütünlüklü bir çalışma ortaya çıktı.

Son olarak; çalışmamızın ikinci baskısının sorumluluğunu üstlenen Tekin Yayınevi ile ciddi, tiziz ve profesyonel olduğu kadar, ilgili ve meraklı bir okuyucu olduğu da anlaşılan edi-

törleri ve kıymetli ekibine ayrı ayrı teşekkür etmeden geçmek olmaz...

Hakiki bir hukuk ve yargı tartışması yapılmasına bir nebze olsun katkı sağlayabilirsek ne mutlu bize...

Orhan Gazi Ertekin, Faruk Özsu,
Kemal Şahin, Muzaffer Şakar, Uğur Yiğit
28 Ocak 2014

GİRİŞ

Orhan Gazi Ertekin

Türkiye'de yargı tartışmaları, hep bir samimiyet sorunu ile malul olmuştur. En son ahvalimizden başlayalım. Geldiğimiz aşamada yargı tartışmalarının en kısa özeti şudur; son 2-3 yıldır yargıyı ele geçirdiğini düşünen AKP bugün yargıyı ele geçirmek istemektedir. Son 2-3 yıldır AKP'nin yargıyı ele geçirdiğini söyleyenler bugün AKP'nin yargıyı ele geçireceğini söylemektedirler. Evet. Hakikaten de yargı üzerine yürüttüğümüz tartışmalara baktığımızda halimiz evlere şenliktir! Son on yıllık süreci de hesaba katarak şunu rahatlıkla söyleyebiliriz: Siyasal tarafların aldıkları pozisyonları ve demeçlerini dikkate alırsak, yargı tartışmasının bu ülkede, herkesin asık bir suratla yaptığı bir "geyik türü"nün adı olduğunu hemen anlayıverirız. Tüm politik aktörler yargı üzerine ciddiyetle konuşmaktadırlar. Fakat, ne kadar gülünç olduklarının hiç kimse farkında değildir. Oysa herkesin yargı adına söylediklerine, yargı karşısında aldıkları politik konumlara ve bunların farklı dönemlerde aldığı farklı şekillere gülmek için ihtiyacımız olan tek şey normal bir zekadır.

Türkiye, neredeyse son on yılını yargı merkezli siyasal tartışmalarla geçirdi. Fakat, yargı üzerine ciddiye alınabilecek bir tartışma alanını hâlâ üretemediğimiz gibi, geldiğimiz noktada tam bir ciddiyetsizlik halinden bahsetmek gerekiyor.

Kuşkusuz ki yargı tartışmaları geçmişte de gerçek bir politik eğlence alanıydı. Biz bu eğlence alanını geçmişten hatırlıyor olmalıyız. 1954-56-58 yılları ile 1961 sonrası, 1988 ve sonrası ile 2006 sonrası siyaset ve yargı tartışmaları şöyle bir takip edilirse bugün oynanan eğlenceli oyunu daha iyi anlayabiliriz. 1954-56 yıllarında ve tabii ki 1958 yılında Demokrat Parti yargıdaki sorunları gündeme getirdiğinde CHP yargıdaki gücü ve etkinliğine dayanarak birdenbire "Yargı Bağımsızlıkçılığı" oyununu oynamaya başlamıştı. O güne kadar CHP "yargı bağımsızlığı"ndan değil çok çok farklı bir anlama gelmek üzere "adli istiklal"den bahsediyordu. Aynı durum 2006 sonrasında bir kez daha gündemimize geldi. Bir kez daha CHP "yargı bağımsızlığı" derken AKP ise "yargı vesayeti"nden dem vuruyordu. 2010 HSYK seçimlerinden sonra ise bu kez CHP yargıda sorunlardan bahsetmeye başladı ve tabii ki "yargı bağımsızlıkçılığı" koltuğunu bu kez AKP doldurmaya başladı. 7 Şubat 2012 tarihinden sonra ise çok daha eğlencelik bir durum meydana geldi. Bu kez de daha on beş gün önce "yargıya milletin eli değdi" diyen bir başbakan topu topu birkaç haftada yargıya kimin elinin değdiğini anlayıverdi. Ve bir kez daha "yargı vesayeti"nden dem vurmaya başladı. Tabii ki "yargı bağımsızlıkçılığı" bu kez de Gülen Cemaati'nin elinde kalıverdi.

Bu gülünç çatışma hallerini son bir yıl içindeki yargı tartışmalarında da gözlemleyebiliriz. Hükümet, 2010 Referandumu sonrasındaki HSYK seçimleriyle beraber cemaatin yargıyı ele geçirdiğini anladığında her şey için geç kalmıştı. Bu nedenle, yargının yeniden ve kendi programı çerçevesinde inşasını yeni Anayasa tartışmaları ile birlikte geliştirmeyi tercih etti. 2013 yılının şubat-mart aylarında Yargıtay ve Danıştay'ı lağvedip yerlerine tek bir temyiz mahkemesi kuracağını, ayrıca HSYK'yı da yeniden inşa edeceğini duyurduğunda Cemaat bir kez daha ve derhal "yargı bağımsızlıkçılığı" bayrağını zirveye çıkardı. Birkaç ay sonra ise hükümet, Yargıtay ve Danıştay'ı

lağvetmekten vazgeçip, HSYK'yı yenilemek üzere diğer partilerle uzlaştı. Cemaat'in bu kez cevabı "demokrasinin kazanımlarının elden gitmekte" olduğu şeklindeydi.

Sanırım bu kadar özet yeter. Bu kadarlık bir özet bile bize, Türkiye'deki yargı süreçlerinin olduğu kadar tartışmalarının da trajik ve komik olduğunu ortaya koyuyor. Bu durumun sadece politik aktörlere has olmadığını da eklemek gerekir. Türkiye'nin aydın ve entelektüelleri de aynı eğlenceli beyanların asık suratlı taşıyıcıları olmuşlardır. Entelektüel ve aydınların son beş yıl içindeki analizlerine kabaca bakıldığında tek bir tespitlerinin doğrulanmadığı apaçık ortaya çıkmıştır.

Tüm bu trajikomik söz ve beyanların sebebi çok açıktır. Türkiye, bir yargı tartışmasını nasıl yapacağını bilmemektedir. Basın bilmemektedir. Aydın ve entelektüeller de bilmemektedirler. Politik aktörler de aynı sorunla maluldürler. Kuşkusuz, bunun sadece bir "bilgi" sorunu olduğu söylenemez. Daha ötesi tüm bu aktörler geleneksel bir siyasetin araçları durumunda olduklarından yeni ve demokrat bir yargı ve hukuk çizgisi üretmeye dönük siyasal ufuktan ve heyecandan da yoksundurlar. Bu durum Türkiye'nin doğru dürüst bir yargı tartışması yapmasını, yargıyı tanımasını ve giderek gerçek bir yargı ve hukuk alanı yaratmasını da engellemektedir.

Şu halde, son on yıldır hukuk ve yargı meselelerinde kendine özgü bir entelektüel külliyat yaratan ve yarattığı bu entelektüel bilgiyi son dört-beş yılın siyasal süreçleri içinde sınayan demokrat yargıçların yargı gündemini doğru bir eksene oturtmaya çalışmaları artık bir zorunluluktur. İşte bu kitap bu çabanın bir ürünüdür. Bu kitap; yargı, hukuk ve adalete dair çok temel tespitlerde bulunurken, ülkenin yargı ile girdiği "yangın"ın nasıl söndürüleceğine dair ipuçlarını da ortaya koymaktadır.

TÜRKİYE'DE NEDEN YARGI YOKTUR? VE ADLİYELER NEDEN ÇÖKMEKTEDİR?

Orhan Gazi Ertekin

Türkiye'de maalesef adalet, yargı, mahkemeler, adliye ve hâkim-savcılık mesleklerinin tartışılmasına dönük ciddi bir külliyat yoktur. Yargı ve hukuk sözlüğüne dair olan bu kavramların genellikle birbirlerinin yerlerine kullanıldıklarına şahit oluruz. Bu meseleler konusunda serbest çağrışımlarla düşünmeye çalışmamızın sebebi de buradadır. Oysa söz konusu kavram ve kurumların anlamlarının belirgin bir hale getirilmesine özellikle de bugünlerde çok ciddi bir ihtiyaç vardır. Bu müesseseleri yerli yerine oturtmayı başarabilen bir ülke hem ciddi ve samimi bir devlet ve kurumlar sorgulaması yapmayı başarmış sayılır hem de bu kurumların demokratik yenilenmesine dönük politik atılım imkânlarını somutlaştırmış olacaktır. Gerçek anlamda adalet ve yargı inşa etmenin yolu da buradan geçer.

Bu cümlelerden olmak üzere, örneğin yargı, mahkemeler ve adliyeler birbirine karıştırılmaktadır. Oysa yargı öncelikle devlet teorisi ve daha özelde de demokrasi, milli egemenlik/halk egemenliği, kuvvetler ayrılığı, siyasal toplum gibi modern kurumlara dair bir siyasal konumla beraber ortaya çıkar. Buna karşılık, "mahkeme" kavramı Anayasa Hukuku teorilerinin temel kavramıdır. Adliye ise mahkemeler ile savcılık teşkilatının

ortak örgütlendiği ve savcılık eliyle yönetildiği bir "mekân"ın adıdır. Adliye gerçekte Anayasa teorilerinde bile yeri olmayan bir "korsan mekân"ın adıdır. Gerçekte hiçbir Anayasamızda "adliye" kurumuna rastlanmaz. Anayasalar, esas olarak mahkemeler ve savcılık teşkilatını temel yargısal birimler olarak ele alır. Buna karşılık Türkiye'deki hakim yargı geleneği her nasılsa "Adliye"ler üzerine kurulmuştur. Aynı kavramsal sorunlar hâkimlik ve savcılığa dair mesleki konumlar açısından da geçerlidir. Her iki mesleki konum iç içe geçmiştir ve mesleki sınırlar belirsizleşmiştir.

Oldukça yaygın olan bu kavram kargaşası nedeniyle adliyelerin, mahkemelerin, hâkim ve savcıların bulunduğu her yerde bir yargının olduğunu farz ederek düşünmeye başlarız. Bununla beraber bu kavramlar arasındaki farkların ve sınırların, özellikle de yargı bakımından çok ciddi tarihsel ve güncel sorunlar yaşayagelen bir ülke olan Türkiye'de belirginleştirilmesi oldukça önemlidir. Bu sayede demokrasi, hukuk devleti, milli egemenlik/halk egemenliği, siyasal özgürlükler gibi meselelerde nerede bulunduğumuz anlaşılabileceği gibi, ilerleme kaydetmenin imkânları da açıklaşacaktır. Burada özellikle yargı kavramı ve kurumu üzerinde duracağız ve onu diğer kavramlardan ayırdetmeye çalışacağız. Bu sorgulamanın sonunda Türkiye'de gerçek anlamda bir yargının olmadığını da anlamış olacağız. Bir adliyeyi veya hâkimlik-savcılık mesleklerinden oluşan bir topluluğu bir "yargı" haline getiren en az beş karakteristik ölçü vardır.

Birinci karakteristik şudur: Yargı, esas olarak, devletin toplum tarafından kısıtlanması tecrübesine denk gelir. Dolayısıyla yargı işlevi öncelikle devletin içinden değil toplumun içinden doğar. Yargı, devletin toplumu sınırlandırma aracı değil, toplumun devleti sınırlandırma aracıdır. Eğer yargı ve yargı faaliyeti esas işlevini devletin dışından, toplumsal talep ve beklentiler üzerinden geliştirmez ise "o" şeyin adı "adliye" olur. Yani bir "devlet dairesi" dir karşımızda olan.

Bu konuda Türkiye için biri tarihsel, diğeri güncel iki çok benzer örnek verilebilir.

Birinci örneği 1944 Yargılamalarından yani "Türkçülük Davası"ndan seçeceğim. Nazilerin 1944 Nisan ayından itibaren yenilgiye uğradığının kesin olarak anlaşılması üzerine Türkiye'de bir "ırkçılık-turancılık dosyası" açılması gereği duyulmuş ve İnönü 19 Mayıs 1944 Nutkunda Türkçü entelektüelleri işaret ederek "yargı görevini yapacaktır" demişti. Eğer o günlerde bir adliye çalışanı, bir yargı mensubu çıkarak "Adliyenin ne zaman ne görevi yapacağına iktidarın kendi politik takvimine bakarak karar verilmez. Burada bağımsız yargı vardır," deseydi orada bir "yargı müessesesi"nin varlığından açık biçimde bahsedilebilir olacaktı. Fakat, yargı orada derhal "görev"ini yapmıştır. Başka deyişle, o zamanın adliyesi toplumun (örneğimizde Türkçü entelektüellerin) devlet gücünün kısıtlanması taleplerinin bir aracı değil, devlet iktidarının bir aracı olmuştur. Bu örnekte karşımıza çıkan müessesenin adı "Adliye" dir. Yani devletin hâkim-savcılık mesleğini icra edenleri çalıştırdığı bir "devlet dairesi"dir.

Çok benzer bir diğer örnek ise yakın zamanlarda yaşanmıştır. Başbakan Erdoğan, BDP'lileri işaret ederek "biz yargıya gerekenleri söyledik" dediğinde, HSYK 1. Daire Başkanı yutkunarak "sayın başbakanın dili sürçmüştür" diyerek iktidarın sözlerinin tevil edildiği, iktidarın sözlerine mazeret taşındığı bir yerde yargıdan bahsedilemez. Burada olan şey de bir "adliye"dir ve bir "devlet dairesi" dir.

İkinci önemli ölçü veya karakteristik, yargının toplumsal meşruiyetiyle alakalıdır. Bir adliye müessesesini aynı zamanda yargı müessesesi haline getiren şey toplumsal meşruiyetin yaygınlığıdır. Yani adliyenin toplumda yaygın, ortak adalet ve vicdan ölçüleri geliştirmesidir.

Yargı, birbirinden farklı, birbiri ile çatışmalı ve hatta birbirine (bu çok önemli) düşman kesimlerin ortak rızasını almak

ve kendisini bu çatışmalı toplumsal ve siyasal haritanın tam ortasına meşru üçüncü bir güç olarak yerleştirmek zorundadır. Bu meşruiyet, adliye müessesesine kendiliğinden ve sadece adliye olduğu için verilmez. Adliyede hâkim-savcılar olduğu için de verilmez. Adliye ve hâkim-savcılar bu meşruiyeti kendileri, kendi eylemleriyle üretirler ve tarihsel bir tecrübeye dönüştürürler.

Bu açıdan Türkiye'ye baktığımızda iki çok ciddi sorun karşımıza çıkmaktadır.

Birincisi, Türkiye birbirinden çok farklı ve hatta karşıt adalet ve vicdan ölçülerine sahip bir topluluklar dünyasıdır. Böyle bir toplumda ortak adalet ve vicdan ölçüleri geliştirilmesinin imkânları en başından azalır.

İkinci olarak, Türkiye'de hâkim-savcılar veya adliye bu parçalı ve farklı adalet ve vicdani ölçüler dünyasını, kendi çaba ve gayretleri ile ortak bir adalet ve vicdan alanına taşımayı başaramaz ise orada bir yargı değil bir adliye var demektir.

Nitekim, Türkiye'de yargılamalar tarihine kısaca göz atıldığında, yargılananlar hep "başkaları"nın yargısı tarafından yargılandıkları algısına sahip olmuşlardır ve dahası bu tarihsel bir doğrudur. Biraz önce bahsettiğimiz "1944 Türkçülük Davası" örneğinden başlayarak saydığımızda; 1949'da komünistler, 1961 Yassıada'da muhafazakâr-sağ politikacılar, 1971'de solcu gençler, 1980'de solcu ve sağcı gençler, 28 Şubat 1997 sonrası dindar-mütedeyyinler, 1999'da Gülen Cemaati, 2007-2008'de AKP'nin ta kendisi ve arkasından bugün ise cumhuriyetçi-kemalist gruplar ve askerler aynı adliyenin değişik dönemlerde mağduru olmuşlardır ve her grup kendisini bir "başka gücün" yargıladığı gerçeğinden emindir. Bu durum, Türkiye'de adliyenin farklı toplumsal ve siyasal grupların ortak rızasını üretemediğini, çatışmalı ve hatta düşman gruplar arasındaki meşru bir üçüncü taraf olarak kendisini inşa edemediğini ve daha önemlisi her grubun adliyeyi sadece bir "araç" olarak

gördüğünü açıkça göstermektedir. Böyle bir durumda yargıdan değil sadece adliyeden bahsedilebilir.

Gelelim üçüncü temel ölçü ve karakteristiğe. Bu da yargının temel hak ve hürriyetler ilişkisiyle alakalıdır. Temel ilke şudur: Yargı temel hak ve hürriyetlerin ihlal ve işgali karşısında aktif ve ısrarlı bir güçtür. Bu ihlal ve işgaller karşısında aktif ve ısrarlı olmayan ve buna dair bir gelenek oluşturamayan bir adliyenin yargı olduğundan bahsedilemez.

Bu ölçü için çok basit bir karşılaştırma yapacağım. Pakistan ve Türkiye'de birbirine çok yakın dönemlerde askeri darbeler gerçekleştirilmiştir. Fakat, Pakistan yargısı, Pakistan'da darbe olduğunda "biz bu darbeyi hukukçuluğumuz ile bağdaştıramıyoruz" diyerek istifa etme yolunu seçmişti. Aynı dönemlerde bizim Anayasa Mahkemesi üyelerimiz ise 1980 darbecilerinin karşısına geçip saygılarını sunabilmek için sokağa çıkma yasağının bitmesini bekliyorlardı... 28 Şubat dönemindeki yargı mensuplarının Genelkurmay'daki halini hatırlamak bile istemiyorum...

Çok açıktır ki Türkiye adliyesi ve Mahkemeleri temel hak ve hürriyetlerin ihlal ve işgalleri karşısında dayanıklı ve yaygın bir gelenek üretememiş ve hatta tam tersine, hak ve hürriyetlerin kısıtlanmasının bir aracına dönüşmüştür. Bu olan şeyin adı yargı değil adliyedir. Yani bir "devlet dairesi" dir.

Dördüncü önemli ölçü; yargının "merkezsiz" ve "karargahsız" bir yapı olması ile alakalıdır. Yargı, gerçekten de merkezsiz bir müessesedir. Başka deyişle yargı temsil edilebilemez bir erktir. Bu durum yargının hem zihniyet hem de teşkilat düzeyinde özgün ve özel bir kişilik ve kimlik yapısı oluşturması gerçeğinden gelir. Yargıyı dünyanın hiçbir yerinde hiçbir kişi veya kurum temsil edemez; ne Adalet Bakanı, ne HSYK ne Yargıtay ne Anayasa Mahkemesi ne Demokrat Yargı ne de YARSAV... Bunların hiçbiri yargıyı temsil edemez. Hepsi sadece kendisini temsil edebilir.

Bu çerçevede Türkiye örneğine baktığımızda, adliyelerin ve hâkimlik-savcılık mesleklerinin, merkez yapılarının (Adalet Bakanlığı, HSYK, Yargıtay, Danıştay, Anayasa Mahkemesi vs.) sıradan bir parçasına dönüştürüldüğü ve bu merkez yapılar tarafından hâkimlik ve savcılık mesleklerine dönük özgüven geliştirilmesini engelleyici sayısız "idari bağ"lar oluşturulduğu görülür. Türk adliyesi, dünyanın hiçbir yerinde olmadığı ölçüde hiyerarşi ve kast sistemi üzerine inşa edilmiştir. Hâkim ve savcılar, birkaç temel gelişme tarafından oluşturulmuş bir mengenenin altında ezilmektedir. Adliye içi hiyerarşi, kast baskısı ve iş yükü baskısı yukarıdan bastırmakta, buna karşılık ise; hâkim ve savcıların mali iflas sınırında tutulmaları da aşağıdan bastırarak tam bir mengene mekanizması yaratılmaktadır. Kendi kişilik ve kimlik yapılarını en özgün ve özgüvenli halleriyle tecrübe etmek yerine Türk hâkim ve savcıları bu "merkez"lerin sıradan bir parçasına dönüştürülmüşlerdir. Hem teşkilat hem de zihniyet düzeyinde böyle bir merkezi yapının parçasına dönüştürülmüş bir adliyenin yargı olduğundan bahsedilemez. Türkiye'de olan şey bir adliyedir ve bir hâkimlik-savcılık tecrübesidir.

Beşinci önemli karakteristik ise; hem siyasal anlamda hem de kurumsal anlamda bir devlet alanında, yargının varlığı için öncelikle özerk bir hukuk düşüncesinin varlığı şarttır. Özerk bir hukuk düşüncesinin varlığı, belirli bir siyasi grubun veya liderin söz ve eylemlerinin hukuk olarak dayatılmasının önüne geçebilecek en temel noktalardan birisidir. Özerk bir hukuk alanının varlığı, hukuk düşüncesinin siyasi çıkar alanının dışına doğru ilerleyerek orada iktidarlar karşısında nispeten dokunulmaz ve özerk bir alan yaratmasını sağlar. Bu da bir ülkede yargının temel zeminini oluşturan bir başka şarttır.

Bu açıdan Türkiye'ye bakıldığında ise; siyasi güçlerin ve liderlerin kendi söz ve eylemlerini bir hukuk haline getirmekte neredeyse hiç zorlanmadıkları ve iktidarların bu geleneklerine

karşı hukuksal düşünce alanının özerk ve bağımsız bir eğilim oluşturmayı başaramadığı görülmektedir.

Bir ülkede hâkimler ve savcılar olması o ülkede yargının olduğu anlamına gelmez. Bir ülkede adliyenin bulunması o ülkede yargının olduğu anlamına gelmez. Dünyanın bütün ülkelerinde hâkimler, savcılar ve adliyeler vardır. Ama bütün ülkelerde bir yargı yoktur. Türkiye'nin toplumsal ve siyasal tarihi, maalesef, devlet alanında bir yargının var oluşuna imkân vermemiştir. Devlet alanı içinde yargı esas olarak bir İngiliz tecrübesidir. Amerikan tecrübesi ise bunu devlet teşkilatının kurumsal dengeleri içerisine yerleştirmiştir. Sonradan çok ciddi sorunlar yaşamasına rağmen bugün başardığından söz edilebilir. Buna karşılık kıta Avrupa'sı örnekleri daha sorunlu yargı örneklerini ortaya çıkarmıştır. Örneğin üç dönem önceki Fransız Adalet Bakanı'nın samimi bir sözü sonradan meşhur olmuştur: "Adalet toplumu olduğumuz söylenemez. Fakat, en azından adliye toplumu olduğumuzu söyleyebiliriz." Avrupa'nın "geçiş süreci" devletleri olan İspanya, Portekiz ve Yunanistan ise kısmen bir yargı müessesesi üretebilmiş durumdadırlar. Bu ülkelerdeki yargı ve adliye sorunları varlığını sürdürmektedir.

Peki Adliyeler Neden Çökmektedir?

Bugün Türkiye adliyelerinin dört önemli gelişme sebebiyle çöküşü başlamış durumdadır.

Birincisi; Türkiye adliyeleri 2010 HSYK seçimlerinden itibaren ciddi biçimde boşaltılmaktadır. Türkiye adliyelerinde zaten bir tarihsel eğilim olan "Kürsüden Kaçış" süreci, bu dönemden itibaren gerçek bir taşınma halini almıştır. 2010 Referandumundan önce kürsü dışı görev yapan hâkim ve savcı oranı yüzde 15 düzeyinde iken, bugün yüzde 30'lara kadar dayanmıştır. Bu durum yaklaşık 3 bin civarındaki hâkim ve savcının kürsü dışında görev yaptığını ortaya koymaktadır. Bu

sayının toplam hâkim ve savcı sayısının yaklaşık 1/3'üne tekabül ettiği düşünülürse, adliyede geride kalan hâkim ve savcıların yaklaşık olarak yüzde 50 daha fazla çalışmak zorunda kaldıkları anlaşılır.

Adliyelerin boşaltılmasının önemli gerekçelerinden birisi de yüksek mahkemelerdeki iş yükünün azaltılması ile alakalıdır. Fakat, politik eğilimini adliyenin iş yükünün azaltılması yerine, yüksek mahkemelerin iş yükünün azaltılması üzerine kurmuş bir yaklaşımın, Türkiye adliyelerini artık daha az önemser bir eğilime sahip olduğunu söylemek, malumu ilan etmek olacaktır.

Türkiye'de adliyelerin giderek çökmekte olduklarını gösteren ikinci önemli gelişme ise; özellikle ceza alanı yönünden, son yedi yıldır ciddi ve dayanıklı bir hukuksal tecrübe üretememeleri ile alakalıdır. Türkiye adliyeleri son yedi yıldır angarya olarak ifade edilebilecek şekilde; hâkim ve savcılar çok aşırı çalıştıkları halde, bu çaba ve gayretleri, hukuki bilgi ve birikimin geliştirilmesi ve derinleştirilmesine tekabül etmek yerine, aynı dosyalar üzerinde yeniden yeniden işlem yapmak üzerine kurulmuştur. Bu durum da Türkiye'de adliye alanının içine girdiği bir başka krizi ortaya çıkarmaktadır.

Üçüncü olarak, adliyeleri sıkıntıya sokan bir başka önemli gelişme ise; Türk yargısının yeni seçkinlerinin algı ve anlayışlarıyla alakalıdır. "Eski yargı" döneminin seçkinlerine bakıldığında, genellikle adliye veya yüksek mahkeme kökenli oldukları ve ortalama bir hukuk bilgisine vakıf oldukları görülmektedir. Buna karşılık, Türk yargısının yeni adli seçkinleri, maalesef adliye veya yüksek mahkeme kökenliler değil, idari kökenlilerdir. Bu da onların hukuksal ve yargısal sorunlara "idari bir sorun" olarak bakmalarına, hukuk ve yargı alanının özgünlüğünü tamamen unutmalarına yol açmaktadır. Bugünün yeni adli seçkinleri, maalesef, hukuk ve yargı sorunlarını algılayabilecek seviyede bile değillerdir. Ebussuud Efendi veya

Ahmet Cevdet Paşa gibi isimleri hatırlarsak, adli seçkinler konusunda ciddi bir geleneği olan bu ülkenin, bu hallere düşmesi, sorunların çözülmesini bekleyen adliyeler, hâkim ve savcılar açısından gerçekten iç karartıcı bir manzara sunmaktadır.

Dördüncü olarak, Türkiye'de adliyelerin çöküşüne dair bir başka önemli nokta ise; adliye içi ilişkiler ile hâkimlik ve savcılık arasındaki, kısmi mesafelerin bile giderek yok olmasına yol açan, hiyerarşik idari yaklaşımdır. Bu durum adliyeleri kendi merkezi geleneğinin bile daha ötesine; hâkimlik ve savcılık kimliklerinin önemsizleştirildiği bir idari mekânizmaya doğru dönüştürmektedir.

Bu temel meseleleri görmeden adalet, yargı, adliye, hâkim ve savcılık müesseselerini savurganca kullanan bir ülkenin, ciddi bir "yargı kültürü" ürettiğinden de söz edilemez. Ama daha önemlisi, sözkonusu düşünsel savurganlık gerçek bir demokrasi, hukuk devleti ve siyasal özgürlükler alanı konusunda yaşanan sorunların üstünün kapatılmasına yol açmaktadır. Artık ciddi tartışmanın zamanı gelmiştir.

TÜRKİYE'DE YARGI VE İDEOLOJİK DÖNÜŞÜMLER

Orhan Gazi Ertekin

Türkiye'de yargı siyasal güçler arasındaki denge durumundan zuhur eden bir toplumsal hakemlik alanı olarak değil, devlet tarafından kurulmuş bir araç olmuştur. Dünyanın diğer ülkelerinin yargı ve hukuk alanındaki tecrübelerine bakıldığında, birbirinden önemli ölçüde farklı iki temel sürecin söz konusu olduğu söylenebilir. Bunlardan birincisi; yargının ve yargı alanının siyasal güçler tarafından inşa edilmesi ve siyasal güçler arasındaki denge alanında yer almasıdır. İkinci yol ise; yargının devlet tarafından inşa edilmesidir. Bu örneklerden birincisi, ABD ve Birleşik Krallık tecrübeleri tarafından temsil edilmektedir. İkincisi ise; Fransız örneğidir. Türkiye örneği, esas olarak Fransız modeline tekabül etmekle beraber hem süreç içinde özerk bir hukuk düşüncesi üretememesi, hem de özerk bir mesleki ve sosyal yapı özelliği taşımaması nedeniyle Fransız modeline göre daha işlevsel bir araca dönüşmüştür. Türkiye'deki yargının krizine yol açan en temel sorunlardan birisi de buradadır.

Türkiye'de Yargı Krizi

Türkiye'de yargının, uzun zamandır bir krizin içinde bulunduğunu tüm taraflar söyleyegelmektedirler. Türk yargısının artık mevcut hali ile varlığını koruyamayacak duruma geldiği fakat yeni olanın ise yaratılamadığı bugünkü koşullarda, kriz

daha da derinleşmeye başlamıştır. Bu kriz, çok yönlü ve çok katmanlı olarak yaşanmaktadır. Toplumsal çeşitlenme ve derinleşmeye paralel olarak, giderek yükselen taleplerin mevcut yargı kuvvetinin işlev ve etkinlik sınırlarını aştığı, artık herkes ve tüm taraflar için aşikâr hale gelmiştir. Fakat bu süreç, aynı zamanda Türkiye'de, hukukun ve hukukçuluğun uygulama ve geleneklerinin de yıprandığı, meşruiyetini kaybettiği bir döneme tekabül etmekte ve yaşanan meşruiyet kaybı siyasi, ideolojik, kültürel, etik ve hukuksal her bir alana doğru uzanarak, bugün yaşadığımız sorunları çok yönlü bir hale getirmektedir.

Yargının Tarihsel Hattı

Türk yargısının, bugüne kadar üzerinde durduğu tarihsel hat, iktidar alanının toplumsal ve bireysel özgürlükler karşısında, genişletilmesi ve doğrulanması yönünde ilerlemektedir. Demokrasi, insan hakları, siyasi özgürlükler gibi toplumsal talep alanlarının derinleştiği noktalarda, devlet ve iktidar güçleri lehinde bir aktör haline gelmiş ve esasen bir politik araç rolüne soyunmuştur. Farklı siyasi, ideolojik ve toplumsal tercihlerin bastırılması yönündeki bu tarihsel misyonu, Türkiye'deki yargının kritik dönemlerde ve iktidar güçleri nezdindeki önemini artırmış ve onu daha işlevsel kılmıştır. Türkiye'deki siyasal ve kamusal alanın oldukça dar temellerde korunmasına ve böylece sınırlandırılmasına nezaret eden yargı, olağan hukuk ve siyaset ilişkileri bakımından iki büyük tehdidin de aracılığını yapmıştır. Bunlardan birincisi; "hukukun siyasallaştırılması", yani hukuk ve yargının meşru toplumsal ve siyasal güçlerin elimine edilmesi yönünde araçsallaştırılmasıdır. İkincisi ise; "siyasetin hukuksallaştırılması", yani siyasal, toplumsal çeşitlilik ve farklılıkların Anayasaca tanınan bir ideolojik tekliğe indirgenmesidir. Siyasal gerçekliğin tüm muhtemel sonuçları ile siyasi ufkun yaratıcı doğasının kısıtlanması ama daha önemlisi, bu kısıtlamanın toplum ve özgürlükler aleyhine ve egemen devlet lehine yürütülmesidir. Yargının bu her iki etkinliği

de toplum açısından ciddi tehlikeler taşımaktadır. Hukuk ve yargının siyasal rekabet ve çatışmada bir taraf lehine aracı kılınması çok ciddi meşruiyet ve güven kaybı doğururken, "siyasetin hukuksallaştırılması" durumunda ise, siyasal alanda ciddi bir çölleşme ve darlaşma doğmaktadır. Türkiye'de yargı geleneğine yerleşen bu iki ana rol, toplum ve siyasetin demokratik değerlerini küçümseyerek, toplumsal aktörlerin varoluş haklarını dışlayarak, yeni ve özgürleştirici kamu alanlarının oluşumunu engelleyerek hukuka, ideolojik ve siyasal bir tekliği dayatmakta kullanılmaktadır.

Bu nokta da, Türkiye'de yargının tarihi, bugüne kadar devam eden uygulama ve yorumların ve buna ilişkin zihniyet kalıplarının hüsranla sınandığı birçok örnek olay ile doludur. İttihatçıların yargılandığı "Nemrut Mustafa Divanı"ndan İstiklal Mahkemelerine, 1926 İttihatçı Yargılamalarından 1944 Irkçılık-Turancılık Davasına, 1961 Yassıada Yargılamalarından 1971 Sıkıyönetim Davalarına ve oradan da 1980'li yıllardaki çok sayıdaki darbe yargılamalarına kadar, her ne taraftan veya siyasi düşünceden olursa olsun, Türkiye'de yaşayan tüm kişi ve grupların hafızasına ve bilincine hukuka inançsızlık, güvensizlik aşılayan birçok tarihi olay yaşanmıştır. Bu durum bugün yaşadığımız krize tarihsel bir perspektif ile bakmayı zorlamaktadır. Birbirinden farklı siyasi-ideolojik grupların mağdur edilmesine dönük, daha da çoğaltılabilecek olan bu tür siyasi dava örnekleri, Türkiye'de yargının iktidarla, ekonomik ve toplumsal güçlerle olan siyasi- ideolojik ilişkileri üzerinde yeniden düşünmeyi de gerektirmektedir.

Yargının İdeolojik İnşası

Yargıya dönük güven sorunu yaratan, bu tür olumsuz tarihsel örneklerden başka, yargının bugüne kadar taşıdığı hukukçuluk gelenekleri açısından da sorunlar söz konusudur. Türkiye'de yargının, yasa ve Anayasa ile ilişkisindeki hukuksal bağlayıcılık ciddi ölçüde tahribata uğramıştır. Bu durum, bir

yandan hukuksal yorum ve uygulamanın hukuki ekseninden koparak, neredeyse daimi bir hale gelen "fiili durumlar" yaratılmasına yol açmıştır. Daha da kaygı verici olan, "hukuk" ile "fiili durumlar" özdeş anlamlar kazanmaya başlamış, hukukçuluk mesleği ciddi bir deformasyondan geçmiş, diğer yandan ise; Türkiye'de hukuka ve hukukçulara ait özerk bir tarihsel gelişme süreci engellenmiştir. Cumhuriyetin kurucu iradesi ve bu iradenin tarihi perspektifi bir hukuki perspektife dönüştürülmüş, hukukun ve hukukçuluğun bağımsız gelişim imkân ve dinamikleri kısıtlanmıştır. Bu noktada, Türk yargısında tam anlamıyla bir hukuk kuramı sorunu yaşanmakta, hukuk uygulama ve yorumlarını gelişigüzel ve tesadüfi tezahürlerinden kurtarıp, bütünsel bir bakış açısı kazandıracak bağlayıcılık, dayanaklılık, tutarlılık ve derinlik gibi, temel niteliklerde ciddi eksiklik ve sorunlar bulunmaktadır.

Yargıda yaşanan bu ciddi hukuksal boşluk ise; özellikle milliyetçilik ve laikçiliğe ilişkin ideolojik ve siyasi tutum alışlarla kapatılmaya çalışılmaktadır. Bu her iki ideolojik tutum da, hukuksal yetkinlik ve kuramsal donanım eksikliğini gözlerden saklayan noktaları oluşturmaktadırlar. Hukukta milliyetçilik sorunu, 19. yüzyıldan bu yana temel bir siyasal ilke olarak, millet-devlet bütünlüğü, başka deyişle milli kültür-siyaset birlikteliği gibi çok güçlü bir tarihi ve siyasi derinlikten güç almış ve hukuk ise; bu birlikteliğin meyvesi ve koruyucusu olarak algılanagelmiştir. Fakat, bu durum hukukun tüm toplumu kapsayıcı yapısı ve tutarlı bir yurttaşlık hedefi ile milli kültürün tekçi ve ayırıcı doğası arasında bir çelişkinin doğmasına yol açmış ve azınlık sorunlarından farklı; etnik, kültürel, dinsel ve dilsel birimlerin, hak ve özgürlük sorunlarına kadar bir çok sorunun ortaya çıkmasına neden olmuştur. Hukuk ve hukukçuları çelişik bir sürecin aktörlerine dönüştürmüştür. Hukukçular, bütün bir toplumu kapsayıcı bir hukuk etkinliğinin öznesi olmakla, tek bir milli kültür ve birimin öznesi olmak arasındaki derin çelişki altında yaşayagelmişlerdir. Gayrimüslim vakıflarının gayrimilli vakıflar olarak tasnif edilmesinin temeli de burada saklıdır.

Türk yargısının hukuk kuramına ilişkin eksiklik ve sorunlarını görünmez hale getiren ikinci ideolojik yumak ise; bir Türk istisnası olan laikçilikte saklı kalmıştır. Laikliğin, din alanının ortak kamusal, kurumsal ve toplumsal zamanın dışına çıkarılmasına dönük, tarihsel mevzisi ve etkinliği, Türk laikliğinde tersi bir ilerleme hattı izlemiştir. Cumhuriyetin Anayasal kurumları içinde, dinin yönetildiği bir Diyanet İşleri Başkanlığı'nın yer almasında, laik kişi ve gruplar, sıkça "gerçek din", "doğru din" gibi tanım girişimlerinde bulunarak, dinsel tartışmalara ortak olmaktadır. İslam dışı dinler, milli ve toplumsal hayatın dışındaki unsurlar olarak addedilmesinde hiçbir sorun görülmeyerek, dinsel tutumlar kamu alanına açık ve net biçimde taşınmaya devam edilirken, aynı anda, Türk hukuk ve hukukçuluk geleneği, bir "din devleti" tehlikesine karşı uyanık ve hassas kılınmaya çalışılmaktadır. Bu, Türkiye'deki yargıyı ve yargısal etkinliği çelişik kılan ikinci önemli noktadır.

2010 Referandum Sonrası Yargının İdeolojik Yeniden İnşası

Türkiye, cumhuriyetin laiklik projesi üzerinden bir tür "İslami laiklik modeli" yaratmış; bir yandan İslamı kendi resmi devlet sisteminin bir parçası olarak inşa ederken, diğer yandan da onu kendi belirlediği ve kontrol ettiği bir siyasal hacmin içinde kalmaya mecbur bırakmıştır. Türk laikliği içinde modern yaşam biçimlerinin, Aleviliğin ve diğer gayrimüslim grupların, kendi varlıklarını koruyabildikleri yerin yaratıldığı yer de, tam burası idi. Egemen dinin yarattığı toplumsal baskı, böylece bir ölçüde azaltılmış oluyor ve farklı topluluklar, kısmen ülke içinde, varlıklarını koruyabildikleri bir meşruiyet alanına sahip oluyorlardı. Bu anlamda cumhuriyetçi laikliğin, dinsel farklılıkları bir arada tutmaya dönük bir etki yarattığından söz edilebilir. Kuşkusuz yargı da, bu çelişik ideolojik konumun uygulama araçlarından birisi olarak ortaya çıkmıştı.

Bununla beraber, bu çelişik laiklik anlayışının çöküşü ile daha "tutarlı" ama bir o kadar da tehlikeli yeni bir dinsel konumlanma hali ile karşı karşıya kalmış bulunuyoruz. Daha tutarlıdır... Çünkü toplumsal alandaki egemen dinin kendi kültürel ve sosyal dinamiklerinin önünün açıldığı bir süreç yaşanmaktadır. Tehlikelidir... Çünkü eğer Türkiye, farklı dindarlık hallerine ve özellikle Alevilik ve gayrimüslim grupların varlık ve meşruiyetine dair kapsamlı ve demokrat bir algı üretemez ise, bu sürecin denetlenmesi zor bir "güç ilişkileri" alanına taşınması kaçınılmazdır. Kaldı ki, dinler arası bu güç ilişkilerini denetleyebilecek bir merci de iyice zayıflamış bulunmaktadır. Bu durum hakikaten ironik bir durumdur. Cumhuriyet bir yandan dinsel bir siyasal zemine yerleşmektedir. Ama aynı anda da onu devletleştirmekte ve toplumsal dinamizmini ve bu arada yıkıcılığını da törpülemektedir. Bu durum bir yandan antidemokratik sonuçlar doğururken, diğer yandan da, Sünni İslam dışındaki farklı dindar gruplar açısından toplumsal alanda bir nefes alma kanalı açılmaktaydı. Bu durum artık yıkılmıştır, devlet ve yargı, kendisini Sünni İslam merkezine yerleştirdiği ölçüde de sorunlu laiklik anlayışının yerine gelen, Sünni muhafazakâr devlet anlayışının taşıyıcıları haline gelmektedir.

İşte bugün, hem devlet hem de yargı açısından Sünni İslam'a dayalı yeni bir ideolojik, yeniden üretim düzeninin inşa edildiği dönemi yaşıyoruz ki, Fazıl Say'a verilen hapis cezası tam da böyle tehlikeli sürecin bir "hukuk ürünü"dür. Bu kararla Türk yargısı, geçmiş laiklik uygulamalarının yerine Sünni İslam'a dayalı yeni bir harekât planı ile hareket ettiğini göstermiştir.

TÜRKİYE'DE OLAĞANÜSTÜ YARGILAMALAR ÜZERİNE NOTLAR

Orhan Gazi Ertekin

Özel Yetkili Mahkemeler veya hukuksal adlandırmasıyla "CMK 250. maddesiyle Yetkili Ağır Ceza Mahkemeleri", halen çok yoğun ve güncel bir tartışmanın konusudur. Hatta bugünün temel siyasal tarafgirleşme eksenini oluşturduğu dahi söylenebilir. Tarihi hafızamız olağanüstü mahkemelerin geçmişini geniş ve yaygın bir mahkumiyet konusu olarak, toplumsal sağduyumuza yerleştirmiş olmakla beraber, bu sağduyunun güncel tartışmaların ciddiyet ve olgunluğuna yansıdığı maalesef söylenemez. Bugün, geçmişin İstiklal Mahkemeleri, Örfi İdare ve Sıkıyönetim Mahkemeleri gibi olağanüstü mahkemeler konusunda güncel yandaşları tarafından dahi gönüllü bir savunma yapılamıyor. Bu durum olağanüstü yargılamaların yarattığı acıların toplumsal alanda belirli bir karşılık ürettiğini ve mahkum olduklarını da ifşa ediyor. Bununla beraber bu sağduyu, geçmiş acı ve yaralar konusundaki "infial" halinin, güncel tartışmaların üstesinden gelebilmesi ise bir türlü mümkün olamıyor.

Türkiye, bir kez daha vurgulamak gereklidir ki, olağanüstü yargılamalar konusunda hem tarihsel hem de güncel bir tartışmanın tam içindedir ve bu tartışmayı sağlıklı, makul bir çerçevede sonuçlandırmak zorundadır. Çünkü politik tartışmalarımızın önemli bir bölümünü, siyasal liderler veya ey-

lemcilerin yargılanması süreçleri oluşturmuştur ve halen de bu tartışmalar günceldir. Bu noktada, olağanüstü yargılamalar ve olağanüstü mahkemeler meselesinin sıradan bir politik mesele olmadığı uyarısını en başından yapmalıyız. Tam tersine bu yargılamalar, Türkiye'de siyaset ve iktidarı anlamanın temel araçlarını sunmaktadır.

Siyasal Tarih Olağanüstü Yargılamalar Tarihidir

Olağanüstü yargılamalar, öncelikle, Türkiye'deki siyasal iktidar süreçlerinin bir başka biçimde yeniden kurulduğu, simgesel bir koordinatlar serisi yaratmıştır. Türkiye'de iktidarı ve onun siyasal karakterini anlamak bakımından bu davalar, tarihi özellikler sağlamaktadır. Yargılamaları şöyle bir üstünkörü saymayı denediğimizde dahi, devlet iktidarlarının kuruluş, yeniden kuruluş ve onarım süreçleri bakımından ne kadar işlevsel olduklarını daha iyi anlama imkânı bulabiliriz. Mithat Paşa'nın "Yıldız Mahkemesi"nde yargılanmasını ele alalım. Mithat Paşa, sabık bir sadrazam ve bir Osmanlı valisi olarak, Abdülhamit'in saray bahçesinde kurulan bir çadırda yargılanmış ve önce idam cezasına sonra da sürgün cezasına çarptırılmıştı. Mithat Paşa'nın yargılanmasını, Sultan Hamit'in iktidarını pekiştirme çabalarından ayrı düşünmek mümkün değildir. Paşanın yargılanması, Hamit'in iktidarı açısından oldukça işlevsel olmuştur. Ya da "Nemrut Mustafa Divanı"nı ele alalım. Her ne kadar önemli ve ciddiye alınması gereken suç iddiaları olsa da, bu olayı dahi, Hürriyet ve İtilaf Fırkasının İttihatçılardan intikam alma heveslerinden ayrı düşünmek, süreci eksik olarak değerlendirmek anlamına gelecektir. 1925-26 İzmir Suikasti Yargılamaları ise, genç cumhuriyetin iktidarını pekiştirmesi ve İttihatçı direncin kırılması açısından oldukça işlevsel idi. Hatta cumhuriyetin üzerinde kurulduğu siyasal operasyonların en önemlilerinden birisi de, bu dava idi. 1944 Irkçılık-Turancılık Davası, Nazilerin yenilgisinin kesinleştiği

Mayıs 1944'ten itibaren başlatıldı ve iktidarın yeni uluslararası güç ilişkilerine eklemlenme çabasının bir parçası olarak yürürlüğe sokulmuştu. Örnekler daha da çoğaltılabilir. Fakat, bu tür davaların, siyasal iktidarların güncel gerçeklerini ifşa eden koordinatları oluşturduğu hakikatinin dışında bir durum ile karşı karşıya kalacağımız iddia edilemez. Her bir dava ayrı bir ideolojik gerilim ve politik anlama oturmakta, tahsis olundukları politik merkezleri ifşa etmekte, politik hafızaların en hassas hatıralarını içermekte ve tüm bu hasılatlarıyla bu davalar, siyasal tarih algımıza alternatif hukuki ve yargısal ölçekler sunmaktadır.

Olağanüstü yargılamaların, Türkiye'deki siyaset ve iktidar alanını anlamak bakımından olağanüstü bir malzeme alanı sağladığı gibi, başka bazı zihinsel, kültürel, sosyal, politik sonuçlar doğurduğu da eklenmelidir. Bu noktaları şimdilik kısaca şöyle özetleyebiliriz:

Olağanüstü mahkemeler, bir yanıyla merkezi iktidar gücünün kendi ideolojik-politik hatları üzerine ısrar ve kıskançlığından sökün etmekte; eğer "memleket için ne yapılması gerekiyorsa" kendi eliyle yapılabileceği konusundaki derin ve sarsılmaz bir özgüveni temsil etmektedir. Olağanüstü yargılamalar, devletin karşısındakilerle oynayabilme, onu siyaseten yargılayabilme, onu süpürme ve tahriş etme hakkının doğal karşılanmasıyla ilgili bir zihni yapıdan da beslenmektedir. Öyle ki bu doğallık, karşısındakilerin yani devlet iktidarının üzerinde yargılama faaliyetini yürüttüğü kişi ve grupların, aynı kültür çevresinden tebarüz eden politik karşılıklarındaki incinmiş, mağdur ve masum suretlerinde de aynı derecede ama tersinden teslim edilmektedir. Böylece olağanüstü mahkemelerin içinde taşıdığı bir siyasal karşılaşmanın, Türkiye'ye has siyasal kültür içindeki karşılığı daha da açığa çıkmaya başlar. Olağanüstü yargılamaların bir tarafındaki; devletin güçlü gövdesi, ani ve ısrarlı vuruşları ve "gayrimeşruluğa" karşı

"haklı" ve "zorunlu" uyarı ve çağrılarında parlayan bir politik gösteri (ki her olağanüstü yargılama aynı zamanda kamuoyuna yönelik bir politik gösteridir) diğer taraftaki mağdurların dramatik görüntüleriyle tamamına ererek, Türkiye'deki siyasi hayatın hassasiyetlerinden birini ortaya saçar. Özel Yetkili Mahkemeler tartışması bakımından bunu bir köşeye kaydetmekte yarar vardır.

Olağanüstü Mahkemeler
Siyasi Mağduriyet Mekânlarıdır

Diğer yandan olağanüstü mahkemeler ve yargılamaları Türkiye'de siyaset ve iktidar meselelerini anlamak bakımından önemli bir alan oluşturduğu kadar, Türkiye'deki siyasal aktörlerin sosyalleşme-siyasallaşma süreçleri açısından da, işlevsel olduğunu teslim etmek gereklidir. Devletin iktidar kurma pratiklerindeki azamet ile yargı konusu yaptığı muhatapları nezdindeki mağduriyet, Türkiye'deki siyasi davaların en önemli veçhelerinden birisi durumundadır. Bu noktada, gelmiş geçmiş tüm iktidarların müracaat ettiği siyasal davalar, politik grupların siyasal kimlik ve kişilik meselelerinde de, önemli birer referans noktası olagelmiştir. Politik kimlik ve pozisyonlar, bazen neredeyse mahkeme salonlarında okunan savunmalarla kendilerine siyasi programlar edinmektedir. Bazen bu yargılamalar uzun yıllar sürecek husumetleri ve bu yapay husumetleri derinleştirmek suretiyle, politik yollar ve gelenekler açmaktadır. Başka deyişle olağanüstü mahkemeler, yargılanan figürlerin siyasal kişiliklerinin gelişimlerinde de anlamlı olmuştur. Böylece, siyasi kişi ve grupların "siyasi geçmiş"lerine dair en önemli/anlamlı hatıralarını barındırmakta ve her şeyden önce, olağanüstü yargılamalar içlerinde taşıdıkları inceltilmiş, zenginleştirilmiş hissiyat yığınları ile siyasal aktörleri organik birimlere dönüştürmektedir. Mağduriyet hisleri, kinleri, intikam ve öç hasletleri, acılarıyla zengin

bir manevi doku, yargılamanın nesnesi yapılan siyasi birimleri sarsmakta, siyasal roller ve konumlar son safhada hassaslaşmakta, mağduriyet politik bünyenin damarlarını harçlandıran neredeyse asli bir malzemeye dönüşmektedir. Ezilmişlik, yaralanmışlık olağanüstü yargılamalar nezdinde temel bir politik besin kaynağı olarak görülmektedir. Bu durum ise, başka ülkelerdekinden farklı olarak politik eylemin kişiselleşmesine, bir hissiyata dönüşmesine ve hatta veraset konusu olmasına yol açarak, Türkiye'deki politik alanın güç ve imkânlarını sınırlamaktadır. Olağanüstü yargılamaların getirdiği siyasal sonuçlar arasına bunları da eklemek gereklidir. Ki, Özel Yetkili Mahkemeleri ve yargılama konusu yaptığı kesimleri bir de bu yönden tartışma konusu yapmak da gereklidir.

Bütün siyasal davalarda olduğu üzere her bir olağanüstü yargılama sürecini değerlendirmek, bizi bir ölçüde doğru-yanlış, suçlu-masum, yasal-yasadışı gibi ikilemler içinde bırakacaktır. Bu tür tarihi tartışmalar oldukça yerinde olabilir. Fakat, bu konudaki tartışmalarımızın, suç ve cezanın somut varlıklarına ilişkin soru ve merakları, hukuksal ve yargısal hassasiyetlere kadar taşıyarak, bir yenilik getirmek iddiasına sahip olması da şarttır. Dolayısıyla, yargının asıl derdi, içinde bulunulan siyasal atmosfer bakımından yargısal faaliyetin, hangi ölçekler içinde geliştirildiği sorusu ve sorunu olmalıdır. Bu nedenle de, yargılananların gerçekte suçlu-suçsuz olup olmadıklarına ilişkin bir değerlendirmeden çok, onların suçlu-suçsuz bulunma süreçlerine ilişkin kullanılan ve bir adli perspektife dönüşen, temel hukuk ve yargı bakışı, argümanları ve mantıksal dizgeler üzerinden bir değerlendirme yapılmalıdır. Bir iktidarın hukuk ve adalet meseleleri ile ilgisi de ancak buradan anlaşılabilir.

Türkiye'nin olağanüstü mahkemelerinin teşekkül ve tezahür ediş süreçlerine bakıldığında, iki çok temel ayrım üzerinden anlama konusu yapılması gerektiği vurgulanmalıdır. Bun-

lardan hem teorik hem de tarihsel olarak birincisi, olağanüstü mahkemeler ve bunların yürüttüğü yargılamaların olağanüstü bir dönem ile beraber ortaya çıkmasıdır. Başka deyişle, olağanüstü dönemlere has olağanüstü mahkemelerdir bunlar. İstiklal Mahkemesi, Sıkıyönetim Mahkemeleri, 1960 darbesi sonrasındaki Yassıada Mahkemesi ve yargılamaları böyle bir olağanüstü dönemin olağanüstü mahkemelerini oluşturmaktadır. Buna karşılık tarihsel olarak ikinci dönem ise, "olağan dönemlere ait olağanüstü mahkemeler süreci"dir. Kendileri olağan bir dönemde teşekkül etmişlerdir. Fakat, aynı zamanda olağanüstü mahkemelerdir. DGM'ler ve Özel Yetkili Mahkemeler işte bu sürecin birer ürünüdürler ve bu durum bu mahkemelere ve onların yargılama pratiklerine bazı özellikler yüklemektedir. Kabaca bakıldığında, bunlardan birincisinde, "demokrasisiz mahkemeler", ikincisinde ise, "demokrasili mahkemeler" iddiası öne çıkmaktadır. Fakat, her iki "demokrasi"nin de ne kadar sorunlu bir temele dayandığını anlamak açısından, bu mahkemelerin ciddiyetle analiz edilmesi gereklidir.

Türkiye'nin bu tür olağanüstü mahkemelerinin tarihine bakıldığında, "olağanüstü dönem"in olağanüstü mahkemelerinden, "olağan dönem"in olağanüstü mahkemelerine doğru bir geçiş yaşandığı ve bugün yaşadığımız süreçte ise, demokrasinin ve hukukun askıya alındığı ilan edilmeksizin, toplumun belirli kesimlerinin haklarının askıya alınması yoluyla, yargılama pratiklerinin geliştirilmesi sorunu ile karşı karşıya bulunuyoruz. Biraz farklı biçimde söylenirse, bugün Özel Yetkili Mahkemeler bağlamında, içinde bulunduğumuz süreç, olağanlaştırılmış bir olağanüstü yargılama pratiğidir.

Konunun politik güncelliği ve kıymetine rağmen, bu meselenin ciddiyetle bir araştırma konusu yapılmadığını teslim ederek işe başlamakta yarar vardır. Bu tartışmalara ilişkin olarak, hukukçuların kendi teorik haklarını talep ettikleri çalış-

malar neredeyse yok gibidir. Neredeyse, tümüyle tarihçilerin ve güncel meseleler bakımından ise siyaset bilimcilerinin, bilgi tekelinde bulunan bir alan özelliği sergilenmektedir. Oysa, hem Türkiye'de yargının kendi tarihsel varlığı ve misyonu üzerine entelektüel düşünme geleneğinin oluşturulması bakımından, hem de güncel Özel Yetkili Mahkemeler tartışmalarının, eylemli bir adalet tartışması haline getirilerek yapıcı sonuçlar üretilmesi açısından, bu meseleye hukukçular ve özellikle de yargıçların dahil olmaları, artık tarihi bir zaruret durumundadır. Bizler Demokrat Yargıçlar Hareketi'nin mensupları olarak, bu tarihi ve güncel görevi, bir yandan entelektüel bir yol izi oluşturmak, diğer yandan da güncel yargı ve hukuk tartışmalarını yargının yeniden inşasına taşımak amacıyla üstleniyoruz. Dolayısıyla bu meseleler üzerine, hem derinliğine bir tefekkür hem de demokrasi ve adalet iddiamız vardır.

İDDİANAMELER ÇAĞI *

Orhan Gazi Ertekin

KCK, Ergenekon, Balyoz gibi davalar siyasi gerilimlerin ana zeminine iyice yerleşirken, savcılık fezlekeleri ve iddianameler de neredeyse temel "siyasi analiz metinleri"ne dönüşmeye başladı. Özellikle Türk sağı, Türkiye 'deki siyaset ve devlet analizlerinin merkezine iddianameleri öyle yerleştirdi ki, ne yazık ki onlarsız konuşulamaz hale geldi. Bu durum, sadece bir siyasi strateji olarak kullanılsa, gene bir sorun olduğunu düşünmeyeceğiz. Fakat, iddianamelere atıf yoluyla Türkiye'deki siyaseti, devleti ve demokrasiyi anlama çabası, aynı zamanda bir tefekkür biçimine de dönüşmüş durumda. Türk sağının kendi düşünce geleneği açısından bile son derece dar ve sığ bir siyasi analiz alanına sıkışmasına yol açan bu sorun, Türkiye'deki siyaset, devlet, demokrasi ve adalet meselelerini yerli yerine oturtmamızı giderek daha da zorlaştırıyor. "Liberaller" ve "Demokratlar"ın dahi kendilerini koyverip, işi aşırı doz iddianamelerle sızıp kalmaya kadar vardırmaları, "ne günlere kaldık" duygusunu ister istemez nüksettiriyor. Liberal solcular bile önce iddianame okuyup sonra kitap yazıyorlar. Velhasıl, entelektüellerin giderek "polis dünyası ve zihniyeti"nin vasatına dönüşmeleri, aynı zamanda demokrasi ve adalet arayışımızın sadece yeni bir politik krizin tam içinde bulunduğunu ifşa etmekle kalmıyor. Bu aşamada Türkiye'de devleti ve yeni "demokrasi"nin skandal nitelikteki karakterini anlamak bakımından şiddet, siyaset ve yargı süreçlerinin yeterli analizlerini de acil bir hale getiriyor.

* Radikal İki, 13 Kasım 2011

Eski Devlete Yeni İlaç

Türkiye'de bugün siyasal alanın sınırları ile temel yönetim mekanizmalarında bir dönüşüm yaşanıyor. Siyasal düzen, kendini antiterör söylemi ve yargı kurumu üzerinden yeniden yaratıyor. Her ikisi de aslında bildiğimiz zamanlara ait politik yönetim araçları. Fakat bugün, siyasal düzenin yeniden yapılanması sürecindeki aktüel kıymetleri, geçmişin çok ötesine geçti. Ve dahası bu durum, "yeni iktidar düzeni"nin siyasal temel karakteristiğine dönüşmek üzere. Birinci önemli nokta, yargının giderek "ordu"laşıyor olması ve askerin siyasetteki geleneksel rolünü üstlenerek siyasi düzenin sınırlarını belirlemeye başlaması. İkincisi ise, antiterör söyleminin bu yeni cumhuriyet düzeninin temel yönetim mekanizmalarını temsil etmeye başlaması.

Yargı "Ordu"laşıyor

Türkiye'de devlet üzerine düşünmek, giderek daha belirgin bir biçimde yargının yeni siyasal rolü üzerine düşünmek anlamına geliyor. Geleneksel güç olan orduyu alaşağı eden bir yargının, bu kez kendisinin "ordulaşması" çok gerilimli bir siyaset alanını da beraberinde getiriyor. Askere karşı demokrasi pratiklerinin bir aracı olan yargı, kendi varlığını onun politik boşluğuna yerleştirdiği ölçüde "yeni demokrasi" iddiasını bir skandala dönüştürüyor. Demokrasi adına, demokrasinin lağvı! Bunu bize ordu geçmişte pek güzel öğretmişti. Şimdi gündelik hayatın bütün alanlarına nüfuz eden ve "demokrasimizi" de koruyan yeni bir gücü kutluyoruz: Artık, bir zamanlar orduya seslenildiği gibi, "Çok yaşa yargı!", "Sen milletin özü, sen milletin sözü, sen milletin gözüsün!" dönemindeyiz. Bunu tamamlayan noktalardan birisi, Özel Görevli Mahkemelerin, olağanüstü reflekslerinin tüm bir yargının "sağduyusu"na dönüşmeye başlaması. Bu aşamadan sonra bütün bir yargı "özel görevli" bir döneme girmiş durumda ve bu durum onu, yeni iktidarın tanımlanmasında birincil bir politik araca dönüştürüyor. Tabii ki aynı zamanda demokrasi ve adalet arayışımızın

da birincil muhatabı haline getiriyor. Şunu bir köşeye yazalım: Yargıyı demokratik bir sorgulamadan geçirmeden ve gerçek siyasal konumuna iade etmeden, ortalama bir demokrasiden uzak kalmaya devam edeceğiz.

Demokrasiye Yeni Kıskaç

Terörle Mücadele Yasası ve yargının bu yasayı yorumlamasına dair olan ikinci önemli soruna gelelim. Terör ve siyaset arasındaki ilişki; yargı, medya ve neredeyse tüm entelektüeller tarafından çok sorunlu biçimde yorumlandığı için, siyaset alanı olağanüstü ölçüde daraltılıyor. Yeni "demokrasi"mizin siyasal özgürlük ve eşitlik taleplerini, terör eylemi olarak tercüme etme süreci, üç temel mekanizma üzerinden gelişiyor. Birinci aşamada terörizm, sadece politik araçlara ilişkin olarak değil, aynı zamanda politik amaçlara ilişkin bir olgu olarak tarif edilmeye başlanıyor.

Oysa terörizm, politik amaçlara dair bir tanım değil politik araçlara dair bir tanımdır. Yani, yeni bir devlet kurmaya dönük politik amaç ile bunun için şiddeti aracı kılmak arasında açık fark var.

Terörizm, amaçta değil araçtadır. Bu iki şeyi birbirine karıştırırsanız yarattığınız "demokrasi" bütün bir siyasal özgürlük alanını, "terörle savaş" adına yerle bir etmeye başlar. İş bununla sınırlı kalsa, demokrasiye dönük tehlikenin yine de kısmi olduğunu söyleyebiliriz. İkinci mekanizmada, terörizm, yine terör eyleminden değil, "terörist"ten hareketle tarif ediliyor. Bu durumda da terörizm, "terörist" failin bütün bir insani hayatını mahkum etmeye kadar varıyor. Bir tür siyasal toplumdan aforoz etme söz konusu burada. Örneğin bir "terörist"in Newroz Bayramı'na katılması veya oğluna bir sünnet düğünü yapması bile bir terör eylemi haline gelebiliyor. Veya o teröriste "sayın" diye seslenilmesi bile terör eylemine dönüştürülüyor. Niye? Çünkü "terörist" bütün bir insani hayattan soyutlanıyor ve tüm varlığıyla "suç"a dönüştürülüyor. Bu indirgeme de yetmiyor. Ve üçüncü mekanizmada, terörizm, bu

kez "terör örgütü" üzerinden tanımlanmaya başlanıyor. Terör eyleminden, terör örgütüne gidilmiyor. Tersine, terör örgütü tarifinden sonra "terör eylemi"nin ne olduğu belirleniyor: "Terörizm, teröristin ve terör örgütünün yaptığı şeydir." Böylece önce PKK ve arkasından onun paralel bir kamu eylemi olarak ortaya çıkan KCK ve onun da bir kamu girişimi olan BDP ve hatta BDP'nin Siyaset Akademisi ve faaliyetleri, sürekli aşağıya doğru indirgeme yoluyla bir "terör eylemi"ne dönüştürülüyor. Daha somut olarak söyleyelim. Terör örgütü PKK tarafından kurulduğuna göre, KCK da peşinen bir terör örgütü oluyor. Bunun üzerine KCK'nın bütün yaptıkları bir terör eylemine dönüşüyor. Normal bir sokak gösterisi, bir basın açıklaması, toplu yürüyüş, mitingler vb. bunların hepsi terör faaliyeti oluveriyor. Niye? Çünkü bir terör örgütü olan KCK tarafından örgütleniyor. Yani "suç"u ve "terör eylemi"ni olması gerekenin tersine, "suçlu birey" ve "suçlu örgüt"ten hareketle, başka deyişle, "terör eylemi"ni "terörist varlık"tan hareketle belirliyorlar. Oysa, hukuk, yurttaşların "ne" oldukları ile ilgilenemez. Modern ceza hukuku, "olmak"la değil "yapıp etmekle", "fiillerle" ilgilenir. İnsanların "ne" olduklarını sorguladığınızda, toplumu sadece iddianamelerle yönetmeye başlarsınız. Türkiye'de bugün bir yandan TMK mevzuatı ve diğer yandan da yargı ve medya yorumu ile yaratılan "terör hukuku", modern ceza hukukunun tüm temel ilkelerini ihlal ediyor ve bu durum sadece hukuksal bir yorum hatasından değil, aynı zamanda demokrasi ve siyaset konusundaki skandal bir algıdan kaynaklanıyor. Bu sorunun, Taha Akyol'dan Halil Berktay'a kadar geniş bir alanda tezahür etmesi trajik.

Böyle bir algının üzerine ne hukuk inşa edebilirsiniz ne de dayanıklı bir demokrasi tecrübesi. Yarattığınız şey sadece bir "skandal demokrasi" olur.

24 MART MUHTIRASI*

Orhan Gazi Ertekin

Yargı, Ahmet Şık'ın müstakbel kitabı ve nüshaları hakkındaki 24 Mart tarihli kararıyla, bütün Türkiye'ye muhtıra verdi. Bu kararın sadece Ahmet Şık'ı muhatap kıldığını düşünmek, "27 Nisan Bildirisi"nin sadece hükümeti muhatap kıldığını düşünmekle aynı anlama gelir ve verilen askeri muhtıranın bütün toplumun siyasal özgürlükleri için yarattığı tehdidi önemsizleştirme zaafını besler. Bu muhtıra da gerçekte, demokratik haklarımızı hedef almasıyla hepimize verildi. Çünkü bu kararla sadece Ahmet Şık'ın özgürlüğünü değil, bütün toplumun siyasal özgürlüğünü, neyi okuyup neyi okumayacağımızı da keyfince tayin etme yetkisine sahip olduğunu, ilan etmekten çekinmedi mahkeme. "27 Nisan Muhtırası" nasıl hepimizin özgürlüğünü ve iktidar üzerindeki siyasi haklarımızı tehdit etmişse, bu karar da hepimizin hak ve özgürlüklerini bir sonraki emre kadar askıya aldığını duyuran bir siyasi otoriterliğin, bir başka biçimde ilanını sergiliyor. Dolayısıyla bu kararı, artık "24 Mart Muhtırası" olarak muhtıralar tarihimize kaydetmekte bir sorun yok.

Yeni İktidar ve "Eski Demokrasi"

Türkiye'de devlet aygıtlarının kendi kurumsal kapasitelerini aşan siyasal müdahale geleneklerine sahip olduğunu zaten biliyoruz. Askeri muhtıralar bu siyasi müdahale geleneğinin

* Radikal İki, 03 Nisan 2011

temel araçlarını oluşturuyorlardı. Ordu, bu araçlarla "doğru siyaset" ve "doğru demokrasi"nin "gerçek" anlamları doğrultusunda bizi eğitiyor, neleri okumamamız ve düşünmememiz gerektiğine ilişkin yol haritaları veriyordu. Kendi tanımladığı siyasi yolun dışındaki herkese de sadece "terör" bahsini reva görüyordu. 24 Mart kararıyla beraber bir "yargı muhtırası"yla karşı karşıyayız ve yeni iktidar döneminin eski demokrasi sorunlarıyla karşı karşıya kaldığımızda, üzerimizdeki yorgunluğu atıp geçmiş demokrasi mücadelemizi yenilememiz gerektiğini acilen fark etmemiz gerekiyor.

Siyasetin Kriminalleştirilmesi

"Derin devlet" davasına ilişkin bir soruşturmada, önce Cumhuriyet Savcılığının peşine düştüğü, sonra kerli ferli hukukçu ve gazetecilerin ve nihayet bütün memleketin merakına dönüşen sorulara bir bakın hele: Ahmet Şık'ın kitabına eklemeleri kim yaptı? Şık'ın Odatv'de bulunan kitabındaki şerhler kime ait? Şık, kitabını Odatv'ye kendisi mi gönderdi? Kitabın yazımı için Ahmet Şık'ı kim yönlendirdi? Peki Hanefi Avcı'nın kitabının bazı bölümlerini kim yazdı? Nedim Şener mi? Peki ya bu kitapları onlara kim yazdırdı? Bu kitaplarla manipülasyon mu yapılmaya çalışılıyor? Bütün bu kitaplar, Ergenekon terör örgütünün talimatıyla mı yazılıp yayınlanıyor? Davayı etkilemek için yürütülen bir projenin ürünleri mi bu kitaplar? Soruları daha da çoğaltabilirsiniz. Fakat sorduğunuz fazladan sorular da sözün ve yazının sınırlarını bir türlü aşamıyor. Çünkü meraklarımızı silaha, cebire, şiddete veya bunların övgüsüne dair bir soruşturmaya kadar taşıyacak tek beyana dahi rastlayamıyoruz. Bunun yerine, bu kitapların hikayesini bir "terör örgütü"ne veya özelde de "Ergenekon örgütü"ne bağladığımızda, yargı soruşturmasının hukuksal sırrına ereceğimiz müjdeleniyor ve yargının sorunu çözmesini beklememiz isteniyor. Bu kitapların, terör örgütü olan Ergenekon ile "irtibat"

içinde ve onun amaçları doğrultusunda kaleme alındığı şüphesi var çünkü!

Bu nedenle suç soruşturmasının iddianameyle tamamına ermesini bekleyelim! Aldık mı cevabımızı? Hayır almadık! İkna olduk mu? Olmadık! Hatta ikna olmadığımız gibi tam tersine sorularımızı acilen, bizzat soruşturmayı yürüten Cumhuriyet Savcılığına ve yargıya doğru yöneltmemiz gerektiğini anlıyoruz bu cevaptan. Sorun hakikaten çok ciddi ve yargıdaki yeni iktidarın adli perspektifinin, geleneksel adli perspektifin zihniyet ve uygulamalarını yansıtan içtihatları aynen devraldığını gösteriyor. Dolayısıyla asıl sorun, "siyaset" ile "terör" arasındaki farkı görememekle ilgili ve bu sorun bugün de başlamış değil. Bu tartışmadaki en can alıcı nokta şu: Eğer bu kitapları Ergenekon örgütünün yazdırdığı cevabıyla karşılaşırsanız dahi, bu cevabın mantıksal sonucu olarak, Ergenekon örgütünün ilk defa doğru ve siyasi bir yolda olduğunu kabul etmemiz gerekir. Ergenekon gibi bir "terör örgütü"nün cebir, şiddet, tehdit yollarını terk ettiğini ve siyasi yollara tevessül ettiğini bizzat kendi yargı soruşturmanızla ispatlamış olursunuz. Ve bunun farkına bile varmazsınız.

Terörle Mücadele Heyulası

Türkiye, 1991 yılından beri iki farklı Anayasayla kendi hukuksal rejimini inşa ediyor. İlki, '82 Anayasası ve "normal yurttaşlara" uygulanacak hukuk rejimini temsil eder. İkincisi ise, Terörle Mücadele Kanunu ve "terörist" olarak tasnif edilenlere uygulanacak hak ve özgürlük rejimine hukuksal bir çerçeve kazandırır. TMK'yı, ikinci bir Anayasa olma anlamında, bu kadar önemli kılan şey, hukuk devletinin korumayı vaat ettiği bütün temel hak ve hürriyetleri, çifte bir uygulamalar alanına bölmesi ve tek bir siyasal düzenin içinde iki farklı hukuksal alan yaratmasıdır. Buna göre, teröristler olarak tasnif edilenler, birer hak ve hukuk öznesi olarak değil, haklarından

arındırılmış çıplak birer şiddet nesnesi olarak görülmüşlerdir. Kendisine suç isnat edilen "yurttaşlara" tanınan haklar, örneğin bir ceza davasında tüm delilleri görme, lehinde ve aleyhindeki tüm şahitlerle yüzleşme hakları sınırlandırılmıştır. Kendi masumiyetini soruşturma gücü karşısında, eşitlikle savunma haklarının hiçbiri "terörist"lere tanınmaz. Kendi yargılamasının bir öznesi değil, sadece nesnesidir. Böylece, hukuk devleti, çifte bir geçerliliğe tabi tutulur. Fakat burada, çok daha önemli bir sorunu görmek gerekir. Eğer, hukuk devletinin temel ilkeleri ve tarif ettiği hak ve özgürlükler ikili bir rejime tabi tutuluyor ise, bu durumda "yurttaşlar" ile "teröristler" arasındaki hukuksal sınırın nasıl belirleneceği sorusu çok önemli bir hale gelir. Peki kim yurttaştır, kim teröristtir? Hangi eylemler bizi bir "terörist"e dönüştürür? Bu sorunun hukuksal hiçbir cevabı yok. Çünkü "terör" ve "terörist" tanımlarını, hukuksal bir yeterliliğe taşımak bugüne dek hiç mümkün olmadığı gibi, "terör eylemi"nin, sonsuz bir esneklik içinde tasnif edildiğine sıkça rastlandı. Bu tanımlamayı başaran bir yargı da yok dünyada. Dolayısıyla, yukarıdaki sorunun cevabı, karar verenin siyasi zihniyetine bağlı olarak, "herkes yurttaş ve herkes terörist olabilir" şeklinde olacaktır. Bunun sonucu, suç yargılamasının bizzat suç eylemlerinin ötesine geçerek, giderek daha fazla biçimde kendi hayat alanlarımıza yönelmesidir. Yazdıklarımız, konuştuklarımız, mesajlarımız, maillerimiz ve bunlarla her yurttaşın en temel hakkı olan hükümeti değiştirme planları, bir suçmuş gibi algılanıyor. Ceza hukuku içinde, topu topu kırk yıldır var olan bu terörle mücadele pratiği, kendisi de aslında sorunlu olan modern ceza hukukunun, temel ilkelerinin bile alaşağı edilmesi anlamına geldiği gibi, giderek herkesin bir "terörist" olma ihtimalini de ortaya çıkarıyor. Zaten, yargının verdiği "24 Mart Muhtırası"nın esas siyasi zeminleri de buralarda örülüyor ve hepimizi en geri demokrasi seviyelerine sürgün ediyor. Yapmamız gereken şey, bugüne kadarki, muhtıralara verdiğimiz cevabı yenilemek ve ona karşı direnmektir.

TAM GAZ ALATURKA ADALETE*

Faruk Özsu

Türkiye'de yargı ve adalet alanı, 19. yüzyıl Osmanlısından bu yana devletin tarihsel başarısızlıkları arasında en başta geldi. Yargı örgütü farklı toplumsal güçlere, sınıflara, etnik grup ve kesimlere ve tabii ki dinsel taraflara karşı ne eşit bir politik mesafe kurma becerisi geliştirebildi, ne de toplumun gözünde adaletin "asli merci"i olmayı başarabildi. Tersine, hiyerarşik biçimde çalışan bir "milli adalet" makinasının ikincil ve sıradan bir bekçisine dönüşmekten kendini kurtaramadı.

Buna rağmen, yargıdaki son gelişmelere "yeni yargı"ya bakınca, "eski yargı" geleneğinin bir başarısını da teslim etmek gerekir. "Eski yargı", iki temel noktada kısmi bir başarı gösterdi. Birinci nokta, yaygın ve işlevsel bir "adliye makinasının" inşası, ikincisi ise, bu adliye makinasını ortalama bir hukuk kültürüne emanet etmiş olmasıdır. Son zamanlardaki bazı gelişmeler ise, yargının artık yeni ve "alaturka adalet" aşamasına doğru hızla yol aldığını gösteriyor. Şu halde biz demokrat yargıçlara da bu konudaki tarihi uyarımızı yapmak düşüyor.

Hukuktan Bihaber Çözümler

Yargının "yeni" sahiplerinin, "yargı reformu" icraatlarına şöyle bir göz gezdirdiğimizde topluma, hukuka ve haklarımıza bakış açıları karşısında mide krampı geçirmemek elde değil. Yargının hızlandırılması adına keşfedilip piyasaya sürülen

* Radikal İki, 27 Kasım 2011

şu "icada" bir bakın hele: "Cumhuriyet Savcısının Asliye Ceza Mahkemesinden çıkartılması." Yani yargılamayı bir eksik kadro ile yürüteceklermiş. Birisi çıkıp, "Hâkimi mahkemelerden çıkarırsanız, yargı daha da hızlanır!" dese, hâkimi de çıkaracaklar muhtemelen. Bu "yeni sahip"lerin hukuk ve yargı ile bir alakaları var mı, hakikaten?

Yapılan şey, yargı öznelerini yargılama sürecinden çıkarmak anlamına geliyor. Ama maalesef "çözüm" de bu. Normalde olması gereken, bir yargılama öznesi olarak savcının iddianamenin sorumluluğunu her aşamada üstlenmesidir. Yargılamadaki ciddiyet bu yolla gelişir. Ama yeni HSYK ve Adalet Bakanlığının aklına, işlevini yetersiz buldukları savcılığı daha işlevsel hale getirmek değil, çıkarmak geliyor. "Hâkim de savcı (ya da tersi) olduğuna" göre, "ikisine birden ne gerek var?" diye düşünülüyor ve savcıyı salondan atmak müthiş ve parlak bir fikir olarak yürürlüğe sokuluveriyor.

Bununla da sınırlı bir alaturkalaşma değil tabii ki yaşanan. Yargıtay Başkanı Nazım Kaynak'ın, "hızlı yargılama çorbasına" attığı tuza bakar mısınız peki: "Aleyhe bozma yasağı kaldırılsın!" Hukukçular bunun ne anlama geldiğini kolaylıkla anlayacaktır. Fakat, hukuk dışından bakanlar için tercüme edelim. Sayın Başkan şöyle diyor: "Sanığa hukuk devleti ile tanınan hukuki güvenliği kaldırın ve eğer mahkemenin verdiği karara razı olmaz ise, halinin daha beter olabileceği tehdidine tabi tutun! Bak o zaman kararı temyiz edebilirler mi? Bak o zaman yargının işleri nasıl azalır!"

Durun daha bitmedi: Vatandaşın "gecikmişlik şikayeti", "bir an önce ve nasıl olursa olsun 'halledilme'" olarak yorumlanıyor ve Yargıtay'da bekleyen dosyalar için mini bir seferberlik başlatılıyor. Bir tür "bağbozumu" havasında başlayan ve "sönmeyen ışıklar" altında icra edilen şenliğe, bir gün bile kürsü görmeyen hâkimlerle, kısa bir süreliğine Yargıtay'a çağrılan kursiyer hâkimler de katılıyor. Bu sayede, Yargıtay'daki

dosyalar hızla "eriyecek" ve heyecanla karar bekleyen dava sahipleri de, "eritme" işleminin ürünü olan mamulden bahtlarına düşen "adalete" kavuşacaklar. Ne hoş değil mi?

Biraz daha aşağılarda ise komedi, trajikomikliğe doğru taşınıyor. Halil Berktay ve Alper Görmüş'ün, "İyi de Ahmet'in çalışmasındaki notlar kimin peki? Neden başkaları değil de sadece Ahmet?" gibi sorularla entelektüel destek verdikleri "cadı avında", Ahmet Şık'ın yanı sıra Nedim Şener, Büşra Ersanlı ve Ragıp Zarakolu'ların "içine giren şeytan" aranıyor. N.Ç. başta, tüm kadın mağdurların karşısında, toplumun ahlakçı vasatına göz kırpılıyor, yükselen itiraza ise "Yaygara yapma!" karşılığı veriliyor.

Tüm bunlara, İçişleri Bakanı İdris Naim Şahin'in Soğuk Savaş Dönemi cengaverliğini de eklediğimizde ise ortaya kaotik bir hâl çıkıyor: Her an herkesin terörist olabileceği ve -bugün tam anlamıyla sokağın parçası haline gelen yargının elindeherkesin bir anda "sokak adaleti" ile karşılaşabileceği Kafkaesk bir hâl bu.

Ordulaşma Eğilimi

Dahası da var ve içine girdiğimiz yeni tarihsel dönemde, yargının "ordulaşma" eğilimini gösteriyor: Kıdemli bir hâkim, yargıçların paylaşım sitesi olan www.adalet.org'da, Adalet Bakanlığına bağlı olan, Adalet Teşkilatını Güçlendirme Vakfı'nın bir hukuk fakültesi kurmasını, burada Yargıtay ve Danıştay üyelerine fahri doktora verilip, öğretim elemanı olarak çalıştırılmasını, tamamen 'uygulamaya' yönelik eğitim verilmesini ve yargıç çocuklarının bedava ya da ona yakın ücretlerle okutulmasını öneriyor. "Hoşgeldin yeni harp okulu, hoşgeldin yeni OYAK!"

Bir kurumun nasıl bir siyasal güç haline geldiğini ve onun da toplumsal ve ekonomik süreçlere hükmedecek bir "iç dev-

let" ve hatta "derin devlet" yarattığını, Türkiye'deki ordunun gelişiminden çok iyi biliyoruz. Fakat garip olan, "yargı yoluyla demokrasi"ye doğru yol aldığımız bu yeni dönemde, bu kez de yargının "askerileşmesi" ve kendi "derebeyliğini" talep etmeye başlamasıdır. Ve yine garip olan bütün bunların, -geçmiş askeri dilden çok iyi tanıdığımız- naif bir "vatan, millet ve adalet" sedaları üzerinden semaları yeniden kaplaması. Ve daha da garibi, bu kadar safça ve bilgisizce yürütülen bir sürecin çarçabuk ifşa olacağının fark edilmemesidir.

Son beş yıl içindeki gelişmeler bize gösterdi ki, Türkiye'de ordu devlet, toplum ve siyaset karşısındaki tarihsel iddialarını taşıyabilecek bir aktüel kapasiteye, entelektüel dirence, politik uyanıklığa, tarihsel bilince ve bir politik akla sahip değilmiş. Yani bize bugüne kadar vesayet eden ordu, bir "kağıttan kaplan"mış meğer. Bu sözün birkaç yıl sonra, bu kez yargı için söylenmeyeceğini beklemek, Türkiye'nin ordusu ve yargısı ile aynı zihni seviyeye düşmek anlamına gelecektir.

Marx, Hegel'e düştüğü bir şerhte, tarihin tekerrür ettiğini, fakat birincisinin trajik ikincisinin ise komik olduğunu ifade etmişti. Galiba, bizim şu an girdiğimiz durum da tam bu: Yargının trajik dönemi sona erdi. Şimdi komedi döneminin başlarındayız...

BİR ÜLKENİN "SÖZ"LE BİTMEYEN KAVGASI*

Faruk Özsu

Ağırlıklı olarak yargıçların üye olduğu "adalet.org" adlı internet sitesinde, kendisini "potansiyel bir 28 Şubat mağduru" olarak tanıtan bir yargıcın, Fazıl Say hakkında vermiş olduğu mahkumiyet kararı, beklendiği gibi büyük gürültü kopardı.

Bu karar, son üç yıldır kendi adli pratiklerini serbestçe geliştiren "yeni yargı"nın, özgürlük ve demokrasiye yaklaşımı ile tabii ki dindarlık, ifade özgürlüğü ve yargı meselelerinin yeni dönemdeki anlamlarının ortaya çıkarılması bakımından son derece önemlidir.

Bana kalırsa, Fazıl Say'ın sözleriyle ilgili bir içerik tartışması yapmak ve sözlerinin mevzuattaki karşılığını aramak pek de verimli bir çaba olmayacaktır. Bir tek Say'ın mahkumiyetini "nefret suçu" imasıyla haklı kılmaya çalışanların ne kadar gülünç bir girişim içinde olduklarını vurgulasak yeterli olacaktır. Çünkü -bu tür yasalara karşı itirazlarımız bir yana- böyle bir yasanın koruması gerekenler, ülkedeki geniş dindar kesimler değil, Fazıl Say gibi azınlıkta olanlar olabilir ancak. (Yeri gelmişken, Türkiye'nin de bir nefret suçu yasası olması için çırpınan kesimleri ne kadar tehlikeli bir çaba içinde oldukları konusunda uyarmış olalım. Mevcut yargı nedeniyle, korunması hedeflenen "öteki"ler, olası bir "nefret suçu yasası"nın mağduru değil, sanığı olabilirler ancak.)

* Radikal İki, 21 Nisan 2013

İşte bu yüzden bu fırsatı, mahkumiyet kararının daha genel çerçevedeki yargısal karşılığını açığa çıkarmak ve beraberinde, Türkiye'de Sünni-İslam inancının kendini bir "hukuk" olarak kabul ettirmesi ile ülkedeki dindarlık hallerinin düşünce ve ifade özgürlüğü ile ilişkisini tartışmak için kullanmak istiyorum....

Yargı ve Özgürlükler

Bu kararın içinden çıktığı ideolojik-politik iklimi anlamak bakımından, ilk olarak genel çerçevede yargının tutumuna bakalım. Türkiye'de yargı, gerçek bir yargının sahip olması gereken toplumsal farklılıklar karşısında, eşit mesafede durma ve egemen toplumsal guruplar karşısında, güçsüz durumda olanları koruma iş ve işlevine sahip olamamıştır. Aksine Türk yargısı, hâkim güç ve iktidarların muarızlarını bastırma, sindirme ve yok etmesinin aracısı olagelmiştir. Katı merkezi-bürokratik yapısı ve yargıçların kaderinin tamamıyla merkezin iradesine bağlı olması gibi nedenlerle, yargı da bu iş ve işlevi kâh mecburen, kâh gönüllü olarak yerine getirmiştir. Bu noktada yargının, ifade ve düşünce özgürlüğü ile ilgili dramatik ilişkisinden söz etmek bile gereksizdir.

Şüphesiz, yargının reflekslerini sadece bu memurin yapının zorunlu kıldığı, kariyer beklentisine bağlamak eksik bir yaklaşım olacaktır. Zira, yargıyı motive eden bir de zihinsel-ideolojik-kültürel hareket noktası vardır. O da, Türk yargısına egemen olan "dinsel-ideolojik vasat"tır. Bu vasatı kısaca, sokak milliyetçiliği ve taşralı Sünni-İslam dindarlığı olarak özetlemek mümkündür.

Başka deyişle Türk yargısı, -hukuk ve adaletin değil- çoğu zaman dinsel inancın bir "hukuk"a dönüştürüldüğü ve inanç ve imanın asgari toplumsal ilişki şartı haline getirildiği bir sosyo-psikolojik zeminden yükselmektedir. Bir anlamıyla yargı, dindarlık-dindışılık ilişkisinde, yaygın ve ortalama bakış açı-

sının hâkim olduğu bir "sokağın parçası" olarak iş görmekte ve toplumsal lince katılmaktadır.

Kısacası, yargının bu geleneksel yapısı ve kadim dinsel-ideolojik tutum ve refleksleri, bir "linç adaleti" üretmesine imkân verir. Haliyle de yargı, bu dönemin en popüler "şeytan"ı Fazıl Say'ı "tepeleme" fırsatını, hem mesleki kariyer endişesi ve beklentisi gereği, hem de ideolojik-zihinsel refleksleri nedeniyle kaçırmayacaktır ve nitekim kaçırmamıştır.

Türkiye'de Dindarlık Halleri

İkinci dikkat göstermemiz gereken -ve belki de çok ihmal ettiğimiz- nokta ise şudur: Fazıl Say kararı, yargının düşünce ve ifade özgürlüğü ile ilişkisinin seviyesini olduğu kadar, Türkiye'deki dindarlık hallerinin bu meselelerdeki çiğlik ve yüzeyselliğine dair ürkütücü sonuçlarla yüzleşme zorunluluğunu da ortaya çıkarmıştır. Türkiye'de dindarlığın ve dindarların demokratik tecrübelerinin, bu noktada önemli bir "açık" barındırdığını kabul etmek gereklidir. Çünkü, yeni ve daha demokratik bir kamu alanı yaratma iddiasındaki bir dindarlık halinin, hukuk ve yargı ile olan bu sorunlu ilişkisinin, bundan sonra da Türkiye'nin demokrasisi bakımından ciddi tehlikeler barındırdığını sezmemek mümkün değildir.

Şöyle açalım: Türkiye'de dindarlık ile din dışılık arasındaki ilişki daima birincisinin lehine çalışmıştır. Dindışı grupları, dindar gruplarla eşitleyen bir kamu alanı ve bir haklar ve özgürlükler perspektifinin oluşmamasının ve dindarların kendi inançlarını bir 'hukuk' haline getirmesinin en önemli sebebi de buradadır. Türkiye'deki egemen dindarlık hali, bırakın kendisine yönelen eleştiriye karşı kapsamlı bir müsamaha alanı oluşturmayı, tam tersine kendi dışındaki tüm varoluş hallerinin varlık alanlarını daraltmayı bir gelenek haline getirmiştir.

Say kararında bir kez daha gözlemlediğimiz üzere, Dindarların "kutsal"ına yönelik eleştirilerin, daha aşağı düzeyde bir hak ve özgürlük standardı ile değerlendirilmesinin sebebi de buradadır. Bu toplum ve devletin yaratılmasında olduğu gibi, bu yargının da inşa edildiği temel zemini, dindarlığın dokunulmazlığına dair yaratılan istisna alanında bulmak mümkündür. Konu dindarlıksa, diğer toplumsal ve siyasal alanlara nazaran daha düşük profilli bir hak ve özgürlük kataloğu ile karşı karşıya kalışımız bundandır.

Tüm bunların sonunda, dindarlığa dönük eleştirinin sahipleri çok kısa bir zaman içinde bir kitlesel lincin nesnesi haline gelirler. Din için bir "saldırgan" olarak işaretlenen birisi, çok kısa bir zaman içinde de bir "saldırı"nın nesnesi haline dönüşür. Böylece dinin "söz"ü çabucak bir "hukuk" haline gelir. Ve devlet ve yargı da, bu "hukuk"un garantisine dönüşür... Bugün Fazıl Say'ın karşı karşıya kaldığı hal, tam olarak böyle bir gelenek, böyle bir hukuk ve yargı pratiği olmuştur.

Yasaklanan "Söz"dür

Son olarak, Fazıl Say'ın sözlerinin içeriğini tartışmanın anlamsızlığını da vurgulamak gerekir. Zira ifade özgürlüğü bir bütündür. Başka deyişle bir yerde ifade özgürlüğü ya vardır, ya da yoktur. Yani Fazıl Say için olmayan özgürlük -kararı aktif ya da pasif olarak onaylayan ve sözlerinin entelektüel seviyesini tartışma konusu yapanlar dahil- hiç kimse için yoktur. Bu noktada Say'ın beyanatının doğruluğu ya da yanlışlığı ve de sarf edilen sözün entelektüel düzeyi zerrece ehemmiyet taşımaz. Önemli olan, ona konulan bir yasağın aslında "söz"e konmuş olmasıdır. Seviyesi ve niteliği ne olursa olsun, düşünce ve ifadeye konan yasaklar, gelecekteki "daha iyi ve daha doğru" olanların da önününü keser. Bu ise, hepimiz için kupkuru ve çorak bir kültürel hayat, sığ bir düşünsel dünya demektir. İstenen bu mu?

YARGIDA DİNDARLAR DA KAYBEDİYOR*

Kemal Şahin

Türkiye'nin 2000'li yıllarının "en uzun yılı" olan 2010'la beraber, bir "yeni iktidar" tecrübesine girdiği iddiası, kimse için ciddi bir tartışma mevzuu olmasa gerek. Bu "nev-zuhur iktidar"la beraber gelen bir "yeni yargı" ve "yeni adli sınıf"ın hayatımıza neler getirdiği sorusu ise oldukça can alıcı bir soru olarak ortada duruyor. Bu noktada, ortada tuhaf bir durum var. O tuhaflık şurada: Yargıda "yeni" olanın heyecan ve umudunun ortalarda hiç görünmemesi bir yana, geçmişin o çok tanıdık edalarının yargıda aynı bildik halleriyle arzı endam etmesi, "yeni" olana dönük algıyı ciddi bir gerilime sürüklüyor. Gün geçmiyor ki yargıdaki herhangi bir gelişmeyle beraber "biz bunu daha önce görmemiş miydik?" diye sormayalım. Öyle ya, "vesayet" ve "dikta"ya aracı olduğu iddia edilen bir yargı kurumunu; HSYK'yı alaşağı ediyorsunuz. Fakat yıktığınız "heykel" birdenbire "yeni" makyajıyla yeniden önünüzde bitiveriyor. Bunun bir kabus olduğunu düşünmeyin sakın. Bugün yaşadığımız, tecrübe ettiğimiz yargının ta kendisidir bu. Hem de "the cemaat" dışındaki herkesin yüzleşmek zorunda kaldığı bir güncel gerçek. Gelin bu meseleyi hepimizin bildiği popüler örneklerin dışındaki gerçeklerle yüzleşerek bir daha anlamaya çalışalım. Ki "yeni yargı" denilen "skandal"ın ne kadar dar bir oligarşik zeminden yükseldiğini iyice bir fark ede-

* Radikal İki, 20 Mayıs 2012

bilelim. Ve dahası bu noktada kaybedenin sadece Kemalistler değil, müslim-gayrimüslim, sağ-sol ve Alevi-Sünni geniş halk kesimleri olduğunun da ayırdına varabilelim. Yargı açısından bugünün en önemli dersi buradadır çünkü.

Son Marifetleri

Şu "dava" örneklerine bir bakalım hele.

1- Sadece yazdıkları nedeniyle "örgüt üyeliği" suçundan 6 yıl 3 ay hapis cezasına mahkum edilen dindar yazar ve gazeteci Abdulkadir Turan'ın, raflarda bekleyen dosyası hemen incelemeye alınarak, Nisan 2011'de onandı. Böylece hem Yargıtay'daki bir iş eksiltildi, hem de sistemin bir muhalifi imha edildi!

2- Yeni üyelerle Yargıtay artık hız almıştı, durmak yakışır mıydı! İhya-Der'in 18 üyesinin "örgüt yöneticisi ve üyeliği" suçlarından 6 yıl 3 ay ile 15 yıl arasında değişen hapis cezalarına mahkum olduğu dava dosyası, hemen incelemeye alınarak Haziran 2011'de onandı. Yargıtay'ın onadığı mahkeme kararında suç sayılan eylemlere bir göz atalım: "Kutlu Doğum Haftası düzenlemek, Filistinliler için gıyabi cenaze namazı kılmak, Mekke'nin Fethi Gecesi organize etmek, Kurban Bayramı'nda kurban eti dağıtmak, dernek bünyesinde uzlaşı ve sivil toplum, taziye ve ilmi araştırma komisyonları kurmak, dernekte seminerler düzenlemek vs." Örgüt yönetici ve üyeliği bağı ise; derneğin bilgisayarında ele geçirildiği iddianame ve mahkeme kararındaki ibare ile "Bismillahirrahmanirrahim" ile başlayıp "Allaha emanet olun" şeklinde biten A4 kağıdı.

3- Eylül 2011'de Vahdet-Der'in 5 üyesi 7 yıl 6 ay ile 10 yıl 6 ay arasında değişen toplamda 50 yılı aşan hapisle cezalandırıldı. Yine tanıdık tek bir delille, örgüt üyeliği bağlantısı kuruldu: "Bismillahirrahmanirrahim" ile başlayıp, "Allah'a emanet olun" şeklinde biten A4 kağıdı. Suç sayılan eylemler ise "üniversiteyi yeni kazanan öğrencilere yardım edip, onla-

rın öğrenci evine yerleşmesine yardımcı olmak, Kudüs Günü konulu basın açıklamasına katılmak, İsrail ve Amerika'yı protesto etmek amacıyla basın açıklaması yapmak, Kutlu Doğum Haftası münasebetiyle etkinlik düzenlenmek ve katılmak, Hz. Fatma'yı anma etkinliği düzenlemek, öğrenci evlerine eşya temin etmek ve beyaz çuvallarla eve erzak götürmek vs."

4- İki hafta önce, 1994 yılında henüz 14 yaşındayken örgüt üyeliği suçlamasıyla cezaevine konulan ve 2004 yılına kadar devletin gözetim ve denetiminde çocuk olmaktan çıkan Yakup Köse, 1999 yılında cezaevinde "Allah, Bismillah, Allah-u Ekber" şeklinde tekbir getirmekten özel yetkili mahkemece kendisine verilen 1 yıl hapis cezasının onandığını, cep telefonuna gelen bir mesajla öğrenmiş oldu.

5- Aynı hafta içerisinde, yargı tarafından Kürtler için geleneksel suç aleti olarak tescillenen "poşu" ile Kağıthane'de otobüs beklerken gözaltına alınan, Galatasaray Üniversitesi öğrencisi Cihan Kırmızıgül, 25 ay tutuklu kalmanın akabinde, "örgüt üyeliği" ve "patlayıcı madde bulundurmak" suçlarından toplam 11 yıl 3 ay hapis cezasıyla cezalandırıldı. Hem de görgü tespit tutanağını düzenleyen polislerin, Kırmızıgül'ü teşhis edemediklerine ve gizli tanığın olay anında gördüğü şahsın o olmadığına ilişkin mahkemedeki beyanlarına rağmen.

28 Şubat'ın Asıl Mirasçısı

Bu beş yargı vakasına bakarak, "yeni yargı"nın "eskisi"nden bir farkı olduğunu söyleyebilen biri çıkabilir mi? Hiç sanmıyorum. "Yeni yargı"ya yine de haksızlık etmeyeyim, "eskisi"nden dört farkı var: Birincisi, "eski yargı"nın yönetim katmanındakiler 28 Şubat sürecinde asker tarafından birkaç saat süreyle brife edilmişlerdi. "Yeni yargı"nın yönetim katmanındakilerin ise, Milli Güvenlik Akademisi'nce 5 ay süreyle brife edildikleri sertifika ile tescilli. İkincisi, "eskiler" topluma yaşattıkları mağduriyetleri ciddi bir iş yapıyormuşcasına gösterirlerdi.

"Yeniler" ise, bu işten ne kadar eğlendiklerini her defasında gösteriyorlar. Üçüncüsü, "eskiler"in 85 yıl yaşattığı yargıyı, "yeniler" 1,5 yılda skandala dönüştürdüler. Dördüncüsü ise, "yeni yargı" sayesinde "eskisi"nin yarattığı mağduriyet alanı gittikçe genişliyor ve çeşitleniyor. Çok küçük bir oligarşi dışında, geleneksel dindarlığın tüm halleri ciddi bir baskı altında yaşıyor. Bir başka deyişle, "yeni yargı" döneminde de dindarlar için 28 Şubat devam ediyor, hem de o günlere rahmet okuturcasına. Peki bunda dindarların hiç kusuru yok mu? Elbette ki var, o da, "yeni yargı" sahiplerini siyasal düşünce ve inanç olarak kendilerine yakın hissederek sessiz kalışları. Yargının mağduriyetleri genelleşmeye doğru gidiyor.

Çözüm Demokratik Uzlaşma

Karamsar ve umutsuz bir tablo çizdiğimi sanmayın sakın. Tam da bu noktada umutluyum. Çünkü, Türkiye'nin yargı ile dansı henüz bitmedi. Yargı meselesi, Demokrat Yargı Eşbaşkanı Orhan Gazi Ertekin'in de vurguladığı gibi, sadece "hallolundu". Başka deyişle, Türkiye'deki iktidar geleneği üzerinden söylersek, "yargı sorunu" bir kez daha bastırılarak, temelindeki demokratik sorunlar yok sayılarak çözüldü. Gerçek bir çözüm ise halkın geniş kesimlerini bir araya getirecek bir demokratik uzlaşma siyasetinde yatıyor. Bu gerçeğin farkında olan bizler Demokrat Yargıçlar Hareketi olarak, başta Yargı Kurulu ile yüksek yargı kurumları olmak üzere tüm yargının dindar-ateist, Alevi-Sünni, müslim-gayrimüslim, Kemalist-muhafazakâr, erkek-kadın ayrımı gözetmeksizin tümüne ait olması yolunda mücadelemizi devam ettireceğiz. Halil Cibran'ın şu sözü bizim için öğreticidir: "Zalim zulmünü işletirken ak-ellilerin elleri temiz olamaz."

YARGI ÜZERİNE UZUN DÖNEMLİ DÜŞÜNMEK: TÜRKİYE'DE YARGININ ULUSAL VE ULUSLARARASI JEOPOLİTİĞİ*

Uğur Yiğit

Türkiye'de yargıya ilişkin en temel tarihsel sorun ulusal ve uluslararası şartları da göz önüne alan bir kuramsal perspektifin zayıflığı olagelmiştir. Bu sorun, hem tarihseldir hem de güncel ve aktüeldir. Bununla beraber, Tanzimat döneminden bu yana yargı aygıtı da dâhil, devlet teşkilatının yapısal dönüşümlerine ilişkin asgari de olsa bazı evrensel gözlemler yapılagelmiştir. Yaşadığımız günlerde ise bu entelektüel gelenek bile, ciddi ölçüde çöküntüye uğramakta, Türkiye'de yargının geçmiş ve geleceğini koşullandıran ve koşullandıracak uzun dönemli tarihsel yapılar üzerinde hiçbir ciddi fikriyat geliştirilememektedir maalesef. Bu durum yargının hukuksal pratiklerindeki çöküşü kadar, entelektüel çöküşünün de bir başka göstergesi olsa gerektir. Hukuk üzerine evrensel bilgi üretme kapasitemiz, Tanzimat'tan bu yana ciddi bir düşüş gösterirken, bu düşüşün, devlet teşkilatının yapısal dönüşümlerine de yön veren, entelektüel perspektiflerimiz açısından da bariz olarak göründüğü açıktır. Kuşkusuz ki tarihsel analizlerinde "uzun dönem"leri temel alan Annales Tarih Okulu gibi okulların ülkemizde ciddi takipçileri henüz bulamadıkları gibi fü-

* Güncel Hukuk Dergisi, Şubat 2012/2-98, s. 12-15

türist eğilimler de güçlü olamamıştır. Şüphesiz ki, bu alan yeni bir bilim pratiğini temsil etmektedir ve Türkiye'deki yargı ve yargıdaki gelişmelere bir de bu yönden bakmak için kapsamlı çalışmalar yapmak bir sorumluluktur. Hem tarihsel geleneğimiz ve hem de içinde bulunulan jeopolitik ortam bunu zorunlu kılmaktadır. Türkiye, Rusya, İngiltere, Çin ve İran gibi devletlerin tarihi incelendiğinde, güç merkezleri arasındaki oyunların bir futbol maçı gibi değil, geniş bilgi ve derin tecrübeye dayalı satranç oyunu gibi geliştiği kolaylıkla anlaşılır. O halde, yargıdaki gelişmelere bir de hem ulusal hem de uluslararası gelişmeler üzerinden anlam vermek, bugün dünyaya Türkiye üzerinden bakan bütün entelektüellerin acil görevleri arasındadır. Bu çalışma, bu yeni bilimsel disipline mütevazi bir giriş amacı taşımaktadır.

Geçmişi Nasıl Okumalı?

Osmanlı 19. yüzyılı etraflı bir biçimde incelendiğinde, iki büyük tarihsel dinamiğin etkisinin, yeni devlet yapısı ve hukuk düzenini belirlediği görülecektir. Bunlardan birincisi, Osmanlı geleneğinin kendisini yeni uluslararası düzen içinde yeniden inşa etme eğilimidir. Osmanlı imparatorluğu, yüzlerce yıllık batı karşısındaki bir politik hafızayı yine kendisi kalarak ihya etme çabasına girişmiş, "batılılaşma-modernleşme" bu süreçte sadece "araçsal" bir anlam kazanmıştır. Bu, birinci dinamiği ortaya çıkarır. İkinci dinamik ise, bu birinci dinamik ile bazen çatışarak, bazen ise onu besleyerek-donatarak var olmuştur. Bu dinamik batı politik felsefesi ve politik teşkilatının, Osmanlının içsel yapılarına dönüşmeye başlaması ile ilgilidir. Bu çerçevede, Osmanlı imparatorluğu, bir yandan "batı müktesebatı"nı alarak kendi geçmişini ihya etmeye çalışırken, diğer yandan da edindiği "batı müktesebatı" kendi geleneğini ve geleceğini değiştirici etkiler yaratmıştır. 18. yüzyılın sonlarından itibaren, önce Ordu teşkilatında, daha sonra 19. yüzyılın

ikinci yarısında ise hukuk ve yargı teşkilatı ve pratiklerindeki büyük tarihi dönüşümlerin arkasında bu süreç vardır. Bu noktada, Osmanlı hukuk düzeni, 19. yüzyılın ilk yarısında küçük adımlar ve bir "geçiş süreci" mantığı içinde ilerlerken, 19. yüzyılın ikinci yarısında ise Anayasal düzenden suç ve ceza düzenine, oradan da kapatılma (ceza ve tutukevi) düzenine kadar çok önemli yapısal dönüşümler geçirmiş, 20. yüzyılın ilk çeyreğindeki cumhuriyetin Anayasal düzeninin ve ona bağlı medeni hukuk, ceza hukuku, ticaret hukukuna ilişkin adımlar ise bu büyük dönüşümün sadece "pratik" ilerlemesinden başka bir sonuç doğurmamıştır. Bu çerçevede, 20. yüzyılın ilk çeyreğinde, uluslararası düzenin talep ettiği bütünsel bir "toplum" ve "millet" tasarımına dayalı bir hukuk ve yargı düzeni inşa edilmiştir. Kuşkusuz, bu sürecin en önemli sebeplerini, uluslararası karşılıklarında aramak ve Cumhuriyetin hukuk ve yargı alanındaki atılımlarının uluslararası icapların yerine getirilmesi süreci olarak görmek yerinde olacaktır. 1980'li yıllara kadar gelen "milli hukuk düzeni" veya "milli Anayasal düzen" kurgusu ve buna ilişkin tarihsel eğilimlerin, 1980'lerle beraber yeni uluslararası etkilerin baskısı altına gireceğini tahmin etmek ise hiç güç olmayacaktır.

Peki Bugünü Nasıl okumalı?

Daha en başından okuyucuyu uyarmakta fayda vardır. Kitabın yazarları, Türkiye'de ve yargıdaki mevcut ve güncel gelişmeleri bir ulusal-uluslararası "geçiş süreci" olarak tarihselleştirmektedir. Başka deyişle, bugün çok yakındığımız operatif nitelik taşıyan yargı pratikleri çok kısa bir zaman süreci içinde geçmişte bırakılacak ve kaçınılmaz olarak kapitalist devletin gerektirdiği bir yeni devlet ve yargı yapılanmasına doğru ilerlenecektir. "Tarihi bilmeyen bugünü eşsiz zanneder" sözündeki gibi, ulusal ve uluslararası büyük akıntıları-dip dalgaları ciddi biçimde takip etmeyenler açısından, yargıda yaşanan

bugünkü trajikomik süreçlerin "kalıcı" olduğunu düşünmek mümkündür. Bundan fazla değil, 3,5-4 yıl önce bir seminerde söylediğimiz gibi; 1980'lerde devlet ve toplumda başlayan sosyal, ekonomik, siyasi ve kültürel dönüşümün en sonunda, geleneksel iktidar güçlerinin bir tarihsel direnç noktası olan yargıya da ulaşacağı, o dönemde hükümran olan yargı iktidarının, bunun karşısında direnemeyeceği hususu uluslararası alanı gözlem konusu yapan her entelektüel açısından aşikâr görünüyordu. Sonuçta antidemokratik güçlere yaslanarak, yılların getirdiği iktidar kibriyle hareket eden güç sahiplerinin referandum dahil olmak üzere 6 ay içinde yerle bir olduklarını gördük. Fakat, bunu sadece bir iç politik bir süreç olarak anlamak ve anlamlandırmak doğru olmayacaktır.

Nitekim, 2010 Referandumu ve arkasından gelen 2010 HSYK seçimlerine ilişkin uluslararası aktörlerin tepkilerini analiz ve gözlem konusu yaptığımızda, iç politik alanda ve yargıdaki gelişmelerin uluslararası karşılıklarının bulunduğu kolaylıkla görülecektir. Eski ve "kibir"li bulduğumuz iktidarın yerine gelen yeni iktidarın; otoriter, merkeziyetçi, devletçi, tek renkli, hiyerarşik yapıyı aynıyla sürdürmesi karşısında, hemen hiçbir ciddi uluslararası tepkinin geliştirilmediğini gözlemlemek bizlerde bir şaşkınlık yaratmamalı. Bilakis, yargıdaki bugünkü geçici gelişmelerin, uluslararası gelişmelerin ve uluslararası aktörlerin beklentileri ile uyumlu ilerlediğini göstermektedir. Ve üstelik önceki yargı iktidarına karşı çıkan "Taraf"lar ve AB, bu iktidara yönelik eleştiri yapmadıkları gibi, yapılan eleştirileri de kulak ardı ediyorlar, oldukça bonkör şekilde bir kredi açıyorlardı.

Buna karşılık ülkenin yönü; yetkilerin merkezden alınıp yerele devredilmeye, demokratikleşmeye, çok sesliliğe, insan hak ve özgürlüklerinin genişletilmesi talep ve iddialarına doğru giderken, yargının tersine gidişi ve buna karşı sessizlik tavrı nasıl izah edilebilir?

Ara Dönem

Esasen bu gelişmeler, son yıllarda Kuzey Afrika ve Ortadoğu merkezinde yaşanan gelişmelerle birlikte okunabilir ancak. Görülen odur ki, Birinci Dünya Savaşı sonunda kurulan ve İkinci Dünya Savaşı sonunda revize edilen devlet yapıları ve rejimler, daha küçük etnik ve demokratik görünümlü yapılara yerlerini bırakmaktadır. Eski rejimler devrilmekte, ancak yerlerine geçici bir süre devirenlere bırakmakta, bir ara dönem yaşanmakta, dönem sonunda yerlerini yine Batı ile uyumlu iktidarlara gelmektedir.

Bölgemizde kısa süreli halk hareketiyle gerçekleşen süreç; ülkemizde, önce ekonomi ile başlayan, ardından diğer alanlara yayılan ve en sonunda yargıya uzanan bir rota izlemektedir. Önce dokunulmaz, ulaşılmaz görülen sermaye iktidarları, ardından siyasi ve askeri iktidarlar yıkılmıştır. Görünen odur ki, önceki dönemin yargı iktidarının kısa sürede yıkılabilmesi için bir ekip halinde çalışma uygun görülmüştür. Bu nedenle yeni yargı iktidarına göz yumulmuş, kredi açılmıştır. Fakat yeni düzene geçilebilmesi için bunun kısa süreli olacağı görülmektedir.

Eskiye ait uygulama ve zihniyetin yerine yenisinin aldığı, yeni dönem veya düzende yargı'nın da algı, uygulama ve zihniyetinin değişmesi, yeniden yapılandırılması gerekecektir.

2010 Referandumu Sonrası Yargı Panoraması

2010 Anayasa Referandumu ile HSYK'nın yapısı değişmesine rağmen, son otuz yıl içerisinde demokratikleşme, insan hakları ve AB kriterlerine uyum sürecinde, meclis ve hükümetler tarafından atılan adımların tam tersi istikametinde bir yargı ve onun işlemleri gündemimizi belirlemeye devam ediyor. Diğer bir ifade ile yargı iktidarı el değiştirmesine rağmen, yargıda hâkim olan zihniyet ve uygulamalar eskisini

aratmayacak şekilde sürüyor. Bugün itibarıyla yargı; otoriter, merkeziyetçi, devletçi, tek renkli, hiyerarşik yapısını daha da pekiştirmiş görünüyor.

Ülkenin gittiği istikametin tersine doğru giden yargının durumu, esasen sadece Anayasa hazırlayıcıların ya da hukukçuların sorunu değildir. Yargının doğrudan doğruya bizim haklarımız, ifade başta olmak üzere, özgürlüklerimiz hakkında karar vermesi, ülkenin demokratikleşmesi önünde bir engel gibi durması nedeniyle, tüm toplumun tartışması ve müdahil olması gereken bir sorun olarak önümüzde durmaktadır. Son yüzyıllık tarihi geçmiş göstermektedir ki, halkın katılım ve denetimi olmayan bir yargı düzeninden fayda beklemek, beyhude bir beklentiden başka bir anlam taşımamaktadır.

Demokrat Yargı olarak, baştan beri vurguladığımız "yargı zihniyeti, algısı ve uygulamalarının enine boyuna incelenmesi, toplum denetimine açacak geniş tartışmalar yapılması görüşümüzü, özellikle yeni bir Anayasa hazırlıklarının sürdüğü şu günlerde bir kere daha tekrarlıyoruz. Yeni Anayasa bu anlamıyla tarihi bir fırsat sunmaktadır.

Yargının Değişmeyen Zihniyeti

Osmanlı döneminden bugüne değin ülkemizdeki ekonomik, siyasi ve sosyal dönüşümler kendi mecrası içinde olmaktan ziyade, yargı üzerinden mahkemeler aracılığı ile gerçekleşmiştir. Bu anlamda yargı, siyasi gücü elinde bulunduranın operasyonel kuvvetidir. Nitekim, tarihi sürece bakıldığında siyasi partiler halk tarafından oy verilmemek suretiyle değil, mahkemeler yoluyla kapatılmıştır.

"Özel" Harp, "Özel" Kuvvet, "Özel" Harekât, "Özel" Yetkili ....

Yargının hukuku ve adaleti gerçekleştirmekten ziyade operasyon aracı olma niteliği, "özel" yetkili mahkemelerin işlemle-

rinde kendini daha belirgin hale getirmektedir. Delillerin tamamı toplanmış olan davada, kaçma şüphesi olmayan, daha önce tahliye edildiği halde, yeniden gerçekleştirilen tutuklamaları, ceza mevzuatı çerçevesinde yorumlamaya ve anlamlandırmaya çalışan hukukçu ve aydınların yaşadığı hayal kırıklığına şaşırmamak gerekir. Bu mahkemelere ve işlemlerine ilişkin doğru bir anlamlandırma ancak diğer "özel"lerde olduğu gibi, savaş stratejisi içerisinde yorumlandığında sağlam bir zemine oturabilecektir. Nasıl ki savaşta amaç; düşmanı ikna değil de imha veya etkisiz hale getirmekse, bunun için de başta psikolojik harp olmak üzere her türlü uygun araç ve strateji kullanılacaksa, burada da aynı yöntem uygulanacaktır. Medyaya sızdırılan özel hayatı da içeren dinlemeler, toplu tutuklamalar, yüksek yoğunluklu iddianameler, bu yöntemle bir anlam kazanacaktır.

Hükümet Politikası mı,
Yeni Yargı İktidarı Politikası mı?

Başta ana muhalefet partisi olmak üzere, belli medya kesimlerinin iddia ettiklerinin aksine, AKP iktidarı yargıyı ele geçirmemiştir. Olan sadece yargı iktidarının değişmesidir. Yeni yargı iktidarı da eskiden olduğu gibi, kendi amaç ve hedefleri doğrultusunda politikalarını hayata geçirmektedir. Bunun en belirgin örneği, AKP iktidarına rağmen dindar muhafazakâr Müslümanların yaşadıklarıdır. Bu gruplar 28 Şubat sürecinde yaşadıklarının belki de daha ötesini bu dönemde yaşamaktadır. Güneydoğu merkezli terörle ilgisi olmayan bağımsız İslami oluşum mensuplarına yönelik baskılar ve kesinleşen mahkumiyetler, Cübbeli Ahmet Hoca'nın başına gelenler bu iddianın somut örnekleridir. Diğer çarpıcı bir örnek ise hükümetin, Anayasal bir kurum olan TRT'de TRT Şeş'i yayına başlattığı, üniversitelerin Kürtçe enstitüler açtığı bir dönemde "özel" yetkili mahkeme hâkimi hâlâ Kürtçe savunmayı, "bilinmeyen bir dil'le savunma" yapılması olarak duruşma tutanağına geçirebilmektedir.

Darbe mi Oldu?

Dışarıdan bakıldığında sanki 12 Eylül sonrası ya da Mısır'daki yönetimin yıkılmasından sonra yaşanan bir tablo var karşımızda. Sanki darbe ya da savaş sonrası manzaralarını andırıyor görüntüler. Doğru başlayan soruşturma amacından uzaklaşmış, adeta bir tasfiye harekâtına dönüşmüştür. Eski Genelkurmay Başkanı dâhil, kuvvet komutanları, sayısız general, gazeteci, yazar, sivil toplum, spor kulübü, cemaat ve tarikat liderleri tutuklu, kamuoyu sıra kimde bekleyişi içerisinde, medya ve aydınlar arasında darbe dönemlerinde görülen otosansür konuşulmakta.

Ordu Vesayetinden Yargı Vesayetine

Ülkenin gideceği yönü, demokrasinin nasıl algılanacağı ve yorumlanacağı, insan hak ve özgürlüklerinin sınırının ne olacağını, ordu yerine yargı çiziyor artık. Meclisin yasa yapma yetkisi eskiden olduğu gibi vesayet edilmek isteniyor. Suç ve cezaları belirleme yetkisi, meclisin elinden alınmak isteniyor. Bu yöndeki hükümet girişimleri ve Başbakan yardımcısının açıklamaları yargı iktidarı ve paralelindekiler tarafından ağır eleştirilere tabi tutulmakta.

Yeni Dönem Pazarlıkları ve Meşruiyetinin Sağlanması

Batı dünyasının genel hedefleri doğrultusunda geçilmesini istediği yeni düzenin dayanıklılığı açısından bir gruba ya da "sect"e bırakmayacağı, -Kuzey Afrika ve Ortadoğu örneklerinde olduğu gibi- genel çoğunluğun kabulü üzerinden meşruiyetini sağlayacağı düşünülürse, yeni dönem hakkında daha sağlıklı tahminlerde bulunabiliriz.

Yeni Dönem Yargı Projeksiyonu

Buraya kadar mevcut geçiş süreci de dâhil, "eski yargı" sürecini tarihselleştirmeye ve yargının bugününü de sadece işlevselliği ile ele almaya çalıştık. Bu süreçten sonrası ise yeni bir yargının yol izlerini oluşturmak ve fütürist bir değerlendirme yapmaktır.

Yeni dönemin yargı düzenindeki ilk değişiklik, üst diğer bir ifade ile tali yargı kurumlarında, yani HSYK ve Yüksek Mahkemelerde görülecektir. Zira bu üst kurumlar doğrudan adalet hizmetini değil, iktidarın yargıdaki görüntüsünü yansıtır. İktidar, yargıyı bu üst/tali yapılar aracılığıyla kontrol eder ve şekil verir. Asli yargı unsuru olan ilk derece mahkemeleri ise daha uzun dönemlerde değişir.

Askerin, siyasal anlamda diğer erklerin de üzerinde bir güç olma fonksiyonunun sona ermesi, doğal olarak yargı alanına yansıyacak ve Askeri Yargıtay ve Askeri Yüksek İdare Mahkemesi gibi yapılar sona erecektir.

Küresel sermayenin hareketleri, istihdam modellerindeki değişiklikler, özelleştirmeler, kamunun üretimden çekilmesi gibi ekonomik nedenler ile Anglo-Sakson yönetim modelinin dünya çapında yaygınlığı gibi siyasi nedenlere; Tanzimat dönemi koşullarında Fransa'dan alınan ve bu ülke sömürgeleri ile birkaç kıta Avrupa'sına özgü idari yargı düzeni yerine, yargı birliği düzenine geçiş yapılması, bu çerçevede Danıştay yapılanmasının kaldırılması gündeme gelecektir.

Özellikle bölgemizdeki devletlerin etnik ve dinsel temelli siyasi yapılara doğru dönüşümü yanında, Kamu Yönetiminin Temel İlkeleri ve Yeniden Yapılandırılması Hakkında Kanun gerekçesinde vurgulanan yerelleşme, yerel ve yerinden yönetim yapılarının ön plana çıkarılması hedefi doğrultusunda, merkeze ait yetkilerin yerele devredilmesi uygulaması, yargı alanında Yargıtay'ın yetki ve kadro olarak daraltılmasını beraberinde

getirecektir. Yeni dönemde, bölge adliye mahkemeleri (istinaf mahkemeleri) Yerel yargıtaylar olarak önem kazanacaktır.

Bölgemizde son zamanlarda hızlanan iktidar değişikliklerine bakıldığında; bugüne kadar askeri güce, belirli bir gruba veya aileye dayanan yönetim yapılarının sona erdirildiği, bunun yerine görünüşte de olsa çoğunluğun onayını almış gözüken iktidarlara yol açıldığı gözlemlenmektedir. Siyasi alandaki bu değişikliğin yargıya yansıması, HSYK üzerinde görülecektir. Geçiş dönemi görevini tamamlayan bugünkü HYSK, yerini üyelerinin tamamının seçiminde meclisin hâkim olduğu bir yapıya bırakacağı öngörülebilir.

Sonuç

Türkiye'de yargının geçmiş ve geleceği arasındaki "geçici bir durak" olarak gördüğümüz bugünün yargısı ve pratiklerinin, sadece büyük uluslararası akıntı ve dip dalganın etkilerine emanet etmek hiç de doğru olmayacaktır. Ülkenin bütün demokratik güçlerinin bu dönüşümün sağlıklı, adil ve barışçı bir yönde olmasını sağlamak için sorumluluklarını hatırlatmak ve uluslararası dinamikleri, ancak demokratik bir eksene taşıyabildikleri ölçüde başarı gösterebilecekleri uyarısında bulunmak, en önemli sorumluluğumuz olsa gerektir.

ORTADOĞU PENCERESİNDEN YARGI VE ORDU*

Uğur Yiğit

Şemdinli'den başlayıp Silivri'ye uzanan Özel Yetkili Mahkemeler (ÖYM) yargılamaları üzerine hukuk cephesinde çok şeyler söylendi ve söylenebilir. Ancak bölgemizde Suriye, İran, PKK, Barzani, ABD, İsrail, Rusya arasında yaşanan olaylar ve TSK'nın buradaki konumu dikkate alındığında, bu yargılamaların tek boyutlu yaklaşımla anlaşılamayacağı görülüyor. Bu nedenle, eski tabirle meselenin künhüne vakıf olabilmek için TCK ve CMK maddeleri arasına sıkışmadan, farklı açılardan analiz yapılması gerekir.

Zamanlama

Polisin sümen altında beklettiği suç dosyasını, tam da yüksek meblağlı bir ihaleye girecekken, adliyeye sevk ederek bir müteahhidin tutuklanması ve ihaleye girememesine yol açması örneğine, hukuk açısından bakıldığında ortaya çıkan sonuç, sadece "eyleme" bağlanır. Aynı olaya "zamanlama" açısından bakınca ise "rakip müteahhitlerin" konumu belirleyici bir anlam kazanır.

Zamanlama itibarıyla sorulması ve cevaplanması gereken soru şu: ÖYM merkezli yargı neden 2003 yılından itibaren geleneksel tavrından sert bir dönüş yaptı? Neden bu tarihten itibaren terörle bağlantılı olaylarda askerler suç faili olmaya

* Radikal İki, 23 Eylül 2012

başladı ve darbeler yargılama konusu oldu? Bunun nedeni, gerçekten söylendiği gibi AB üyeliği veya demokratikleşme adımları mı? Yoksa iddia edildiği gibi, TSK'nın 1991 yılından itibaren ABD ile yollarının ayrılması mı?

ÖYM'lerce yürütülen soruşturma ve kovuşturmalarda komuta kademesinin neredeyse 1/3'ünün tutuklanması ve tasfiye edilmesi ile TSK'nın kurum olarak "terör" şüphesi altına sokulması, bu yargılamaları, salt hukuk ve yargı meselesi olarak değerlendirme imkânını ortadan kaldırıyor.

Zamanlama açısından değerlendirme yapılabilmesi için TSK'nın pozisyonunun değişmesine neden olan, ABD ile ilişkilerinin kısaca hatırlanması gereklidir. 12 Eylül darbesinin Başkan Jimmy Carter'a haber verilişinde söylenen cümlede geçen "Bizim çocuklar" ifadesi, TSK-ABD ilişkilerini ve tarafların pozisyonlarını gösteriyordu. Askeri darbeleri yapanların yazdıkları anılar başta olmak üzere, birçok kitap, dergi ve gazete yazılarında Türkiye'de yapılan darbelerin arkasında ABD'nin olduğu söylendi. Dahası bugün yargılama konusu olan Gladio örgütlenmesinin komünizme karşı NATO planları gereği kurulduğu, resmi kaynaklarca dile getirildi. 2003'e gelene kadar ordu kanadı, gerek darbeler yoluyla gerekse devlet sistemi içindeki gücü vasıtayla, Batı karşıtı toplumsal ve siyasal akımların acımasızca ezilmesini sağlarken, ABD kanadı darbeleri, insan hakları ihlallerini, işkenceleri Türkiye'nin içişleri sorunu sayarak geçiştirdi.

Sovyetler'in dağılması ise TSK-ABD ilişkisinde erken hazan dönemini getirdi. Bu ilişkideki yol ayrımı, ABD'nin Körfez harekâtı ile başladı. TSK'nın Irak'ın işgaline ve bölünmesine destek vermemesi ve hatta Irak içindeki özel birlikleri ile engeller çıkarması, bu da yetmezmiş gibi Genelkurmay İkinci Başkanı gibi, resmi bir ağızdan yapılan "NATO'dan çıkalım, Rusya ve İran'la bir ittifak oluşturalım" açıklaması, askerin "bizim oğlan" statüsünden çıkıp "terörist" sıfatını almasıyla

sonuçlandı. O günlerde yaşanan Muavenet Muhribi'nin, Amerikan uçak gemisinden atılan füzelerle vurulması, Eşref Bitlis suikastı bu gerginliğe bağlandı. Bardağı taşıran son damla ise Irak Süleymaniye'de görevli Özel Kuvvetler mensuplarının başlarına çuval geçirilerek esir alınması oldu.

ABD'nin Irak'tan sonra Suriye ve İran yönetimlerini devirme planlarında Türkiye'ye ve TSK'ya duyduğu ihtiyaç ile TSK ile yaşadığı gerginlik, açık bir çelişki oluşturuyordu. ÖYM yargılamalarına dönük ilk adım işte bu çelişkiye denk düştü. Diğer bir ifade ile ÖYM yargılamaları, ABD-TSK ilişkilerinin çatışma halini aldığı ve ABD'nin perde arkasına çekilme ihtiyacı duyduğu dönemde başladı. Ve nitekim bu tarihten sonra kamuoyu, ABD-TSK yerine ÖYM-TSK ilişkilerini konuşmaya başladı. Silivri'ye uzanan sürecin başlama vuruşu ise bugünlerde adını çatışma haberleriyle sıkça duyduğumuz Şemdinli'de kitabevine el bombası atılması olayının soruşturması ile yapıldı.

Sadece Belirli Bir Grup

ÖYM yargılamalarının diğerlerinden farklı ve dikkat çekici ikinci yönü, sadece belirli bir grubun tekelinde kalması. Söz konusu grubun küresel projelere olan merakı, ABD merkezli bağlantıları, MİT soruşturmasında hükümetle çatışmaya girmesi, futbolda şike, MİT ve ÖYM yasası değişikliğinde TBMM'ye dönük çıkışları, yargılamaların bizzat bu grup eliyle şüphe alanına taşınmasına neden oldu. İlginç olan diğer husus, bu grubun daha yargılamalara konu olan, eylemlerin gerçekleştiği iddia edilen tarihten önce ÖYM'lere yerleşmek üzere harekete geçmesi.

Yöntem Değişikliği

Şemdinli'den Silivri'ye, uzman çavuştan Genelkurmay Başkanı'na uzanan soruşturma ve kovuşturmaların genel karakte-

ristikleri ile etki ve sonuçları da oldukça dikkat çekici. Başlangıçta toplumun genelinin onayını alacak hukuki gerekçelere ihtiyaç duyulurken, daha sonra tutuklama ve yargılama için eylemin suç olmasını dahi aramayacak hale geldi. Yargılamayı yürütenler açısından bakıldığında ise başlangıçta takınılan mağdur ve mazlum tavırları zaman içerisinde TBMM'yi, hükümeti de hedef alan mağrur ve pervasız bir hale dönüştü. Bireysel bazda görülen bu tavır, aynı zamanda soruşturmalara da yansıdı. Örneğin, Mart 2003'te gerçekleştirildiği iddia edilen darbe planından hazırlık hareketleri aşamasında bir şekilde vazgeçildiği söylenen eylem suç sayıldı, suça katılma iradesi olup olmadığına bakılmaksızın, burada bulunanların tümü tutuklandı. Hatta öyle ki davet üzerine yurtdışından uçağa binerek gelen kişiler, kaçma şüphesi var denilerek aynı işleme tabi tutuldu.

Diğer dikkati çeken nokta ise iddianameler. Bu sürece kadar, iddianameler karar verecek hâkimi iknaya yönelik bir suç "iddiası" içerir name iken, uluslararası güçlere politik argümanlar sunmaya dönük "yorum" namelere döndü. Yargı camiasında yaygın kanaat, bu iddianamelerin dışardan hizmet satın alma yöntemiyle hazırlanma ihtimalinin yüksek olduğu yönünde. Asker yaşadığı "düşük yoğunluklu savaş" tecrübesinin üzerinden çok geçmeden "yüksek yoğunluklu iddianame" sürprizi ile karşılaştı.

Bölgemizde İran, Suriye, Hamas, Hizbullah gibi devlet ve örgütler ABD tarafından "terörist" olarak ilan edilirken, Türkiye'de ÖYM'ler eliyle ordu ve MİT "terörist" olarak suçlandı. Devlet organı tarafından resmi olarak gerçekleştirilen bu suçlamanın uluslararası alanda ne zaman ve nasıl Türkiye halkına döneceği ve maliyetinin ne olacağını ancak küresel hesaplar belirleyecektir.

Neticede bugün ordunun yaşadığı yargılama süreci, topluma karşı işlenen suçların hesabının sorulmasından ziyade,

küresel politikalara karşı çıkışı olarak görülüyor. Anlaşılan o ki, bu yargılamalar, ordunun küresel politikaları kabul edeceği kadroları işbaşına getirinceye kadar yargılamadan ziyade, tasfiye sürecine hizmet edecektir. Ancak dava dosyaları içerisine yerleştirilen ve yavaş yavaş "uydurulduğu" ortaya çıkan deliller bize, ordunun hizaya sokulmasının ardından, bunu gerçekleştiren aynı güç merkezlerince, yargı ve polis içerisindeki örgütlü grubun soruşturma dosyasının şimdiden hazırlandığına dair işaret niteliği taşıyor.

YÜKSEK MAHKEME KARMAŞASINA ÇÖZÜM TEMYİZ MAHKEMESİ*

Uğur Yiğit

Yeni Anayasanın yargı bölümüne ilişkin çarpıcı önerilerinden birisi de Temyiz Mahkemesi. Bu öneriyi Anayasa Uzlaşma Komisyonu'na sunan AKP, gerekçelerini kamuoyu ile paylaşmadığından, üzerinde yorum yapma şansına şimdilik sahip değiliz. Ancak Demokrat Yargı olarak, uzun süredir dile getirdiğimiz bu önerinin iktidar partisi tarafından sahiplenilmesini, adliye koridorlarında hak arayanların derdi ile ilgilenilme aşamasına gelindiğini göstermesi açısından önemli buluyoruz. Zira bugüne kadar yargıya ilişkin analizler ve çözüm önerileri ile diğer siyasi partilerin sundukları Anayasa teklifleri, ne yazık ki, günceli okumaktan aciz, hiç bir derde derman olmayan, bildik klişeleri tekrar eden ve yargı iktidarıyla yakınlaşma arayışından ibaret.

Peki, biz Demokrat Yargı olarak neden Yargıtay, Danıştay, Askeri Yargıtay, AYİM ve Uyuşmazlık Mahkemesi yerine bir tek Temyiz Mahkemesi'nin kurulmasını öneriyoruz? Şimdi gelin, genelde yargının özelde bu yüksek mahkemelerin durumuna bakalım ve şimdiye kadar belki de hiç aklımıza gelmeyen çarpıklıkları sürdürmenin akılcı olup olmayacağına karar verelim.

* Yeni Şafak, 20 Şubat 2013, (Sonradan genişletilmiştir.)

Yüksek Mahkeme Enflasyonu

1982 Anayasasına göre 6 yüksek mahkememiz var. (Anayasa Mahkemesi, Yargıtay, Danıştay, Askeri Yargıtay, AYİM ve Uyuşmazlık Mahkemesi) Ve böyle bir yüksek mahkeme düzeninin benzeri dünyada yok. Sıradan kişiler için ayrı, asker kişiler için ayrı, idare için ayrı, askeri idare için ayrı, terörist olanla olmayan için farklı hukuk, mahkeme, yargı düzeni ve yüksek mahkemeler. Sanki feodal Avrupa'da yaşıyoruz ve yargı alanında her bir zümre kendi şatosunu kurmuş. Adeta yargı alanında federalizmle yönetiliyoruz. En basitinden, "doğal hâkim ilkesi" mesleğimize, unvanımıza ve uğraş alanımıza göre değişebiliyor.

Oysa bireylerin, kendilerini diğerleriyle aynı ülkede yaşıyor hissedebilmeleri, bir ülkenin eşit, imtiyazsız vatandaşı olduğuna inanabilmeleri, ortak bir kaderi, "ortak bir hukuku" paylaşıyor olmalarına bağlıdır. Ortak hukuk, aynı zamanda uygulama birliğini gerektirir. Uygulama birliğini sağlayacak olan ise yargı düzenidir. Bu ortaklık, dünya uygulamasında yargı birliği ile sağlanır.

Mahkemelerin Vahim Manzarası

Yaklaşık olarak 400 üye, 1200-1300 tetkik hâkimi ve 250 savcı olmak üzere 2 bin civarında hâkim ve savcının görev yaptığı bir kurumun, yüksek mahkeme, temyiz mahkemesi olduğu ancak bu ülkede iddia edilebilir, başka ülkelerde söylemeye kalksanız nezaketen bir şey söylemeseler bile, yüzlerinde müstehzi bir gülümsemeyi görmeniz kaçınılmazdır. Yargıtay'da görev yapan 2 binin üzerindeki hâkim ve savcı sayısı, orta büyüklükteki birçok ülkenin ilk derece mahkemelerinde görev yapan hâkimlerine denk gelmektedir. Yargıtay'ın yanına Danıştay ve diğer yüksek mahkemeleri de eklediğinizde, bu sayı 3500'leri aşmakta. Oysa bizimle aynı nüfusa sahip Avrupa ülkelerinde bu sayı 100'e bile ulaşmıyor.

Yargıtay ve Danıştay'da görev yapan hâkim ve savcı sayısının ulaştığı devasa rakamlar bize sadece bu mahkemelerin artık yüksek mahkeme ömürlerini tamamladıklarını göstermiyor, aynı zamanda yargı sisteminin de çöktüğünü ispatlıyor.

Yargının Çöküşü

9 bin civarında hâkim ve savcının ilk derecede, 3500 civarının ise yüksek mahkemede görev yaptığı bir yargı düzeni, yargılamanın bittiğine delalet ediyor. Çünkü bilindiği üzere yargılama, ilk ve istinaf derecesinde yapılır. Yargıtay ve Danıştay ise (ilk derece olarak görev yapmaları hariç) yargılama değil, inceleme yaparlar. Sağlıklı işleyen bir yargı düzeninde davaların yüzde 80-90'lık kısmı ilk derecede biter. Geri kalan yüzde 15-20'lik kısmı ise istinaf derecesinde. Temyiz yoluna giden dava sayısı ise yüzde 2-3'ü geçmez. İdare'den farklı olarak, yargıda ilk derece mahkemeleri "asıl", temyiz mahkemesi ise "tali"dir.

Ancak bizde kamu hizmetleri arasında yer alan "adalet hizmeti" doğasına uygun şekilde ilk derece mahkemeleri merkezli yapılandırılmak yerine, diğer kamu hizmetleri gibi "idare" örgütlenmesi şeklinde, yüksek mahkeme merkezli ve hiyerarşik olarak yapılanmıştır. Öyle bir yapılanma ki, Yargıtay ve Danıştay birincil, ilk derece mahkemeleri ikincildir. Diğer hizmetlerinin sunumu kendi mantığına uygun olabilir, ancak dünya uygulamasına aykırı. Bizdeki çarpık yargı düzeninin nedeni, yargının sunduğu adalet hizmeti ve bu hizmetten yararlananların değil, hizmeti verenlerin ve bu mahkemelerin devlet aygıtı içerisinde siyasal fonksiyonlarından kaynaklanmaktadır. Başka bir deyişle, özellikle 1960 sonrası, bu mahkemelerin yasama ve yürütme organı ile siyasal partiler üzerinde Demokles'in kılıcı gibi siyasal misyonla yüklenmiş olmasıdır.

Güç Zehirlenmesi

HSYK'nın ideolojik filtresiyle oluşan bu mahkemelere ana muhalefet partisi gibi davranma gücü veren sadece ilk derece mahkeme kararları üzerindeki denetimleri değildir. Bunun yanında siyasi parti kapatma davası açma yetkisine sahip olmaları, YSK, HSYK ve Anayasa Mahkemesi'ne üye seçmeleri, dünyada benzerlerinde rastlanmayan şekilde ilk derece mahkemesi olarak çalışıyor olmaları, üyelerinin herhangi bir suç işlemeleri halinde diğer hâkim ve savcılardan farklı olarak, kendi içlerindeki mekanizmanın devreye girmesi gibi yetki ve uygulamalar sonucu aşırı, zehirli, denetimsiz ve kontrolsüz güç temerküzüne yol açılmıştır.

İlk Derece Mahkemesi Olarak Yargıtay ve Danıştay

Adı üstünde, yüksek mahkeme denildiğinde, akla ilk ve istinaf derecesinde karar verilerek önüne gelen dosyanın temyiz incelemesinin yapıldığı mahkeme gelir. Dünyada da böyledir. Ancak bizdeki durum buna tek istisna niteliğindedir denilebilir. Yargıtay ve Danıştay, dünyadaki muadillerinde rastlanmayan şekilde, belli davalarda ilk derece mahkemesi olarak görev yapar.

Örneğin, Yargıtay; Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreteri, Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Sekreteri, müsteşarlar ve valiler* ile birinci sınıfa ayrılmış olanlarla, ağır ceza mahkemeleri heyetine dahil bulunan hâkim ve Cumhuriyet Savcıları** ile ilgili davalarda ilk derece mahkemesi olarak görev yapar. Danıştay ise örneğin, özelleştirme uygulamalarına ilişkin idari davalar***, RTÜK'ün yayın durdurma cezalarına ilişkin davalar**** ve üst kurulların milyar dolarla ifade edilen davaları-

---

* 4483 sy. Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun, madde 12

** 2802 sy. Hâkimler ve Savcılar Kanunu madde 90

*** 4046 sy. Özelleştirme Uygulamaları Hakkında Kanun madde 27

**** 6112 sy. Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanun, madde 7/3

na ilk derece mahkemesi olarak bakar. Bu yetkilerin de mahkemelere ayrı bir güç ve prestij sağladığını izaha gerek yoktur sanırım.

Normalde; ilk derece mahkemesi hâkimliğinden kurtulmak için yoğun kulis yapan ve sonunda Yargıtay ve Danıştay üyesi olan ve üstelik iş yükünden şikayet eden bu kişilerin, tekrar ilk derece mahkemesi hâkimi gibi görev yapacağı bu tür işlere karşı çıkması beklenir. Ancak durum beklentilerin aksinedir. Adalet Bakanlığı tarafından hazırlanan 2009 tarihli Yargı Reformu Stratejisi'nin "Yüksek mahkemelerin ilk derece mahkemesi sıfatı ile baktıkları davaların azaltılması"* başlığı altında düzenlenen "3.13 no'lu hedefe" ilişkin açıklanan karşı görüşler, bu görevlerin beraberinde getirdiği güç ve prestiji kaybetmeme yönündeki iradeyi tespit etme açısından incelenmeye değerdir. Söz konusu yazılarında; Yargıtay**, "bulunan görevin veya konunun önemi", Danıştay*** ise "ilk derece

---

* "3.13. Yüksek mahkemelerin ilk derece mahkemesi sıfatı ile baktıkları davaların azaltılması: Yargıtay ve Danıştay, Anayasada yüksek mahkeme olarak düzenlenmesine karşın, 155'nci maddede Yargıtay, 156'ncı maddede ise Danıştay'ın belli davalara ilk derece mahkemesi olarak bakması öngörülmüştür.
Yüksek mahkemelerin ilk derece mahkemesi sıfatıyla görev yapmasını, bu mahkemelerin niteliğiyle bağdaştırmanın güçlüğü yanında, bu tür davalar nedeniyle artan iş yükü bu mahkemelerin çalışmalarını olumsuz etkilemektedir.
Diğer taraftan, adli yargıda istinaf kanun yolu düzenlenmiş olup, 2010 yılı içerisinde bölge adliye mahkemeleri faaliyet geçecektir. Bunun yanında, idari yargı alanında da istinaf kanun yolunun hayata geçirilmesi yönünde çalışmalar devam etmektedir.
Bu nedenle, Yargıtay ve Danıştay'ın ilk derece mahkemesi olarak baktıkları davaları asgari düzeye indirecek şekilde Yüksek Mahkemelerle işbirliği halinde çalışmalar yapılacaktır http://www.sgb.adalet.gov.tr/yrs/Yargi%20Reformu%20Stratejisi.pdf)

** İlk derece mahkemesi sıfatıyla bakılan davalar konusunda Yargıtay'ın görüşü: Yüksek mahkemelerin ilk ve son derece mahkeme sıfatıyla baktığı davalar çok sınırlı sayıda olup, bulunan görevin veya konunun önemi dikkate alınarak bu yol seçilmiştir. Bu durumun, adil yargılanma hakkının ihlali sonucunu yaratmadığı, AİHM kararlarında belirtilmektedir. 2008 yılında bu tür dava sayısının 120 olduğu göz önüne alındığında Yüksek Mahkemelerin iş yükünü artırdığı gibi bir sorun söz konusu değildir. Üstelik bakılan işlerin önemi dikkate alındığında sorun olarak görülmemesi gerektiği düşünülmektedir

*** İlk derece mahkemesi sıfatıyla bakılan davalar konusunda Danıştay'ın görüşü: Danıştay'da, 2005, 2006 ve 2007 yıllarında sırasıyla, ilk derecede 8.795, 9.867 ve 10.679 dava dosyası sonraki döneme devredilmiştir. Ekim 2008 itibariyle bu sayı 10,354'tür. Aynı yıllarda temyize gelen iş sayısı ise 72.739, 85.587, 107.517'dir. Ekim

mahkemesi olarak bakılan uyuşmazlıkların niteliğini" gerekçe göstererek, bu görevlerin sona erdirilmesi yönündeki önerilere şiddetle karşı çıkmaktadırlar.

Kuvvetler Ayrılığı, Yüksek Mahkemeleri Bağlamaz mı?

Yargı mensuplarının üç-beş ezber klişelerinden birisidir "Yasama, Yürütme ve idare, yargıya müdahale etmesin". Bu klişeden hareketle, Adalet Bakanı ve Müsteşar'ın HSYK içerisinde yer almasına, Cumhurbaşkanı'nın yargıya ilişkin atama yapmasına, TBMM'nin ve yürütmenin HSYK'ya üye seçmesine karşı çıkılır. Elbette ki, yargı mensupları bu tarz görüşleri ileri sürebilir ve bunların doğruluğu veya yanlışlığı tartışılabilir. Ancak burada dikkat çekmek istediğimiz, özellikle her adli yıl açılışında ve yüksek mahkemelerin kuruluş yıldönümünde, bu serzenişleri dile getirenlerin gerçek endişelerinin "kuvvetler ayrılığı prensibine" ilişkin olup olmadığıdır. Böyle olmadığına en büyük delil, Yargıtay ve Danıştay'ın yürütme/idare içerisinde yer alan Rekabet Kurumu'na* ve Yüksek Öğrenim Kurulu Denetim Kurulu'na** üye seçiyor olmalarından

---

2008 ayına devredilen dosya sayısı 134.291'dir. Danıştay'ın ilk derce mahkemesi olarak baktığı uyuşmazlıkların niteliği göz önüne alındığında ve temyiz yoluyla gelen işlerin bir kısmının bölge idare mahkemelerine devredileceği düşünüldüğünde; konunun bu uygulamaya ilişkin kanun çalışmaları ile birlikte değerlendirilmesi ve istinaf mahkemesi kararlarının bir kısmının temyiz incelemesine tabi kılınması halinde Danıştay'ın iş yükünde meydana gelebilecek olası değişim hesaplanarak değerlendirilmesi yerinde olacaktır.

* 4054 sy. Rekabetin Korunması Hakkında Kanun: Kurulun Teşekkülü Madde 22- Rekabet Kurulu, kurumun karar organı olup biri Başkan biri İkinci Başkan olmak üzere toplam yedi üyeden oluşur.
Bakanlar Kurulu; üç üyeyi Bakanlığın, bir üyeyi Kalkınma Bakanlığının, bir üyeyi Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği'nin her boş üyelik için kendi kurumları içinden veya dışından göstereceği ikişer aday arasından, birer üyeyi ise Yargıtay ve Danıştay'ın kendi kurumları içinden göstereceği ikişer aday arasından atar. Gümrük ve Ticaret Bakanlığı kontenjanından gelecek üyelerden birisi, Kurum personeli arasından atanır.
Bakanlar Kurulu, kurul üyeleri arasından Başkan ve İkinci Başkanı atar.

** 2547sy. Yükseköğretim Kanunu: Yükseköğretim Denetleme Kurulu: Madde 8 – a.Yükseköğretim Denetleme Kurulu, Yükseköğretim Kurulu adına üniversiteleri, bağlı birimlerini, öğretim elemanlarını ve bunların faaliyetlerini gözetim ve dene-

hiç rahatsızlık duymamaları ve itiraz etmemeleridir. Oysa kuvvetler ayrılığı endişesiyle müdahaleye karşı çıkan yüksek mahkeme mensuplarının, aynı gerekçe ile yargının üye seçme yoluyla yürütmenin işlerine müdahalesine karşı çıkmaları beklenir. Ancak şimdiye kadar bu yönde bir görüş duymadığımıza göre, Yüksek Mahkeme başkanları, Nasrettin Hoca'nın "senin hanım da giyiyor hoca" itirazına verdiği "yakışıyor haspaya" cevabında olduğu gibi, bir tavır içerisinde oldukları görülmektedir. Tabii ki bu davranışın arkasında yatan ana neden, kuvvetler ayrılığının zedelenmemesi değil; ne kadar yetki elde edilirse, o kadar güç ve prestij elde edilir ve bundan taviz verilmemesi gerekir yönündeki iradedir.

Yüksek Mahkeme Üyelerinin Masuniyeti

Yüksek mahkeme üyelerinin suç işlemeyeceği, her türlü idari ve adli suçtan münezzeh olacakları yönünde bir masumiyet karinesi yasalara doğrudan yazılmasa bile dolaylı olarak ve uygulamada yürürlükte olduğuna dair bir algı ve kanı mevcuttur. Özellikle de mağdur ve müştekilerin beyanlarında buna rastlamak mümkündür. Kamuoyunda yaygın olarak hakim olan bu kanaat, elbette sebepsiz değildir. Bunu destekleyen unsurlardan birincisi; yüksek mahkeme üyeleri için öngörülen disiplin cezaları, ikincisi; bu suçlara ilişkin soruşturma ve kovuşturma usulüdür.

Konuya yakın geçmişte kamuoyunun gündemine çete ve rüşvet suçlaması ile gelen ve günlerce medyanın haber tartışma programlarına konu edilen, Yargıtay üyesinin durumunu hatırlatarak girelim. Aynı suç kapsamında yargılananlar, çeşitli cezalara çarptırıldıklarına göre, bu kişinin de eylemle oran-

tim altında bulunduran, Yükseköğretim Kuruluna bağlı bir kuruluştur.
b. Kuruluş ve İşleyişi:
Yükseköğretim Denetleme Kurulu:
(1) Yükseköğretim Kurulu tarafından önerilecek beş profesör üyeden,
(2) Yargıtay, Danıştay ve Sayıştay tarafından gösterilecek üçer aday arasından Yükseköğretim Kurulu tarafından seçilip önerilecek birer üyeden oluşur.

tılı bir disiplin cezasına tabi tutulması gerektiği düşünülebilir. Ancak bu kanaat, mevcut yasal düzenleme sebebiyle sadece düşüncede kalmaya mahkumdur. Çünkü yüksek mahkeme üyelerine verilebilecek cezalar sadece "uyarma" ve "çekilmeye davet" ile sınırlıdır. Söz konusu kişi de yoğun medya baskısı nedeniyle çekilmeye davet edilmesi sonucu, çekilmek zorunda kalmıştır. Yüksek mahkeme üyesi için çekilme, "emekli olmak"la eşdeğerdir. Diğer bir deyişle yüksek mahkeme üyesi emekli olmuştur. Aynı eylemi ilk derece mahkemesi hâkim ve savcısı işlemiş olsaydı, alacağı ceza hiç tereddütsüz "ihraç" idi. Çekilen yüksek mahkeme üyesinin avukatlık yapma ve kamu hizmetlerine girebilme hakkı kaybolmazken, ihraç cezası alan hâkim ve savcı bu hakları da kaybedecektir.

Eylemlere karşılık verilecek cezaların niteliği yanında, bu eylemlere ilişkin soruşturma ve kovuşturma usulü de önemlidir. Soruşturma ve kovuşturma yapılıp yapılmamasına, Yargıtay üyeleri için yine Yargıtay üyelerinden oluşan, Danıştay üyeleri hakkında ise aynı şekilde Danıştay üyelerinden oluşan kurul karar vermektedir. Doğal olarak, burada kurumsal koruma ve seçim hesapları devreye girmektedir. Hâkim ve savcılar için ise HSYK karar vermektedir. Yüksek mahkeme üyeleri açısından son 50 yıllık dönem şöyle bir gözden geçirildiğinde, medyanın yoğun ilgisine mazhar olmayan suç konusu eylemlerin hiçbirinin soruşturmaya dahi konu edilmediği görülecektir.

Dünyadaki yüksek mahkemeler, sadece ilk derece mahkeme kararları üzerinde inceleme yapıp ve içtihat üretirken, bizde yüksek mahkemelere, bunların yanında verilen diğer yetkiler ve sorumsuzluk halleri, bu mahkemelerde kontrolsüz güç temerküzüne yol açtığı gibi bu mahkemelerde görev yapanları da adeta güç zehirlenmesine uğratmıştır.

İşte gerek bu aşırı hesapsız gücün sağladığı avantajlar, gerekse bu mahkemelerin çalışma düzeni, bu mahkemelere

seçilebilmeyi önemli hale getirmiştir. Yargıya sokulan askeri- militarist-hiyerarşik anlayış ve uygulama nedeniyle, kişiler normal bir subaylıktan generalliğe terfi eder (bu hiyerarşi o kadar özümsenmiştir ki, yargı içerisinde değişik misallerle anlatılmaktadır) gibi gördükleri bu makamlara seçilmek için HSYK kapılarını aşındırma yolunu seçmişlerdir.

Dosya Okumadan Karar Veren Hâkim

Bu mahkemelerin çalışma düzenine gelince; ilk derece mahkemesinin dinleyip, okuyup, hissedip, keşfedip ve anlayarak verdiği kararı doğru bulmayan kişi, dava dosyasının bir kez de yüksek mahkemede görev yapan 5 hâkim tarafından incelenmesi amacıyla temyiz yoluna başvurur. Ancak bizde çoğunlukla dosya görüşüleceği (Yargıtay ve Danıştay) daire üyelerince okunmaz. Dosya tetkik hâkimlerine havale edilir. Tektik hâkimleri dosyayı okur ve belirlenen günde daire üyelerine anlatırlar. Daire üyeleri ise iddia, savunma, deliller ve içeriği hakkında, bizzat okuyarak bilgi sahibi olmadıkları dosya hakkında, sadece tetkik hâkiminin kendilerine anlattığına bağlı olarak karar verir. Dünya örneklerine bakıldığında böyle bir uygulama, yani yüksek mahkeme üyesinin, dosyayı kendisi okumadan karar verdiği bir uygulamaya rastlamak mümkün değildir. Bu usul tamamen bize özgüdür ve bu durum Yargıtay ve Danıştay Kanunlarına da girmiştir.

Şimdi gelin, yasal olarak bir dosyanın Yargıtay ve Danıştay aşamasında nasıl incelendiğine bakalım. Bu konuda uygulamayı en iyi yansıtan düzenleme Danıştay Kanunu'nun "Tetkik Hâkimlerinin görevleri" başlıklı 62. maddesidir*.

* Tetkik Hâkimlerinin görevleri
Madde 62 – 1. Tetkik hâkimleri Danıştay Başkanının, daire ve kurul başkanlarının kendilerine havale ettikleri işleri inceleyerek daire veya görevli kurula gerekli açıklamaları yaparlar. Kendi düşünce ve görüşlerini sözlü ve yazılı olarak bildirirler, karar taslaklarını yazarlar, gerekli tutanakları düzenler ve Danıştay Başkanı, kurul başkanı ve daire başkanının verecekleri diğer görevleri yerine getirirler.
2. Her daire ve kurulda, o daire veya kurul başkanınca birinci sınıfa ayrılmış bir

Madde metninden de anlaşılacağı üzere, halen Yargıtay ve Danıştay uygulaması metne uygun şekilde işlemektedir. Sürecin gelişimi özet olarak şöyledir;

- Temyiz incelemesi için gelen dosyalar genelde haftalık olarak dairesine göre değişen sayıda tetkik hâkimlerine havale edilir,
- Tayin edilen süre içerisinde dosyalar tetkik hâkimleri tarafından okunur, notlar alınır ve daireye (daha doğrusu heyete çünkü bu daire içinde iki heyet bulunmakta) 5-10 dakikayı geçmeyecek süre içerisinde özetlemek üzere hazırlanır,
- Müzakere günü tetkik hâkimi heyet karşısındaki yerini alır ve sırasıyla dosyaları özetler ve ardından dosya hakkındaki kararı yani bozma veya onama yönündeki görüşünü açıklar, (Aslında bu düzenleme akla uygun, çünkü dosyayı okuyan ve içeriği hakkında bilgi sahibi olan tetkik hâkimidir)
- Heyet üyeleri 5-10 dakika içerisinde kendilerine anlatıldığı kadarıyla bilgi sahibi olur ve karar aşamasına gelirler, tabii tetkik hâkiminin görüşü heyetin zorlanmadan karar vermesine yardımcı olur,
- Heyet büyük oranda tetkik hâkiminin görüşü doğrultusunda karar verir ve dosyanın incelenmesi tamamlanır,
- Tetkik hâkimi bütün dosyaları sunduktan sonra karara bağlananları gerekçesiyle birlikte yazmaya koyulur,
- Tetkik hâkimi kararı yazar, üyeler imzalar ve "Yüksek Mahkeme üyeleri" temyiz incelemesini(!) tamamlamış olurlar.

---

tetkik hâkimi, memurların görevlerine devamlarını, yetişmelerini ve verimli bir biçimde çalışmalarını, idare, dosya ve diğer yazı işleri ile tebligat işlerinin gecikmeden ve düzenli olarak yürütülmesini, Danıştay Başkanının, daire ve kurul başkanının vereceği diğer işleri yapmakla görevlendirilir.

Hulasa; Yargıtay ve Danıştay'ın yasal görevi olan ilk derece mahkemelerince verilen kararların "temyiz incelenmesi" işinin fiilen tetkik hâkimleri tarafından yapıldığı söylenebilir.

İşte Yargıtay'da da halen uygulama alanı bulan bu fiili durumu, hukuki zemine kavuşturmak için Yargıtay yönetimi, Yargıtay Kanunu'nda değişiklik tasarısını hazırlayan Adalet Bakanlığında kurulu komisyona gönderdiği öneriler içerisinde, Tetkik Hâkimlerinin görevleri başlıklı Yargıtay Kanunu'nun 26. maddesinin* değiştirilerek -kendi kanunlarında olmayan Danıştay Kanunu'nda yer alan- "gerekçeli kararı yazma görevinin" metne eklenmesi istenmiştir.

Peki, Bu Kadar Önemli İşleri Üstlenen Tetkik Hâkimi Kimdir?

Heyet üyelerince okunmasa da tetkik hâkimi tarafından dosyanın okunması, temyiz eden açısından en azından bir hâkim tarafından dosyanın yeniden okunuyor ve inceleniyor olması nedeniyle bir teselli kaynağı olabilir. Ancak burada da bir sorun vardır, o da "tecrübeye" ilişkindir. Tecrübeden kasıt ilk kararı veren hâkimden daha tecrübeli hâkim tarafından dosyanın okunmasıdır. Bu açıdan bakıldığında, önceki dönemde Yargıtay tetkik hâkimi olabilmek için en az beş yıl hâkimlik yapmış olma şartı aranıyordu. Yeni yargı iktidarı ile birlikte 2011 yılında çıkartılan 650 sayılı KHK'nın 14. maddesiyle bu koşul on yıl süreyle askıya alınmıştır. Böylelikle 20-30 yıllık hâkimlerin vermiş olduğu kararlar ve dosyalar henüz mesleğinde fiilen 5 yılını dahi doldurmamış hâkimler tarafından incelenip onanmasına veya bozulmasına karar verilmesinin yolu açılmıştır. Yani biz, 5 yıllık tetkik hâkimine bile, dosya

---

* Tetkik Hâkimlerinin görevleri:
Madde 26 – Tetkik hâkimleri kurul ve daire başkanlarının kendilerine verecekleri dosya ve evrakı, süresinde inceleyerek bir rapor düzenlerler. Kararlara ve yapılacak işlere ilişkin düşüncelerini rapora yazıp kurullara açıklamakla yetinirler.
Birinci Başkan, kurul ve daire başkanlarının verecekleri diğer görevleri yerine getirirler.

ile ilgili daire üyeleri tarafından okunup incelenerek karar verilsin diye karşı çıkarken, bu sefer bundan daha kötü bir uygulama ile karşı karşıya bulunmaktayız.

Yine bu dönemde uygulamaya konulduğu ileri sürülen bir yenilik(!) ise; tetkik hâkiminin dosyayı 5 üyeden oluşan kurul yerine sadece bir üyeye dosyayı anlatması ve o üyenin verdiği kararın diğer üyelerce imzalanarak heyet kararı haline getirilmesi uygulaması. Bir tetkik hâkiminin bir daire üyesine dosya anlatma yöntemiyle yargılama hızının 5 katına çıktığı(!), daha doğrusu işin çivisinin çıktığı esprili bir şekilde konuşuluyor yargı çevrelerinde. Tabii yargıyı hızlandırma adına yapılanlar da, kimi zaman aksaklıklar yaşanmıyor değil. Misal, duruşmalı incelemelerde duruşmaya çıkan daire üyeleri ile karara imza atan üyelerin farklı olması gibi.

Kesin Bozma Nedeni ve Adil Yargılamayı İhlal

Şimdiye kadar yargı çevrelerinin yadırgamadığı ve dile getirmekten kaçındığı, dosyanın sadece tetkik hâkimi tarafından okunması uygulamasının tuhaflığını, bir örnekle gözler önüne serelim. Örneğin, üç üyeden oluşan ağır ceza mahkemesi üyeleri, dava dosyasını okumadan sadece yazı işleri müdürünün kendilerine anlattıklarıyla yetinerek karar vermiş olsun. Bu durumu öğrenen sanık veya katılan tarafından temyiz edilmesi durumunda, okumadan karar verme işlemi kesin bozma nedeni olacaktır. Aynı şekilde bu gerekçeyle dosya AHİM önüne götürülse, adil yargılamayı ihlal kararı verileceği kuşkusuzdur.

Anlaşılan odur ki; 2010 yılında oluşan "Yeni HSYK"nın "Yeni Yargıtay ve Yeni Danıştay'ı" dizayn edebilme gerekçesi olarak kamuoyuna açıkladığı, Yargıtay ve Danıştay'da biriken dosyaların eritilmesini temin etme, böylelikle yeni yönetimlerin başarılı olduğu algısını yayabilme adına, dava dosyalarındaki insan hak ve hürriyetleri göz ardı edilebilmektedir.

Kulis Yeteneği

Engelli olan organın yerine bir başka organın aşırı gelişmesi gibi (koltuk değneği ile yürüyen birinin kollarının normale göre aşırı gelişmesi) yüksek mahkeme üyelerinin asıl görevleri olan dosya okuma işlerini neredeyse tamamen terk etmiş olmaları, başka bir yönlerinin anormal bir şekilde gelişmesine yol açtığı söylenebilir. Tabii bu yorumu, iyi niyetli olarak kabul etmek gerekir. Oysa eski Adalet Bakanlarından Cemil Çiçek bunun tersini düşünmekte. Cemil Çiçek'e göre, bir yön aşırı geliştiği için diğer yönlerin çalışmasını engellemiş. O yönün ne olduğunun cevabını Adalet Bakanı olduğu dönemde, Cemil Çiçek'in, CNN Türk'teki Ankara Kulisi programında, Murat Yetkin ve Fikret Bila'yla yaptığı söyleşiden* alalım. Sayın Çiçek, yüksek yargı üyelerinin kulis faaliyetlerinin siyasetçilerden bile fazla olduğu mesajını verdikten sonra ekliyor, "Bakanlığım döneminde HSYK toplantısı sürerken bazı üyeler, gidip bir oy kullanalım gelelim diye toplantıyı terk ederlerdi. Yargıtay'da, Danıştay'da sürekli seçim vardır. Üyelerin odasına biri girer biri çıkar." Çiçek'in bu eleştirisi o zaman için doğru kabul edilse bile, yeni HSYK'nın 2011 yılında Yargıtay'a ve Danıştay'a atadığı üyelerden sonra tarihe karıştığı dile getirilmekte. Yargıtay ve Danıştay'ın eski üyeleri, yeni üyelerin topluca hareket

---

* Yüksek yargıya yöneltilen eleştiriler, Fikret Bila, 12.Ocak.2011
Çiçek'in Yargıtay ve Danıştay üyelerine yönelttiği eleştiri kurumda yapılan seçimler için kulis faaliyetlerine fazla zaman ayırmaktı. Çiçek, yüksek yargı üyelerinin kulis faaliyetlerinin siyasetçilerden bile fazla olduğu mesajını verdi. Çiçek, "hatta" dedi: "Bakanlığım döneminde HSYK toplantısı sürerken bazı üyeler, gidip bir oy kullanalım gelelim diye toplantıyı terk ederlerdi. Yargıtay'da, Danıştay'da sürekli seçim vardır. Üyelerin odasına biri girer biri çıkar."
"Demokratik seçim ve yargı için doğal değil mi?" diye sorduğumda ise Başbakan Yardımcısı Çiçek, "İyi de hem bunu yapıp hem zaman darlığından şikâyet etmek olmuyor" anlamında bir yanıt verdi.
Çiçek, bu sözlerle yüksek yargı üyelerinin mesailerini dosyalardan çok kulise harcadıkları, dosyaların gecikmesinin bir nedeninin de bu olduğu mesajı veriyordu. Bu eleştiriye Yargıtay ve Danıştay'dan bir yanıt gelmedi.
http://siyaset.milliyet.com.tr/yuksekyargiya-yoneltilen-elestiriler/fikret-bila/siyaset/siyasetyazardetay/12.01.2011/1338079/default.htm

etmesi nedeniyle uzayan seçim turlarının sona erdiğini ifade ediyorlar. Söz konusu üyeler, kendi görüşlerinin dayanağı olarak, yeni seçilen üyelerinin askeri disiplin veya uhrevi sadakat içerisinde kendilerini seçen iradenin belirlediği üyeye toplu şekilde oy vermelerini gösteriyorlar. Anlaşılan o ki, yeni üyelerin bu tavrı, uzun süren seçim turları yanında, üyelerin kulis yapma zevkini yaşamasını da ortadan kaldırmış.

Vergi Cenneti'nden Yargı Cenneti'ne

Sermayenin sorumluğu/külfeti anlamına gelen vergiden kurtulmak için küçük ada ülkeleri için kullanılan vergi cenneti deyiminden hareketle, aşırı güç ve yetkinin tersine sorumsuzluk ve çalışma rahatlığının bulunduğu bu yüksek yargı adacıklarını "yargı cenneti" deyimiyle açıklayabiliriz. Mükellefiyet ve cezanın olmadığı, sadece hazzın ve mükafatın bulunduğu bu ortam, yargı mensupları için cennet ve cazibe merkezi haline gelmiştir. Tabii buraya kendisini en çok yakıştıranlar ise, mesleki hayatlarını bir nevi ön-cennet imkânları içerisinde geçiren; bakanlık vb. idari görevlerde bulunanlar ile Komisyon Başkanı ve Başsavcılardır.

Aşağıda bir vesile ile değindiğimiz Danıştay Başkanı Sayın Hüseyin Karakullukçu'nun röportajında, Danıştay üyelerini tarif ederken yaptığı tasvirler*, yüksek mahkemeler için yaptığımız benzetmenin sadece bizim düşüncemiz olmadığını ortaya koyuyor gibi. Öyle anlaşılıyor ki, içinde bulundukları hukuki ve fiili ortam, psikolojilerine de aynı şekilde yansımış.

"Başbakanın oğlu, başbakanın teyzesinin oğlu, dayısının oğlu artık bir şey kalmadı, seçilme ile beraber bunlar çoktan bitti. Oğlu, yakını, bilmem ne kan hısımı, Danıştay üyesidir artık. Bahsettiğiniz zat arkadaşımız saygın bir Danıştay üyesidir. Bu burda bitti. Akrabalık, hısımlık, yakınlık vs. bitti, bu artık Danıştay üyesidir. Bir kere bu değerlendirme yanlış...

* http://videogaleri.gazetevatan.com/16622_9_O-soru-soruldu.html

Üyelerimizde hep seçimle geldiler. Onların da hepsi yüksek hâkimler. Başkanlarım da hepsi yüksek hâkimler. Hiç kimsenin, hiçbir başkanımın hiç üyemin böyle bir art düşünceye sahip olduğunu düşünmüyorum. Akrabalık bağı, arkadaşlık ilişkisi kopmuştur artık hele bir yüksek hâkim olduktan sonra birisinin öyle olması lazım."

Tabii ki bu sözleriyle Sayın Başkan, üyelerin tarafsızlığını vurguluyor. Ancak bununla birlikte, Danıştay üyesi olmakla, akrabalık, hısımlık, yakınlık, arkadaşlık ilişkisinin kopması şeklindeki açıklama aslında ortamın getirdiği psikolojiden kaynaklanıyor olabilir. Danıştay üyesi olunmasıyla birlikte insanlığın zaaflarından sıyrılıp adeta melek olunuyor. Sayın Başkanın, yüksek mahkeme üyelerine dönük vülgarize tasvirlerinin, entelektüel versiyonun sahibi Sami Selçuk'a dönük eleştirilerinde Başkan Yardımcımız Faruk Özsu şöyle diyor. "Hasbelkader hukuk fakültesini bitirip, şans eseri bulduğu "torpili" sayesinde hâkim olan 25 yaşındaki bir genç, -tıpkı sümsük Clark Kent'in telefon kulübesinde kıyafetini değiştirmesiyle birlikte bir süper kahramana dönmesi gibi- yargıç cübbesini sırtına geçirdiği anda "nura boğuluyor" ve bu andan itibaren kendiliğinden adil, tarafsız ve hakkaniyetli bir adalet makinası haline geliveriyor demek ki. Cübbe de öylesine kutsal ki, 20 yıldır yargı bürokrasisinde memur olarak görev yapanlarda bile etkisini bir türlü kaybetmiyor her nasılsa" *

Hukuk Bürolarında Uzmanlaşma(!)

Milyonlarla ifade edilen sayıda dosyanın Yargıtay ve Danıştay'a geliyor olması Ankara merkezli ve sırf Yargıtay ve Danıştay'da temyiz işlerine bakan hukuk bürolarının ortaya çıkmasına yol açmıştır. Mahkeme bazında gelişen bu uzmanlaşmayı esas itibarıyla olumlu karşılamak gerekir. Ancak yine avukatlar arasında söz konusu bürolara yönelik; bu hukuk

* http://demokratyargibir.org/215/eyvah-yine-yargi-reformu/

bürolarının yüksek mahkeme üyelerinin oğlu, kızı gibi yakın akrabalarına ait olduğu, akrabalık bağına sahip olmayan büroların ise emekli yüksek mahkeme üyeleri transfer ederek, haksız rekabeti kapattıkları iddialarına ise elimizde somut bir veri olmadığından ihtiyatla yaklaşmayı tercih ediyoruz.

Bununla birlikte adalet hizmetinin yerinde ve zamanında görülmesi gerektiğinden hareketle, istinaf mahkemelerinin bir an önce faaliyete başlamasının yararlı olacağını düşünüyoruz. Böylelikle avukatların Ankara merkezli bürolara dönük eleştirileri de sona erdirilmiş olacağı gibi, ülkenin dört bir yanında çalışan avukatlar arasında gelirin, sosyal adalet ilkelerine uygun dağılımının da yolu açılmış olacaktır.

Yargı Başkenti

Dünyanın bazı ülkelerinde yasama ve yargı başkenti şeklinde iki ayrı başkent uygulamasının olduğu bilinmektedir. Bizim ülkemizde de o zamanki adıyla Temyiz Mahkemesi (Yargıtay) 1935 yılına kadar Eskişehir'de çalışmıştır. Bu örneklerden hareketle; gerek yüksek mahkeme üyelerinin yürütme ve yasama organının etkisinden, gerekse yasama ve yürütme organı üyelerinin etkisinden kurtulması adına kurulacak olan temyiz mahkemesinin (Yargıtay ve Danıştay) Ankara dışına taşınması yerinde olacaktır. Sanırım bunun için en uygun yer büyük şehrin trafik yoğunluğundan uzak oluşu, temiz havası ve denize olan yakınlığı ile Bursa ili olacaktır. Nasıl İstanbul turizm, kültür ve son zamanlarda yapılan düzenlemelerle finans başkenti olmuşsa, bir dönem Osmanlı'nın da başkentliğini yapmış olan, bir nevi manevi başkent olan Bursa'ya adli başkentlik çok yakışacaktır.

Yüksek Mahkeme Üyelerinin Ticaret Merakı ya da Yargıtayevi / Butik Estella Olayı

Kürsü hâkimlerinin dosya okumaktan Yargıtay ve Danıştay üyeliği için kulis yapmaya fırsat bulmalarını engellediğinden olsa gerek, çok sayıda neredeyse meslek yaşamının tamamını

ya da önemli bir kısmını, Bakanlık ve diğer idari görevlerde geçiren bürokratlar ile devlet büyüklerini ağırlama, karşılıklı ziyaret vs. protokol işleri üzerine uzmanlaşmış başsavcıların, yüksek mahkemelere üye olarak seçilmesinin somut olumsuz bir etkisi halen ortalık yerde durmaktadır.

Kürsü hâkimleri, sadece hâkimlik mesleğine ilişkin birikimlerini buralara taşırken, idari ve protokol görevlerinde bulunanlar ise doğal olarak bu görevlerde kazandıkları yetenekleri ve birikimleri buralara taşıma yoluna gitmişlerdir. Bu taşımanın bir örneği de, ticari alanda ortaya çıkmıştır. Öncelikle "Yargıtay Hizmetlerini Güçlendirme Vakfı" adı altında, yine dünyadaki yüksek mahkemelerde bir örneği görülmeyecek "bize özgü" bir vakıf kurulmuştur. Bu vakıf ise, bir şirketle inşaat karşılığı işletme sözleşmesi yaparak, Ankara Çankaya'da "Yargıtayevi" inşa ettirmiştir. Yargıtayevi olarak inşa edilen tesisin tamamlanmasının ardından, Yargıtayevi adının yanında "Butik Estella" adıyla faaliyete başlamıştı*. Buraya kadar, gerek yargı kamuoyu, gerekse medyada yerleşik "bizim ülkemize özgü hâkim, mahkeme, yüksek hâkim anlayış ve uygulaması" açısından, herhangi bir sorun görülmemiştir.

Ancak polisin uyuşturucu işiyle bağlantılı bir çeteye yönelik yaptığı operasyon sonucunda, Yargıtayevi ile Yargıtay'ın Manavgat'taki dinlenme tesislerinin işletmeciliğini yapan işadamını gözaltına almasıyla birlikte, bu girişim eleştirilerin hedefi haline gelmiştir. O dönemde çıkan bazı gazete başlıkları ise şöyle; "Yargıtayevi'ne çeteci patron"**, "Yargıtayevi'ni çeteci işletmiş."***

* "Üstü otel altı Yargıtayevi" http://213.243.28.21/haber php?haberno=153165

** http://www.radikal.com.tr/Radikal.aspx?aType=RadikalDetayV3&ArticleID=1048193&Catego ryID=77

*** http://arsiv.sabah.com.tr/2007/07/15/haber,040458054E4A49DFAAE1B0E-176F2A621.html

Maksat İş Yükünü Azaltmak Olunca Meslek İlkeleri ve Kuralları Teferruattır Anlayışı

Herkesin her işi yapması yerine, iş bölümüne geçilmesiyle birlikte değişik mesleklerin ortaya çıkması insanlık açısından bir ilerlemeyi gösterir. Her mesleğin bir anlamı ve o anlamın gerçekleşmesine hizmet eden işleyiş kuralları ve ilkeleri vardır. Kimi meslekler mahiyeti itibarıyla birbiriyle taban tabana zıt olabilir. Mahiyeti açısından; askerlik ve tıp mesleğini bir tür "sanat", daha doğrusu askerliğin harp sanatı, doktorluğun ise yaşatma ve iyileştirme (Tababet ve Şuabatı San'atı)* sanatı olarak tanımlanması örneğinde olduğu gibi. İlkeler ve kurallar yönünden; idare ve askerlikte "hiyerarşi ve disiplin", yargıda "eşitlik ve bağımsızlık" ilkelerinin geçerli olması gibi. İlkeler ve işleyiş kuralları, bir mesleği diğerinden üstün kılma anlamına gelmez, o mesleğin en asgari seviyede yapılabilmesini temin için gerekliliğin ifadesidir. Bunlar olmadığı zaman, yani bir mesleğin ilkeleri yerine bir başka mesleğin ilkeleri benimsendiğinde, artık o meslek icra edilebilir olmaktan çıktığı gibi, o ad altında yürütülen de, artık o meslek değildir. Doktorlara yaşatma yerine öldürme sanatının öğretildiği ve bu yapılanın da "tıp" olduğunun iddia edilmesi örneğindeki garabette olduğu gibi.

Uzun açıklamadan sonra gelelim meramımızı anlatmaya. Bilindiği üzere, insanlık tarihi boyunca yargı alanında var olan ilke ve kurallardan, yargının olmazsa olmazlarının başında gelenlerinden birisi de "doğal hâkim ilkesi"dir. Bu ilkenin varlık nedeni, hâkimlik mesleğinin doğasından ileri gelmektedir. Hâkimlik mesleği bizzat hâkimin kişiliğinin merkezde olduğu bir meslektir, tıpkı ressam vs. sanatçılarda olduğu gibi. Fabrikasyon üretim değil, kişinin yeteneklerinin, duygularının vb. özelliklerinin yansıdığı doğal olarak birbirinden farklı ürünlerin ortaya çıktığı bir meslektir. O nedenle , hâkimin

* 1219 sy. Tababet ve Şuabatı San'atlarının Tarzı İcrasına Dair Kanun

kim olduğu önemlidir. Bunun bireyler açısından anlamı ise; uyuşmazlık ve suç öncesi davaya bakacak hâkimin/mahkemenin belirli olması, davaya, sanığa göre hâkimin mahkemenin değiştirilmemesidir. Daha somut ifade edersek, sanığın suçluluğunun sabit, sonucun mahkumiyet olacağı aşikâr olan davada, mahkeme hâkiminin bir şekilde değiştirilerek beraat kararının alınması ya da bunun tersi beraat yerine mahkumiyet verilmesi için hâkimin değiştirilmesi, doğal hâkim ilkesinin ihlalidir.

Maalesef ülkemizde "doğal hâkim ilkesi", "doğal mahkeme" olarak kabul edilmekte ve uygulanmaktadır. Bunun nedeni de; 12 Mart 1971 askeri müdahalesi sonucu çıkartılan 1488 sayılı yasayla 1961 Anayasasının 32. maddesindeki, "Hiç kimse tabi hâkiminden başka bir merci önüne çıkarılamaz." metnin "Hiç kimse, kanunen tabi olduğu mahkemeden başka bir merci önüne çıkarılamaz" olarak değiştirilmesidir. "Böylece adil yargılanma hakkının çok önemli bir evrensel ilkesi olan 'doğal hâkim' ilkesinden 'yasal mahkeme'ye dönülmüştür. Bu durum 1982 Anayasasının 37. maddesinde aynen tekrar edilmiştir, doğal hâkim ilkesi kağıt üzerinde dahi yoktur."*

Bizler doğal hâkim ilkesinden doğal mahkeme şeklindeki geriye gidişi eleştirirken, yeni HSYK'nın başında olduğu yargı iktidarı ve onun "yargı algısı ve uygulamasıyla" adeta doluya tutulmuş gibi olduk. Şöyle ki; HSYK'nın Yargıtay ve Danıştay'da hâkim iktidarı devralacak yeni üyelerin atanmasına ilişkin 6110 sayılı kanun ve 650 sayılı KHK ile Yargıtay ve Danıştay kanunlarında değişikliğe gidilerek, doğal hâkim/mahkeme ilkeleri tamamen ortadan kaldırıldı. Bu kanunları ilk olarak yürürlüğe koyan 12 Eylül Askeri yönetimi dahi, dairelerin görevlerini kanunla belirleme yoluna gitmişti. Ancak 6110 sayılı kanunla dairelerin görevleri kanun yerine Başkanlar Kurulu'nun takdirine bırakıldı. (Örneğin, Danıştay'da iş-

* Ümit Kardaş, http://arsiv.zaman.com.tr/2001/11/27/yorum/yorum.htm

bölümü karar tasarısı Başkanlar Kurulu tarafından hazırlanır, Genel Kurulun onayı ile yürürlüğe girer) Daha somut ifade etmek gerekirse bu değişiklikler şu anlama geliyor: Kamuoyunda bilinen davalardan Balyoz, Ergenekon, KCK vs. davaları şu an itibarıyla 'X Dairesine' gidecekse, ancak Başkanlar Kurulu şu veya bu sebeple bu dairenin vereceği muhtemel kararı beğenmeyecekse, toplanıp dosyanın gideceği daireyi değiştirebilecek, istediği yönde karar çıkabileceğini düşündüğü 'Y Dairesini' görevlendirebilecektir. Böyle bir uygulamanın tepki alabileceği düşünülerek, daire değişimine gerek bırakmayan bir formül, sonradan yürürlüğe giren 650 sayılı KHK içine monte edilmiş durumda. Bu formül, daire yerine dairede görevli başkan ve üyelerin değiştirilmesine olanak veriyor. Silivri yargılamalarında, tutuklamayı reddeden ya da tutuklananları salıverdiği için istenmeyen özel yetkili hâkim ve savcıların çeşitli bahanelerle gönderilerek, öngörülen yargılama politikalarının sorunsuz işlemesini sağlama örneğinde olduğu gibi, 650 sayılı KHK ile değiştirilen Yargıtay ve Danıştay kanunlarında benzer uygulamaları yapmak yolu açılmış bulunuyor. (Örneğin, Danıştay Kanunu'nun 52/A maddesi uyarınca Başkanlık Kurulu, daire başkanı ve üyelerin dairelerini değiştirebilir.)

Bu değişikliklerin uygulamaya dönük somutlaşmış halini, Danıştay Başkanı Sayın Hüseyin Karakullukçu'nun, Habertürk'ten Yasemin Güneri'ye verdiği röportajda, Danıştay 1. Daire'de görevlendirilen Başbakan'ın teyzesinin oğlu İbrahim Er'le ilgili sorulara verdiği cevapta bulmak mümkün.*

"1. Daire dışında 14 tane daha dairem var .... O daireden verim alamıyorsam tabii ki değiştireceğim. Başkanları dahil olaraktan değiştireceğim kimsenin şüphesi olmasın ben böyle dik duran bir adamım yani. Düşündüğünü de söylemekten gecikmeyen bir adamım. Kesinlikle, olmaz bir şey değil. Böyle bir şey arkadaşlarımızın, niyetimizde yok. Varsayalım ki oldu.

* http://videogaleri.gazetevatan.com/16622_9_O-soru-soruldu.html

Niye değiştirmeyeyim ya, kanun bana bu imkânı verdiyse. Kusura bakma arkadaş, atıyorum sana şu daireyi verdik ama getirdiğin hale bak yapamadın sen bunu, benim seni başka bir yere tayin etmem de mümkün değil. Hakkında belki kurullarım var yüksek disiplin kurulu çalıştırırım çalıştırmam o ayrı mesele de. Kusura bakma biraz da daha işi az olan şu dairede çalış bakalım derim. Onlar da seçimle geldiler. Üyelerimiz de hep seçimle geldiler. Onların da hepsi yüksek hâkimler. Başkanlarım da hepsi yüksek hâkimler. Hiç kimsenin, hiçbir başkanımın hiç üyemin böyle bir art düşünceye sahip olduğunu düşünmüyorum. ... Ben bu binaları yaptım buraya, izliyorsunuz ...."

Netice olarak; yargının olmazsa olmaz ilkeleri yok edilerek; getirilen yeni yapı ve uygulamalar; Eşbaşkanımız Orhan Gazi Ertekin'in ifadesiyle, mahkemeleri mahkeme olmaktan çıkararak, idari aygıtın bir parçasına, yani bir devlet dairesine, bizzat yargının kendisini ise bir bürokrasi haline dönüştürme geleneğinin en son uygulamasına getirmiştir. Doğal olarak bu durum Türkiye'de "yargı kültürü"nün gerçekte "idari kültür"ün bir parçası olması halini pekiştiriyor. Bu uygulamaların nedenini yine Orhan Gazi Ertekin'den dinleyelim; "Yargıdaki yeni kadroların yargının devasa sorunları konusunda hiçbir entelektüel*, ciddi perspektifleri yok. Yargı ve hukuk konusunda temel mefhumlara ve müesseselere sahip değiller**" .

Tehlikeye Dikkat

Sonuç olarak; bütün bu mahkemelerin tek tek varlık nedenlerinin ortadan kalktığına ilişkin gerekçeleri açıklamaya yer kalmasa bile, özetle bu yüksek mahkemelerin artık içtihat üretme vasfını yitirdiği yolundaki genel kabul ve ortak bir hu-

---

* Orhan Gazi ERTEKİN, Yargı Meselesi Hallolundu! Yargıçların "Eşekli Demokrasi" ile İmtihanı, Epos Yayınları, Ankara 2011. s.57.

** http://www.birgun.net/actuels_index.php?news_code=1327221713&day=22&month=01&ye ar=2012

kuk düzeninde yaşama ideali, bize akılcı yolun temyiz mahkemesi olduğunu gösteriyor.

Temyiz mahkemesi kurmaksızın, askeri yargının kaldırılması demek, MİT kapısına dayanan yargıdaki örgütlü gücün bu sefer özellikle de AYİM yerine geçecek olması nedeniyle, ordu içerisinde kadrolaşma ve tasfiye yapma yolu açılmış olacaktır.

ŞEHİR VE ADALET SARAYI*

Uğur Yiğit

Bir şehir nasıl inşa edilir? Neler merkeze veya civara konur? Toplumun veya devletin hangi yanları anıtlaştırılır, görkemli hale getirilir? Ya da tersine neler silikleştirilir, göze batmayacak halde bırakılır? İşte bu sorunun cevabı muktedirlerin, mimarların; insan, toplum ve şehir algısına ve bunların dayanağı olan inanç, felsefe ve ideolojilerine bağlıdır.

Bu nedenle, şehirler birbirinden farklıdır. Kimi şehirlerin merkezinde saraylar, kışlalar, zindanlar, kimisinde mabetler, müzeler, üniversiteler, kimilerinde alışveriş merkezleri vardır. Şehirdeki binaların görkemi de felsefi düşünceye göre sıralanır. Örneğin; devasa sarayların, orduların geçtiği geniş meydanların bulunduğu şehir; otoriteyi yüceltirken bireyi ezmeyi, kendini küçük ve güçsüz hissettirmeyi; merkeze mabedi, üniversiteyi, müzeyi alan, bu binaları ihtişamlı bir şekilde inşa edilen şehir; huzuru, bilimi önemsemiştir ve topluma da bu hissi vermeyi amaçlamıştır.

Peki, "Adalet" bir şehrin neresine yerleştirilir ya da adalet bir yere yerleştirilebilir mi? Veya adalet, binaya hapsedilebilir mi?

Bu yazımızın konusu; şehir ve adliye, toplum ve adalet ilişkisini ülkemizin yaşadığı iki tecrübeden yola çıkarak anlama gayretidir.

---

* Güncel Hukuk Dergisi, Kasım 2012

Adaletin Ölçüsü Adliye Sarayı mıdır?

Günümüzün en önemli dogmalarından birine göre, "adaletin ölçüsü adliye binalarıdır". Adliye binaları ne kadar görkemli ve ne kadar şehrin merkezinde ise adalete o derece önem verilmektedir. Nitekim hangi düşünceden olursa olsun tüm iktidarlar adalete verdikleri önemi, bu ölçüye vurarak ölçtüler ve ölçmeye devam ediyorlar. Başta İstanbul olmak üzere, tüm şehirlerin en merkezi yerlerine AVM büyüklüğünde her gün on binlerce insanın girip çıktığı "Adliye Sarayları" inşa ediliyor. Ve bunların Ortadoğu ve Avrupa'nın en büyüğü olması ise ayrı bir övünç vesilesi olarak kabul ediliyor.

Gerçekten adliye binaları adalete verilen önemin göstergesi midir? Ya da adalet bina olarak somutlaştırılabilir mi? Veyahut da adliye binalarına indirgenebilir mi?

Peşinen söyleyelim bu anlayış ve gösterge tamamen yanlış, insanın ve toplumun yapısına terstir. Öncelikle adalet, adliye binasına indirgenemez, beton ve tuğla ile bina şeklinde somutlaştırılamaz. Ve sadece hâkim, savcı ve avukatların mesleki uğraş alanında kalamaz. Adalet, hayatın içinde yaşar. İnsana, topluma, devlete ait ne varsa bir yönüyle adaletle bağlantısı vardır. Hatta hayvanların, bitkilerin, tüm doğanın bile. O nedenle adalet; önce hak dağıtımında, düzen kurulmasında, ardından bu düzenin işleyişinde devreye girer. Mahkeme ve adliye aşaması ise en son aşamadır. İlk iki aşamada çıkan ihtilafları çözmek için mahkemeler devreye girer. Bu itibarla, adalete verilen önem sadece üçüncü aşamaya bakılarak ölçülemez.

Bu açıdan bakıldığında, Osmanlının torunu olmakla övünmek ve bugünkü iktidar açısından şehrin en önemli merkezlerine AVM adalet sarayları inşa etmesi çok yaman bir çelişki arz ediyor. Nedenine gelince Osmanlı'nın Batılılaşma etkisinin yoğun olarak başladığı Tanzimat öncesinde, Osmanlı şehirle-

rinde adliye binası yok. O zamanki hâkimlik, bugünkü noterlik sistemi gibi her hâkim, devletten maaş almak yerine yaptığı iş karşılığında taraflardan para alıyor ve mahkemeyi kendi uygun bulduğu yerde kuruyor. Doğal olarak, bugünkü anlamda adliye binası yok. Osmanlı, depremlere rağmen asırlardır ayakta duran onca görkemli eser inşa ettiğine göre, bunun sebebi inşaat malzemesi, tekniği veya mühendis eksikliği olamaz. O halde sebep nedir? Bunun nedeni, aynı zamanda Osmanlı ve günümüz şehir mimarisinin adalete bakışı arasındaki farkı ortaya koymaktadır. Şimdi gelin bu sorunun cevaplarını, bugün adliye binalarına bakışımızdaki anlayışla birlikte arayalım.

Adliye binaları ile adalet arasında doğru orantılı bir bağlantı olduğu görüşü; sosyoloji ve psikoloji biliminin ürünü değil yada en azından bunu destekleyecek bir araştırma, incelemeye dayanmıyor. Daha somut bir ifade ile merkezi veya görkemli adliyeler yapmakla toplumun adalete olan güveni veya suç işleme oranı arasında bir bağlantıyı gösteren veri yok. Dolayısıyla bu görüşün kaynağı bilimsel veriler, adliyelerde hizmet alanlar değil, hizmet sunan hâkim, savcı ve avukatlardır.

O halde, konunun anlaşılması için öncelikle adliyelerin gerçekte neyi temsil ettiği saptanması ve buna göre şehir içerisindeki yeri belirlenmelidir. Nasıl ki hastaneler bir "tedavi" yerine hasta ve hastalıkların türü ve miktarını temsil ediyorsa, adliyeler de toplumdaki suç ve uyuşmazlık ile suçluların tür ve sayısını temsil eder. Adliyelerin büyüklüğü ve ihtişamı oranında adalet değil suç, suçlu ve ihtilaf var demektir. Bu nedenle adliyelerin temsil ettiği özellik, toplumun övüneceği, bina halinde anıtlaştırarak, kalıcı ve sürekli haline getirmek isteyebileceği bir özelliği değildir. Toplumun övüneceği, gelecek kuşaklara örnek göstereceği eğitim, sanat gibi yanlarıdır; bunlar somutlaştırılır, anıtlaştırılır.

Adliyenin gerçekteki bu misyonuna rağmen bugün özellikle büyük şehirlerde küçük adliyelerin birleştirilerek AVM

tarzı adliyelerin, şehirlerin en merkezi yerine inşa edilmesi, insan ve toplum ya da psikolojik ve sosyolojik yönden ne anlama geliyor?

Sosyolojik Yönden

Şehrin ortasına devasa bir adliye diken bir toplum; huzuru ve uzlaşmayı değil, uyuşmazlığı, suçu ve suçluluğu, negatif enerjiyi hayatın merkezine almış demektir. Daha ötesi, toplum ve birey hayatı için "geçici ve arızi" olması gereken suç ve uyuşmazlığa, devasa adliye sarayları ile "sürekli ve kalıcı" bir nitelik verilmektedir. Dolayısıyla bu yolla, suç ve uyuşmazlığın olağanlaştırılması ve sıradanlaştırılması sağlanmaktadır. Diğer yandan, suç ve suçluluğu bir merkezde toplamanın yaratacağı olumsuz sinerji, toplumun başındaki suç belasını daha karmaşık, yaygın, organize hale getirmeye hizmet edecektir. Bu noktadan hareketle, Osmanlı'nın adliye binası yapmaması; bu olumsuz sinerji etkisinin ortaya çıkmasını engellemek, suç ve uyuşmazlıkları yaygın ve görünür olma aşamasına gelmeden hemen yerinde çözme arayışı olarak yorumlanabilir mi?

Adalet hizmetinin, kamu hizmeti niteliği dikkate alındığında; milyonlarca hizmet alan değil, hizmet verenler öncelenmiş demektir. Örneğin İstanbul'da hizmet verenler merkezi yerlerde otururken, milyonlarca insan sırf adalet hizmeti almak için yoğun trafik içinde kilometrelerce yol kat etmek zorundadır. Diğer bir örnek ise, sonradan suçsuzluğu anlaşılıp salıverilse bile, şehrin uzak bir köşesinden adliye sarayına kadar elleri kelepçeli olarak geçen, her metre ve her dakikanın, o şahısta adalete olan inanç kaybını, görkemli adliye binaları yeniden tesis edebilecek midir?

Bu konuda son olarak söyleyeceğimiz; toplum açısından adaletin, bina olarak "teşhir edilecek" bir "nesne" olmaktan ziyade, yaşanacak bir duygu ve bunun sonunda ortaya çıkan güven hissi olduğudur. Mukayese açısından bir örnek vermek

gerekirse; Batı ülkelerine gittiğinizde ortalıkta pek polis göremezsiniz ama ihtiyacınız olduğu anda ortaya çıkarlar. Tersi durumlar, yani polisin varlığı, toplumun gözünün içine sokulurcasına her köşe başında karşısına çıktığı durumda, yapılan teşhir güvenlik duygusunu tatmin değil, baskı ve otoriteyi, dolayısıyla da korku duygusunu besler.

Psikolojik Yönden

İnsan, kendisi veya bir yakınının, hangi yönünün, hangi davranışının başkaları tarafından bilinmesini ister, hangisini gizler, hangisini sergiler? Normal, sağlıklı bir insan; eşiyle olan geçimsizliğinin, kardeşiyle olan miras anlaşmazlığının, arkadaşıyla olan kavgasının bilinmesini istemez. Kendi içlerinde çözemediği bu anlaşmazlığı, mahkemelerde bir an önce çözüp normal hayatına dönmek ve bu olumsuzluğu unutmak ister. Çünkü bu uyuşmazlığın bilinmesi, belki de uyuşmazlığın yarattığı olumsuz etkiden daha fazla tahribat yaratabilir. Günde sınırlı sayıda insanın girip çıktığı noterlik tarzında örgütlenmiş mahkemeler yerine onbinlerce insanın girip çıktığı, her tarafı kameralarla donatılmış, içerisinde magazinden haber servisine, onlarca gazeteci ve televizyoncunun konuşlandığı adliye saraylarına gittiğinde devletin adalete verdiği önemi(!) görmüş olmanın, bu insanlara ve sorunlarına katkısı ne yönde olacaktır? Uygulamacıların çok iyi bildiği üzere, uyuşmazlık nedeniyle teşhir olan insan artık davadan vazgeçememekte, kendi haklılığını uyuşmazlığın karşı tarafa ya da hâkime değil, çevresine, kamuoyuna ispat etmek zorunda hissetmektedir. Ayrıca hak aramak üzere onlarca kilometre mesafe kat edip, para, zaman ve emek harcadıktan sonra, artık barışma ve uyuşmazlığı sona erdirme ihtimali daha da zayıflamaktadır. Çünkü bazen uyuşmazlığın konusu kadar ek bir harcama yapılmış olmaktadır.

Suç ve suçluluk yönüne gelince, hemen peşinen söyleyelim, adliye sarayları suçlular için "aklama ve meşruiyet" merkezle-

ridir. Suç işleyen insanın yaptığı eylemi, başkalarına açıklamasından daha öncelikli olanı kendisine açıklamasıdır. İşte eşini dövme, kardeşinin kolunu kırma veya ortağını dolandırmanın anormalliği altında suçluluk ve pişmanlık duyması gereken insan, adalet saraylarına vardığında göreceği binlerce suç ve suçlu içerisinde, yaptığı eylemi kendi kendine açıklayabilecek, meşrulaştırabilecektir. Bu mekânlar, suçluya, suçu sadece kendisinin işlemediği hissini vererek, kendi eylemi ile baş başa kalmaktan ve kendi eyleminin benzerini veya daha şiddetlilerini, ağırlarını görerek kendi eylemini sıradanlaştırabilecek, meşrulaştırabilecektir.

Yine yaygın inanışlardan bir tanesi de adalet saraylarının devletin veya adaletin gücünü göstererek, suçu önleme yönünde olumlu etkisi olduğudur. Esasen bu inanışın doğruluğu, AVM adalet saraylarının faaliyete geçmesi öncesi ve sonrası suç oranlarına bakılarak anlaşılabilir. Böyle bir etkinin doğruluğu bir an için kabul edilse bile, bunun bir cezalandırma tehdidi altında sağlanan bir sonuç olduğunu da kabul etmek gerekecektir. Oysa toplum huzuru ve sağlığı için ceza tehdidinden önce başka yöntem ve araçların (eğitim, ekonomi vs.) devreye sokulması daha uygun olacaktır. Yine burada İstanbul'da yaşayanların çok yakından bildiği Osmanlı şehir hayatından bir örnek vereceğiz. Tarihi İstanbul şehrini gezdiğinizde yol kenarlarında başta padişahlara, devlet görevlilerine, üniversite hocalarına olmak üzere birçok mezar görülür. Osmanlı döneminde, şöyle bir şehir gezisi yapan padişah ya da diğer yüksek görevli kişiler aynı zamanda siyasi tarih gezisi de yaparlar, nice astığı astık, otoriter, zalim kişilerin sonlarını ve faniliklerini görürdü. Tabii bu durum diğer insanlar için geçerli bir ibret vesikası niteliğindeydi. Oysa günümüzün modern şehri, hayatın en büyük gerçeği olan ölümü ve mezarları şehirden çok uzaklara, görünmeyecek yerlere attı. Bugün otoriterliğinden şikayet edilen başbakanları, bakanları ve di-

ğer yöneticileri sadece dokunulmazlıklarını kaldırmak, dava açmak ve cezalandırmakla frenleyebilmek mümkün müdür? Kamu görevlileri için yolsuzlukları, kamu kaynaklarının israfını sadece ceza tehdidi ile önlemek olası mıdır? Bir an için Başbakanlığın orta bahçesinde eski başbakanların, bakanların mezarları olduğunu, görevdeki başbakanların pencereden baktığında bunları gördüğünü düşünsek, adliye binalarının ceza tehdidi ile sağlayacağı etkiden daha fazla etki sağlar mı? Ceza yerine bireyin faniliğini; iktidar, güç ve servetin geçiciliğini göstermesi açısından psikolojik, geride kalan ailesine ve topluma iyi bir isim ve miras bırakmak açısından sosyolojik etki sağlayan yöntem olamaz mı?

AVM adalet saraylarını inşa ile övünen zihniyet için İsviçrelilere mal edilmiş ünlü hikâyeyi hatırlatmak gerekir:

Bizim yetkililerden biri İsviçre'nin Lozan kentinde dolaşırken, Denizcilik Bakanlığı önünde durup İsviçreli meslektaşına,

-"Yahu, demiş, sizde deniz yok, ama bakanlığınız var."

Bunun üzerine İsviçreli bakan:

-"Sizde de Adalet Bakanlığı var..."

Bugün olsa, "Sizde de Adalet Bakanlığı var..." yerine "Sizde de dünyanın en büyük adalet sarayı var" derdi muhtemelen.

Sonuç olarak adalet; sadece hâkim, savcı, avukat veya Adalet Bakanlığı bürokratlarının algısına ve uygulamasına bırakılamayacak, insan ve toplum için son derece önemli etkileri olan bir olgudur. Dolayısıyla, bugün bir çılgınlık halini almış merkezi adliyeler kurma düşünce ve uygulamasına karşı toplum ve bilim dünyası kayıtsız kalmamalıdır.

YARGININ AHVALİ

YENİ BAŞLAYANLAR İÇİN YARGI REHBERİ*

Faruk Özsu

Yargı, son 6-7 yıldır siyasal mücadelenin yürütüldüğü zemin oldu. Nihayet, ordunun boşalttığı yere geçip "iktidar kurucu unsur" haline geldi. Ancak buna rağmen halen ciddi ve derinlikli bir bilgi alanına dahil edilemiyor.

Türkiye'deki yargı sorununun anlaşılmasının önünde iki büyük engel olduğunu düşünüyorum. Birincisi, yargıya dair kadim ve yaygın bilgisizliktir. İkincisi, yargı tartışmalarının her seferinde sıcak politik gündemlerle beraber çıkması ve tüm söz ve tutumların işlevsellikten öte bir fayda sağlamamasıdır.

Bugün de yine böyle bir politik "iç savaş" anında tartışıyoruz yargı meselesini ve bu yüzden esaslı ve ciddi bir bilgi üretimi yine mümkün olamıyor. Bir taraf yargının Cemaat'in elinde olmasını, "Erdoğan'ı bitirecek" beklentisiyle -açık ya da üstü kapalı- onaylarken, diğer taraf da, karşı karşıya kaldığı bu ölümcül saldırıdan önce kurtulma, sonra da yargıda kendi lehine bir iktidar tesis etme gayreti içinde.

Hemen söyleyelim ki; bunlar politik tercihlerdir. Taraflardan ricamız ise, çekişmenin hukuk ve yargıyla ilişkisi olmadığını bildiğimizin farkına varmaları ve kozlarını politik hakikat zemininde paylaşmaları.

* Radikal İki, 19 Ocak 2014

Bizim çabamız ise, yüz yılı aşan bir sorunun güncel ve kısır politik çekişmelere bir kez daha kurban edilmemesi. Bu krizi çözecek ve gelecekte de iktidarları dizginleyecek olan gerçek anlamda "bağımsız ve tarafsız" bir yargının kurulmasıdır. Bunun için ilk yapmamız gereken ise yargıyı anlamak ve nasıl bir yargı istediğimiz konusunda samimi olmaktır. Hazırsanız başlayalım.

Referandum Öncesi

Sıklıkla söylediğimiz gibi Türkiye'de yargı, toplumsal-siyasal kesimlere eşit tutum alacak olan üçüncü bir güç olarak değil, idari teşkilatı içinde bir memuriyet olarak inşa edildi. Bu durum yargının kuruluşundan bu yana bürokratik-memurin bir yapı olmasının sebebidir. Haliyle de hukuk ve adalet değil, "idari kültür" üretmiştir.

Mekanizma şöyle işliyor: En tepede HSYK var. Oradan başlayarak yüksek mahkemeler, Adalet Akademisi, Teftiş Kurulu, başsavcılıklar, komisyon/ağır ceza başkanlıkları ve özel yetkili mahkemelerden oluşan bir ağ bulunuyor. Buna yargının "yönetim katmanı" diyoruz. HSYK kendisinden sonra gelen tüm kadroların atamasını yaptığı için, hiyerarşinin en tepesinde yer alır ve diğerleriyle aralarında gayriresmi bir "ast-üst" ilişkisi kurulmuştur. Yapı, yatay ve dikey olarak birbirini besler...

HSYK'nın referandum öncesi sekretaryası Adalet Bakanlığı idi. Ancak Bakanlık adı yanıltmasın, asıl belirleyici olan bürokratlardı. (Bugünkü yapıda da durum farklı değil.) Bakanlar yargının iç işleyişi hakkında bilgisiz oldukları için kısa sürede bürokratların etkisi altına girerler ve ipleri onların eline bırakırlar. Yani, neredeyse, tamamıyla, yargı bürokratlarının kontrolünde olan bir yapıdır bu.

Dolayısıyla da referandum öncesinde de atama, tayin, terfi ve disiplin işlemlerinde asıl söz sahibi olan Bakanlık bürokratla-

rıydı. Eski HSYK üyeleri ise kişisel birkaç müdahaleleri dışında tamamıyla bakanlıktan gelen "teklif ve taslağı" onaylardı. Şöyle özetleyebiliriz bu durumu: O dönemde HSYK üyelerinin etkisi aritmetik iken, Bakanlığınki geometrik bir etkiydi. Yeri gelmişken: Bu durum Taha Akyol'un sıklıkla kullandığı "eski HSYK atamış!" argümanının anlamsızlığını da gösterir.

İşte bu nedenle, referandumdan iki hafta önce Bakanlıktaki "evden eve nakil" hazırlıklarını fark etmiş ve "Yargı Bürokrasisi Yargıdan Elini Çekmelidir" diye bildiri yayınlamıştık.*

Ancak uyarılarımız ciddiye alınmadı, Bakanlık bürokrasisi ve arkasındaki siyasal güç yani Gülen Cemaati, HSYK'yı, oradan da tüm yönetim katmanını "işgal" etmiş oldu. Öyle ki artık "Yargı=Cemaat" denebilecek bir aşamaya geldik. Yaşanan "değişimi" 11 ay sonra şöyle tarif etmiştim: "Müsterih Olun Yargı Değişmedi".** Tek fark şuydu: O tarihten sonra yargı yönetimi, tüm farklılıklar yok edilerek eskiyi kat be kat aşan olağanüstü bir güç haline geldi ve tüm kontrolü ele geçirdi.

Cemaatin yargıdaki gücü bugün öyle bir seviyeye gelmiştir ki, HSYK 1. dairesinde yapılan son değişikliğin ve 16 Ocak tarihli kararnamenin bile Cemaat'in inisiyatifinde gerçekleştiğini rahatlıkla söyleyebiliriz. Bunlar Cemaat yönünden -hükümeti HSYK tasarısından vazgeçirmek amacıyla verilmiş- küçük tavizlerdir. İnanılması güç, ama böyle... Şu unutulmamalıdır: Yargıda mutlak anlamda egemen olan güç Cemaat'tir. Hükümet lehine en fazla "taktik" sayılabilecek olan bu adımlar dahi Cemaat'in inisiyatifi ile gerçekleşmiştir ve hiç bir işe yaramayacağı kısa sürede anlaşılacaktır.

Umarız yargıda nasıl bir güçle karşı karşıya olduğumuz anlaşılmıştır. O halde şimdi de yönetim katmanı ile yargıçlar arasındaki ilişkilere, yani yargının iç işleyişine bakalım.

---

* http://demokratyargibir.org/266/yargi-burokrasisi-yargidan-elini-cekmelidir-27-agustos-2010/

** Radikal İki, 25 Eylül 2011

HSYK ve Yargıçlar

Yargının dışından bakanlar için anlaşılması en zor yer burasıdır. Şöyle ki; yasa ile yargıç arasına girenin siyasi iktidar olduğu sanılır ve bu engel kalksa yargıçların "adalet dağıtma" işini bihakkın yapacağı varsayılır. Öyle ya, "Yasa açıktır ve yargıç rahat bırakıldığında 'hukukun gereğini' yapacaktır."

Çocukça bir algıdır bu... Öncelikle yargıçlara müstakil ve özerk bir irade ve akıl atfetmek mümkün değil. Çünkü sıklıkla tayin olmaları nedeniyle yersiz ve yurtsuzdurlar. Dahil oldukları, sağlıklı ve olağan bir ilişki kurabildikleri bir sosyal ilişki ağı yok. Bu yüzden de tutarlı ve derinlikli bir siyasal-kültürel hakikat üretemezler. Nefes alabildikleri tek yer yargının (tabii hâkim ve savcılarla sınırlı) bizzat kendisidir. İçe kapalı, dar ve herkesin birbirini tanıdığı ve birbirine benzediği, farklılığa imkan vermeyen -sosyolojik manada- bir cemaattir yargı. Bu sayede de egemen olan kültür, yatay ve dikey ilişki ağları ile yargının tamamında yaygınlaşır ve kendisini üretmeye devam eder.

Kısacası, sadece yükselme ve disiplin gibi kıstaslar değil, konforlu ve huzurlu bir mesleki çalışma ortamı için bile yargıç, yargı vasatından farklılaşmayı göze alamaz. Farklılaştığı oranda yalnızlaşacaktır zira.

Bunun yanında bir de yargıçların yargı iktidarıyla ilişkileri vardır. Yargıçların mesleki koşulları hukuk dışı bir alandır: Mesleki kariyer, atama ve disiplin işlemlerini normlar değil yargı içi iktidarla "ilişkileri" belirler. Asıl olan "HSYK'nın keyfi"dir. HSYK kararlarına karşı yargı yolunun açılması ise bugünkü şartlarda işlevsizdir. Velhasıl bu koşullarda çalışan yargıçlar, HSYK'da irade ile uyumlu olmak zorundadır.

HSYK bu kontrolü adliyelerde Başsavcılar, Komisyon Başkanları, müfettişler ve "ajanları" aracılığıyla sağlar. Kısacası bir yargıç için HSYK'dan çok daha önce adliyelerde, de facto bir

amir-memur ilişkisi kurulmuştur. Başsavcıyla uyumsuz olan bir hâkim-savcı, cehennemin tam ortasındadır.

Yargıçlara Çağrı

Görüldüğü gibi bu işleyişte siyasi iktidarın etkisi neredeyse sıfırdır... Peki, YARSAV, Yargıçlar-Sen vs. ve Cemaat'e yakın hukukçuların yargıdaki sorunu siyasi iktidarın etkisi olarak tarif etmeleri ve çözüm olarak da "HSYK'dan bakan gitsin, yargı yargıya bırakılsın" demeleri ne anlama gelmektedir? Ben söyleyeyim: "Yargı Diktası!"

Böyle bir söylem ve çözüm, ancak ve ancak yargıdaki cari ve egemen gücü tahkim eder. Bugün bu şartlarda Cemaat adına bu söylemi dile getirenleri anlayabiliriz ama YARSAV ve Yargı-Sen'cilerin bu söylemlerinin anlaşılabilir tarafı yoktur. Varsa izah etmelidirler.

O halde yargı mensupları ve hukukçulara bir çağrı ile bitirelim: Yargı sorunu tarihsel problemlerimizin en can yakıcılarından biridir. Bu sorun artık, ertelenemez ve geçiştirilemez bir aşamaya gelmiştir. Bu açık bir çağrıdır: Gelin, yargı meselesini tartışalım. Bu, hukukçular ve özellikle de yargıçlar için hem mesleki bir görev, hem de adına karar verdiğimiz millete/halka karşı demokratik ve ahlaki bir borçtur...

SIRADIŞI VE RUTİN BİR ADLİYE MESAİSİ*

Faruk Özsu

Birkaç günlük izinle çocuklarını okula kaydettirmek için kasabasına gelen bir adam, ertesi sabah polislerce yatağından uyandırılır. Sokak ortasında adeta lime lime doğranmış halde yatan bir ceset gösterilip sorulur: "Bu adamı neden öldürdün?" ...O artık bir "katil"dir.

Savcı gelir, zabıtlar tutulur. "Şüpheli kim?" diye sorar polislere: "Katil" gösterilir. "Tamamdır... evrakını hazırlayıp getirin!" denilir. Maktulün elinin yakınındaki gömlek parçası, kanlı taşlar ve yirmi metre uzaktaki kadın terliği olay yerinde bırakılır. Bir "katil" kâfi olduğu için komşu ev sakinlerinin ifadesine de gerek görülmez...

Tamamına yakını hırsızlık, gasp, adam yaralama ve tecavüz olmak üzere yetmiş kadar sabıkası olan maktulle, dörtbeş yıl önce vuku bulmuş itişmeleri "geçmişe dayalı husumet" yani öldürme sebebi sayılır. "Zanlı" olarak alınan ifadesini parmak basarak onaylamış olan bir kadının ifadesinde yazılı olan ve adeta post-it'le yapıştırılmış gibi duran "Katil, 'O'dur!" cümlesi, -kadının ısrarla reddetmesine ve ifadenin tamamıyla çelişmesine rağmen- yeterli "tanık beyanı" kabul edilir.

Maktulün kardeşinin (bile) duruşmada, "ağabeyimin o sokakta oturan ve iki yetişkin oğlu olan dul bir kadınla gayrimeşru ilişkisi vardı." Cinayet gününden bir gün sonra o evde,

* Güncel Hukuk Dergisi, Şubat 2012

badana yapılmış ve camlar tamir ettirilmiş... ayrıca, "rahmetlinin olay gecesi meyhanede iki gençle bıçaklı kavga yaptığını öğrendim... gençleri tanıyoruz, soruşturulsun" demesi, pişmiş aşa su katmak sayılır. Tesadüfe bakın ki olayın tek "tanığı" (hatta tek delili), -dava sırasında intihar eden- "o kadın"dır.

Ve tüm bunların sonunda, "ömür boyu hapis cezası" verilir. Toplumun huzurunu kaçıran bir vaka daha hakkaniyet ve adaletle çözülüp, toplum "tehlikeli bir suçludan" daha temizlenir...

Birkaç yıl önce şahit olduğum bir dosyanın Yargıtayca da onandığını öğrendiğim, çaresizlik, öfke ve utançtan dolayı uykusuz geçirdiğim bir gecenin ardından mesaime başlıyorum...

Saat 08:30

Katip; "hâkim bey bunu ne yapalım?" sorusu eşliğinde bir dosya gösteriyor.

Bir vasi atama dosyası. M... Sulh Hukuk Mahkemesi "yetkisizlik" kararı vererek bize göndermiş, sağ olsun.

Dosyaya bakıyorum. Mahkeme ilamı, müddetname, cezaevinin yazıları, hükümlünün dilekçeleri, nüfus kaydı, emniyet araştırmaları vs. sayısız yazı var ve hepsinde hükümlünün ikametgâhı; "Diyarbakır yolu, ...karşısı ...Merkez/M..." olarak yazıyor. Peki, bu dosyayla biz nasıl müşerref oluyoruz diye düşünürken bir yazı gözüme ilişiyor: Bir tanesinde hükümlünün adresi -her zamanki gibi-; "Diyarbakır yolu, ... karşısı... Merkez" diye devam ederken, birden direksiyon kırılmış ve "Diyarbakır" şeklinde bitirilmiş.

Bir dava dosyasını daha bitirme gururu yaşamak isteyen meslektaşımıza, bu hatalı ifade yetmiş ve "bir ilin merkezinde, o ilin adıyla anılan bir yolun olamayacağı" gibi basit bir akıl yürütmeden bile sarf-ı nazar edilerek hemen; "yaz kızım; mahkememizin yetkisizliğine, dosyanın Diyarbakır Mahkemesine gönderilmesine..." denilmiş...

Bu durumda, üniversiteye kaydı için gözleri yolda vasisini bekleyen hükümlüye düşen ise, sonraki yıl için daha sıkı çalışıp daha iyi bir bölüm kazanarak, kendisine bu fırsatı sağlayan mahkemelere teşekkür etmek oluyor haliyle.

Saat 09:00

Bir telefon...: Ağır ceza mahkemelerinden birinin bir üyesi raporlu imiş, yerini doldurmaya çağrılıyorum.

Salon bir doluyor, bir boşalıyor. Tutuklular, bir yandan çıkartılan kelepçenin yerini ovarken bir yandan da seyircilerin içinde yakınlarını arıyorlar göz ucuyla. Küçük bir oğlan, babasını görünce ağlamaya başlıyor. Ah hâkim amcası, babasının kucağına oturmasına bir izin verse...

Bu arada, altmış yaşlarında, minnacık bir teyze, jandarmaların arasında sanık kafesine yöneliyor. Başında mor bir tülbent, alnının ortasındaki otantik bir dövme ve üzerindeki eski püskü köylü kıyafetleri ile ortama uyumsuz zavallı bir Kürt kadını bu.

Tek kelime Türkçe de anlamıyor, burada ne olduğunu, ne yapılmaya çalışıldığını da. Gözleri bir jandarmada (belli ki asıl korktuğu o), bir mahkeme heyetinde. Nadiren de Baro'nun yolladığı -zorunlu- avukatında.

Teyze; cezaevindeki oğlunu ziyarete giderken, ona götürdüğü sigara paketinin (Ahmed Arif'in ruhu şadolsun) içinde bir içimlik esrar bulunması nedeniyle karşımızda.

Külyutmaz savcılarımıza göre eylem; "Uyuşturucu ticareti yapmak"mış. Toplumu uyuşturucu illetinden uzak tutmaya yeminli ağır ceza heyetimiz de, altı aydır cezaevinde tutuyormuş zavallıcığı... Yaşlı kadın, kararın "hayırlı" olduğunu seyirci locasındaki yakınlarının alkışlamasından anlıyor ve titrek adımlarla çıkıyor salondan. Umarım dersini almıştır da bir daha yapmaz uyuşturucu ticareti falan. Yanlış işler bunlar...

Saat 15:30

Ağır ceza mahkemesindeki geçici mesaim bitiyor ve odama gidiyorum.

Kalem, bir delil tespiti keşfi için hazırlanmış. Altı ay önce, yaklaşık 400 bin lira değerindeki son model bir otobüste, toplam değeri -sıkı durun- tam 1.500 lira eden kaçak sigara yakalanmış. Sigaralar haylaz muavininmiş. Tüm yalvarma ve yakarmalara rağmen otobüs bir yediemin otoparkına atılmış.

Yargılama süresince otobüsün bir ailenin ekmek teknesi olduğu söylenerek -en azından- yediemin sıfatıyla kendilerine teslimi istenmiş, ancak mahkemeyi ikna etmek ne mümkün. Altı ay sonra ise nihai karar verilmiş: "Muavininin kaçakçılık suçundan mahkumiyetine... sahibinin suçla ilgisi olmadığı anlaşıldığından otobüsün sahibine iadesine..."

Şimdi de sahibi, otobüsün altı aylık otopark mesaisi sırasında, koltuk ve döşemelerini farelerin yediğini, camlarının kırıldığını ve motorunun çalışmaz hale geldiğini söyleyip zararının tespitini istiyor. Adalet Bakanlığına tazminat davası açacakmış. Koltuk ve döşemeleri bakanlık yedi sanki...

Saat 18:00

Sıradışı gibi görünse de rutin bir adliye mesaim daha bitti derken, ekmeğimi alıp evime yöneldiğim sırada yetmiş yaşlarındaki bakkal sesleniyor arkamdan: "Hâkim beyim bir dakika bakar mısın şuna?"

İki yıl önce haricen sattığı bir otomobil, beş yüz kilometre uzakta bir şehirde kaçak sigara ile yakalanmış. Yoldaki çevirmeyi gören araç şoförü, tabanları yağlayıp kaçmış, araba da orada kalmış. Savcılık ise, "en doğru yol, en kestirme olandır" diye düşünüp, kimsenin ifadesine başvurmaya ve ilave bir araştırmaya gerek görmeden, aracın adına kayıtlı olduğu bizim yaşlı bakkalımıza açmış davasını. Şimdi de yerel mahkeme, ifadesinin alınması için Diyarbakır'daki mahkemeye talimat yazmış...

Yaşlı adam; "savcılık bana sorsaydı, kime sattığımı söyleyiverirdim, aha da noter satış belgesi!" derken soruyor. "Hâkim bey oğlum; Ne olur bu işin sonu, başıma bir hâl gelmez inşallah?"

Normal şartlarda, normal bir akılla elbette gelmez. Ama bunun garantisini vermek ne mümkün, söz konusu olan yüce Türk yargısı ise?

Nitekim talimat yazısında; "sanığın CMK 231. maddesi ile ilgili beyanının alınması da" istenmiş ki, bu şu anlama geliyor: -Büyük ihtimalle- Bakkal amcanın iki yıl önce aracı sattığını gösteren belge ve o yaştaki birinin polisle kovalamaca oynamasının imkânsızlığı ile kafa yormak yerine, hâkimlerin can simidi olan CMK 231. maddesi uyarınca; "beş yıl süreyle cezası ertelenip" dosya kapatılacak. Nöbetçi Ağır Ceza Mahkemesine yapılan itiraz; "kararın usul ve yasaya uygun olması nedeniyle" reddedilecek. Beş yıl sonra dava ortadan kalkacak olsa da, ömrü billah kurallardan milim sapmayan emekli bir öğretmen, yetmiş yaşından sonra "kaçakçı" olarak geçecek polis kayıtlarına...

Yargının amacı, "hız ve işin bitmesi" olduğuna göre, bu dava da bu şekilde "sonuçlandırılmış" olacak. Ne hoş değil mi?

Can da Mal da Tehlikede

İşte, herhangi bir adliyenin rutin mesaisinde karşılaşabileceğimiz sıradan örnekler. İster yargının içinden olalım, isterse dışından ömrümüz boyunca bizzat tecrübe etmesek bile, bilip hissettiğimiz yargısal pratiklerdir bunlar.

Hepimiz biliriz ki; Türk yargısı her an herkesi, "katil, sapık, uyuşturucu taciri ya da terörist" yapabilen ve bu suçlamalarla karşısına gelenin kendisini aklamasına fırsat tanımayan kafkaesk bir ortam sunuyor, adına karar verdiği halkına. Peki neden böyle? Bir insana, son derece yetersiz delillerle ve bu ka-

dar kolayca "katil" damgası vuran polis fezlekesine nasıl onay verir bir mahkeme?

Ya da açıkça yasaya aykırı şekilde zavallı yaşlı bir kadını, nasıl bu kadar kolay "uyuşturucu taciri" suçlamasıyla aylarca hapis yatırıp sonra da, "beraat ettin, hadi evine!" diyebilir?

Peki ya, kişisel bir talebi için olsa, kılı kırk yararak dilekçe yazacağını tahmin ettiğimiz bir savcının -gülünç duruma düşmeyi bile umursamadan- yaşlı emekli bir öğretmeni mahkemeye "paketlemesindeki" rahatlığı neyle izah edebiliriz?

Veyahut; dosyadaki sayısız yazıda o ilin herkesçe bilinen merkezindeki bir adresin sadece bir tanesinde yanlış yazılmasını fırsat bilip, eldeki dosyayı komşu ildeki mahkemeye yollamadaki kaygısızlık?...

Peki, tüm bu sorulara "yargı bağımsız değil de ondan: Bakan gitsin, yargı yargıya bırakılsın!"dan başka bir cevap, teşhis ve tedavi önerimiz var mı?

Sorun Yargının Kendisinde

O halde gelin ciddi olalım.

Türk yargısı sadece "yaramaz"lar için değil, tüm hayatını kurallara göre yaşayan "uslu ve itaatkâr" insanlar için de tehlike arz etmektedir. Tıpkı bahsettiğim emekli öğretmen ya da ekmek parası için gittiği gurbetten, çocuğunu okula kaydettirmek için geldiği günün ertesinde bir anda "katil" yapılıveren genç işçi gibi.

Yukarıda bahsedilen meseleler eşliğinde yargının tutum ve davranışlarına baktığımızda kabaca iki tür refleksle karşılaşıyoruz.

Birincisi, Türk yargısının var olduğu ve her gün yeniden ürettiği geleneksel yargı kültürü ve o kültürün faşizan ve totaliter cezalandırma refleksi. Ki biz buna "Hâkim vasatı" diyoruz. "Hâkim vasatı"; Türk yargısının düşünce, anlayış, tavır ve

reflekslerinin yaygın ve tanıtıcı bir ortalamasıdır. Bu da kısaca; "apolitik, toplum ve siyaset karşıtı, bürokratik bir siyasal kültür ile antientelektüel, taşralı ve sokağın parçası olan lümpen bir yargı kültürü" demektir.

Bu yargı kültürü içindeki yargıcın faaliyeti, bir yargılama değil, bir "refleks"ten ibarettir. Ona göre, "Toplum kurnaz, fırsatçı ve düzenbazdır." O halde, "vatandaşın her talebi anında reddedilmeli ve bir şekilde derdest edilen herkes, bir an önce toplumdan ayıklanmalıdır..."

"Hâkim vasatı", devlet merkezli yaklaşım ile faşizan ve toptancı cezalandırma refleksini anlatmakta mahirse de yargının faaliyetlerinde gülünç duruma düşmeyi dahi önemsemeden sallapati bir mesai yürütmesini izahta yetersiz kalıyor. İşte burada ikinci tür tutum ve davranış tarzı karışımıza çıkıyor. O da birinci refleksi bazen tamamlayan, bazen de kendi başına bulunan; "kayıtsızlık ve umursamazlık" tavrıdır. Ne meslektaşları, ne dava sahipleri ne de toplumla ilgilenmeyen, tüm değer yargılarından soyutlanmış kan dondurucu bir ilgisizlik hali bu.

Toplumdan ve Hayattan Uzak

Türk yargısı, özelikle cumhuriyetle birlikte, yargıcın siyasetten ve toplumdan uzak durması halinde "temiz kalabileceği" ve bu sayede "tarafsız ve adil" olabileceği yanılgısı üzerine inşa edildi. Oysa ki siyaset dışı bir hayat yoktu ve haliyle yargıcı siyaset dışında tutma çabası, "egemen ideolojinin neferi" olmasıyla neticelendi.

Diğer yandan, "toplumdan uzaklık" ile amaçlanan "tarafsızlık" bir türlü sağlanamadığı gibi, aksine, bu uzaklık, yargının toplumsal beklentileri karşılamayan, işlevsiz, sorunu çözmekten ziyade büyüten bir mesai yürütmesine sebep oldu.

Kısacası yargıçlar, toplumla mesafeleri yüzünden, sosyal ve toplumsal ilişki ağlarından kopuk, cansız, ilişkisiz, iletişimsiz

bir hayata mahkum oldular. Hayat belirtisi olmayan, muhtevasız, özsüz ve ruhsuz bir bitkisel yaşamdı bu... Daha iyi anlamak için gelin, yargıçların mesleki ve kişisel yaşantılarına yakından bakalım.

Yargıçlar birkaç yılda bir tayin olurlar. "Geçicilik" hissi ve bilinci, sahiplenme ve aidiyet duygusunun oluşmasına engel olur. Bu yüzden de, şehirle ve çevreyle hakiki ve samimi bir ilişki kuramazlar. O geçici süreyi de resmi ve yüzeysel bir sosyal ilişki ve kalıp davranış usulleriyle geçiştirirler. İnsani gelişimin ana zemini olan, sosyal ve beşeri ilişkiler ağından uzaklık yüzünden kişisel gelişimleri, ilerlemek bir yana gün geçtikçe geriye gider.

Meslekteki rutin terfileri belirli bir iş yüzdesini tutturmasına ve iki yılda bir gerçekleşen teftişte müfettişe kötü referans verilmemesine, ama asıl önemlisi, yargı içi iktidarla mesafelerine bağlıdır. (Şu çok önemli ayrıma dikkat lütfen: "Rutin terfi için, sayıları denkleştirip yargı iktidarının 'canını sıkmamak' kâfi iken; başsavcılık, komisyon başkanlığı ve diğer ünvanlar ile bürokrasideki seçkin koltuklar için, yargı iktidarının 'onay ve beğenisine' mazhar olmak" lâzımdır.)

İşinde, -davanın taraflarının tatmini açısından- başarısızlığının bir müeyyidesi olmadığı gibi, başarısının da bir ödülü yoktur. Bu nedenle de toplumsal onay ya da kınamaya değer verilmez.

Bu yüzden, tüm gayeleri; -isabet ve tatmin ediciliğin önemi olmadığı- belirli sayıda dava dosyasını bir şekilde kapatmak ve yargı içi iktidarla çelişmemek haline gelir. Muhatap toplum değil, yargı iktidarıdır zira.

Tayin, terfi ve disiplin konularında hiç bir objektif kriterin olmayışı ve karar merciine itiraz şansının olmaması, yargıçları özellikle de yargı içi iktidara karşı mutlak bir itaate sürükler. (Bu noktada, 2010 Referandumu sonrası oluşan "yeni" duru-

mun eskiye oranla daha da ürkütücü bir hale geldiğini de not etmekte fayda var.)

Sonuç

Lacan; "anlam" üretmek ve anlaşabilmek için; sabitlik anlarına, sabit noktalara, yani bir tür raptiyeleme işlemine ihtiyaç olduğuna işaret etmişti.

Galiba Türk yargısının temel problemi de tam burada: Yaşamdan kopuk, sabit noktaları ve sabitlik anları olmayan, adeta rüzgârda uçuşan, boş bir torba gibi salınıp duran, "özden ve muhtevadan" yoksun bir yapı bu...

Tüm bunları doğru teşhis edersek, yargının "sokak adaleti" refleksini de anlayabiliriz, toplumu ve çevreyi neden umursamadıklarını da. Ve belki bu sayede, yargının neden ve nasıl bu kadar kolayca egemen gücün sopası haline geliverdiğini de.

Aksi takdirde, "kuvvetler ayrılığı, yargı bağımsızlığı" gibi tekerlemelerle ömür tüketir dururuz. Ta ki tepesinde, "Adalet Mülkün Temelidir!" yazan yargı kamyonu üzerimizden geçinceye kadar...

YENİ HSYK SÜRECİ SEÇİM NEDİR? NEDEN BİR HSYK SEÇİMİ OLMADI?

Orhan Gazi Ertekin

2010 HSYK seçimi ve buna dair gelişmeler, yargıdaki seçim ve demokrasi anlayışlarının ciddi ölçüde değerlendirilmesini zorunlu kılıyor. Bu değerlendirme, hâkim ve savcıların seçim yapma tecrübesinde bugün geldikleri noktanın açığa çıkmasını sağlayacağı gibi, yargının bundan sonraki eğilimlerinin demokratik bir olgunluk kazanmasına da yardımcı olacaktır. Bundan dolayı, 2010 HSYK seçimi yargıda ister bir "demokrasi kıdemi" isterse bir "antidemokrasi tecrübesi" olarak değerlendirilsin her iki bakış açısının taraftarları bakımından da bu meselenin etraflıca tartışılmasının, yeniden ve yeniden ele alınmasının, çeşitli araştırmalara konu yapılmasının ve özellikle adaylar açısından roman, öykü ve hatta film senaryolarına bile konu yapılarak farklı iletişim araçlarıyla kamuoyu önüne taşınmasının öncelikli bir görev olduğunun kabul edilmesi gerekir.

Buna karşılık "Seçim oldu işte. Yaşandı bitti. Daha ne uzatıyorsunuz. Kapatalım bu konuyu" mealindeki, kestirip atan yaklaşımlar -kim olursa olsun- öncelikle söz sahibinin kendi varlığını önemsizleştirmesi sonucunu doğuracağından, zinhar uzak durulması gereklidir. Bu şekildeki bir "yaşandı bitti" yaklaşımı, bir yandan seçimi ve seçim sürecindeki kendi irade ve eyleminin değerini göz ardı eden bir konum almak sonucu-

nu doğuracağından, diğer yandan da konuya girmekten uzak durma ısrarı nedeniyle ve kaçınılmaz olarak kendi savunduğu tarafın ve iddialarının şüphe alanına çekilmesine de yol açacağından, uzak durulması gereken bir konumdur.

Dolayısıyla, kim olursak olalım, neyi savunuyor olursak olalım, öncelikle konunun her ayrıntısı ile değerlendirilmesinin şart olduğunu, bu konuya tekrar tekrar girmenin, değerlendirmenin değil, "konuyu kapatmak", "konuyu unutmak" çabasının her iki tarafın da konumlarına ve iddialarına zarar vereceğini en başından akledelim. Bu nedenle nihayetinde bu tartışmaları "hâkim ve savcılara hakaret mi ediyorsunuz?", "hâkim ve savcının tehditle mi oy verdiğini söylüyorsunuz?", "neden seçim sonucunu hazmede miyorsunuz?" veya "hepiniz sürü gibi oy verdiniz", "bakanlık listesinin peşine takıldınız" vb. gibi sadece tepkisel sözlerle sınırlı tutulan çok verimsiz bir noktada çakılıp kalmaktan kurtarmak ve dahası anlamsız gerilimlerden çıkarıp yargı, hâkim ve savcı, seçim ve demokrasi vb. gibi kurumlardan ne anladığımız tartışmasına kadar taşımak gerekiyor. Diğer yandan, bu yolla gereksiz çatışma ve alınganlıklar yerine, 2010 HSYK seçim sürecinde yaşanan somut olayların ciddiyetle değerlendirilmesi de mümkün olacaktır.

Bu tutum, 2010 HSYK seçimi için "iyi bir seçim oldu" diyen için de, "bir seçim olmadı" diyen için de bir borçtur.

Şimdi "ortada bir seçim yoktu" diyen birisi olarak ben, bu borcumu yerine getirmeye çalışacağım... Bu da bir başlangıç olsun...

Seçim Nedir?

Dünyanın her ülkesinde ve her siyasal kültüründe seçime verilen anlamlar pek tabii ki üç aşağı beş yukarı değişir. Bununla beraber seçim ve seçim süreçlerinin aktif ve ısrarla takip edildiği katılım, vekalet, serbest seçim vb. gibi belirli unsurları

vardır ve bu hususta, özellikle Amerikan siyasal literatüründe önemli bir tartışma külliyatı oluşmuş durumdadır. Bu nedenle bazıları Amerikan örneğinden hareketle, farklı siyasal kültürlerin seçim ve demokrasi yaklaşımları ve seviyesinin pratik bakımından da daha kolay açığa çıkartılabileceğini düşünmektedirler. Örneğin, Prof. Taha Parla, 1980 sonrası ABD'deki doktorasını tamamlayıp Türkiye'ye geldiğinde, Türk siyasal kültürü ve literatüründe gördüğü seçim algısını, ilk yazı konularından birisi haline getirmişti. Parla hoca, şaşkınlıkla Türk siyasal kültüründe "seçim" ile "seçme"yi birbirinden ayıracak bir demokratik tecrübe ve algının olmadığını gözlüyordu. Aceleyle Türkçe sözlüğe baktığında da "seçme, ayırma, belirleme, gösterme" olarak tanımlandığını, bu nedenle de Türkçede "seçim"in tanımının "eksik" değil, "neredeyse yok" olduğunu ifade ediyordu. "Seçmen, serbest seçim, siyasal katılım, genel irade, temsil yetkisi ve vekaletten eser yok" diye de ekliyordu.

Kuşkusuz bu karşılaşma anı, Amerikan siyasal kültürü ile Türk siyasal kültürünün karşılaşmasını temsil etmektedir ve seçim olarak tecrübe edilen veya seçim olarak kavranan şeylerin birbirinden ne kadar farklı ve hatta karşıt olduğunu açıkça ortaya koyar. Birinin seçim dediği şeye, diğeri "Ne seçimi yahu?" diye karşılık vermektedir. Birisi için seçim olmamasının koşulunu, bir olumsuzluk hali veya örneğin "başına silah dayanması" haline bağlar iken, diğeri için bir seçimin şartı bir olumluluk hali veya örneğin katılımın, güç eşitliğinin, propagandanın varlığı olmaktadır. Birisinin "gittim oyumu verdim kardeşim" sözüne, diğeri "ne oyu kardeşim" diye cevap vermektedir. Hakikaten "seçim" algısı konusunda iki farklı anlayış çıkmaktadır ortaya.

Ezcümle uzatmadan doğrudan konuya gireyim. Herhangi bir alanda seçimi belirleyen bir kaç temel ölçüt vardır:

Birinci olarak, seçim seçmenle aday arasındaki karşılıklı bir ilişki biçiminden doğar. Seçim, seçmenin adayı belirleme

eylemi olmadığı gibi, sandığa gidip oy atma eylemi ile de sınırlı değildir. Sandığa gidip oy atmayan bir ülke yoktur. Bu ülkeleri seçim anlayışı bakımından birbirinden ayıran şey seçen ile aday arasında bir temsil ve vekalet ilişkisi kurulması ve seçmenin talep ve beklentilerinin adaya aktarılması, bu yönde katılım-iletişim kanallarının açık olmasıdır. Eğer bir temsil-vekalet ilişkisi yoksa ortada bir seçim yok demektir. Bu unsurun bir başka boyutu da şudur: Seçim bir program ve gelecek projeksiyonu üzerine kurulu bir eylem ve faaliyetler vaadi üzerine kuruludur. Belirli, aleni ve açıklanmış bir programın, seçim zeminini belirlemediği bir yerde gerçekte bir seçim yoktur.

İkinci olarak, adayların eşitlik koşullarında yarışa girmesi ve seçim ortamının güç ilişkilerinden arındırılması da seçimin bir başka önemli unsurudur. Dünyanın her yerinde toplumlar ve siyasal kültürler seçim yapmaktadır. Fakat, bunları birbirinden ayıran şey, seçim sürecinin güç ilişkilerinden (özellikle devlet gücünden) arındırılıp arındırılmaması meselesidir. Eğer güç ilişkileri süreci belirliyor ise ortada bir seçim yok demektir.

Üçüncü olarak, adayların kendilerini tanıtma ve propaganda imkânlarının genişliği de seçimin gerçekliğine dair unsurlardan birisidir. Adayların tanıtım ve propagandasının, aday ile seçmen arasındaki temel meselelerden birisi olmaktan çıkması, seçmeni kaçınılmaz olarak "kazanacak olan"a doğru yönelten, dolayısıyla seçimi bir temsil-vekalet ilişkisi olmaktan çıkartarak, kazanacak olana yakınlaşmak eğilimine götürür. Burada da bir seçim yoktur.

Bu çok basit ve temel unsurları, 2010 HSYK seçimi üzerinden bir kez daha değerlendirmemiz icap etmektedir şüphesiz...

Peki 2010 HSYK Seçiminde Ne Oldu?

Yukarıdaki üç basit unsuru 2010 HSYK seçimi süreci bakımından kısaca değerlendirmeye alalım ve sonuca hep beraber karar verelim.

Öncelikle temsil ve vekalet ilişkisi açısından değerlendirdiğimizde, ortaya hakikaten çok trajik bir durum çıkmaktadır. Yeni seçilmiş HSYK, seçmen olan hâkim ve savcılar ile bir temsil-vekalet ilişkisini seçimden sonra harekete geçirmeye çalışmıştır. Yeni HSYK 17 ilde hâkim ve savcıların eğilim ve taleplerini yoklamak ve çözüm alanına taşımak amacıyla duyuruda bulunmuş ve hakikaten de bu toplantılar yapılmıştır. Fakat, burada garip olan şey şudur: Bu tür temsil-vekalet ilişkisi seçimden sonra değil, seçimden önce yapılır. Zaten bir seçimi seçim yapan şey de yukarıda aktardığımız gibi bu hususdur. Yeni HSYK, bu şekildeki "yargıda durum analizi toplantıları" duyurusu ile 2010 HSYK seçimi diye bir şey yapılmadığını aslında itiraf etmektedir. Bu durum HSYK seçimlerinin öncelikle seçmen ile aday arasındaki aktif bir ilişki üzerinden yürütülmediğini göstermektedir. Yani seçimi seçim yapan asli nitelikteki temsil-vekalet ilişkisinin ortada bulunmadığı ortaya çıkmaktadır.

2010 HSYK seçimlerinde, adayların eşit koşullarda yarışıp yarışmadığı meselesine gelince, seçimin birinci unsuruna ilişkin sorundan çok daha trajik bir durum ile karşı karşıyayız. Adalet Bakanlığının en üst katından başlayarak, aşağıya doğru oluşturulan idari hiyerarşi ve mekanizmanın, bu seçimi daha en başından bir seçim olmaktan çıkardığını söylemenin abartılı ve bir tür seçim hazımsızlığı olduğunu söyleyecek olan arkadaşlara sürecin somut mekanizmalarını kısaca anlatmak isterim.

HSYK seçim sürecinin geneline bakıldığında, Adalet Bakanlığı listesi ve kadrosunun aynı zamanda Adalet Bakanlı-

ğının idari mekanizmasına paralel olduğunu ve bunun hem bağımsız adaylar, hem de dernekler bakımından olağanüstü bir güç eşitsizliği yarattığını, bir kenara not ederek ayrıntıları açıklamak gerekiyor. Bu idari mekanizmaya deyim yerinde ise "muhafız alayı" demek lazım. Yani Bakanlık merkez ve çevresindeki buna bağlı olan kesimler. Bunun dışında, yani Bakanlık idari mekanizmasının ötesinde, bir başka grup daha vardı ki bunlar da seçim sonrası görev bekleyen bir başka çekirdek gruptur. Bunları Osmanlı tarihindeki bir müesseseye mukayese ile "elü emürlüler" olarak da çağırmak mümkündür. HSYK seçiminin operasyonel grupları bunlar olmuştur.

"Muhafız Alayı"

Adalet Bakanlığının idari kadrosu; müfettişlik, tetkik hâkimliği kadrosunun büyük kısmı ile yine Cumhuriyet Başsavcılığı ve komisyon başkanlıklarının önemli bir kısmının içinde yer aldığı idari mekanizmanın, bu seçimi nasıl bir güç ilişkileri zeminine doğru taşıdığını ve eşitsizlik yarattığı hususunu düşünmekte büyük fayda vardır. Arkasında bir "muhafız alayı" barındıran bir listenin eşit, özgür ve bağımsız seçimlerde seçildiklerini söyleyebilmek mümkün mü?

"Elü Emürlüler"

"Elü Emürlüler", Osmanlı payitahtında bir tür "savaş partisi", "fütuhat partisi" olarak da değerlendirilebilir. "Elinde emir bulunan" anlamına gelen bu grup, herhangi yeni bir yer fethedildiğinde, kendisine de yer verileceğine dair bir ferman sahibidir. Bundan dolayı da sürekli olarak daha çok fütuhat ve savaş talep edegelmişlerdir. Bazı tarihçiler (örneğin Halil İnalcık) bu hizibin Yavuz Sultan Selim'in iktidara gelmesinde rol oynadığını da söylemektedir. Yargıdaki 2010 seçimlerinin arkasındaki gruplardan birisini de işte bu "elü emürlüler" olarak görmek gerekir. Bu grup tabir yerinde ise, Yeni HSYK göreve

geldiğinde kendilerine yargıtay-danıştay üyeliği, başsavcılık, başsavcılık vekillikleri, yargıtay savcılığı vs. görevler ihsan edileceğine dair beklentilerle hareket etmişlerdir ve ellerindeki bu "ferman"larla dolaşmışlardır. Ve bazıları da, seçim sonrası bu görevlere gelmişlerdir. Bir grup ise hâlâ ellerinde emirle beklemeye devam etmektedirler. Ama artık yerler doldu!

Üçüncü unsuru da unutmayalım. Eğer bir seçim program ve gelecek vaatlerine dair propagandalar, alanından uzaklaşır ve bu programlar arasındaki bir tartışma ve çekişme olmaktan çıkar ise seçmen bu durumda "kimin ne programı var, hâkim ve savcılara ne vaat ediyorlar" sorusu yerine, sadece "kazanacak olan kim" diye sormayı tercih eder. Nitekim, HSYK seçiminde Demokrat Yargı dışında hiçbir tarafın bir programı olmadığı gibi, hiç kimse kişisel vaatler dışında bir yargı programı sunmamış, sunamamıştır. Böyle bir durumda sadece ve sadece kazanacak olan güç belirlenmeye çalışılır ki, buna da bir seçim denemez.

Sonuç olarak seçim, demokrasi, oy kullanma bakımından Türk yargısının artık daha ciddi düşünmeye başlamasında büyük fayda vardır. 2010 HSYK seçimine, seçim ve demokrasi demek kuşkusuz kimseye kişisel olarak bir şey kaybettirmez. Fakat, bu sorunlu seçim algısının ülke ve yargı açısından ne kadar tehlikeli olabileceğini, ancak iktidarlar değiştiğinde fark etmemekte, fayda vardır. 2010 HSYK seçiminin eğer bir faydası olmuş ise, o da ne kadar düşük profilli bir seçim ve demokrasi (hakikatte seçim ve demokrasi olmayan) algısına mahkum edildiğinin farkedilmesi olacaktır. Türk yargısının seçim ve demokrasi algısının bu kadar sınırlı, zayıf ve asgari bir düzeye mahkum bırakılması, hepimizi rahatsız etmelidir. Çünkü bu yaklaşım daima muktedir olanın kazanmasına yol açacak ve o muktedir de, bugüne kadar çokça müşahede ettiğimiz üzere sürekli değişecektir.

Hâkim ve savcı özgüveni bazılarının, bazı şeyleri kabullenmesini zorlaştırabilir. Hâkim ve savcılar olarak, özgüven ve

itibarımızın bu tartışmalar nedeniyle zedelendiğini düşünebiliriz. Bu tartışmalar, HSYK seçimleri üzerine tartışmaların kabul edilemez bir hakaret olarak algılanmasına da yol açabilir. Sorunu sadece geçiştirmeye çalışmak gibi daha kolay yöntemlere de tevessül edilerek aşılmaya çalışılabilir. Veya tartışmanın kendisi bir tehdit olarak da tavsif edilebilir.

Fakat, bilelim ki, bu seçtiğimiz yöntemler sorunu aşmamıza ve kendimizi daha adil, daha ahlaki, daha demokrat biçimde yeniden kurmamızı sağlamak yerine, tam tersine hemen yanı başımızdakinden tamamen kopmamıza, dürüstlük ve ahlak üretme kapasitemize zararlar gelmesine yol açacaktır. Ve o andan sonra bütün iletişim kanalları çökeceğinden, birbirimizden korkmaktan ve birbirimizi dışlamaktan başka bir şey yapmayacağız. Daha ahlaki, dürüst ve samimi bir dünya ve yargı alanı kurabilmemiz için öncelikle şu alıngan ve kestirip atan tavırlardan kurtulmak şarttır. Bunun arkasından HSYK seçiminin bütün ayrıntı ve somut olaylarına eğilerek samimiyetle değerlendirme yapmak ve meseleyi derinleştirdiğimiz, genişlettiğimiz ölçüde bir tek tarafın değil, hepimizin kazanmasının yolunu bulmak zorundayız. Aksi taktirde, bugün birisi kazanır yarın diğeri. Ama bugün kazanan yarın kaybeder ve taraflar birbirlerine aynı tek yönlü, tek taraflı "adalet ve vicdan ölçüsü"nü uygulamaya devam eder. Buradan varabileceğimiz bir yer yoktur. HSYK seçimi işte bunun sonuçlarından birisidir. Türkiye; dindarı-mütedeyyini, laik-milliyetçisi, solcusu-sağcısını, Türkünü-Kürdünü ortak bir adalet alanına taşımayı başarmak yerine, "kapıp da kaçmak" üzerine bir hayat kurmaya devam ederse, kaybedenin hepimiz olacağı kesindir...

"YENİ HSYK"YI ANLAMAK İÇİN İKİ ANAHTAR "160'LAR" VE TOLGA ONUR HADİSELERİ

Uğur Yiğit-Kemal Şahin

İleride Türk Hukuk ve Yargı tarihini yazacaklar için dönüm noktalarından biri de hiç kuşkusuz bizim kısaca "160'lar Hadisesi" olarak adlandırdığımız, 24 Şubat 2011 tarihinde Yargıtay'a 160, Danıştay'a 51 yeni üyenin atanması olayıdır. Bir diğeri ise yine bizim "Tolga Onur Hadisesi" olarak adlandırmayı tercih ettiğimiz; bir stajyer hâkimin garip hadiseler zincirinin ardı ardına dizilmesinden oluşan mesleğe alınmaması sürecidir.

Önce 160'lar hadisesinden başlayalım. Bu olay 17 Ekim 2010 HSYK üye seçiminin ardından, Türkiye'deki yargı iktidarının dönüşümünü gösteren ikinci önemli olaydır. Ancak birincisi "yargı yönetiminin" el değiştirmesini ifade ederken, bu olay aynı zamanda "hukuk iktidarının" değişimini simgeliyordu.

Bu atamalardan sonra, Yargıtay ve Danıştay'da hâkim olan zihniyetin yönetim ve uygulamaları sona erdirilmiştir. İşte yargı ve hukuk iktidarının değişmesi hedeflendiği için 160'lar hadisesi de bu hedefe uygun; hesaplamalar, atama yöntemleri ve uygun kişilerin seçimi yoluyla gerçekleşmiştir.

Dışardan bakan biri için atanan kişi sayısı anlamsız gelebilir. Neden Danıştay'a düz hesap 50 değil de, 51 kişi atandı gibi.

Oysa bütün bu sayılar, Yargıtay ve Danıştay'daki grupların sayısı ve dengelerin hangi sayıyla değişeceğine ilişkin hesaplamalar sonucu ortaya çıkmıştır.

160'lar Süreci

2010 Anayasa Referandumu öncesinde yargıda ikili bir iktidar söz konusu idi. İktidarın bir tarafından Adalet Bakanlığı, diğer tarafında ise HSYK, Yargıtay ve Danıştay bulunuyordu. Her iki taraf da, kendi iktidarını diğeri aleyhine pekiştirecek stratejiler izliyordu. Bu nedenle 160'lar Hadisesinin anlaşılabilmesi için tarafların 2010 Referandumu öncesi ve sonrasındaki tavırları dikkatle incelenmelidir. Ancak bu inceleme sayesinde ortada hukuk mu, yoksa iktidar mücadelesi mi olduğu anlaşılabilir. Şimdi gelin tarafların aldıkları konumları bu tarih öncesi ve sonrası olarak göz önüne serelim.

2010 Öncesi
Yargıtay: Üye Sayısı Artsın,
Bakanlık: Hayır Artmasın, Bilakis Azaltılsın

Yargıtay Başkanı Hasan Gerçeker, Adalet Bakanlığına yazdığı 25 Nisan 2008 tarihli yazısında, Yargıtay daire ve üye sayısının çok acil arttırılması talebinde bulunur. Yazıda "Artan iş yükü, dosyaların incelenerek karara bağlanma sürecini uzatmakta, çok sayıda davanın zamanaşımı nedeniyle düşmesine, hakkın tesliminin gecikmesine neden olmakta ve sonuç olarak adil yargılanma hakkını engellemektedir. En geç 2007 yılında çalışmaya başlamak üzere, 5235 sayılı yasa ile kurulan ve Yargıtay'ın iş yükünü azaltacak olan bölge adliye mahkemelerinin bugüne kadar faaliyete geçmesi mümkün olmadığı gibi en iyimser tahminle 2010 yılından önce bunun gerçekleşmesinin mümkün olmadığı da gözetildiğinde, her yıl katlanarak çoğalan iş yükü sorununun çözümünün tek çaresi olarak, Yargıtay'da daire ve üye sayısının çoğaltılması düşünülmektedir.

Bu nedenle bölge adliye mahkemeleri fiilen çalışmaya başladığında görevleri sona ermek, dairelerde görev yapan üyeler başka dairelerde görevlendirilmek ve herhangi bir boşalan üyelikler için, bu tarihten sonra üye sayısı iki yüz elliden aşağı düşmeden seçim yapılmamak kaydıyla, Yargıtay'da 3 Hukuk, 3 Ceza olmak üzere 6 daire kurulması, ayrıca dairelerde görev yapmak üzere ekli 1 ve 2 sayılı cetvellerde belirtilen kadro ihdaslarının yapılması hususunda gereğini ve emirlerinizi saygılarımla rica ederim"* şeklinde talebini gerekçelendirir. Bununla yetinmeyen Yargıtay Başkanı Gerçeker, aynı talebini içerir 27 Ekim 2008 tarihli ikinci bir yazı daha yazar. Bu yazıda da iş yükü anlatılarak; "AB hukukuna uyum sağlamak amacıyla tüm temel yasalarda yapılan değişiklikler olumlu olsa da, bu değişimin mahkemelerin ve Yargıtay'ın iş yükünü büyük ölçüde arttırdığı bilinen bir gerçektir" dediği yazısını, "Yargıtay Kanunu'nda ihtiyaca cevap verecek yasal düzenleme yapılması hususunda yüksek takdir ve delaletlerinizi saygılarımla rica ederim" diye bitirdi.

Adalet Bakanlığı ise, 2008 yılında hazırlanan Yargıtay Yasa Tasarısı'nda, üye sayısının 250'den 150'ye düşürülmesini, üye sayısı 150'nin altına düşene kadar Yargıtay'a yeni üye alınmamasını, Hukuk Dairesi sayısını 21'den 13'e, Ceza Dairesi sayısını 11'den 7'ye indirmeyi planlar.

Tarafların böyle davranmalarının ardında yatan nedene gelince: Adalet Bakanlığı, İstinaf Mahkemelerini faaliyete geçirerek Yargıtay'ın hukuk iktidarını sınırlandırmaya ve buna bağlı olarak küçültmeye çalışırken, o dönemdeki Yargıtay yönetimi ise bu hamleyi yani İstinaf Mahkemelerinin kurulmasını engellemek amacıyla Yargıtay daire ve üye sayısının artırılmasını talep ediyordu. Doğal olarak bu talepte bulunurken, HSYK'daki ağırlıklı gücün kendi yanında olmasına güveniyordu.

* İlhan Taşçı, "Çığlığı Duyulmadı", 08 Ocak 2011 tarihli Cumhuriyet Gazetesi.

2010 Referandumu Sonrası
Yargıtay: Üye Sayısı Artması Çözüm Değil
Bakanlık: Tek Çözüm Üye Sayısının Artması

17 Ekim 2010 tarihinde, "Adalet Bakanlığı Listesi"nin HSYK'ya hâkim olması güç dengelerini alt-üst ettiğinden, taraflar arasındaki kartların yeniden dağıtılmasını gerektirdi. Nitekim bu tarihten sonra da taraflar stratejilerini değiştirmek zorunda kaldılar.

Bu sefer Yeni HSYK ve Adalet Bakanlığı iş yükünü bahane ederek, Yargıtay ve Danıştay'daki daire ve üye sayısının artırılmasını gündeme getiriyordu. HSYK ve Bakanlık gerekli yasa değişikliği tasarısını hazırlamaya koyulurken, Zaman Gazetesi ve Samanyolu TV başta olmak üzere, belirli kesim medya Yargıtay ve Danıştay'daki "iş yükü" sorunu konusunda kamuoyunu yönlendirmeye yönelik yayınlara başlıyordu. 2010 Referandumu öncesinde Gerçeker'in yeni daire kurulması taleplerini ısrarla görmezden gelen Adalet Bakanı Sadullah Ergin ise, bu defa yargıdaki iş yükünün azaltılmasının yegâne çözüm yolunun, yeni daire ve üye ihdas edilmesinden geçtiğini sıklıkla dile getiriyordu.

Rollerin değişmesi, Yargıtay ve Danıştay cephesine de yansıyordu. Yargıtay Başkanı Hasan Gerçeker ise, bu defa daha önceki düşüncesinin tam aksini savunuyordu. Bakanlığın hazırlamış olduğu tasarıyı; "geçmişte de bu yapıldı. Daire sayısı arta arta 32 daireye yükseldi. Üye sayısı 250'ye yükseldi. Dünyanın hiçbir yerinde de bu kadar geniş kapsamlı yüksek mahkeme de yok aslında"* diyerek, iş yükünün daire artırımıyla çözülmesinin mümkün olmadığını savunarak karşı çıkıyordu. Devamla, daire sayısının artırılmasının sorunu kökünden çözecek bir tedbir olmadığını belirterek, "İstinaf Mahkemelerinin bir an önce yürürlüğe sokulması, Avrupa'da olduğu gibi alternatif çözüm

* http://gundem.bugun.com.tr/hasan-gerceker-suskunlugunu-bozdu-ha-beri/130316

yollarının biran önce yürürlüğe girmesi, ombudsmanlık, ara buluculuk müessesesi, uzlaşma, tahkim, hakem gibi Avrupa'da çok yoğun uygulanan uyuşmazlık alternatifi çözüm müesseselerinin faaliyete geçirilmesi gerektiğini" söylüyordu.

Tarafların bu süreçteki tutum ve davranışları üzerine çok şey söylemek abesle iştigal olur. O bildik durum tekrarlanıyordu aslında. Tabii ki bunda şaşılacak bir yan yoktu. Ne de olsa 1950'lerden itibaren devam edegelen gelenek bunu gerektiriyordu.

İşte bu hengame içerisinde Bakanlar Kurulu tarafından ocak ayı sonlarına doğru, meclise sevk edilen tasarı şubat ayında kanunlaştı ve böylece Yargıtay-Danıştay daire ve üye sayılarını arttıran yasal düzenleme alelacele yapıldı. 14 Şubat 2011 tarihinde yürürlüğe giren kanunun üzerinden ancak 10 gün geçmişti ki; Yargıtay ve Danıştay üyeliği seçimi için herhangi bir başvuruları olmadığı halde, birinci sınıfa ayrılmış tüm yargıç ve savcıları başvurmuşçasına aday olarak açıklayan HSYK, 24 Şubat 2011 Perşembe gecesi, Yargıtay'a 160, Danıştay'a 51 yeni üye seçildiğini duyurdu. 25 Şubat 2011 Cuma sabahı atanan bütün üyeler, Türkiye'nin çeşitli şehirlerinden gelerek göreve başladılar. 10 gün içinde 4959 adli yargı hâkimi ve savcısı ile 544 idari yargı hâkimi olmak üzere toplamda 5503 hâkim ve savcının dosyalarını ve tüm bilgilerini kişi başına bir dakikanın altında bir sürede ve üstelik hiç ara vermeden inceleyerek atama yapan HSYK'nın bu mesaisi "Guinness Rekorları" arasına girmesi kaçınılmazmış gibi duruyor.

Acaba HSYK toplam 5503 hâkim ve savcının dosyasını incelerken, seçim öncesi farklı kriterler koyarak buna göre bir eleme yapıp seçime girecekleri belli bir sayıya, mesela; 500'ler seviyesine düşürmüş olabilir mi? Misal, yaş, disiplin cezası alıp almama, müfettiş hal kağıdı, mahkeme başkanı olma, büyük şehirlerde görev yapıyor olma vs. kriterler gözetilmiş olabilir mi? Yapılan atamalara bakıldığında böyle bir kriter göremiyoruz.

Peki nasıl oldu da HSYK, 5503 hâkim ve savcının dosyasını 10 gün içinde incelendi? Acaba yargı camiasının bilemeyeceği bir kriter mi var? Daha iyi anlaşılması için 22 üyeli Kurul'un oluşumunu kısaca hatırlamak elzemdir. 4 ay önce göreve başlayan HSYK; Bakan, Müsteşar, 3 Yargıtay üyesi, 2 Danıştay üyesi, Türkiye Adalet Akademisinden 1 üye, adli yargı hâkim ve savcıları arasından seçilen 7 üye (2'si Bakanlık bürokratı, 1'i Yargıtay Tetkik Hâkimi, 3'ü Ağır Ceza Başkanı, 1'i hâkim), idari yargıdan 3 üye (1'i bakanlık bürokratı, 1'i Danıştay Tektik Hâkimi, 1'i İdare Mahkemesi Hâkimi) ve Cumhurbaşkanı tarafından seçilen 4 üyeden (1 Polis Akademisi hocası, 1 Baro Başkanı, 1 Kamu avukatı, 1 Hukuk Fakültesi hocası) oluşuyordu. Hemen hemen hepsi farklı çevrelerden gelen ve bu özellikleri itibarıyla da 5503 adayın dosyaları hakkında bilgileri bulunmayan kişiler. Bakanlık Müsteşar Yardımcılığı ve Personel Genel Müdürlüğü'nden gelen üyeler bu genellemenin tabii ki dışındadır.

Evvela 5 bin adayın olduğu bir seçim, dünyanın neresinde yapılırsa yapılsın ilk turda dağılım çok yüksek olur. Teorik olarak bakıldığında, 22 üyenin her biri farklı üyelere (okul, hemşerilik, birlikte görev yapma, arkadaşlık vs. etkenlerle) oy vermiş olsa, oylar 22x160=3520 kişiye dağılmış olurdu. Yani ilk turdaki oyların teorik olarak yüzde 70.98'lik bir oranda dağılması mümkün.

İşte ilginçlik tam da burada ortaya çıkıyor. Dünyanın hiçbir yerinde benzerine rastlamadığımız bir seçim örneği var karşımızda. Bu seçimde ilk turda Yargıtay ve Danıştay üyeliği için belirlenen 4959 adaydan, 4286'sı "0" oy alarak eleniyor. Buna göre ilk turda oylar yüzde 13'te toplanıyor. Bu yüzde 13'lük kısımda (1 oy 149, 2 oy 101, 3 oy 120, 4 oy 70, 5 oy 31, 6 oy 20, 7 oy 13, 8 oy 22, 9 oy 51, 10 oy 9, 11 oy 12, 12 oy 50, 13 oy 11, 14 oy 3, 15 oy 13 ve 16 oy 2 kişi) eski HSYK döneminden kalan 5 kişinin oyları ayrıksı tutulursa, ilk turda diğer bütün üyelerin oylarının 180 kişi üzerinde yoğunlaştığı görülmektedir. Diğer

bir ifade ile ilk turda yüzde 96.38'lik kesim eleniyor. Ve oylar yüzde 3.62'lik bir oran üzerinde yoğunlaşıyor.

Seçilecek kişi sayısı 160 olduğuna ve ilk turda 180 kişi üzerinde yoğunlaşıldığına göre, Yeni HSYK ilk atışta hedefi 12'den vurmuş gözüküyor. Peki bu kadar farklı kaynaktan gelen ve aday olanlar hakkında yeterli ön bilgi ve birikime sahip olması doğal olarak mümkün olmayan üyeler nasıl olur da, ilk turda adayların 180'i üzerinde birleşebiliyorlar? Yeni HSYK bunu nasıl başardı? Hangi kriter uygulandı da birbirinden farklı üyeler 10 günlük kısa bir süre içinde bu kadar isabetli bir seçim yaptılar?

Yargı kulislerinde HSYK seçimlerinde, "Adalet Bakanlığı Listesi"ni hazırlayan örgütlü grubun 180 kişilik bir liste hazırladığı ve 180 kişi içinden, 160 üyenin seçilmesinin sağlandığına ilişkin iddialar dolaşmakta ise de doğrulanması bizce mümkün olmadığından bunu bir kenara bırakıyoruz.

Seçim yöntemi konusunda yargı çevrelerince görünür ve meşru bir kritere göre seçim sürecini inceleyerek bir sonuca varmamız mümkün olmadığından, bundan sonrasına bakmamız gerekiyor. Seçim sonrasına baktığımızda ise, karşımıza daha da ilginçlikler çıkmaktadır.

Normalde hâkim ve savcılar farklı bir yerde göreve atandıklarında, kendilerine bildirim yapılınca, yeni görevlerine başlamadan önce kendilerine tanınan 15 günlük mehil müddeti haklarını kullanırlar. Genelde de mehil müddetinin son gününde yeni görevlerine başlarlar. Seçilen kişilere ilişkin duyuru 24 Şubat 2011 Perşembe gecesi yapıldığına göre, Yargıtay'a atanan 160 üyenin ve Danıştay'a atanan 51 üyenin, 25 Şubat 2011 Cuma sabahı göreve başlamaları takdire şayan(!) bir durumdur.

Burada dikkatle üzerinde durulması gereken husus ise, ülkenin farklı bölgelerinde görev yapan bu üyelerin, 13-14

saat sonra göreve başlamalarıdır. Seçimler gizli yapıldığına ve adaylar seçimden haberdar olamadığına göre, bu üyelerin seçileceklerine ilişkin 6. hislerinin son derece güçlü olması ve de aynı hisse sahip olmaları gerekiyor ki, buna göre uçak, otobüs ulaşım ve konaklama gibi rezervasyonları yapmış ya da daha önceden gelip Ankara'ya yerleşmiş olsunlar.

24 Şubat Cuma günü göreve başlayan 160 üye, aynı hislere sahip olduklarını ikinci kez kanıtladılar. 28 Şubat Pazartesi günü Yargıtay 11. Hukuk Dairesi Başkanlığı seçimi için, ilk turda blok halinde boş oy kullanarak tek aday olarak giren Mehmet Kılıç'ın seçilmesini engellediler. Ancak, nedense sonraki turda daha önce boş oy kullanarak seçilmesini engelledikleri Kılıç'a tümü bu defa oy vererek seçilmesini sağladılar. Ve böylece "160'lar" yargısı ilk icraatlarını gerçekleştirmiş oldu. Sonraki yaklaşık dört aylık süre boyunca fiziki mekân yetersizliği nedeniyle oturacak odaları bulunmayan ve dosya kapağını açma imkânı dahi olmayan "160'lar" bu süreçte, Birinci Başkanlar Kurulu, Başsavcılık, Başsavcı vekilliği, eski ya da yeni kurulan daire başkanlıklarının seçimlerinde istisnasız hep blok halinde hareket ettiler. Hatta eski dairelerden ikisinin başkanlık seçimleri için birer aday seçime girmesine, yani aday olanların rakiplerinin bulunmamasına rağmen "160'lar", ortak boş oy kullanarak seçilmelerini engellediler. Yine Yargıtay Başsavcısı Hasan Erbil'in ve Yargıtay Başkanı Ali Alkan'ın seçiminde aynı şekilde hareket ettiler. Hatta YARSAV'ın Yargıtay Başkanlığı seçiminde Kemalettin Yüksel'in, Yargıtay Başkanı olması için, Yargıtay koridorlarında Başbakan adına kulis yapıldığını kamuoyuna deklare etmesine rağmen "160'lar" Ali Alkan'ı tercih ettiler. Bu seçimde Kemalettin Yüksel ancak dördüncü olabildi.

Peki, bir perşembe gecesi "seçilmeleri"ne rağmen hemen ertesi günü tümü birden ve aynı anda göreve başlayan "160'lar"ın üç gün sonra yani pazartesi günü, Yargıtay 11.

Hukuk Dairesi'nin başkanlık seçiminde blok halinde boş oy kullanmadan başlayarak, tüm seçimlerde aynı tavrı takınmalarının nedeni ne olabilir? Bir başka deyişle "160 irade"yi bir tek iradeye dönüştüren kriter nedir? Aslında sorunun yanıtı çok basit: HSYK'nın Yargıtay'a üye "seçme"sinde 4959 adaydan, 3315'ine "sıfır" oy çıkmasındaki kriter ne ise, "160"ı, "1"e indiren kriter de odur.

Tolga Onur Hadisesi

Ve gelelim, Türk Hukuk ve Yargı tarihi bakımından bir diğer önemli hadiseye. Yani Tolga Onur Hadisesine...

Tolga Onur, hukuk fakültesinden mezun olduktan sonra bir süre avukat olarak çalışmış, daha sonra idealindeki meslek olan hâkim olabilmek için sınava girerek, hâkim adayı olarak atanmış, adaylık süresini başarı ile tamamladıktan sonra, hâkim olmak için mesleğe kabul kararı beklerken, HSYK tarafından meslekten uzaklaştırılan genç bir hukukçudur.

Hâkim adayı Tolga Onur'un yaşadıkları aslında, yargıda nasıl bir organize yapıyla karşı karşıya olduğumuzu göstermektedir. Bu nedenle Tolga'nın başına gelenler, daha peşin bir ifade ile yargıda iktidar olanlarca yapılan "kurgu"nun nasıl hayata geçirildiğinin anlatılması, HSYK ve Yeni Yargı iktidarı hakkında soyut bilgiden daha öte somut yaşanmış örnekleri ortaya koyması nedeniyle aydınlatıcı olacaktır.

Tolga Onur, iki yıl süren hâkim adaylığı süresini başarı ile tamamlamış bir adaydır. HSYK aşaması ise sadece dosya üzerinden inceleme yapılarak karar verme aşamasıdır. Konuya yabancı olanlar açısından kısa bir açıklama yapmak gerekirse; sınavları kazandıktan sonra, hâkim adaylığı sürecine başlayanlar hakkında, hâkim olup olmayacağına karar verme yetkisi, daha doğru bir ifade ile bu konuda takdir kullanma yetkisi, adayın yanında staj yaptığı hâkim ve savcıya aittir. Yanında staj yapılan hâkim ve savcı, staj sürecince adayı; bilgi,

beceri, mesleki yeterlilik vs. açısından gözlemleyecek ve bu gözlemlerini staj sonucunda ilgili hakkında düzenleyeceği rapora yansıtacaktır. HSYK'nın ise bu anlamda bir takdir yetkisi yoktur. HSYK sadece dosya üzerinde inceleme yapar, hâkim ve savcılar tarafından verilen sicillere ve bitirme sınavında başarılı olup olmadığına bakarak karar verir. İdare hukukunda bu yetki, bağlı yetki olarak ifade edilmektedir. HSYK'nın böyle bir yetkisinin olmaması da doğaldır çünkü HSYK'nın hâkim adayını gözlemleme imkânı bulunmamaktadır.

HSYK'nın mesleğe kabul etmeme kararı aslında, Tolga hakkındaki "kurgu"nun son aşamasıdır. Bu aşamaya gelmeden önce Tolga'nın hayatında dönüm noktası olacak kararın, olayların gelişim şekline bakıldığında çok önceden verildiği bariz şekilde görülmektedir.

Yargıda hâkim olan örgütlü yapının bir nevi pişirip, HSYK'nın önüne sadece onaylamak üzere bıraktığı karar sürecinin başlangıcı Adalet Akademisi'dir. Akademi, adayların yeni iktidara uyum açısından kalite kontrol testine tabi tutulduğu bir yer olarak dizayn edilmiştir. Dolayısıyla, Tolga'nın keşfedilmesi de(!) burada başlar. Sonra sıra mesleğe kabul edilmeme kararı verilebilmesi için gerekli delillerin(!) üretileceği bir organizasyon aşamasıdır. Bu aşamada ise Adalet Komisyonu, HSYK tetkik hâkimleri rol alır.

Tolga'nın mesleğe kabul edilmemesinde üç aşamalı bir karar süreci vardır. İlk karar HSYK 3. Dairesi'nce, ikinci karar yeniden inceleme başvurusu üzerine yine aynı daire tarafından, son karar ise itiraz yoluyla HSYK Genel Kurulu tarafından verilir.

Biz burada sırasıyla kararları anlatacağız. Bu anlatımda ilkin kararı ve gerekçesini, sonra karara kadar uzanan olayları öykü diliyle sunacağız.

İlk Karar: Mesleğe Kabul Etmeme

HSYK 3. Dairesinin 30.11.2011 tarih ve 2011/7702 sayılı Mesleğe Kabul Etmeme kararının gerekçesi ise; "ilgilinin borçlarını kasten ödememek suretiyle hakkında yasal yollara başvurulmasına neden olduğu, bu nedenle 657 sayılı Kanun hükümleri uyarınca hakkında kınama cezası verildiği; tehdit ve hakaret suçlamalarıyla hakkında kamu davası açılmasına neden olduğu" şeklinde açıklanmıştır.

Karar; oy çokluğu ile verilmiş, 3 üye ise "icra takipleri nedeniyle haciz işlemi yapılmadığından, mesleğe kabul edilmesi gerektiği" düşüncesiyle muhalif kalmıştır.

Bu karara değin yaşanan olaylar ise şöyle gelişmiştir.

Tolga Onur, hâkim adayı olarak göreve başlamadan önce bir süre avukatlık yapar. Avukatlık yaptığı dönemde bürosunu akrabası ve emekli mimar olan Ziya Özkurt ile birlikte kullanır. 2009 yılının başlarında, hâkimlik sınavlarına hazırlanmak için fiilen avukatlık mesleğini ve avukatlık yaptığı büroyu kullanmayı bırakır. Ziya Özkurt büroyu tek başına kullanmaya devam eder. Büroda kullanılan su, telefon ve internet abonelikleri Tolga'nın adına kayıtlıdır. Aradaki güven ilişkisinden dolayı abonelikler Onur'un üzerine kayıtlı kalır. Ziya Özkurt faturaları ödeyerek kullanmaya devam eder. Ziya Özkurt'un rahatsızlanması ve akabinde 06.05.2009 tarihinde vefat etmesi nedeniyle ödemeler üç, dört ayı kapsayacak kadar aksar.

Bu arada Tolga Onur, 25.04.2009 tarihinde Adli Yargı Hâkim Adaylığı yazılı sınavını, 06.07.2009 tarihinde mülakat sınavını kazanarak, 24.07.2009 tarihinde Ankara Adli Yargı Hâkim Adayı olarak görevine başlar. 15.08.2009 tarihinde almış olduğu ilk maaşı ile baro üyeliğinden kaynaklı borçları, vergi dairesine olan borçları, kredi kartı borçları ve benzeri bir kısım borçları öder. Bunun yanında Ziya Beyin vefatı nedeniyle ödenmeyen büro kirasını, apartman aidatını, hatta bu vefattan

sonraki dönemlere dair kira akdi erken sona ermiş olduğundan açılabilecek muhtemel alacak davasını önleyebilmek için fazladan 3 aylık kira ücretini dahi öder.

İlk maaşı tüm borçları ödeyemeye yetmediği için anılan abonelik borçlarını takip eden ikinci aylığıyla, yani 15.09.2009 tarihinde almış olduğu maaşla ödemek ister. Ancak bu borçların tahsilat birimine verildiğini öğrenince, staj yaptığı Ankara Adliyesi'nde borçlarını geç ödediği yönünde kimseye izlenim vermek istemediğinden, söz konusu borçları tahsil etmek üzere tahsilat biriminde görev yapan avukatlarla doğrudan görüşmek istemez. Zaten miktar itibariyle çok küçük olan bu borçları ödemek için bir ihtarname veya ödeme emrinin gelmesini beklemenin daha doğru olacağını düşünür. Nitekim, daha sonradan gönderilen ödeme emirleri üzerine de derhal bu borçları öder. Borçlarını tam ve eksiksiz olarak verilen yasal süre içinde hakkında kesinleşen bir icra takibi olmadan ödeyen Onur, borçlu olmamasına rağmen aradan 2 yıl geçtikten sonra kendisinden icra takibiyle istenen apartman aidatı borcuna ise haklı olarak itiraz eder ve yapılan icra takibinin durdurulmasına karar verilir. Özetle borçlarını süresi içinde ödeyen Tolga, kesinleşmiş hiçbir icra takibine ya da haciz işlemine maruz kalmaz.

İki yıllık hâkim adaylığı stajını başarıyla tamamlayarak bir gün sonra çekilecek kura öncesinde cüppesini almak için HSYK'ye giden Tolga Onur, acı bir sürprizle karşılaşır: "Mesleğe kabulünüz hakkında bir karar verilmemiştir, bu nedenle size cüppe verilmeyecektir ve de yarın kurada yoksunuz."* Onur, yaşadığı bu şokla ilk anda HSYK'da görevli bir tetkik hâkimine mesleğe kabul edilme kararının verilmemesi nedenini sorar. Aldığı cevap ise, "sen dua et hakkında hiç bir karar verilmedi, eski HSYK olsaydı şimdi atmışlardı seni, hakkında icra takibi var"** olur.

* http://forum.hsyk.gov.tr/viewtopic.php?t=1948&highlight=tolga+onur)
** http://forum.hsyk.gov.tr/viewtopic.php?t=1948&highlight=tolga+onur)

Bunun üzerine Tolga staj yaptığı Ankara Adliyesi'ne gelerek hakkında iddia edildiği gibi bir icra takibi olup olmadığını araştırır. İtirazı üzerine durdurulmasına karar verilen dışında, hiçbir takibin olmadığı anlaşılır. Mesleğe kabul edilmeme kararının verilmesini beklemeye koyulur. Sonrasında, daha önceleri haksız olduğuna inanarak yaptığı itiraz sonucu durdurulan aidat borcu, (kabul etmemekle birlikte) HSYK 3. Dairesince olumlu karşılanacağını düşünerek öder. (Bu ödemeyi HSYK Tetkik hâkiminin yönlendirmesiyle, 3. Dairesine dilekçe ile bildirir. HSYK Tetkik hâkimi aslında Tolga'ya iyilik yapmamış, tersine HSYK'nın Tolga aleyhine karar vermesine gerekçe olarak kullanacağı belgeyi bizzat Tolga'ya hazırlatmış ve elinden almış gözüküyor.) Tolga kendisine iyilik yaptığını düşündüğü tetkik hâkimine minnettarlık duygusu içinde, mesleğe kabul edileceği umuduyla beklemeyi sürdürür.

Tolga iyimser bir hayalcilik içerisinde olduğunu, kendi eliyle verdiği belgenin HSYK tarafından kendisine karşı bir silah olarak doğrultulmasıyla anlamaya başlar. Ödeme belgesi eline ulaşan HSYK hiç vakit kaybetmeden aynı gün bu belgeyi delil olarak göstererek, Onur hakkında disiplin soruşturması açılması için Ankara Adli Yargı Komisyon Başkanlığı'na talimatını verir.

HSYK'nın 30.11.2011 tarihli toplantısında, hâkim adaylarının mesleğe kabulü konusundaki karar nedeniyle, acele hareket edilmesi gereklidir. Nitekim, Ankara Adalet Komisyonu Başkanlığı bir gün sonraki toplantıya gerekçe oluşturacak kararı yetiştirmek üzere derhal harekete geçer. Durum acildir, bu nedenle Komisyon 29.11.2011 tarihinde Tolga'yı yazılı bildirim yerine, telefonla çağırır. Tolga Komisyona gelir ve hakkında soruşturma olduğunu öğrenir. Komisyon kanuna rağmen yazılı savunma almaksızın aynı gün içinde 29.11.2011 tarih ve 2011/80 sayılı kararı ile 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun, madde 125/1-B-k hükmü uyarınca "borçlarını kasten

ödemeyerek hakkında yasal yollara başvurulmasına sebebiyet vermek" eyleminden dolayı "kınama cezası" verir. Bu kararın kesinleşmesini dahi beklemeden aynı gün vakit geçirilmeksizin HSYK'ya iletir. Ertesi gün toplanan HSYK 3. Dairesi, Adalet Komisyonu tarafından verilen bu kınama cezasını gerekçe göstererek, Tolga'nın mesleğe kabul edilmemesine karar verir. HSYK 3. Dairesi'nin 30.11.2011 tarih ve 2011/7702 sayılı kararıyla mesleğe kabul edilmediği kendisine sözlü olarak bildirilir. Yazılı olarak ise ancak 02.02.2012 tarihinde tebliğ edilir.

Ankara Adalet Komisyonu kararı derhal bildirmiş veya HSYK mesleğe kabul etmeme kararına gerekçe yaptığı disiplin cezasının kesinleşmesini beklemiş olsaydı, Adalet Bakanlığı Disiplin Kurulu'nun 27.12.2012 tarih ve 307 sayılı kararıyla Tolga hakkında verilen bu disiplin cezasını kaldırılmış olacaktı. (Acele işe şeytan karışır, sürat felakettir atasözü bir kez daha doğrulanmıştır ama bu kurguyu yapanlar açısından kararın dayanağının doğru olup olmamasından ziyade istenilen sonucun alınmasının yeğlendiği daha sonraki aşamalarda ortaya çıkacaktır.)

İkinci Karar: 3. Daire Kararında Direnir

Adalet Bakanlığı Disiplin Kurulu'nun, HSYK'nın dayanak yaptığı disiplin cezası kararını iptal etmiş olması nedeniyle Tolga, HSYK'nın hukuka uygun karar vereceğine olan inancını kaybetmez ve kanunun kendisine verdiği yeniden inceleme yolunu kullanarak, mesleğe kabul edilmesi talebiyle 3. Daireye başvurur.

Yeniden inceleme dilekçesinde özetle "... hakkında kesinleşmiş hiçbir icra takibi bulunmadığını, kesinleşen bir icra takibi olmaksızın derhal borçları ödediğini.... borçlarını ödemeyerek yasal yollara başvurulmasına sebebiyet verme suçunun oluşu için yerleşik idari yargı uygulamalarında da belirtildiği üzere bu borçların kasten ödenmemesi ve bununla

birlikte haciz işlemi uygulanmasına sebebiyet verilmesini gerektirdiğini; zaten hakkında bu nedenle verilmiş olan bir disiplin cezası bulunmadığını, Adalet Bakanlığı Disiplin Kurulunun oybirliği ile vermiş olduğu kararla bu yönde bir fiilinin bulunmadığının tespit edildiğini; gerekçeli kararda belirtilen "tehdit ve hakaret suçlaması ile hakkında kamu davası açılmasına neden olmak" ifadesinin ise hukuka uyarlı bulunmadığını, söz konusu davanın yaklaşık 7-8 yıl önce olduğunu ve hakkında bir ceza verilmediği gibi suçlandığı konunun sübuta erdiği şeklinde yorumlanabilecek bir kararın da verilmediğini, kaldı ki bu davanın kendisi tarafından yapılan şikayet üzerine açıldığını, yani davada şikayetçi ve müşteki olanın kendisi olduğunu, daha sonra ise şikayetten vazgeçme nedeniyle davanın düşmesine karar verildiğini, ayrıca Ceza Muhakemesi Kanununun 170. maddesi hükmüne göre dava açmak için yeterli delilin değil, yeterli şüphenin kafi olduğunu, seneler önce şikayetçi olması üzerine açılmasına sebebiyet verdiğim bu dava nedeniyle, HSYK 3. Dairesinin beni cezalandırır nitelikte böyle bir sonuca varacağını bilseydi, şikayetinden de vazgeçmeyeceğini" belirterek 3. Daire'den haksız kararın yeniden inceleme yoluyla geri alınmasını ister.

Tolga'nın bu başvurusu da 3. Daire'nin 22.03.2012 tarih ve 2012/8 sayılı kararıyla 4'e karşı 2 oy çokluğuyla reddedilir. Bu kez kararın gerekçesinde tek bir iddia yer alır: "Her ay düzenli olarak faturalara dayalı olarak gelen borcun kasıtlı olarak ödenmemesi." Kınama cezası ile tehdit ve hakaret iddiasıyla hakkında kamu davası açılması hususları bu kez yer almaz. Gelecekteki hukukçular için ibret verici olması bakımından, bu kararı inşa edenlerin hukuki kavram ve mefhumlara dair bilinç ve düzeylerini berraklaştıralım ve gerekçenin bir kısmını olduğu gibi aşağıya alalım:

"...bu borçların her ay düzenli olarak faturaya dayalı borçlar olduğu, bu borçların her ay düzenli olarak ödenmesi ge-

rektiğinin temyiz kudretine sahip tüm vatandaşlar tarafından bilinebileceği, bu borçların fatura olmasa dahi, internet ve ödeme yerleri vasıtasıyla öğrenilebileceği ve ödenebileceği, ancak ilgilinin bu borçları kasten ödemeyerek hakkında yasal icra takibine başvurulmasına neden olduğu anlaşılmıştır... Bilindiği üzere kurulumuzca da kabul edilen Bangolar Yargı Etiği İlkelerinin en önemlilerinden bir tanesi 'Doğruluk ve Tutarlılık', bir diğeri de 'Dürüstlük'tür. Hâkim, dolaysıyla hâkim adayı da yapmış olduğu iş ve işlemlerde doğru, dürüst ve tutarlı olmalıdır." *

Bir an için Tolga'nın iddia edildiği gibi borçlarını kasten ödememek suretiyle hakkında yasal yollara başvurulmasına neden olduğu kabul etsek bile bu eyleme verilebilecek en yüksek ceza kınama cezasıdır. Bilindiği üzere 657 sayılı Devlet Memurları Kanununda disiplin cezaları; uyarma, kınama, aylıktan kesme, kademe ilerlemesinin durdurulması ve devlet memurluğundan çıkarmadır.

2802 sayılı Hâkimler ve Savcılar Kanunundaki disiplin cezaları ise; uyarma, aylıktan kesme, kınama, kademe ilerlemesini durdurma, derece yükselmesini durdurma, yer değiştirme, meslekten çıkarmadır.

Cezanın verilebilmesi için sadece icra takibinin başlamış olması yetmez, haciz kararı alınması gerekir. Bu itibarla Tolga hakkında henüz bir haciz kararı alınmadığına göre suç oluşmayacaktır. Danıştay'ın yerleşik uygulamaları bu yöndedir.

Hâkim adayı Tolga'nın işlediği iddia edilen eylem halen görev yapmakta olan bir hâkim tarafından işlenmiş olsa idi, suç oluşmadığı için ceza verilemeyecekti. Eğer aynı hâkim hakkında haciz kararı verilmiş olsa idi, alacağı en fazla ceza 2802 sayılı Kanunun 66/b fıkrasında düzenlenen (Ödeme gücünün üstünde borçlanmak suretiyle borçlarını ödeyemez duruma düşmek

* http://forum.hsyk.gov.tr/viewtopic.php?t=1948&highlight=tolga+onur)

veya kesinleşmiş borcunu kasden ödemeyerek hakkında yasal yollara başvurulmasına neden olmak), eyleme göre "kademe ilerlemesini durdurma cezası" olacaktı. Ancak HSYK 3. Dairesi hâkimleri, 3. derecede ağırlıklı bir disiplin cezası verirken hâkim adayı Tolga'ya en son derecedeki (6. derece ağır) cezayı yani meslekten çıkarma cezasını vermiş oluyor.

Son Karar: Genel Kurul, Tolga'nın Başvurusunu Kesin Olarak Reddeder

Tolga için yasal olarak son başvuru ve son umut HSYK Genel Kurul'una yapacağı "itiraz" başvurusudur. 3. Daire'nin kapısı tamamen kendisine kapanan Onur, HSYK Genel Kurulu'na itirazını yapar ve bu defa büyük kapının kendisine açılacağını umut eder. HSYK Genel Kurulu, 03.10.2012 tarihli ve 2012/531 sayılı kararıyla Onur'un itirazını 10'a karşı 7 oy çokluğuyla reddeder. Gerekçesi de dahil olmak üzere kararın tamamı şudur: "Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu Üçüncü Dairesi'nin 22.03.2012 tarih ve 2012/8 sayılı kararının yerinde olduğu anlaşıldı." Daha önce iki kez Tolga Onur'un mesleğe kabul edilmemesi yönünde oy kullanan 3. Daire'nin iki üyesi ise bu defa mesleğe kabul edilmesi yönünde oy kullananlar arasında yer alır. Bu iki üyenin Tolga lehinde karara katılmalarıyla birlikte 7 kişiden oluşan 3. Dairede Tolga aleyhine verilen kararın arkasında durabilecek üye sayısının sadece 2 kişi kaldığını göstermesi bakımından ayrı bir anlamı vardır. Ancak böyle olmasına rağmen HSYK Genel Kurul'una hâkim olan Yeni Yargı iktidarı, başvuruyu reddederek maksadına ulaşmış olacaktır.

Ve böylece, Tolga Onur'un derdini ilk anlattığı HSYK'daki muktedirler tarafından getirilen o tetkik hâkiminin söylediği gibi eski HSYK döneminden farklı olarak hayalleri, duyguları ve henüz başlayan mesleki yaşamı bir çırpıda berhava edilmez, iki yıla yakın işkenceli bir süreç sahneye konulur, aynı sonuca varmak için.

Kamuoyunun Tolga'dan Haberdar Olması

Tolga kendisine yapılan haksızlığı yargı mensuplarına ait adalet.org sitesinde yargı kamuoyu ile paylaşır ve muhatap olarak da HSYK'dan açıklama bekler. Ancak açıklama Kurul yerine HSYK Genel Kurulu'na, Onur'un dosyasını sunan HSYK'da görevli Tetkik Hâkimi Mümin Şen'den gelir: "Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu Üçüncü Dairesince hâkim ve Cumhuriyet Savcı adaylarının mesleğe kabullerine ilişkin yapılan toplantıda, hâkim adayı Tolga Onur hakkında UYAPtan alınan verilerde hakkında çok sayıda icra takipleri, soruşturma, kovuşturma dosyalarının bulunması üzerine 2011/4851 nolu karar ile ilgili hakkındaki takip ve dosyaların incelenmek üzere istenmesine karar verilmiş ve bu nedenle mesleğe kabulüne karar verilmemiş, dosyası incelemeye alınmıştır. Daha sonraki süreçlerde HSYK 3. Dairesince ve HSYK Genel Kurulunca oy çokluğuyla mesleğe kabul edilmemesine karar verilmiştir. Bu arada belirtmeliyim ki, Yeni HSYK döneminde yaklaşık 2 bin civarı hâkim ve savcı adayı mesleğe kabul edilirken, kesin olarak mesleğe kabul edilmeyen tek kişi Tolga Onur'dur."* Tetkik Hâkimi Şen'in içinde itiraf ve ifşaatı barındıran bu açıklamasına, mesleki yaşamlarının daha ilk günlerini yaşayan ve de mesleki gelecekleri HSYK'nın insafına ya da acımasızlığına terkedilen dönem arkadaşlarından kocaman tekzipler gelir. Tolga ve onun yaşadıkları üzerine görüş bildiren dönem arkadaşlarının tümü Tolga Onur'un bilgi, birikim, olgunluk, zeka ve cesaretine vurgu yaparlar. Daha önce aynı aşamalardan geçmiş olan hâkim ve savcıların ezici bir çoğunluğu ve yargıdaki tüm örgütlenmeler de, Tolga'nın başına gelen garabete dikkat çekerek, çok ağır bir haksızlık yapıldığı noktasında hemfikir olurlar.

Peki, yargı tarihinde bir haksızlık mucizesi olarak yerini almaya başlayan bu hikayeyi inşa eden karar üzerine ne söylenebilir? İlk bakışta bu karar üzerine şu tespitler yapılabilir.

* http://forum.hsyk.gov.tr/viewtopic.php?t=1948&highlight=tolga+onur)

HSYK'nın bizzat kendi kanununda yer alan "Genel kurul, en az onbeş üye ile toplanır ve üye tamsayısının salt çoğunluğuyla karar alır", hükmü gereğince bu kararın alınabilmesi için 22 üyeli Kurul'un en az 12 üyesinin oyu gerekli olduğundan, karar bu yönüyle hukuka aykırıdır. HSYK'nın iki yıllık adaylık sonucunda mesleğe kabul işlemini tesis etme yetkisi sadece bir durum tespitinden ibaret ve bağlı bir yetkidir. Asıl yetki ve takdir hakkı Tolga'nın yanlarında staj yaptığı hâkim ve savcılara aittir. HSYK bu kararla iki yıllık staj döneminde Tolga Onur hakkında olumlu raporlar düzenleyen tüm yargıç ve savcıları yok saymıştır. Bir ceza tayin edilirken "tipiklik, eylemsellik, doğru ve ciddi kanıtın aranması ve eylemle ceza arasında orantılılık kurulması" gibi ilkeler dikkate alınarak vicdan, hak, hukuk, adalet ve hakkaniyet değerlerine uygun davranılması olmazsa olmaz temel ilkesi yerle bir edilmiştir. Tolga Onur kararı üzerine buna benzer daha başka şeyler de söylemek mümkün. Fakat bu ya da buna benzer analiz ve tespitler Tolga'nın mesleğe kabul edilmemesi kararının arkasındaki hakikati ortaya çıkarmaya yetmez, aksine gizlemeye hizmet eder. Bir başka deyişle Tolga Onur kararı üzerine söylenmesi gereken aslında bunlar değil.

O halde hakikat nedir? Bir tek hakikat var aslında. O da, Tolga Onur Meselesi'nin yargıda nasıl bir organize yapıyla karşı karşıya olduğumuzu gösteren ibret verici bir hikaye olmasıdır. Zekası, bilgisi, yeteneği ve duruşuyla hâkimlik için hemen göze çarpması gerekirken, yüzlerce hâkim ve savcı adayının dosyası arasından Kurul'un aksi yönde tespit yapması da bunu göstermektedir. Adalet Akademisi'nden HSYK Genel Kurulu'na kadar uzanan bir süreç içerisinde yapılan şey; Tolga Onur'un Akademi tarafından keşfedilmesi, arşivinin tutulması, HSYK tetkik hâkimlerinin aleyhinde delil toplaması, Ankara Adalet Komisyonu'nun aldığı talimat gereği disiplin cezası vermesi, son kertede HSYK'nın da kendisinden beklenen kararı verme-

sidir. Ayrıca bu kararla, Adalet Akademisi'nden HSYK'ya kadar yargının yönetim katmanındaki örgütlü grup tarafından onaylanmayan Tolga Onur, bertaraf edilmiş, diğer yandan tüm hâkim ve savcı adaylarına da gözdağı verilmiştir. Bir başka deyişle, Tolga Onur'un mesleğe kabul edilmemesi sürecinde alınan tüm kararların oluşumunda izlenen yöntem ve aleyhe ya da lehe verilen oylar aslında yargıdaki örgütlü küçük grubun sadece bir "oylamaca" organizasyonudur.

'MÜSTERİH OLUN', YARGI DEĞİŞMEDİ*

Faruk Özsu

Radikal İki'deki kalem tecrübeleri yaklaşık 6 yıla giren "Demokrat Yargıçlar Hareketi"nin ısrarla sürdürdüğü bir iddiası var. O da; Türkiye'deki yargı sorununun, dünyada olduğu üzere, yargı-siyaset-ekonomi alanları arasındaki ilişkiden çok, taşraya dair bir sosyolojik temele sahip olduğudur.

Bu nedenle, yargıya hâkim olan taşra kültürünü merkeze almadan edilen her kelâm eksik ve yetersiz kalacaktır.

Yargıçlardaki bu kültürel ortaklık, tüm ideolojik, etnik ve sınıfsal farklılıklarına rağmen, ortak tavır ve tutum almalarına sebep olmaktadır. Bu kadim ve belirleyici ortaklığa ve ortalama yargıç tipine kısaca, "Hâkim vasatı" diyoruz...

Yargıçlar, taşranın yoksul ailelerinin çalışkan çocuklarıdır. Üniversite hayatı adına tek yaşadıkları, tuğla gibi kitaplarla geçirilen uykusuz geceler ve benzer çevreden gelen gençlerle kurulan cemaatik ilişkilerdir. Erken yaşta yargıç olurlar. Meslektaşı olan komşularıyla, köhne lojmanlara sıkışmış, dar ve izole bir cemaat olarak yaşarlar.

Jandarma komutanı, Kaymakam, emniyet müdürü ve meslektaşlarından ibaret bir çevrede, sahte ve yüzeysel ilişkiler içinde sosyalleşirler. Toplumdan ve hayattan uzaklığının eksikliğini, "devletine" daha sıkı sarılarak giderirler. Zihinlerinde, toplum ve birey değil, ekmek kapısı ve tek sığınağı olan

* Radikal İki, 25 Eylül 2011

'devlet' vardır. Onlar için tek doğru, "devlet"in, daha doğrusu o anda devlet bildikleri "iktidarın" doğrusudur.

Bu nedenle de, her ideolojik, etnik, kültürel farklılığı ve hatta "ortalamadan ayrılığı" tehdit sayarlar. Varlık ve kariyerleri, merkezin bir parmak şıklatmasına bağlı olduğundan sıradan bir memur kadar bile sahici bir muhteva üretemezler.

Kısaca Türk yargısı; "taşranın kültürel ve davranış kodlarına hapsolmuş, güce tapan, toplum ve birey düşmanı, antientelektüel, ortalamacı, ahlakçı, asosyal bir cemaattir...

Vasatın Adaleti

Bu tespitlerden sonra, "taşra sosyolojisinin", yargının içine akan reflekslerini daha kolay teşhis etme fırsatını yakalamış oluruz. Artık görünen; "ahlakçı, hak ve özgürlük karşıtı ve lûmpen" bir mekanizmadır zira. Ve de, bir yargılamadan ziyade, bir "refleks"ten söz edilebilir ancak, "Tüm bir toplum; kurnaz, fırsatçı ve düzenbazdır. Sürekli sorun çıkartır. Hakkı olmayan şeyleri ister hemi de 'devletinden!'".

O halde, vatandaşın her talebi ivedilikle reddedilmeli ve bir şekilde derdest edilen herkes ("çevresi.. çevresinin çevresi") de mutlaka toplumdan ayıklanıp temizlenmelidir. Bu nedenle de; normal bir yargı sisteminde "suçluluğu" sabit olanlar yanarken, bizde "masumiyetini" ispatlayamayanlar boylar kodesi. Masumiyete iknâ edilmesi gereken kişi ise; -isabeti sorun değil- "en hızlı" biçimde elindeki dosyayı bitirmeye çabalayan ve "kısa kes, kapa çeneni!" tarzıyla kesip biçen bir yargıçtır üstelik.

Tüm bunları tecrübe ile ya da sezgisel olarak biliriz aslında. Peki neden, sadistçe davranan fanatik bir yargı sistemini düzeltmek yerine, "bizden tarafta" olmasına çabalarız sadece? Neden, dürüst ve tarafsız bir yargı ihtiyacının toplumsal karşılığı yok?

Bence bu durumun iki nedeni var. Birincisi; kadim "güven duygusu" yokluğu. Eşine, dostuna bile güvenmeyen bir halk, tarihsel hafızasında şiddetinden başka bir hatırası olmayan devletin atadığı ve o güce göbekten bağlı, kendini o devletin sopası sanan yargıçların dürüst ve tarafsız olabileceğine ihtimal vermiyor?

Diğer neden ise, daha karanlık bir yerlerde: "Hakikat ve hakkaniyet"le ilişkimizde... Dürüst bir ahlâk ve adalet duygusu tesis edemedik. Hep, "mağdur ve haklı" olanın biz olduğumuza inanıyoruz. İşimize yarayan ne ise, "gerçek ve doğru" da o oluyor. Dostlarımızı "gerçeği" söyleyenden değil, -her halükârda- "haklı bulandan" seçiyoruz. Ezcümle, bu kadim "güvensizlik" ve ilkel "gerçekle mesafemiz" nedeniyle, adil ve tarafsız bir hakem değil, "bizden yana" olanını istiyoruz.

Yargı Yargıya Bırakılamaz

Görüldüğü gibi, yargı problemi, -salt- mevzuat ve 'faille' sınırlı değil, sosyokültürel ve siyasal temelleri olan köklü ve ciddi bir sorundur. Ancak ne yazık ki yargıya dair, bırakın demokratik hak ve özgürlük temelli evrensel bir bilinci, orta halli bir yargı bilincini ne eskide gördük ne de yenisinde görüyoruz. İkisinin de buluşma zemini "hâkim vasatı".

Yeniler, eskinin açtığı yoldan, doymak bilmez bir iştahla ve koşar adım ilerliyor. Eskisi ise, elinden kayıp giden iktidara ağıt yakmaktan vazgeçemedi. Nitekim Yeni HSYK da, yargıdaki sorunu "birbirinden farklı uygulamalar ve yavaşlık" olarak tespit etmiş ve Başsavcılarla "tektip satırla, daha hızlı kesim" (özel yetki usulü "kesip biçme"yi, genel mahkemelere teşmil etme) konulu toplantılar yapıyorlar. (Başsavcılar da hâkimlere "tebliğ" edecek, bekliyoruz.)

Eskinin simgesi YARSAV ise, yeni durumun analizini yapıp yepyeni gündemler belirlemek yerine, eski ezberlerinde ısrar ediyor. Sorunu hâlâ siyaset (aslında AKP) sanıyor. Ha-

liyle çare de; "Bakan ve müsteşarın gitmesi ve yargının yargıya bırakılması" oluyor.

YARSAV'ın, Yargıtay ve eski HSYK "emin ellerde" iken serdettiği bu retoriğin bugünkü gayesini anlamak gerçekten güç.

İnsanın sorası geliyor: -Yeni- HSYK'nın yarattığı mağduriyetlerin gerçek faili kim acaba? Hükûmet mi (pirü pak oldukları iddiasında değilim elbette), yoksa yargı bürokrasisi mi? Peki yargıçların asıl çekindikleri ve ciddiye aldıkları Adalet Bakanı hatta Başbakan mıdır, yoksa bakanlık bürokratlığından gelen HSYK üyeleri mi?

Diğer yandan YARSAV, toplumsal ve siyasal temsilin olmadığı ve toplumsal denetimden uzak tektip bir "kurum içi iktidarın" kaçınılmaz olarak oligarşi ve diktatörlük üreteceğini öğrenememiş olabilir mi? Hele de son bir yıllık yargısal ve idari pratiklere rağmen?... "Siyaset gitsin.. bizi bize bırakın", söyleminin yalnızca kurumlardaki "kurulu iktidarı" beslediği anlaşılamadı mı hâlâ? (İktidardaki koalisyon çatırdadığında, yeni HSYK'cılar da söyleyecektir bu sözü buraya yazıyorum.)

O halde gelin ciddiyetle sorunun adını koyalım: Türk yargısının asıl problemi, ilkel bir yargı kültürüne sahip olmasıdır... Bu yapıyı aynen -hatta eskiye rahmet okutarak- sürdüren ise mevcut siyasi aktörler değil, yargı bürokrasisidir. O nedenle de yapılacak olan, -sanıldığının aksine- siyaseti kovup yargıyı yargıçların eline teslim etmek değil, "tüm çeşitliliğiyle" siyaseti davet edip, yargıyı politik tekel haline gelmiş olan kurum içi iktidarın elinden almak ve politik çoğulculuğun yolunu açmaktır.

Ezcümle; "Demokrat Yargıçlar Hareketi"nin altı yıldır yaptığı esas çağrıları güncelliğini koruyor hâlâ: "Bütün iktidar halka..Yargı dahil!"

YENİ HSYK VE YARSAV DÜETİ*

Faruk Özsu

Eldeki tespitler ve kavramlarla somut durumun tutarlı ve bütünlüklü bir analizi yapılamıyorsa ya tespitlerde sorun vardır ya da kavramlarda (veyahut ikisinde de). Bazen de entelektüel acziyet yahut çelişki sanılan şeyin tutarlı bir mânâ bütünlüğü olabilir. Anlamak için de uçuşan laflara değil, sözün ürediği zihniyet haritasına bakmak gerekir.

Önümde, asıl anlamı alt metninde olan bir yazı var: YARSAV yöneticisi Mustafa Karadağ'ın 04.12.2011 tarihli Radikal İki'deki "YARSAV üzerine" başlıklı yazısı. Karadağ, Demokrat Yargı Genel Sekreteri Kemal Şahin'in -Yargıtay'a seçilen ve blok olarak hareket eden 160 üye arasında YARSAV'ın ikisi yönetici, 20 küsur üyesinin olmasından hareketle- "YARSAV'ın yeni HSYK'yla uyumuna" işaret etmesine itiraz ediyor, ama izahatı pek tatminkâr değil. Şöyle ki:

Türk Tipi İnkâr

Seçilenlerin bir kısmının, eski HSYK'nın "yargı içi iktidar olduğuna inanıldığı dönemde" (bu algı bir "yanılsama" imiş gerçi), HSYK'ya ulaşmak için YARSAV'a üye olduklarını, bir kısmının da baştan beri üye olmasına rağmen seçilmelerinin "yeni dönemde kısmet olduğunu" söylerken, hem YARSAV'ın eski dönemdeki pozisyonunu itiraf ediyor, hem de Kemal Şahin'in "uyum" iddiasını doğrulamış oluyor. Sonrasında "bana

* Radikal İki, 18 Aralık 2011

ne canım, gidin bunu yapanlara ve o dönemin başkanına sorun!" diyerek eylemi dışlaması da cabası (zaten yazı kurumsal değil, kişisel savunma mahiyetinde).

Ardından bu tuhaf izahattan sıkılıyor, "yargıçların devletin âli menfaatlerini korumalarına 'artık' gerek kalmadığını" da ekleyip, yargısal temennilerle sona yaklaşıyor ve -yargı tamamen bağımsız olsa mükemmelen çalışacakmış gibi - altında emniyetin ek binası olan Antalya adliyesi fotoğrafını gösterip yargının "organik/inorganik bağlarına", yargı bağımsızlığı adına hayıflanmamızı isteyerek bitiriyor.

Girişi polemiğe davet etse de, elle tutulabilir somut bir muhtevaya sahip olmaması nedeniyle Karadağ'ın yazısının polemik değeri yok. Zaten bu yazının amacı da polemik değil, sözün türediği zihinsel haritaya dikkat çekmek.

Bu anlamda en önemli nokta, Karadağ'ın "Yeni HSYK'nın, Adalet Bakanlığının bürosu haline geldiğini" söylemesinde. Oysa YARSAV, HSYK seçimlerine iki bakanlık bürokratı ile dahil olmuş ve bu tercihiyle, sıkışan Adalet Bakanına bir can simidi atmıştı. Peki burada bir mantık hatası mı var yoksa daha derinlerde bir zihniyetin ipuçları mı boy veriyor? Buyrun, bir bakalım o halde.

Devletçi Gelenek

Burada anlatmaya imkân olmayan sebeplerle, tüm modernlik çabasına rağmen Türkiye, köylülükten kopup modern kent kültürüyle tanışamadı. Bu nedenle de toplumsal-siyasal ilişki biçimleri taşranın cemaatik kodları üzerinden yürümeye devam etti. Sivil toplum ve birey bilinci gelişemedi.

Siyaset, toplumsal farklılıkların yansıdığı ve toplumsal-siyasal sorunların tartışıldığı sivil ve dinamik bir eylem değil, doğrunun tebliğ edildiği, iktidar odaklı bir güç savaşı olarak anlaşıldı. Devlet kurumları ve görevlileri erdem, şeref ve ahlâki değerlerle anılırken, siyaset "çıkarcı ve kirli" bir meşgale sayılıp lanetlendi.

Özetle Türkiye siyasetinde, devlet dışı bir düşünce geleneği oluşmadı. O nedenle de tüm politik grupların algı ve refleksleri ortak: "Militarist, devletçi, bürokratik, otoriter ve toplum mühendisçi" bir algı ve anlayış bu.

Bu siyasal-kültürel geleneği teşhis ettiğimiz zaman, YARSAV'ın hangi geleneğin ürünü olduğunu ve hangi reflekslerle davrandığını anlamamız çok daha kolay. 2000'li yıllarda hızlanan vesayetteki çözülme karşısında geleneksel iktidar bloğunda yer alan -yüksek- yargı, tarihi bir hamle yaptı ve YARSAV'ı kurdu. YARSAV, hızla merkeziyetçi devlet geleneğinin yargıdaki temsilcisi haline geldi. Ana söylemi, "Bakan gitsin, yargı bağımsız olsun!" idi ve bu retoriğinin arkasındaki hedef ve strateji çok açıktı: Siyaset aracılığıyla toplumsal çeşitlilik ve taleplerin devlet alanına sızmasını önlemek...

Yargı sorunlarına geleneksel vesayet gerekçeleri ile yaklaşan YARSAV, politikayı ima eden her siyasal girişime blok koydu: 367, türban kararı, kapatma davası gibi birçok bürokratik "muhalefetin" ya içinde oldu ya da destek verdi. Hükümetin "gidici" olduğu zannıyla, hâkim-savcı alımlarının iptallerine çabaladı.

Lakin kurucuları, -bugün de sözlerini anlamsızlaştıran- bir gerçeği gözardı etti: -Geleneksel iktidarın "bürokrat vasatı" ile zihinsel ortaklığı da olan- "hâkim vasatı"nı. Yani apolitik, toplum ve siyaset karşıtı, bürokratik bir siyasal kültür ile antientelektüel, taşralı ve sokağın parçası olan yargı kültürünü...

"Vasat", ön plana çıkmış olan Eminağaoğlu ve ekibini 'siyaset yapmakla' suçlayarak "Cemaat'in yardımıyla", ("naylon üyelerle") devirip yerine, "hâkim vasatı"nın en kristalize örneklerinden olan Emine Ülker Tarhan'ı getirdi. Tarhan dönemi ve devamı olan şimdiki yönetim, yargının "yeni sahibi" olan klikle devletçi, bürokratik ve apolitik yargı kültürü zemininde kolayca uyum sağladı.

Tüm bunların gösterdiği şu: YARSAV hem geleneksel bürokratik devlet geleneğinin sıradan bir taşıyıcısı, hem de "hâkim vasatının" tipik bir temsilcisi. Yargının "yeni sahipleri"yle buluşma zemini de tam bu nokta.

Şaşırtmaca Muhalefet

YARSAV, işte bu siyaset karşıtlığı ve kadim yargı kültürü üzerinden kurulan zihinsel mutabakat sayesinde, iktidar bileşenlerinden apolitik olan "saklı iktidar kliği"ne yanaşıp, "yüzeydeki politik gövdeye" muhalefet ediyor. Yargıyı ele geçirenin "saklı iktidar kliği" olmasına ve kliğin yargıyı "devletleştirmesine" rağmen, "hükümet yargıyı ele geçirdi!", "yargı siyasallaştı" diyerek hem kamuoyunu maniple ediyor, hem de politik öfkeyi "görünen iktidar gövdesine" yönlendiriyor.

Sonuç olarak; siyasetin "görünen" halleri ve tarafları esas alınarak ve bu taraflara katılmak suretiyle ciddi, etkili ve gerçek bir politik muhalefetin yürütülemeyeceğini de vurgulamadan geçmemek gerekiyor. Bugün geldiğimiz politik noktada "görünen" ile "gerçeğin" birbirinden ayrılması her zamankinden daha acil. İktidar içindeki ayrışmalar da dahil, gerçek ve somut politik ayrışma süreçlerine dikkat gösterilmediği sürece, YARSAV ve bugünkü HSYK'nın birbiri ile buluştuğu o siyasi geleneği gözardı edip, bu iki hizbin "devlet koridorları"ndaki saçma kavgalarını ciddiye almak gibi bir tehlike ile karşı karşıya kalırız.

SAMİ SELÇUK REDDİYESİ

YARGIDA 'CAHİLİYE DEVRİ'NİN SONU*

Orhan Gazi Ertekin-Kemal Şahin

Herkes farkında mı bilmiyoruz. Ama Türkiye'nin hukuk, yargı ve demokrasi bahsine dair yeni ve "kutlu" dönem hikâyesinde ilk on yılın sonlarına gelmek üzereyiz. Hikâyenin başladığı 2005 yılındaki Şemdinli soruşturmasından bu yana çok şey değişti. Bütün o "eski yargı"yı yıllarca tecrübe ettikten sonra, bu kez de Ergenekon ve Balyoz davaları başta olmak üzere KCK, ÇHD, Hopa vb. gibi davalar yoluyla "yeni yargı"nın tüm mahkeme tecrübelerine şahit olma fırsatı bulduk. Dahası, yeni HSYK gibi bir yargı idaresi kurulunun ilk siyasi tecrübe döneminin sonlarına gelmekte olduğumuzu da hatırlatmadan geçmeyelim. Ha bir de, Adalet Bakanı Ergin'in AB 2013 İlerleme Raporu'nu görüp "Eleştirilerin farkındayız. Çözüm için adım atıyoruz" diyerek, yapıcı ve sağduyulu iktidar hallerini sevinçle benimsediğini -ve tabii ki eski yargı şikayetlerini çoktan terk ettiğini- gördüğümüzü de buraya eklersek her şey yerli yerine oturacaktır. Evet, bu on yılda çok şey gördük ve yaşadık. Şimdi bütün bunları oturup ciddiyetle konuşmanın tam zamanı...

Dışarıdaki Komedi

Bununla beraber münhasıran hukuk ve yargı tartışmalarında, ciddiye alınabilir bir düşünsel geleneğimiz maalesef

* Radikal İki, 27 Ekim 2013

yok. Dahası, yargı meselesinde "cehalet" konusu, artık mutlaka değinilmesi gereken bir tarihsel soruna dönüştü. Soruna ilişkin hem dışardan hem de ülke içinden üretilen bilgiler çok yetersiz. Dolayısıyla hukuk, yargı ve demokrasi konuşmak için son AB İlerleme Raporu'nun tercihlerini gözönüne almak da gereksiz. Ama geçerken rapora dair birkaç söz edelim öncelikle. Rapor, yargıdaki "güç ilişkileri", "tecrübe" ve "geleneğe" dair sadece imalar barındırırken neredeyse tümüyle "yasal performans"ı vurgulayan bir ilerlemeler alanı üzerine kurmuş kendini. Bazı tespitleri hepten sorunlu. Belirli suçlardaki tutuklu sayısında bir düşüş yaşanmış rapora göre. O tutukluların "şimdi hükümlü" sayıldığını biliyorlardır herhalde. Ama olsun. İfade özgürlüğünde ilerleme varmış! KCK davalarını bir incelemeleri bile ilerleme ve gerileme tespitlerini anlamsız kılacak sonuçlar çıkarmalarını gerektirecektir. Ama o da olsun. Yargıtay ve Danıştay'ın önceki dönemlere oranla daha fazla dosyayı karara bağladığı da övgüler arasında. Bu hızdan dolayı sayısız "zincirleme kaza" olduğunu idrak etmemeleri imkansız. Bununla beraber bu tespitlerin "cahillik"ten çok, "kayıtsızlık politikası"yla alakası var. Bu nedenle, bu son raporu da anlamalıyız. Devlet düzeyindeki ilişkilere dayanan bu tür rapor ve müzakerelerden, politik hakikat ekseni yaratılamayacağını, olsa olsa politik gündemlerin araçlarının oluşturulabileceğini kabul etmek zor değil. Türkiye-Avrupa ilişkileri hep böyle oldu zaten. 1867'nin bir mayıs gününde Fransa'nın İstanbul sefiri mösyö Bouret'den uzun bir "Özgürlük kahramanları, yarının Osmanlı ülkesinde özgürlük bayrağını siz dalgalandıracaksınız" tiradı dinleyerek heyecanlanan Ziya Paşa ve Namık Kemal, Paris'e vardıkları zaman Abdülaziz'in Paris ziyareti nedeniyle ayakaltında dolaşmamaları için Londra'ya postalandıklarında bunu anlamaya başlamışlardı. Kendi politik hakikatini kurmayı başardığında uluslararası gündeme girebilirsin. Bu halde Avrupalıların raporları da daha içeriden bir ilgi ve merakla inşa edilebilir olur.

Onun dışında politik gündemlerin kırılganlığı içinde sürüklenir durursun. Velhasıl yargı ve demokrasiyi merak ediyorsak, bu saçma rapor bahsini geçelim.

İçerideki Ahvalimiz

İşte tam da bu nedenle yargı, hukuk ve demokrasi bahsinde kendi hakikatimizi yaratmak zorunlu. Ama içerideki yargı konuşmaları da aynı sığlık ve ciddiyetsizlikte. Burada "cahiliye devri"ni bir türlü geçebilmiş değiliz. Örneğin Balyoz tartışmasına girişen Taha Akyol, bakın doğru bir hukuk tartışmasına nasıl işaret ediyor: "Hukuka uygun bir sonuca varılmasının yolu yine hukuktur... Hukuk diliyle konuşmak gerekir... 9. Ceza Dairesine üye atamaları bakımından siyasi aidiyet yapıştırmak, kararlarını siyasi saiklerle verdiklerini söylemek yanlıştır." Hukuk analizinin bu biçimi oldukça geleneksel bir anlayışa dayanır ve farklı siyasal mahfillerdeki yaygınlığı şaşırtıcıdır. Akyol'un geleneksel yaklaşımı iki temel vurguya sahiptir: Birincisi, devletin nizam, kurum ve geleneklerine peşin güvenin öne alınması ve bu kurumların politik tartışmanın dışına çıkartılması ve ikincisi ise, hukukun politik, toplumsal, kültürel hallerin dışında tezahür eden bir mahsus alan olarak yoruma açılmasıdır. Akyol, tam da bu nedenle, bize bir yandan Yargıtay'a güven telkin ediyor ve hukuku, sadece teknik dünyanın "bilimsel" düzleminde tutmayı uygun buluyor. Gerisi yanlış imiş! Hâkimlerle uğraşılmamalıymış! Bu yaklaşımın biraz daha karikatür hallerini, Sami Selçuk'un Balyoz vesilesiyle yaptığı şu değerlendirmede de görebiliriz, "... en çirkini, yargıçların kişilikleri ile karar, yani özne ile nesnenin özdeşleştirilerek kararı çürütmeye yönelik tanıtlama girişimleriydi (agumentum ad hominem, şahsiyat yapma). Yadırgamadım bunu. Bu bizim en saçma, en kınanası, en cılız, en hastalıklı tanıtlama yöntemimizdir. Sağlıklı tartışmalar yapmak ve sonuçlara ulaşmak istiyorsak, her şeyden önce bu

tür çirkinlikleri dışlamamız zorunlu." Selçuk'un ses tonundaki şaşırtıcı rahatlık ve bilgisizlik, onun kişisel algısındaki deformasyonla alakalı değil kuşkusuz. Aynı zamanda Türkiye'nin hukuk ve yargı meselesi ile girdiği "cehalet devri" ile de doğrudan ilgili. Onlara şimdilik kısaca şunu söylemeliyiz: Birincisi, Türkiye, siyasal merkez dışındaki grupların, kurumların (Yargıtay'ın) sağduyusuna çağrılmasının adil ve akli olduğu bir politik ve yargısal gelenekten gelmiyor. Tam tersine kurumlarının siyasal merkez dışındakilere karşı kullanıldığı bir ülkedir. 1960 Yassıada Mahkemesi'nde Menderes'in, yargının sağduyusuna ve hukuksal analize riayet etmeye çağrılması, son derece trajikomik olurdu. Aynen 1980 darbe yargılamalarında olduğu gibi. Devlet kurumlarının politik uzlaşma ve sağduyu ile kurulmadığı yerlerde kurumlar (Yargıtay vs.) politik tartışmanın ana merkezinde olmak zorunda ve bu çekişme, yeni ve demokratik kurumlar inşa etmenin zorunlu aşamasını da oluşturur. Yani Akyol'un ve Selçuk'un yanlış dedikleri şey, gerçekte bir demokratik farzdır. Ve ikincisi ise, hukuk ve yargı analizi, yargıcın "şahsiyet"inde saklı olan bir toplumsal, kültürel ve siyasal dünyanın içinde derinleşir. Amerikan realizmi gibi diğer bütün hukuki realizm akımları da "şahsiyat"ı önemli unsur olarak görürler. Amerikan hukuk analizlerinde en önemli ekollerden birisi olan "davranışsalcılık" yaklaşımı da kendi bilimsel tecrübelerini, yargıç ve savcıların "şahsıyatı"na adamıştır. Diğer yandan Türkiye'de "doğal mahkeme" olarak algılanan, gerçekte "doğal yargıç" ilkesi, hukuk ve yargının inşasında olduğu kadar hukuk analizinde de "siyaset" ve "şahsiyat" unsurlarının ne kadar önemli olduğunu ortaya koyar. Yani Selçuk ve Akyol'un sıradan klişelerini de geçelim...

Ve nihayetinde AB Raporu ve Bakan Ergin'in cevabının gülünçlüğünü de gördükten sonra hukukun içindeki geçmiş tecrübelerine binaen Taha Akyol ve Sami Selçuk'a, son 50 yıllık düşünsel emeklerinin bir skandal olduğunu haber vermek,

kuşkusuz ki, ahlaki bir tutum olmayacaktır. Nihayetinde, ülkedeki hukuksal analizin derinlik ve yetkinlik kazanmasında ve geleneksel bir ekolün zenginleşmesindeki etkileri inkar edilemez. Buna karşılık temel iddia ve savlarının yersiz, yetersiz ve cahilce olduğunu söyleme hakkımızı, bu aşamadan sonra, kullanmaktan çekinmemeliyiz. Sonra hukuk ve yargıyı doğru dürüst tartışmaya başlayabiliriz.

YARGIYA DAİR BEZDİREN KLİŞELER*

Faruk Özsu

Son yıllarda yaşadığımız tarihsel dönüşüm bizlere bir şey daha gösterdi: Meğer "Askeri vesayetin" gölgesi; entelektüeller, üniversite, yargı ve siyaset aktörleri için konforlu bir saçak altı imiş aynı zamanda...

Bugüne kadar, ordunun iktidarı Tanrısal bir hakikat gibi karşılanıyor, önce ona bağlılıklar iletilip ikincil iktidar olan siyasal iktidara dönerek "mesaiye" başlanıyordu. Muhalefet de, destek de hep bu ikincil iktidara doğru yapılıyordu.

Hiçbir derde derman olmayan sığ analizler ve hakiki manası "söz"de değil, "söyleyişt"e olan retorik salvolar ortalığa salınırken, kamuoyuna entelektüel lojistik sağlaması beklenen akademik ve entelektüel camia ise; ya gerçek ya da ikincil olan iktidarın gözüne girip, sarayın kadrolu "bilgeleri" olmak için birbirini ezmeye çalıştılar.

O kadar boş ve anlamsız kelamlarla oynuyorlardı ki, -mesela- Bülent Ersoy'un; "oğlum olsa askere yollamazdım" diyerek hakikatin sözünü söylediği bir anda yarattığı rüzgarın zerresini bile estirmek nasip olmadı hiç birine.

Şimdi ülke, apolitik bir gulyabaninin kıskacından çıkıp, politikanın önü açılınca, akademi, entelektüeller ve yargı camiasının "bilge hukukçuları", şaşkınlıkla birbirine bakmaya başladılar. "Neler oluyor? Böyle iyiydik!"

* Radikal İki, 26 Şubat 2012

Dersimiz Yargı

Yargıyı ele alalım örneğin, ne güzel, ne basitti değil mi her şey, her derde derman "Kuvvetler ayrılığı" adında bir şablonumuz vardı. Buna göre yasama ve yürütme, hele de yargı birbirinden ayrı olurdu. Yürütme, yargıya müdahale ederse -maazallah- bu "dizge" bozulurdu. O nedenle de Adalet Bakanı kuruldan çıkmalı, siyaset yargıdan elini çekmeli ve yargı, bağımsız bağımsız "işini görmeli" idi.

1950 yıllarına Demokrat Parti'nin iktidara gelmesinden bu yana 12 Eylül Referandumuna kadar pek güzel idare etmiştik bunlarla. Şimdi hepsi çöpe gitti derken, eski Yargıtay Başkanı Prof. Sami Selçuk bugüne kadar hiçbir somut durumu anlamaya yaramayan klişeler dünyasına bir kez daha çağırdı bizi: "Sayın Başbakan Erdoğan'a" (Radikal, 16 Şubat 2012) başlıklı yazısıyla.

"Darbecinize Güveniniz"

Türk yargısının içinden çıkan en büyük hukukçu-yargıçlardan olan Selçuk, kimileri tarafından "sivil darbe girişimi" olarak tarif edilen "MİT soruşturmasına", hükûmetin -türban düzenlemesinde olduğu gibi- yasayla çözüm aradığı bir aşamada devreye giriyor ve yine tüm bir hayatı yasa üzerinden okumaya devam ediyor.

O seviyede bir hukukçudan beklenen -en azından-; "Siyasal krizlere yasayla çözüm bulamazsınız. Güç yasa dinlemez. Üstelik yargıya hâkim olan gücün elindeki Danıştay sizin "izin yok!" kararınızı kaldırırsa ne yapacaksınız? Müsteşarınızı kurtardığınızı sanarken, bir anda kendinizi 'terörist' olarak bulabilirsiniz!" gibi bir uyarı iken, siyasal çekişmeyi mevzuatla sınırlıyor ve Başbakan'a (hem de -tespit doğruysa- yargı eliyle "sivil darbe girişimi"ne maruz kaldığı anda) "Yargıya güveniniz!" tavsiyesinde bulunuyor...

Yazı bir Sami Selçuk klasiği: Sosyoloji, tarih, politika ve siyasetten soyutlanmış bir normlar dünyası, hukukun normatif önermeler bütünü olduğunu sanan bir algı... Haliyle de tüm çözümler "mevzuat" ile ilgili.

Bolivya'dan 151 yıl geride imişiz mesela. Neden? Zira bizde hâlâ "devleti koruma refleksi ve anlayışı" varmış da ondan. Memurları özel soruşturma usullerine tabi tutan 1999/4483 sayılı yasa varmış örneğin. Oysa bu yasanın benzeri Bolivya'da "bile" 151 yıl önce kaldırılmış. "AB'ye girmek isteyen bir ülkeye yakışmıyor"muş bu düzenlemeler. -Bir kez daha- neden? Çünkü çağdaş ülkeler, "yürütmenin hiçbir iş ve işlemini yargının denetiminden kaçırmazlar"mış.

Yargı "Erke Dönergeci" mi?

Selçuk'un esas aldığı klasik devlet yapılanması şablonunu biliyoruz: "Yasama, yürütme ve yargı ayrı olacak ve bağımsız yargı diğerlerini denetleyecek." İyi de bir amentü gibi iman edilen bu dizgede bir sorun varsa ne olacak? Misal, bu sacayağının bir unsuru "yoksa".

Açık açık soralım: Türk yargısı, diğerlerini denetleme iş ve işleviyle donatılmış, bu niteliklere haiz, "işini" evrensel hukuk kuralları doğrultusunda yapacak olan "o" yargı mı? Sayın Selçuk'un tüm kurgusunun çöktüğü yer işte tam burası. Zira elimizde bir "yargı" yok. Yani, var, ama yok. Biraz daha açalım.

Herhangi bir eylemi (mesela, "yargılama eylemi") nitelememizi sağlayan unsur, "fail" değil, eylemin kendisidir. Yani, bir binaya mahkeme, içinde cübbesiyle oturanlara yargıç dediğinizde, icra edilen eylem otomatik olarak "yargılama faaliyeti" olmuyor maalesef.

Bir yargılamanın gerçek anlamda yargılama faaliyeti sayılabilmesi için iki şart gerekir: Birincisi, yargılama merciinin, çatışan taraflardan sadece birisi tarafından ve kendisi lehine

çalışması için inşa edilmemiş olması, ikincisi, faaliyetin "hukuk kaideleri" doğrultusunda icra edilmesi.

Türk yargısı ise, Recep Peker'in söylediği gibi, "-tıpkı kunduracı, çiçekçi, öğretmen vs gibi- bir 'milli fikr-i sabite'nin taşıyıcısı" olmak üzere inşa edildi. Eğer yargılama mercii, uyuşmazlığın bir tarafına dahil, ya da yanında ise, yapılan "şeye" yargılama faaliyeti denemez.

İkincisi ise, yargıçların işlerini hangi kriterlere göre yapacakları, hukukla münasebetleri ve yargıya hâkim olan gerçek iktidarla ilişkileridir ki bu husus Prof. Selçuk'un analizlerinde fazlaca yer tutmaz.

Zira ona göre yargı; -siyasetçilerin etkisi olmadığı takdirde- adeta "Erke Dönergeci" gibi kendiliğinden adil ve tarafsız karar üreten bir yapıdır. Zaten, yasanın "tek" bir anlamı vardır. Yargıç da o tek anlamı anında görür ve esas alır. ("Okuyucu ile metin ilişkisi" üzerine son yıllarda yapılan onca çalışmadan bihaber bir bakış açısı bu.)

Türk yargıçlarının hangi mülahazalarla karar verdiklerini tekrar etmek ise, okurlarının zekaları ile alay etmek anlamına geleceğinden bu paragrafı kısa kesiyorum.

Özetle; "yargısal denetim" gerçek bir yargılama mercii eliyle olur. Türk yargısının hem teşkilat, hem de çalışma usulleri bakımından geleneksel sicili ne yazık ki Sayın Selçuk'un yüzünü ağartacak türden değil. Ve tüm bunların hâlâ, -eskileri geçtim- sanki son beş yıl yaşanmamış gibi tekrar edilip durması ise artık bıkkınlık veren bir şaka.

Bülent Hanım, İmdat!

Friedrich August von Hayek'in iktisatçılar için söylediğini hukukçular için de söyleyebiliriz bence; "Sadece hukuk bilen hukukçu, en kötü hukukçudur". Bu kuru "hukukçuluk", sadece kendini gülünç durumlara düşürmekle kalsa neyse, ama YAR-

SAV'dan Yargı-Sen'e oradan CHP ve topluma yayılıp kamuoyunun yargı meselelerine olan ilgi ve bilgisini de iğdiş ediyor.

Referandumla yakalanan altın fırsatın berhava olmasında -yargıyı Cemaat'e teslim eden hükûmet kadar- bu zayıf ve işlevsiz muhalefetin de şuçu var. O nedenle belki de bir kez daha Bülent Ersoy'a seslenmeli: "Bülent Hanım, Lütfen, şu yargının hal-i pür melâline dair de iki kelam ediverin ne olur! Yoksa entelektüeller, akademisyenler ve yargıçlar kan ter içinde kıvranmaktan helak olacaklar, yazıktır.."

EYVAH YİNE YARGI REFORMU!*

Radikal yazarı Tarhan Erdem'in 8 Mart 2013 tarihli yazısına göre 4. yargı paketinde suçu ve suçluyu övme suçunun, "açık ve yakın tehlike" şartına bağlanması, özgürlük ve demokrasi müjdesiymiş. Bu yorum doğruysa, Balyoz Davasında olduğu gibi gerektiğinde Anayasayı bile 'tınmayan' yargıçların; "Ah be birader. Gönül neler istiyor ama yasada 'açık ve yakın tehlike' şartı olmadığı için milletvekillerini bile tahliye edemiyoruz" dediklerini ve gözleri yolda 4. paketi beklediklerini varsayabiliriz...

Erdem'in söylediklerine ciddiyetle inandığını bir sonraki yazısında, paketi reform kabul etmeyen ve "hafifseyenleri" kendince paylamasından anlıyoruz. (Tecrübeli gazeteciye minik bir hatırlatma: Ünlü 301. maddede de; "Eleştiri amacıyla yapılan düşünce açıklamaları suç oluşturmaz" yazıyor.)

Bana kalırsa, bir kanun maddesine eklenen ve bu haliyle yargı tarafından tam aksi bir yönde yorumlanmaya gayet müsait olan minicik bir ifade, Erdem gibi bir tecrübeyi bile böyle heyecanlandırabiliyorsa, -bu sığ analizi yapanlardan önce- yargıya dair kelam eden tüm hukukçuların bunda sorumluluğu var demektir.

Ben kendi adıma bu sorumluluğu üstleniyorum. Ve bunun gereği olarak ilk amacım Erdem'i ciddiyete davet etmek, ardından da onun ve benzerlerinin içinde bulunduğu dünyanın düşünsel sınırlılıklarını fark etmelerini sağlamaktır.

* Radikal İki, 17 Mart 2013

Yargı ve Entelektüeller

Türkiye'de yargının sağlıklı biçimde anlaşılabilmesinin önündeki iki önemli soruna hiç lafı dolandırıp bükmeden gireceğim.

Birinci nokta şuradadır: Yargı, son on yılın en can alıcı gündemi olmasına rağmen bir türlü hakiki ve ciddi bir bilgi alanına dahil edilemedi, edilemiyor. Bu nedenle de yargı üzerine konuşmak çoğu zaman yıpratan, tüketen ve hatta yılgınlığa düşüren bir eylem olabiliyor.

Bu durumun oluşmasında hukukçular, akademya ve entelektüellerin düşünsel kapasitelerinin sınırlılığı kadar, merak, şüphe ve sorgulama gibi meziyetlere sahip olmayışları da etkili. Ancak belki daha da önemlisi, kamuoyuna entelektüel lojistik sağlamakla görevli bu kesimlerin gerçek bilgi ile 'iktidarın hakikati'nin çatışmasında, bilgiyi değil, iktidarın gerçeğini tercih etmeleri ve de zihinlerini, kalemlerini iktidarın 'doğrusuna' emanet etmeleridir. Bu yüzden de toplumu, kendi gözüyle gördüğü ve tecrübe ettiği "yargı gerçeği"nin tersine ikna etmeye çalışan bu hukukçu ve entelektüelleri "geçim dertleriyle" başbaşa bırakıp, kendi hakikatimizin peşinden gitmek zorundayız...

Yargının "Üç Beyaz"ı

Yargının anlaşılmasının önündeki ikinci engel ise bugüne kadar hâkim olan yargı anlayışıdır. Son yüz yıldır yasaya baktık, yasayı önemsedik. Bu yüzden de her biri devrim iddiasında ama mutlaka sükut-u hayalle neticelenen sayısız yasa reformu yaptık. Ancak artık anlamalıyız ki asıl yapmamız gereken "yargıyı keşfetmek"tir. Bugünün hukukçuluğu bunu gerektirir. Bu noktada ilk yapmamız gereken ise doktorların "üç beyaz"ı gibi, yargı tartışmalarının sağlığı açısından şu "üç beyaz"dan uzak durmaktır. Birincisi; Sami Selçuk'un -adam öldürme ve hırsızlık gibi siyasal muhtevası ve etkisi minimum

düzeyde olan yasa maddelerindeki 'hukuk teknisyenliği' hariç- yargı, siyaset ve adalet meselelerindeki tüm söz ve yazıları. İkincisi; Mithat Sancar ve Eylem Ümit'in TESEV için yaptıkları ve bir yargıca ait olduğu iddia edilen; "Devletim söz konusu ise hukuk-mukuk dinlemem!" mottosuyla tanınan araştırma ve sonuncusu; "Kuvvetler ayrılığı-yargı bağımsızlığı" klişeleri ile bunların karşısında yer alan "yargı vesayeti" tekerlemeleri...

Kutsal Yargı Miti

Şimdi gelelim yukarıdaki genel tespitlerin somut karşılıklarını bulmaya...

Özellikle Sami Selçuk üzerinden yaygın bir karşılık bulan bu algı ve bilinci şöyle özetleyebiliriz: "Klasik devlet yapılanmasının erkler ayrımına göre yargı, yasama ve yürütmeyi denetler. Bu sebeple de, yargı işlevine uygun şekilde kurumsallaştırılmalı, yani siyasetin etkisinden arındırılmalıdır. Bunun yolu da basittir, HSYK'dan Adalet Bakanı çıkartılmalı ve yargı tamamıyla yargıçlara bırakılmalıdır. Ancak bu sayede yargı bağımsızlaşır ve 'denetleme' iş ve işlevini layıkıyla yapar hale gelir. Böylece 'tıkır tıkır işleyen' ve topluma adalet dağıtan bir yargımız olur..."

Neresinden tutsak elimizde kalan bir analiz ve yaklaşım bu. Zira yargıcın "adalet dağıtma" işini nasıl yapacağına dair tek bir ciddi tespit ve önerisi yok bu analizde. "Erke dönergeci" mübarek!..

Hasbelkader hukuk fakültesini bitirip, şans eseri bulduğu "torpili" sayesinde hâkim olan 25 yaşındaki bir genç, -tıpkı sümsük Clark Kent'in telefon kulubesinde kıyafetini değiştirmesiyle birlikte bir süper kahramana dönmesi gibi- yargıç cübbesini sırtına geçirdiği anda "nura boğuluyor" ve bu andan itibaren kendiliğinden adil, tarafsız ve hakkaniyetli bir "adalet makinası" haline geliveriyor demek ki. Cübbe de öylesine kutsal ki, 20 yıldır yargı bürokrasisinde memur olarak görev yapanlarda bile etkisini bir türlü kaybetmiyor her nasılsa. Yar-

gı bağımsızlığı adına önerilen ise yargıyı "yargıçlar cumhuriyeti"ne dönüştürmek...

Durun daha bitmedi: Bu 'emekli memur' yaklaşımında siyaset, "tarih ve realite" üzerinden değerlendirilip "kirli ve güvenilmez" olarak tasnif edilirken, yargı "normatif" bir çerçevede algılanıp her zaman kitaptaki yerine göre davranacağı varsayılıyor...

Kısacası; tam anlamıyla tarih dışı, temelsiz, tutarsız ve metafizik bir algı ve yaklaşım bu. Bugüne kadar yargının, devlet alanının seküler bir parçası olarak değil de kadim bir bilgelik veya yarı kutsal bir işlev alanı olarak görülmesinin ve demokratik denetim dışında tutulmasının sebebi işte buradadır. Bütün o siyasal ve toplumsal çatışma noktalarında dahi yargıya hep ayrı bir yer tanınması da bu yüzdendir. Yargının korkunç icraatlarının kaynağının sürekli olarak yasada bulunmasının ve her biri devrim nidalarıyla ilan edilen sayısız paketlerle çözüm aranmasının sebebi de buradadır...

Başta Sami Selçuk olmak üzere yargı bilgeleri olarak yıllarca sözlerine kulak kabarttığımız hukukçu entelektüellerin algı ve bilinçleri işte budur sevgili okur.

TESEV'in Raporu

Resmi ezber sıktıysa şimdi de gayri resmi tekerlemelerin en ünlüsüne bakalım: "TESEV'in 'Devletçi yargıçlar' raporu"na... Bu rapora göre "Türk yargıçları devletleri söz konusu ise hukuk-mukuk tanımayasılarmış." Aman ne buluş!

Liberallerin ağzında, sanki orijinal bir tespitmiş gibi dolaşıp duran bu tekerlemeye karşı da en iyisi mi ben susayım genelsekreterimiz, yargıç Kemal Şahin versin cevabı: "Yargının "devletçi" olduğu saçma ezberinden artık kurtulalım. Çünkü yargıda devletçilik, politik olarak devleti tercih etmek anlamına gelir. Oysa, Türkiye'de yargı ve yargıçlar her türdeki güç ve iktidarlar karşısında tercihsizdirler. Yersiz ve yurtsuzdurlar.

Onları herhangi bir siyasal tercihe yöneltecek ortamdan da yoksundurlar. Bu nedenle de yargıda tercih edilen devletçilik değildir. Türkiye'de olan şey, yargı ve yargıçların diktatörlükler karşısındaki sinik gelenekleridir, ki bu durum onların "devletçilik" geleneğine eklenmesini değil, bu geleneğin sıradan bir nesnesine indirgenmesini gerektirir."

Kemal Şahin'in sözleriyle birlikte, daha özcesi söylenmesi gereken şudur: Türkiye'de bir "devletçi yargı" yoktur. Bir "taşra yargısı" vardır...

Yazıyı, Türk yargıçlarının cari mevzuatla ilişkileri konusunda -nasılsa- bilgisiz kalmış olanlar ve salt mevzuat değişikliği ile sorun çözmeyi düşünenler için bir sağlama ile bitirelim: Anayasanın 2010 Referandumuyla değişen 148. maddesinde bakın ne yazıyor?: "Genelkurmay Başkanı, Kara, Deniz ve Hava Kuvvetleri Komutanları ile Jandarma Genel Komutanı da görevleriyle ilgili suçlardan dolayı Yüce Divanda yargılanırlar."...

Türk yargıcının "yaratıcılığı"na yasa mı dayanır? Alın size cevap: "Darbe görev mi ki!?"...

"Yasa"nın, yargıçların "hokus pokusu" ile nasıl işlevsiz kılındığını gördük mü? O halde lütfen biraz daha ciddiyet...

YARGIYI ANLAMA KILAVUZU*

Faruk Özsu

Bir yandan İlker Başbuğ'un Ergenekon mahkemesine karşı takındığı sitemkâr tutum, diğer yandan bu süreçte sık duyduğumuz tüm o "tanıklarımız dinlenmedi, savunma hakkımız kısıtlandı, adil yargılama olmadı.." vs. -Radikal İki'nin 17 Mart 2013 tarihli sayısında tartıştığımız- Türkiye'deki cari yargı algısının ne denli yaygın, köklü ve tehlikeli olduğunu gösteriyor.

Bahsi geçen yazıda ele aldığımız ve Sami Selçuk üzerinden popülerleşen ve yaygınlaşan bu algı ve yaklaşımı hatırlayalım: "Ortada eksiği, gediğiyle işleyen bir yargı vardır... Yargımızın asıl sorunu bağımsızlıktır ve siyasal iktidarın etkisinden kurtarılıp kendi haline bırakıldığında, yargısal süreç hukuk kuralları çerçevesinde ilerleyecektir"...

Yargının yarı kutsal bir işlev alanı ("Peygamber postu, adalet divanı, son liman") olarak görülmesine neden olan ve demokratik denetimini engelleyen bir algı ve yaklaşımı ve de bunun karşısındaki Mithat Sancar/TESEV "buluş"u olan ve en az diğeri kadar 'zırva' kategorisinde yer almayı hak eden 'devletçi yargı!' söylemini bahsi geçen yazımızda ayrıntısıyla eleştirmiş ve yargıyı anlamak için bizatihi yargıya bakılması gerektiğini söylemiştik.

* Radikal İki, 31 Mart 2013

Zira bizce, "yargıda bir takım sorunlar var ama yine de işliyor" diyen geleneksel algının sandığının aksine, "Türkiye'de bir yargı olup olmadığı" tartışması yapılmalıdır öncelikle. Bu yüzden de bu devam yazısında okuru 'yargıyı keşfetmeye' çağırıyorum. Hazırsanız başlayalım.

Yargıyı Anlamak

Türk yargısını anlamak için bakılması gereken ilk yer; yargının devlet teşkilatlanması içindeki yeridir. İkincisi; yargı sosyolojisi (ve yargıç sosyopsikolojisi), üçüncüsü; bir meslek olarak yargının iç işleyişidir. Nihayet, tüm bu hallerin yargı ve yargıçlarda nasıl bir zihinsel, kültürel ve mesleki karşılıklar bulduğuna dikkat edilmelidir. Şimdi de sıra gözetmeksizin bu başlıkları açalım.

Türkiye'de yargı, çatışan toplumsal-siyasal güçler arasında tarafsız bir hakem olarak değil, idari mekanizma içinde bir memuriyet olarak teşkilatlandırıldı. Bu durum yargının merkezi ve bürokratik bir yapı haline gelmesinin sebebidir. "Yandan çarklı" bir kuvvetler ayrılığı algısı yüzünden, demokratik siyasetin etki alanından uzak tutulması ve bu sebeple toplumun çeşitli kesimlerinin temsiline ve çoğulculuğa kapalı olması, yargının "tek ve mutlak bir iradenin" egemenliğinde homojen bir bürokratik yapı haline gelmesine ve merkezi iktidarı ele geçiren gücün yargıyı kolayca kontrol edebilmesine imkân verdi.

Kısacası; "Yargı bürokrasisine hâkim olan güç, tümüyle yargıya da hâkim oldu."

Bir Meslek Olarak Yargı

Gelelim yargının mesleki iç işleyişine;

Yargıçlar görünenin aksine, tüm kamu görevlileri içinde en güvencesiz konumda olanlardır. Zira yargıçların tayin, terfi ve disiplin işlemleri hiç bir objektif kritere tabi değildir. Hak-

larında verilen kararın işlevsel bir denetimi yoktur. Kaderleri eski bir HSYK üyesinin dediği gibi, "Kadını erkek, erkeği kadın yapma dışında, her şeyi yapma kudretine sahip" olan HSYK'nın elindedir. Tabiri caizse HSYK'nın "ol!" dediği olmakta, "öl!" dediği de ölmektedir.

Yani mesleki kariyerlerini yazılı metinler ve kadim ilkeler değil, yargı iktidarıyla "ilişkileri" belirler. Bu durum onları devlet memurları içinde en güvencesiz konumdaki kamu görevlileri haline getirmekte ve merkezi bürokratik güçler karşısında edilgen, dirençsiz ve çaresiz bırakmaktadır...

Yargı Cemaati

Son olarak yargı sosyolojisine ve yargıç sosyopsikolojisine bakalım.

Türkiye'de yargının beslendiği ana damar taşradır. Yargıçlık çoğunlukla yoksul Anadolulu ailelerin çalışkan çocuklarının seçtiği meslektir. Mesleğe kabullerinde de bu sınıfsal aidiyete dikkat edilir. (Misal; bir süre önce bir üst sosyal sınıfa mensup Galatasaray Hukuk Fakültesi mezunu bir adayın mülakatta "mesleğe yakışmaz!" denilerek elendiği bilinmektedir.)

Hemen hepsinin tüm öğrencilik yaşamları boyunca tek bir kız ya da erkek arkadaşı olmamış, büyük çoğunluğu bir kez olsun sinema, tiyatro ya da konsere gitmemiş, tamamına yakını ders kitapları dışında tek bir kitap dahi okumamıştır.

Çok erken yaşta yargıç oldukları için sosyalleşmeleri ve kişilik gelişimleri memuriyetin yapay ve sahte ilişkileri çerçevesinde gerçekleşir. Teşkilatın sınırlı sayıda, birbirini tanıyan ve iletişim halinde olan mensuplardan oluşması, merkezi yargı iktidarının sıkı ve aşırı kontrolü, yargıçların birbirine benzer sosyokültürel bagaja sahip olmaları ve toplumsal ve sosyal iletişim ağlarıyla mesafeleri, yargının içe kapalı dar bir cemaat haline gelmesine ve bu yapı içinde kendini yeniden ve yeniden üretmesine sebep olmuştur.

Bu yüzden de, yargıçlar arasındaki ilişki biçimi, hakikat algıları ve ahlak anlayışları, tipik bir cemaat yapılanmasında olduğu gibidir: Yani farklılığa tahammülsüz, bireysellik karşıtı, tektipçi bir sosyokültürel anlayış, çok güçlü hiyerarşik kodlara tabi bir ilişkiler ağı, içe dönük bir hakikat algısı ve lokal ahlak anlayışı olarak özetlenebilir bu ilişki ve iletişim biçimi.

Tüm bunlara; sık sık yapılan tayinlerin neticesi olarak köksüzlük, yersizlik ve yurtsuzluk hallerini de eklediğimizde, yargıçların tüm kişisel ya da mesleki tutumlarını sadece ve sadece "fayda-zarar" kriterinin yönettiği tespitini yapmak artık çok kolay olacaktır...

Çare Ne?

Tüm bu tespitler, acı ama gerçek olan şu yalın hakikatle başbaşa bırakır bizi: Türkiye'de yargı ve yargıçlar belirli bir siyasal tercihe göre değil, bir memur refleksiyle -ama sıradan bir memur kadar bile sahiciliğe ve muhtevaya sahip olmaksızın- tutum ve pozisyon alır. Toplumun adalet beklentisini değil yargıdaki iktidarın beğenisini önemser. Mesailerinde asıl olarak mevzuatı değil, yargıya egemen olan iradeyle uyumu esas alır.

Bugüne kadar yapılan tüm "reform"ların işe yaramamasının sebebi işte buradadır. 4. yargı paketinde TCK 215. maddesine yapılacak olan minik bir eklemeyi özgürlük ve demokrasi müjdesi sanan Tarhan Erdem'in ve "daha fazla savunma hakkı verilmesi ya da tanıklarının dinlenmesi halinde davanın seyrinin değişeceği" umudunda olan Ergenekon ve Balyoz sanıklarının hevesini kursağında koymak istemeyiz ama durum maalesef budur...

Sonuç olarak; geldiğimiz bu aşama, tüm bu analizleri yapmayan ya da yapamayan hiç bir yaklaşım ve çözümün ciddiye alınamayacağını göstermiştir.

O halde gelin şunda anlaşalım: Yargıçları, yargı iç iktidarının karşısında bu derece bağımlı ve çaresiz kılan merkezi, bürokratik ve hiyerarşik yapıyı yok etmeyi ve de yargıyı toplumsal aidiyet çizgisine taşımayı hedeflemeyen hiç bir önlem çözüm olamaz. Demek ki çare; 'yargının daha çok bağımsızlığı' değil, yargıdaki "tek"liği yok edecek siyaset, yani meclis müdahalesidir.

En acil yapılması gereken ise ağırlıklı olarak meclisteki tüm partilerin temsilcilerinden oluşan ve tek bir iradenin eline geçiremeyeceği bir yargı yönetimidir. Tabii bunun sadece bir "ön adım" olduğunu ve asıl yapılması gerekenin, yargıyı merkezi-bürokratik cendereden kurtarıp "halkın yargısı" haline getirecek olan ciddi ve köklü bir sistem değişikliği olduğunu unutmadan.

Lütfen şunu artık kesin olarak bilelim: "Yargı bağımsızlığı" söylemi ve talebi ancak, gerçek bir yargı varsa anlamlıdır. Aksi takdirde bu söylem, yargıya egemen olan hizbin, muarızlarını daha kolay alt etmesinin altlığı olarak iş görür sadece-daha fazlası değil...

Tüm bunlar ise bu güne kadar tekrar edile edile, adeta "ilahi hakikat" mertebesine ulaşmış eski ezberlerin çöpe atılmasını gerektiriyor. Peki buna hazır mıyız?

GELENEKSEL YARGI ŞENLİKLERİ*

Faruk Özsu

Türkiye'de yargı, son yüz elli yıldır adaletin mercii değil, devlet içindeki hiziplerin birbiriyle itişmesinin zemini ve aracı olagelmiştir. Bu durum, her ciddi siyasal krizde sözün yargıya gelmesinin de sebebidir.

Ancak ne yazıktır ki, politik mücadele hattının tam ortasında olması nedeniyle her daim sıcak gündemlerin ve tartışmaların nesnesi olan yargı; ciddi, derinlikli ve tutarlı bir bilgi üretimine konu olamamıştır. Aksine yargı tartışmaları, sarf edenin konumunun tespitinden başka bir işe yaramayan yüzeysel, sıradan ve bıktırıcı klişeler dünyasına emanet edilmiştir. Bu klişeler, yargıya egemen olanların sarfettiği "yargı bağımsızlığı" ile yargı iktidarının dışında kalanların kelamı olan "yargı vesayeti" retoriğinden ibarettir.

İşte bu yüzden, bugün bir yenisini idrak ettiğimiz "geleneksel yargı şenlikleri"nin başladığı bu günlerde, yargı üzerine esaslı bir tartışma yapmak son derece acil bir ihtiyaç olarak belirmiştir.

Yeniden Yargı Vesayeti

Demokrat Yargı'nın 2010 HSYK seçimlerinden beri hükümet ve kamuoyuna yönelik uyarıları MİT soruşturmasıyla karşılık bulmuştu. O tarihten bu yana hükümet cenahı yeniden "yargı vesayeti"ni hatırlayıp haksız ve uzun tutuklamalar-

* Radikal İki, 10 Şubat 2013

dan dem vurarak yargı aleyhine kamuoyu oluşturmaya çalışıyor. Buna karşılık yargıya hâkim güç olan Gülen Cemaati "yargı bağımsızlığı" klişesine sarılmış durumda. (Cemaat'in itirazı şimdilik mahcupça dillendiriliyor ama CHP ve YARSAV'ın da katılımıyla daha güçlü biçimde duyulacaktır.)

Bu klasik oyunla ilgili hatırlatması için sözü Eşbaşkanımız Doç. Dr. Uğur Yiğit'e bırakmak istiyorum: "Bildik bir oyundur bu. Demokrat Parti, 1954-56'da ve 1958'de yargıdaki sorunları gündeme getirdiğinde, CHP yargıdaki gücü ve etkinliğine daya-narak birden bire 'yargı bağımsızlıkçılığı' oyununu oynamaya başlamıştı. Aynı durum 2006 sonrasında da tekerrür etti. Bir kez daha CHP 'yargı bağımsızlığı' derken, AKP 'yargı vesayeti'nden dem vuruyordu. 2010'daki HSYK değişikliğinden sonra ise bu kez CHP yargıdan şikayet etmeye başladı ve tabii ki 'yargı bağımsızlıkçılığı' koltuğunu bu kez AKP doldurdu. 7 Şubat 2012'deki MİT soruşturmasından sonra ise oyunun eğlence katsayısı yükseldi. Zira, daha iki hafta önce 'yargıya milletin eli değdi!' diyen Başbakan topu topu birkaç haftada yargıya kimin elinin değdiğini anlayıvermişti. Ve bir kez daha 'yargı vesayeti'ni hatırladı. Tabii ki 'yargı bağımsızlığı' bu kez de Gülen Cemaati'nin elinde kalıverdi. Özetle; bu klişeler bize şunu anlatır: Kim 'yargıda sorun var' diyorsa belli ki yargı iktidarının uzağındadır. Ve kim 'yargı bağımsızlığı'ndan bahsediyorsa emin olabiliriz ki yargı onun elindedir..."

Apolitik Tutum

Uğur, 'yargı bağımsızlığı'ndan bahsedenin yargının hâkimi olduğu tespitini yaparken, bir türlü güncelin somut analizini yapamayan mevcut CHP'yi göz ardı etmiş sanki. Zira hükümetin, başta Yargıtay ve Danıştay'ın yerine önerdiği Temyiz Mahkemesi olmak üzere, yargıya dair yaptığı yeni tasarıya karşı geliştirdiği itirazın gerekçesine bakıldığında, CHP'nin önümüzdeki günlerde gerçeklikten ne kadar kopuk ve ne denli apolitik bir savunma hattı içinde olacağı anlaşılıyor.

O halde gelin acilen şu iki derse yoğunlaşalım: Birincisi; iktidarın yargı önerisine katı bir reddiye ile sırt çevirmek, yargının Cemaat'in elinde kalmasını onaylamaktan başka bir anlama gelmeyecektir. Politika, yeni fırsatları lehinize çevirme ustalığıdır. İktidarın "niyeti" ve "samimiyeti" üzerine kurulu hatlar, sizi edilgen ve çıkışsız bir apolitikliğin parçası haline getirir. Ve bu apolitik tutumun sonu, en sonunda devlet iktidarının hiziplerinden birinin kucağıdır.

İkincisi ise, yargı üzerine tartışmaların yoğunlaştığı ve hükümetin tasarısının ilan edildiği bu günlerde, şunu net olarak anlamadığımız takdirde, bıktırıcı bir tekrar yığını ile boğuşmamız kaçınılmaz olacaktır. Son yüz elli yılımızı kıyıcı bir adaletsizliğe mahkum eden Türk yargısının esas sorunu, salt yargı yönetimi, yani "fail" meselesi değil, teşkilat, ideoloji ve anlayış sorunudur.

Yargı üzerine dededen kalma çakar almaz klişeler ile alabileceğimiz bir mesafe yoktur. Sözümona bu basmakalıp klişelerden ayrı olduğu zannıyla sarfedilen ama daha şimdiden bayat klişeler arasında yerini alan TESEV'in ünlü "devletçi yargı, yargıçlar" keşfi ise resmi klişelerden daha yüksek bir standartta yer almıyor.

Yargı İktidarının Katmanları

İşte bu yüzden yargı üzerine düşünüyor ve konuşuyorsak en az şu eşikten yukarı doğru hareket etmemiz gerekiyor: Türkiye'de yargı iktidarı, birbirinden farklı ideolojik ve siyasal bağlayıcılıkları olan üç katmandan oluşur. Birincisi, yönetim katmanı; ikincisi, yargıç ideolojisi; üçüncüsü ise yargı kültürüdür. Bunlar ayrı ayrı ve birlikte bir yargı iktidarı inşa eder.

Yönetim katmanı; merkezde HSYK ve yüksek yargı bürokrasisi, taşrada ise başsavcılar ve komisyon başkanlarından oluşur. Yönetim katmanı ve ÖYM'lerde kesin olarak egemen olan gücün Cemaat olduğu, herhalde tartışma dışı kalmıştır artık.

Ancak bu durum ciddi ve güncel bir problemse de, tek ve asli sorun değildir.

Yargıdaki iktidarın ikinci katmanı, yargıya egemen olan ittihatçı-milliyetçi ideolojidir. Burada bahsini ettiğimiz algı ve tutum; fikri ve eylemsel bir olgunluğa sahip olmayan, tartışmaya kapalı, "Türk"lüğü ürkek, kaygılı ve özgüvensiz bir yapıda inşa eden yüzeysel bir milliyetçiliktir. Kısaca; bayrağı gördüğü anda koşan sığ, tahammülsüz, içeriksiz, fetihçi bir sokak milliyetçiliğidir bu.

Üçüncüsü ve en kapsayıcı olanı ise yargıya hâkim gündelik reflekslerin bütünü olan yargı kültürüdür ki biz buna "hâkim vasatı" diyoruz. "Hâkim vasatı"; Türk yargıçlarının düşünce, anlayış, tavır ve reflekslerinin yaygın ve tanıtıcı bir ortalamasıdır. Bu da kısaca; "apolitik, toplum ve siyaset düşmanı bürokratik bir siyasal kültür ile antientelektüel, taşralı ve sokağın parçası olan lümpen bir algı ve tutum" demektir.

Özetle, yargıdaki iktidar, birbirinden farklı ideolojik, politik, kültürel katmanın içinde kendisini yeniden üretmektedir ve bunlardan herhangi birine odaklanan bir yargı ve hukuk analizi, diğer ciddi sorunları görmezden geliyor demektir.

O nedenle de, bugünlerde ilan edilen hükümetin yargı tasarısının, yargıyı sadece "Cemaat"ten oluşan yönetim katmanı yanılgısı üzerine bina edilmesi halinde, bu yeni hamlenin de kaçınılmaz olarak hayal kırıklığı üreteceği şimdiden bilinmelidir.

KANUN İLE HUKUK ARASINDA SIKIŞMAK*

Orhan Gazi Ertekin

Türkiye'de hukukçuların en sevdiği formüllerden birisi, kanun ile hukuk arasındaki o 'muhteşem' ayrımda ifade bulur: Kanun bir şeydir, hukuk ise bir başka şeydir. Bu ikisini birbirine karıştırmamamız sıkça tembih edilir. Fakat, bu uyarıcı ayrımdan kavramsal bir farktan daha fazlasını görmemiz istenir. Gösterilmek istenen şey tek başına kavramsal isabetle ilgili değildir, her iki kavramın ilişkisine de münhasır bir sorundur.

Hukuk ile kanun arasındaki eşikte birer hukukçu olarak kendimizi yerleştirebileceğimiz bir toplumsal ve siyasal alan vardır. Buradan kanun ile hukuk olguları arasında toplumsal ve siyasal bir aralık açılır ve hukukçular bu aralığın kapatılması için çağrılır. Kanun bu yolla, olması gerektiği gibi, hukuka uygun bir hale getirilmeye çalışılır. Tıpkı yargıç Cengiz Otacı'nın 8 Temmuz 2006 tarihli Radikal Yorum sayfasındaki yazısında sonuç yerine ilan ettiği gibi: "... Çözüm; kanuna karşı hukuku, kanun koyucuyu ve idareye karşı yorumcuyu güçlendirmektir."

Otacı'nın diğer birçok hukukçu ile paylaştığı çözümüne karşı şimdilik kesin bir reddiye kurmak niyetinde değilim. Hatta yazısı bu alandaki girişimlerin nitelikli bir örneğini

* Radikal, 19 Temmuz 2006

oluşturduğu için bizi ikna ettiği noktadan itibaren önerdiği çözüme -tersi yöndeki eşdeğer sorunlarına rağmen- katılmaya hazırım. Bununla beraber benim buradaki asıl amacım 'kanun ile hukuk aralığı'na ilişkin olan bu analiz biçiminin öncelikle sınırlılığına, verimsizliğine işaret etmek ve dahası eğer belirli kuramsal bağlamlar içerisinden seslendirilmiyor ise eklektik bir nitelikle malul olduğunu iddia etmektir. Daha önemli bir noktayı da vurgulamak istiyorum. Bu da, bu analiz biçimi, Türkiye'deki hukuk, toplum, politika ve her üç münhasır alanın ilişkisine dair o derece güdük kalmış bir kavramsal çerçeve açmaktadır ki, ülkemizin ve dünyanın somut ve gerçek sorunlarını değerlendirebilecek, temel kavramsal-hukuksal yeterliliklerden mahrum bırakıyor. Hukuku toplum ve siyaset alanları karşısındaki gerçek sınırlarından takip etmek yerine oldukça muhafazakâr bir içe kapanma ile uysal, yarı uykulu bir düşünme haline mahkum ediyor. Şu halde bu yazıyla teorik çerçevede başlayan bir sorunun nasıl olup da somut hale geldiğini göstermek istiyorum.

Kanunla Hukuk İlişkisine Dair

Kanun ile hukuk arasında açılan aralık gerçekte birbirinden çok farklı bağlamlara doğru seslenir. Fakat bu ayrımın asıl önem kazanmasını sağlayan modernleşmecilik-gelenekselcilik, Batıcılık-Doğuculuk, liberalizm-muhafazakârlık-Jakobenizm vb. gibi birbirinden farklı tarihsel ve kuramsal bağlamlar bulunmakla beraber, Türkiye'de ilginç bir biçimde öyle nötr bir avadanlık haline getirilmiştir ki, genelde bu ayrımın gerçek bağlamlarını unuturuz. Hatta çoğu zaman adil olan ile olmayan arasındaki farka da irca edilebilecek bir ayrıma dönüşür ve hukukçulardan topluma doğru yayılarak hararetle benimsenen ve kullanılan bir şikayetin temel ideolojik mevzisi haline gelir. Muktedirlere yönelik itirazlarımızın her tarafa ve her biçimde sarf edilen bir kanıtına dönüşür. Dolayısıyla

bu ayrım öyle popüler bir dolaşıma girmiştir ki hangi tarihsel ve kuramsal bağlamlara tekabül ettiği konusunda gerçek bir anlama çabasının konusu haline bir türlü getirilememiştir. Otacı'nın makalesi çıkardığımız bu sonuçlar açısından verimli bir alan açmaktadır.

Sayın Otacı'nın gönderme yaptığı kaynaklara bakıldığında fark edeceğimiz ilk şey şudur: Kanun bir 'buluş', bir 'keşif' veya bir 'fikir'dir. Buna karşılık, hukuk 'toplumla yaşıt'tır. Bu noktadan, Otacı'yı liberal bir teorik duruşa dahil etmek için erken davranmamak gerekir. Otacı'nın çeşitli ve birbirinden farklı kaynaklarla kurmaya çalıştığı iddialar bir yandan, liberal Anglosakson gelenek diğer yandan, Alman Tarihçi Okul arasında paylaşılan bir çerçeve içinde anlamlı bir ilginin konusu haline gelebilir. Birincisinde; yani liberal gelenekte kanun ile hukuk ayrımı 'kurgusal akıl' ile Hume'cu 'tecrübe' arasındaki aralığın derinleştirilmesine yararken, ikincisinde; Alman geç modernleşmesinin güncel kanunları ile tarihsel gelenek arasındaki aralığın kapatılmasına yönelik olarak iş görür. Almanya açısından bakarsak bu, Gökalp'in hars (kültür) ve medeniyet ayrımına tekabül eder. Böylece kanuni kurallar (gesetz) ile geleneksel kurallar (nomos) arasında; birincisinde bir liberal direnç alanı ikincisinde ise doldurulması gereken toplumsal-kültürel bir boşluk öngörülmektedir. Otacı'nın makalesi ise bu ayrımı, daha başka bir yerden, özellikle de saygın yargıç Sami Selçuk'tan dolayı çok tanıdık gelen bir modernite-postmodernite ilişkisi üzerinden geliştirmek istiyor. Sayın Selçuk'un erken modern dönemin ilmihalleri ile 'geç modern' dönemin duyguları arasında ilginç ve eklektik bir bağlantı, bir kısa devre kurmaya çalıştığını biliyoruz. Otacı da bir yandan Bauman'a diğer yandan da Hayek'e göndermeler yapıyor. Fakat Bauman'ın, Otacı'nın lehine çalıştığı söylenemez. Hatta Otacı'nın postmodernizmle tanımladığı ilişkisine bakılırsa, aleyhine çalışmaktadır. Bu durum şu noktada daha açıklaşır:

Otacı bir yandan hukuka modern bir anlam vermekteyken, diğer yandan postmodern bir geçerliliğe doğru ilerliyor. Yani hukuka hem 'kuşatıcı' bir kategorik anlam yüklüyor hem de 'yorumcu' olarak yerelleştiriyor ve esnekleştiriyor. Böylece 'kanun' ile 'hukuk' aralığı bir çırpıda ve kolayca kendi tarihsel ve kuramsal derinliklerinden sıyrılarak sıradanlaşıyor. Bu durum aslında makalenin sonuçları açısından çok önemli görünmeyebilir. Fakat Otacı'nın tıpkı Sami Selçuk gibi yaptığı bu 'serbest göndermeler' yazının teorik gücünü zayıflatıyor ama bu noktada daha önemli ve somut bir sonuç daha çıkarmak gerekli. O da 'kanun' ile 'hukuk' arasındaki ayrım o kadar serbest bir hale geliyor ki, bu yaklaşımın en sonunda tek tutunacağı şey, -hukuk ile politika ilişkisi üzerinde düşünmek yerine- son derece dar bir 'kanun eşiği' üzerinde iş görmek olarak kalıyor. Böylece bütün alternatif özelliğini yitiriyor. Bugünkü hukuki-siyasi sorunlar karşısındaki çıkışsızlığımızda bir çıkış yolu gibi görünen bu 'kanun eşiği' yaklaşımının payı olduğunu söylemek insafsızlık olur mu bilmem, fakat en azından bir çözüm olarak sunabilmek için daha çok işlenmesi gerektiğini söylemeden geçmemek gerekir!

HAKİİİMMM TEBLİGAT HAZIRLA!*

Muzaffer Şakar

İki yıl önceydi. Sabah gazetesinde bir hâkimin askerlik sırasında yaşadıklarını anlatan mektubu yayımlanmıştı. Şöyle diyordu hâkim; "Sevilay Hanım. Yüzlerce kez, 'Hakiiiim çay getir' şeklinde verilen emri yerine getirmiş olmam yetmiyormuş gibi, iki ya da üç kez çalıştığı masada kalemle yazı yazarken elinin yanına bıraktığım bardağı işaret parmağıyla göstererek ve bardağa dokunarak, 'karıştır' kelimesini duyduğum an hissettiklerimi, kelimelerle ifade etmem mümkün değil. İnanın, hâlihazırda birçok askerin hayretle, şaşkınlıkla, 'Devletin hâkiminin düştüğü şu hale bak' şeklindeki ah vahları içinde elim ayağım birbirine dolaşarak binbaşıya verdiğim hizmet anları gözümün önünden gitmiyor." Gerçekten ibretlik bir hikâyeydi. Bir hâkimin bu şekilde küçültücü davranışlara maruz bırakılmasını kabullenememiştik. Mahkeme de aynı kanaate ulaşmış ve hâkimin açtığı tazminat davasını kabul etmişti. Peki, "devletin hâkiminin" askerlik dışında hangi muamelelere maruz kaldığını biliyor muyuz? Hani, "askerdik, elimiz kolumuz bağlıydı" gibi bir mazeretin de üretilemeyeceği "sivil" hayatta, bir hâkimin başına neler gelir? Gelin hep birlikte bunlara bakalım.

Anayasadan başlayalım evvela. Anayasanın 140. maddesine göre, "Hâkimler ve savcılar idari görevleri yönünden Ada-

* Güncel Hukuk Dergisi, Ocak 2013

let Bakanlığına bağlıdırlar." Burada ilk sorulacak soru hâkimin neden Adalet Bakanlığına bağlı olduğu değil, neden idari görevlerinin olduğudur. Aslında, bugüne kadar sorulmayan soru da budur. Bu soru sorulmadığı için, nasıl karar vereceği kadar bunu nasıl tebliğ edeceğiyle ilgilenir hâkimler. Bu yüzden Cumhuriyet Savcıları iddianame düzenlemek kadar adliye inşaatı ile uğraşır. Personelin maaş bordrosu, fazla mesai çizelgesi ile meşgul olur. İcra ve yazı işleri müdürlerinin kasalarını denetler hâkim ve savcılar. Türkiye'de yargının kurumsal işleyişi içerisinde hâkimi, posta müvezzii gibi tebligatla uğraşırken, mutemet niyetine fazla mesai çizelgelerini imzalarken, vergi kontrolörü gibi harç denetimi yaparken veya veznedar misali kasa hesabı çıkarırken görebilirsiniz. Arşiv, kütüphane hizmetleri vs. oralara hiç girmeyelim. Yeri geldiğinde elbette yargılama da yapacaktır hâkim. Anlayacağınız, ne iş olsa yaparım durumu burada da aynen caridir.

Mahkemelerde tutulan defterler, gelen evrakların havalesi, dosyaların düzenlenmesi, dizi pusulasına bağlanması, duruşma listesi, dosyaların muhafazası, temyize gönderilmesi gibi işler, hâkimlerin yapmakla görevli olduğu işlerin sadece bir kısmıdır. Görevin başında denetim yazsa da, siz bakmayın o kısmına, bu sayılan işlerin eksik yapılması halinde bana mazlumu getirin tavrıyla hâkim-savcının ensesinde boza pişirilir. Nitekim 1982 Anayasasının 159. maddesinde; "Hâkim ve savcıların görevlerini; kanun, tüzük, yönetmeliklere ve genelgelere (hâkimler için idari nitelikteki genelgelere) uygun olarak yapıp yapmadıklarını denetleme; görevlerinden dolayı veya görevleri sırasında suç işleyip işlemediklerini, hal ve eylemlerinin sıfat ve görevleri icaplarına uyup uymadığını araştırma ve gerektiğinde, haklarında inceleme ve soruşturma işlemleri, ilgili dairenin teklifi ve Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu Başkanının oluru ile Kurul müfettişlerine yaptırılır." denilmektedir. Bir parantez içine sıkıştırılmış idari genelgelerin yargının tüm işleyişini nasıl belirledi-

ğini, "işinin ehli" bir müfettiş marifetiyle kurbanın cendereye nasıl sıkıştırıldığını tecrübe edenler bilir elbet. Elbet ge-nelgelerle iktifa edilecek değildir. HSYK Teftiş Yönetmeliği'nde karşımıza bu kez "tavsiyeler" çıkar. Yönetmeliğin 32. maddesine göre; "Evvelki denetim tavsiyelerim tebellüğ etmiş veya burada somadan göreve başlamış bulunan ilgililerden, makul ve mücbir sebep olmaksızın tavsiyeleri yerine getirmemiş olanlar hakkında soruşturmaya geçilmesi için gereğine tevessül edilebilir." Demek ki neymiş Anayasadan büyük "tavsiyeler" varmış. Görüldüğü üzere mülkün bekçisi aslanlar gibi cümle idari mevzuat hâkimin karşısına dikilmiştir. Şimdi, koyalım kendimizi bu hâkimin yerine. En iyi ihtimalle, vatandaşın dilekçesinde ne yazdığımı anlamaya çalışırken, evrakın nasıl havale edileceğine dair HSYK 24 numaralı genelgesini zihninizde tartarsınız bir yandan. Bu yüzden yargının işleyişi, adaletin tesisine değil dosyanın bitirilmesine matuftur. Dosya bitsin de adalet yerin dibine batsın.

İşte bu yargı anlayışı yüzünden, askerin eğitim zayiatı gibi her yıl onlarca hâkim-savcı genelgelere uymamaktan, idari görevleri gereği gibi yerine getirememekten ötürü soruşturulur, hakkında dava açılır, ceza alır. Madden ve manen yıpratılır. Mesleğine, kaderine küser; kendisine, birlikte çalıştığı personele kızar.

Yıllar var ki, yargı bağımsızlığı denince, Adalet Bakanı ve müsteşarının yargı içerisindeki konumunun yarattığı sorunları tartışır dururuz. Oysa, yargı bağımsızlığının bir unsuru, diğer erkler karşısında geçerli olan "dış bağımsızlık" ise, diğeri de yargı içerisinde geçerli olması gereken "iç bağımsızlıktır." Yargı içerisinde emir-komuta zincirini çağrıştıran düzenlemeler mevcutken yargı bağımsızlığı beklentisine kapılmak safdilliktir. Yargı içerisindeki iktidar odakları bu oranda güç sahibiyken, hâkimin bağımsızlığından ve tarafsızlığından söz etmek anlamsızdır.

Yargı içi iktidarın en büyük manipülasyon aracı ise hâkim ve savcılara yüklenen idari görevlerdir. Hâkim ve savcılara yüklenen idari görevler burada da karşımıza çıkmaktadır maalesef. Mevcut kurumsal işleyiş, idari görevler gerekçe gösterilerek, yargısal tasarrufları beğenilmeyen, ancak kamuoyu tepkisi ve Anayasal engeller nedeniyle dokunulamayan hâkim ve savcıların huduttan hududa gönderilmesine olanak sağlamaktadır. Bu itibarla, yargı bağımsızlığı konusunda asıl bakılması gereken yer, yargı içi iktidar ağları olmasına rağmen her defasında işin bu yönü ıskalan-maktadır. Oysa her hâkim-savcı bir şekilde yargı içi iktidar ağının esiridir. Anayasal teminatlar, yargının mevcut kurumsal işleyişi karşısında manasını yitirmektedir. Örneğin, Anayasanın 138/2. maddesine göre, "Hiçbir organ, makam, merci veya kişi, yargı yetkisinin kullanılmasında mahkemelere ve hâkimlere emir ve talimat veremez; genelge gönderemez; tavsiye ve telkinde bulunamaz," derken, "idari görevlerinin gereği olarak" onlarca genelge hâkimlerin tepesinde Demokles'in kılıcı gibi sallanmaktadır. Yasayı uygulamayabilirsiniz. Ancak, genelgeyi zinhar çiğneyemezsiniz. Bunun göstergelerinden biri de yakın bir tarihe kadar, adalet müfettişlerince yapılan denetimlerde, hâkimlerin Bakanlık Genelgelerini izleme ve uygulama yönündeki alışkanlıklarının sorgulanmasıydı. Şu anda da aynı algı ve bu algıdan türeyen beklentiler varlığını korumaktadır.

Şimdi soralım, askerlik sırasında bir hâkime "hâkim çay getir" denilmesine haklı olarak kızıyoruz. Peki, "sivilde" özel olarak dosyasını tuttuğumuz ve yasanın üzerinde değer atfettiğimiz genelgelerle dört bir tarafımızın çevrili olmasına hiç mi canımız sıkılmıyor? Tebligat yap! Defter tut! Harç al! Dosya düzenle! Adliyenin kömürü, lojmanın çatısı, cezaevinin kapısı ile ilgilen denmesi, hiç mi zorumuza gitmiyor? Şunu hatırlamamız gerekmez mi? Kimse sahip olmadığı bir şeyi başkasına veremez. Kendi hakkını arayamayan, adalet kavra-

mına yabancılaşmış bir meslek grubu, bir başkasının hakkını ne ölçüde teslim edecektir.

Bu yüzden Türkiye'de yargının kurumsal işleyişi hâkimi silikleştirmiş, ortadan kaldırmıştır. Yargının önemli bir aktörü olması gerekirken, tüm yargı sistemini didik didik etseniz de hâkimi bulamazsınız. Karşınıza içtihatlar, genelgeler, müfettiş tavsiyeleri, ilke kararları çıkar. Ne zaman ki bir kusur işlenmiştir, işte orada hâkimle karşılaşırsınız mazlum kıvamında. Bu ülkede yargı, kodlandığı dönemin özelliklerini fena halde taşımaktadır. Kodlayanlar asker olduğu için her yerinden hiyerarşi fışkırmaktadır yargının. (Bu arada kimse bütün kabahati askere atıp, bu hiyerarşinin halen sürdürülmesinin hesabını vermeden sıvışmasın.) Bu hiyerarşi şöyledir; yargı içindeki idari birimlerden sonra, idari tasarruflar gelir, ondan sonra müfettişler gelir, ondan sonra birer idare temsilcisi gibi hareket eden adliye yöneticisi hâkim ve savcılar gelir. Ondan sonra temyiz mahkemeleri gelir. Sonra mahkemeler gelir. Ondan sonra, ondan sonra kimse gelmez. Hâkim mi? Hâkim kürsüye gömülmüştür. Kaldırın kürsüyü altından hâkim çıkacaktır. Bir duruşma daha yaşasa, adil bir karar verecekti belki de.

YASALAR, YARGIÇLAR ve KARARLAR*

Muzaffer Şakar

Son dönemde, gündemi oluşturan konuların başında yargı tasarrufları geliyor. Hatta daha ileriye giderek Cumhuriyet döneminin öne çıkan olaylarının önemli bir yekûnunun yargı tasarrufları üzerinde odaklandığını söyleyebiliriz. Cumhuriyet tarihi bir yargılamalar tarihi hüviyetinde karşımızda duruyor. İstiklal Mahkemesi, Sıkıyönetim Mahkemesi, Devlet Güvenlik Mahkemesi ve Özel Yetkili Ağır Ceza Mahkemesi yargılamaları her dönemde, geleneksel darbe sonrası yargılamaları ise dönem dönem karşımıza çıkıyor.

Geriye dönüp baktığımızda, bu yargılamaların neredeyse tamamının "ağır adaletsizlikler" içerdiği görülüyor. Dikkati çeken bir başka husus, söz konusu yargılamalara ilişkin eleştirilerin yargı mensuplarından ziyade dönemin iktidarlarına, darbecilerine yönlendirildiği. Eleştiri sırası mahkemelere, yargıçlara geldiğinde, her nedense, onların ellerinin bağlı olduğu, yasa hükmünü uygulamakla yükümlü oldukları savunması dile getiriliyor. Bu savunmanın altında, yargı bağımsızlığının inkarı, yargıcı devletin memuru şeklinde nitelendiren bir hakikatin tezahürü var. Çünkü yargıçların yasayı uygulamakla yükümlü oldukları argümanı, tüm bu adaletsizliklerin tek gerekçesi olarak gösterilemez. Burada aslında, yargıcı yasaların ötesinde, belli bir düşünce çevresinde bağlı tutan başka sebep-

* Radikal İki, 24 Nisan 2011

ler bulunduğu, yargıcın bunun dışına çıkamadığı, kararlarını verirken bu iradenin isteklerine göre hareket ettiği ifade edilir.

Vicdan Önemlidir

Anayasanın 138. maddesinde, "Hâkimler görevlerinde bağımsızdırlar; Anayasaya, kanuna ve hukuka uygun olarak vicdani kanaatlerine göre hüküm verirler" deniyor. Anayasanın ilgili hükmünden, yargıçların vicdani kanaatlerine göre karar verecekleri, ancak karar verirken Anayasaya, kanuna ve hukuka uygun hareket edecekleri sonucunu çıkarabiliriz. Ne var ki dönemin hakim ideolojisi söz konusu olduğunda, hukuk kurallarının teferruat düzeyine indirgendiği, vicdanın gözlerini kapattığı görülüyor. Bundan dolayı hukuk kurallarının kararın tek belirleyicisi olduğu savunması, ikna edici değil. Aynı yasa hükmünün aynı durumdaki kişilere, bazen aynı eyleminden ötürü kişiden kişiye farklı uygulanması veya yasa hükmü değişmesine rağmen uygulamanın değişmemesi, yargı kararlarının sadece yasalar tarafından belirlenmediğinin bir diğer göstergesi.

İfade Özgürlüğü

Yukarıda belirttiğimiz hususlara örnek olarak, ifade özgürlüğünü sınırlayan ceza maddelerine ilişkin değişiklikleri ve uygulamayı gösterebiliriz. Bilindiği üzere, ifade hürriyeti uzun soluklu bir özgürlük sorunu olarak siyasal alanımızın orta yerinde duruyor. Yakın tarihimizin siyasal sorunlarının büyük bölümü, ifade özgürlüğü ve onunla ilintili (toplantı gösteri yürüyüşü, örgütlenme özgürlüğü vs.) özgürlük yoksunluklarından kaynaklanıyor, siyasal alana giriş çoğu kez ifade özgürlüğünü sınırlayan engellere takılıyor.

Demokratikleşme veya demokratikleşme görüntüsü verme yönündeki tüm girişimler, ifade özgürlüğü sınırlamalarını ortadan kaldırmakla işe başlıyor, bu nedenle ifade özgürlüğünü sınırlandıran ceza normlarında sıklıkla değişiklik yapılı-

yor. Yapılan yasa değişikliklerine rağmen, ifade özgürlüğüne yönelik kısıtlamaların her dönemde devam ettiği biliniyor.

765 sayılı TCK'nın 141. 142. ve 163. maddelerinin yürürlükte olduğu dönemde, siyasal alanda beyanda bulunan her nefis, bu maddeleri tatma tecrübesini edinmişti. Anılan maddelerin, 1991 yılında yürürlükten kaldırılmasıyla, ifade özgürlüğünün önündeki üç büyük engel kaldırılmış olacaktı, ancak kısa bir süre sonra hiçbir şeyin değişmediği anlaşıldı. (Ceza mevzuatında maddeden çok ne var ki?) Bu maddeler ilga edildikten sonra, TMK 6. ve 8. maddeleri seri bir şekilde uygulanmaya başlandı. Yoğun baskılar üzerine bu maddelerde değişikliğe gidildi. Bu kez 765 sayılı TCK'nın 159. ve 312. maddeleri kaldığı yerden icraya devam etti. 765 sayılı TCK ilga edildi. Bu sefer 5237 sayılı yeni TCK 216. ve 301. maddeleri işlemeye başladı. Yapılan değişikliklere rağmen, uygulamada yeterli gelişme sağlanamayınca, bu kez 301. maddeden soruşturma yapılması, Adalet Bakanı'nın iznine tabi kılındı.

Yalvaran Yasalar

5237 sayılı TCK'nın 301. maddesi bir başka yönüyle dikkat çekiyor. Yasa metninde şöyle bir ifade var: "Eleştiri amacıyla yapılan düşünce açıklamaları suç oluşturmaz." Bu ifade kendi içerisinde sorunlar barındırıyor. Şöyle ki, bir ifade eleştiri sınırlarında ise suç olmaz. Suç ise zaten eleştiri sınırları aşılmış demektir. Eğer ceza kanunu bu mantıkla düzenlenecek ise, o zaman kasten yaralama suçunun düzenlendiği maddeye de, tıbbi amaçla yapılan müdahaleler suç oluşturmaz cümlesini eklememiz gerekir. Oysa ceza hukukunun temel prensiplerinden söz konusu eylemlerin suç oluşturmadığı anlaşılıyor. Yasa koyucunun amacı ve bu cümlenin tercümesi şöyle yapılabilir: Yasa koyucu, eleştirel ifade ile suçu ayırması noktasında daha titiz davranması için yargıca yalvarıyor. Yargıcın bu sese ne düzeyde itibar ettiğini uygulamalar gösteriyor.

Şimdilerde, ifade özgürlüğüne yönelik kısıtlamalardan ötürü yakınmalar gündemde. Bunun için nasıl bir yasal formül düşünülür, bilmiyoruz. Ancak yasal formül üreterek sorunların çözülmediğini, siyasetin hukuk marifetiyle tıkanmasına engel olunamadığını, sorunların aslında geçmişten devralınan "algılarda ve zihniyet kalıplarında" yattığını görüyoruz. Bunun için yasaları değiştirmek kadar mevcut algı ve zihniyetlerin neden değişmediğini veya nasıl değişebileceğini irdelemek, bu yolda çaba sarf etmek lazım.

CÜBBENİZ SİZİN OLSUN ARTIK!*

Faruk Özsu

Didem'e

Son yıllarda yargıdaki kadrolaşma şehvet ve hırsı hepimizi insanlıktan çıkaran bir boyuta ulaştı. "Yıllarca kamudan dışlandık, mağdur edildik!.." diyen, "Moğultay.. dedeler.." diye geveleyen sağ-muhafazakârların bugün yargı başta, tüm kurumları tektip ve su sızdırmaz biçimde örgütleyerek adeta bir "devlet mafyası" haline getirme çabası "yeter artık!" diye bağırtacak bir aşamaya geldi. Gezi direnişini anlamayanlar bir de buradan baksın lütfen.

Bir kaç ay önce, kıvrak zekası, okuyan, düşünen, sorgulayan, meraklı kişiliği ve cesareti ile ben dahil pek çok kişinin takdirini kazanan genç hâkim adayı Tolga Onur, -"yeterli nura sahip olmadığı"ndan olsa gerek- düzmece soruşturmalar ve akıllara zarar gerekçelerle HSYK'ca mesleğe kabul edilmemişti. Tolga'yla benzer nitelik ve erdeme sahip olan ve şaşırtıcı bir cesaret ve açık sözlülüğü olan sempatik hâkim adayı Didem Yaylalı da yine Tolga gibi düzmece bir soruşturmanın ardından mesleğe Kabul edilmedi. Ve acı son: Didem'in gencecik yüreği, Türk yargısının daha ucundan gördüğü rezillik ve pisliğine dayanamamış ve 21 Ağustos günü hayatına son vermiş.

Karakteri, entelektüel seviyesi ve cesareti ile kısacık hayatında bize çok şey öğreten Didem, son anında da bize Türk yargısı hakkında bir ders verdi.

---

* Radikal İki, 25 Ağustos 2013

Alaturka Liberaller

Didem'in verdiği acı ders, artık bir şaka olduklarını düşündüğüm "Alaturka" liberallerin pirlerinden Mehmet Altan'ın aşağıdaki demecine öfkemi büyütüyor. Ergenekon ve Balyoz kararlarının "Cemaat'in işi" olduğu iddialarına bakın nasıl cevap vermiş iktisat profesörümüz:

"Montesquieu'ye göre; devlet yönetiminde yasama, yürütme ve yargı erklerinde ayrım açıkça belirtilmiştir. Devletin hâkimi, savcısı bir karar alıyorsa illa bunun arkasında bir şeyler aramak hiç mantıklı değil. Bunu kimseye anlatamazsınız. Yabancı dile çevirseniz size gülerler. Bakınız; Avrupa'da, mesela İngiltere'de bir topluluk devleti ele geçirdi, Kanada'da dinsel bir hareket devlete el koydu diye bir şey duydunuz mu? Olabilir mi böyle bir şey?" (Umarım Altan, sonrasındaki 'böyle olmamalı' imâsını ciddiye almamazı beklemiyordur.)

Okurken şiştiniz değil mi? İktidardaki güce (hele de 'derin'ine) sempatiyle bakılınca tarih, politika ve realite yerine "norm"lar devreye giriyormuş. 'Kitaptaki yer'e bakmalıymışız. Hakikaten şaka mısınız siz?

Bilimle, bilimsellikle hiç bir ilgisi kalmayan hocaya diyeceğimiz şu olsun o halde: Mehmet Bey, yıllardır bize 'Kemalist devlet' masalı anlattınız. O halde gelin ya 'Evet yalan söyledim, her şey yalandı. Yoktu böyle bir şey. Bakınız Montesquieu..." deyin, ya da "Benim derdim önceki iktidarda Kemalist kadroların olmasıydı. Bugün bu kadroları ele geçiren güç benim için mükemmel. Bir de Tayyip Erdoğan yerine Cemaat'le daha uyumlu biri (misal Abdullah Gül) gelirse, kaymaklı baklava olur. O nedenle normu hatırladım!..." deyin, biz de bu Hodor'ca (Bkz: Game Of Thrones) sayıklamalara laf yetiştirmek zorunda kalmayalım.

Sözün kısası, Altan'ın buyurduğu gibi Montesquieu, "bir devlet kurumunun belirli bir ideolojik-siyasal grupça ele ge-

çirilme olgusuna" güler mi bilinmez ama, -konser vermek için Türkiye'ye gelirse soralım- bir "liberalin", Ergenekon ve Balyoz davalarında, cari hukuk kurallarının yok sayılmasını nasıl onayladığını anlayamayacağı, anlasa da kahkahalarla karşılayacağı kesindir. Hele de o liberalin, bir iktisat profesörü olduğunu ve üç yıl öncesine kadar "Devlet kurumlarının birer Kemalist diktatörlük olduğunu" yazıp durduğunu öğrenince. O halde gelin biz de kendi hikayemizi anlatalım ve okuyucu "hakikat"e yakın olanını kendisi seçsin.

"Dört Bin Militan"

Hatırlayalım: Bir süre önce Kemal Kılıçdaroğlu "yargıya dört bin militan alındı" dediğinde, reddetmek yerine Moğultay'ın hakikatle bağdaşmayan (öyle ya, mevcut HSYK'ca ÖYM'lere doldurulan, Başsavcı ve Komisyon başkanı yapılan ve Yargıtay'a seçilen 160'ların tamamına yakını Moğultay zamanında ya da ima edilen dönemlerde mesleğe kabul edilmiştir), safça sarf edilmiş sözüyle karşılık verildi.

Kılıçdaroğlu'nun, kelime seçimi bir yana, kadrolaşmaya yönelik beyanı elbette ki doğruydu. Hatta az bile söylemişti. Zira son 10 yıldır mesleğe seçilen yargıçların büyük çoğunluğu AKP tabanına dahildir. Son 4-5 yıldır ise neredeyse tamamı. 2010'dan sonra oluşan HSYK ise, bırakın hâkim-savcıyı, sıradan bir adliye memuru için bile katı bir filtre uygulamaktadır. Şunu rahatlıkla söyleyebiliriz artık: Son 3 yıldır yargıçlık mesleğine tek bir Alevi, tek bir AKP dışı Kürt ve tek bir (sol, sosyalist eğilimi geçtim) CHP seçmeni bile alınmadı.

Ancak buradaki AKP'yi, hükümet değil iktidar bileşeni olarak anlamak gerekir. O zaman da karşımıza tüm ağırlığıyla Fethullah Gülen Cemaati çıkar. Buradan devam edelim.

Hükümet-Cemaat

Cemaat 10-15 yılı aşkın bir süredir yargıda olağanüstü bir yoğunlukta kadrolaştı. Orhan Gazi Ertekin'in deyişiyle; "siyasetle ilgilenmeyen, sadece iktidarla ilgilenen" yaklaşımı nedeniyle de bu kadrolaşmanın ana hedefi ve karargahı Bakanlık bürokrasisi oldu. Buradan mesleğe kabullerde önemli roller oynadı ve referanduma kadar Cemaat'in yargıda ve özellikle de yönetim katında geniş ve etkili bir kadrosu oluştu. Bu kadro, yargıdaki tek organize gruptu. Hükümet, yargının Cemaat tarafından ilmek ilmek yeni baştan dokunduğunu görmesine rağmen, göz yumdu. Sadece mesleğe alımlarda ve terfilerde, kendi tabanının da unutulmaması için çabalıyordu. Nitekim, HSYK seçimlerindeki "Bakanlık listesi" de aslında hükümetin değil, Cemaat'in listesiydi. Hükümetin sessizliğinin iki sebebi vardı. Birincisi, tek düşman olarak Cumhuriyetçi-Kemalistlere odaklanmışlardı. Cemaat'le aralarındaki diğer farklılıklar bu aşamada önem arz etmedi. İkincisi ise, hükümetin yargıda Cemaat gibi organize ve örgütlü bir kadrosu yoktu. Kısacası hükümet Cemaat'e mecburdu. Velhasıl Cemaat, yargının yönetim katmanını tamamen ele geçirdi.

Yargının Gerçek Muktediri

Bu noktada, hayati öneme haiz olan şu hakikati gözden kaçırmayalım. Zira bu hakikat tüm o "yargının siyasetten uzak durması gerektiği, kuvvetler ayrılığı, yargı bağımsızlığı vs." tekerlemelerini çöpe gönderir.

Yargıçlar, iktidar ve güç hiyerarşisinde birinci sıraya HSYK'dan yansıyan iradeyi koyar. Cumhurbaşkanı ve Başbakan dahil diğer tüm güçler yargıçlar açısından ikincildir. Bu durum Cemaat'in mevcut gücünü daha kolay anlamamızı sağlayabilir. Kısacası, bugün Cemaat yargıyla bütünleşmiştir. Ana karargâhtan, yani HSYK, yargı bürokrasisi ve yüksek yargıdan başlayarak başsavcılıklar, komisyon başkanlıkları ve müfettiş-

ler aracılığıyla, yargının kılcal damarlarına yayılmış ve tüm vücudu ele geçirmiştir. Yargının ruhu, beyni ve iradesi haline gelmiştir.

Bu ruh ve irade ile uyumsuz olanların, ne mesleğe kabul şansları kalmıştır, ne de yargı içinde herhangi bir ayrıcalıklı konum elde etmesinin imkânı.

Son bir not: Tüm bunlar, artık yargıda yapılacak bir "seçim"i ve HSYK kararlarına yargı denetiminin açılmasını işlevsiz ve anlamsız kılacaktır.

Şimdi Altan'a ve benzer masalları anlatan liberallere dönüp soralım: Hâlâ Montesquie'yi yalancı şahitliğe çağıracak mısınız?

O halde; başta liberaller olmak üzere, hepimizi bir "yalan" içine hapseden "entelektüel esnaf" takımına ve doymak bilmez iştahı ile kendinden başkasına hayat hakkı vermeyen bugünün muktedirlerine Didem'in "adalet.org"daki son mesajını iletelim ki, kazandıklarının keyfini biraz da Didem'in çığlığı eşliğinde sürsünler:

"Ben sizin yalan ve hilelerinizle baş edemedim, bu bana dert oldu. Ama ben de sizin önünüzde diz çökmedim. Bu da size dert olsun."*

* Seyit Rıza

YARGI VE ENTELEKTÜELLERİN ÇÖKÜŞÜ*

Faruk Özsu

Siyasette haklı çıkmaya çalışmanın bir anlamı vardır. Nihayetinde siyaset, mevcut gerçekliği kendi hakikatinize taşıma eyleminin ta kendisidir. Bununla beraber, gerçeklik ile hakikatiniz arasındaki mesafe her açıldığında "bakın bakın ne kadar da haklıymışım!" hallerine dalarsanız, haklı çıkma çabanız trajikomik bir gösteriden ileri gidemez. Bugün Türkiye'deki entelektüellerin geneline hakim olan manzara da budur.

Entelijansiya, özellikle de hukuk, yargı ve adalet meseleleri bakımından sadece kendi kişisel dünyaları içinde daralan bir düşünce üretiminde sıkışmış durumda. Bu da ülkede yaşadığımız trajediyi daha da artırmaktadır. Ne demek istediğimi, konuyu asıl olarak Ali Bayramoğlu ve bir kısım liberal aydınlar meselesine taşıyarak anlatacağım müsaadenizle.

Dersimiz Yargı ve Hukuk

Şöyle başlayalım; HSYK'nın yaz kararnamesi 13 Haziran'da çıktı ve her yorumcu "inanmak istediği" gibi yorumladı. Ancak başta yargı-siyaset meselelerinin akil adamı sayılan Ali Bayramoğlu'nunki (Yeni Şafak 15.06.2012) olmak üzere, tüm analizlerle toplumun hakikat algısı arasında bir uçurum vardı.

Bence sebep, Demokrat Yargıçlar'ın ısrar ettiği şu "hakikatin" es geçilmesiydi: "HSYK, adalet komisyonları ve başsavcı-

* Radikal İki, 01 Temmuz 2012

lıklar ile ÖYM'lerde mutlak ve kesin olarak hakim olan güç 'Cemaat'tir."

Bu "net ve yalın" gerçek, yargıya dair sorulara anlamlı cevaplar üretmemizi sağlayan anahtardır. Özellikle de ÖYM'lerle ilgili düzenlemenin konuşulduğu bu günlerde, bu hakikati -hele de düzenleme sonrası görev taksiminin havale edileceği HSYK ile ilgili olan kısmını- merkeze almadan yapılan her teşhis ve tedavi acıklı bir çırpınıştan ileri gitmeyecektir. Gelin bu "yalın hakikat" eşliğinde kararnamenin dikkat çeken noktalarına bakalım. Birincisi; "Özel Yetkili üç savcının terfien kızağa çekilmeleri." Bana kalırsa bu konuda, HSYK 1. Daire başkanının ettiği kelam başka sözü gereksiz kılıyor: "Bu üç savcı da bu davalarla ilgili kendi üzerlerine düşen süreçleri tamamlamışlar... Yani dere çoktan geçilmiş durumda. Şike ve Balyoz artık karar aşamasında..."

İkincisi ise KCK hâkiminin İzmir'e tayinidir ki, meraklısına "yetki kararnamesini" beklemelerini tavsiye edip geçelim.

Peki Başbakan'ın; "gelin beni alın!" diyerek tepki gösterdiği MİT soruşturmasının savcılarından ne haber? Orada tık yok. Ancak şunu söyleyelim ki; o savcılar değiştirilseydi de değişen bir şey olmayacaktı. Zira ÖYM'lerde Cemaat su sızdırmaz biçimde örgütlendi. Öyle ki, o alan Cemaat dışı dindar-muhafazakârlardan bile "temizlendi". Yani değişiklik ancak sembolik bir anlam ifade edecekti ki, HSYK bunu bile yapmayarak Başbakan'a meydan okudu.

Özetle: Bu kararname, Orhan Gazi Ertekin'in söyleyişiyle "bir nevi sükûnet kararnamesidir. Yargıda yeni iktidar merkezinin inşası tamamlandıktan sonra Cemaat'in günlük işe doğru talimlere başladığı" anlaşılmaktadır. Ezcümle; bu kararname yargıdaki iktidar açısından herhangi bir stratejik sonuç doğurmamıştır. Kaldı ki taktik sonuçları da tartışmalıdır.

Neler Olmuş Oysa

Hal böyleyken meğer neler olmuş bir bakın: "Yargıda Tayyip Darbesi" (Sözcü), "Özel Yetki Dağıtıldı" (Akşam, Milliyet, Sabah, Star, Vatan), "Özel Ayarı HSYK Yaptı" (Radikal) ve "Yargıdaki Taşlar Yerinden Oynadı" (Cumhuriyet)... Aynı şeye mi bakıyoruz gerçekten de?

Medyanın acziyetini -hadi "saflık" bizde olsun- "kurum içi bilgi eksikliğine" verebiliriz belki ama yargının göbeğindeki YARSAV'a ne demeli: "[Kararname] Başbakan'ın yargı sistemi içinde yer tutmuş herkesin malumu bir kesime HSYK üzerinden had bildirmesi olarak değerlendirilmeli" imiş. ("Hükümet yargıyı ele geçirdi, yargı siyasallaştı!" tekerlemesinden, "yargıda yer tutmuş malum kesim"e!": YARSAV adına büyük ilerleme.)

Fakat yanlış anlaşılmasın. YARSAV "yargıda yer tutmuş malum kesimi" eleştirmiyor, "malum kesime" HSYK üzerinden "had bildiren" Başbakanı eleştiriyor. Tabii insanın sorası geliyor: "Malum kesim", yargıya -safça işini yapan- HSYK'nın haberi olmadan mı çöreklenmiş? Peki ya yargıda, belirli bir gündemi olan bir "kesim"in varlığı söz konusu ise, Başbakanın sadece "had bildirmesi" değil, "tasfiye etmesi" de gerekmez mi?

"Bilge Analist"

Başbakanın özel yetkiye müdahale ettiği "gerçeği" o sırada başka bir yerde sevince dönüşmüştü. Kahkahanın sahibi -son dönemin "bilge analisti"- bu yazının başında bahsini ettiğimiz Ali Bayramoğlu idi.

Demokrat Yargıçların bir yıldır adını açıkça ortaya koyarak ifade ettiği yargıdaki Cemaat varlığını, aylar sonra, üstelik ima yoluyla ("polis ve yargıda örgütlü otonom güç") dile getirerek "bilgeliğe" terfi eden yazar, yazılarından bir "potpuri" sunu-

yordu okurlarına. Ardından "potpuri"den sızan hakikatin bir bir doğrulanmasından ve Başbakanın, "sözüne gelmesinden" duyduğu keyifle şöyle bağlıyordu sözünü: "Durum ve olan işte budur..."

Bayramoğlu'nun analizlerinin isabetinin takdirini okura bırakıyorum. Ancak kendisine (ve onun şahsında tüm entelektüellere) iki çift lafım olacak izninizle:

Türk devlet geleneğinde sultan sıkışınca vezirinin kellesini kalabalığın önüne atar ve "yeni" bir vezirle yoluna devam ederdi. Gideni "bilen" ama "gelen"le ilgili hiçbir fikri olmayan kalabalık, bu "değişiklikle" yetinir ve mutlulukla dağılırdı.

İrade aynıyken, vasıtanın değişmesinin bir anlamı yoktur ancak burada daha esaslı bir gerçek var: "Siyasette, gidene saplanıp kalana 'teba/maraba' gelenin 'kim' olduğunu bilene ise muktedir" denir. Başka deyişle, bir devlet iradesi "giden"e bakarak değil, "gelen"e göre yorumlanmalıdır. Demokratlığın politik gözlem menzili de bunu gerektirir. Diğer yandan, gidene bakarak analiz yapmak sadece görünenle yetinmek demektir. Gerçek bir siyasal analiz görünenin arkasındaki temel iktidar yapıları konusunda dayanıklı bir bilgiyi gerektirir. Bugün "giden"e bakıp atılan sevinç naraları, Cemaat iktidarı için bir eğlence unsuru olabilir ancak. "Gelen" kimdir hiçbir fikriniz var mı peki? MİT krizi de mi bir ders olmadı?

Entelektüellerin İflası

Türkiye son yıllarda bir iktidar değişimi yaşadı. Bu dönemde tüm kurum ve kavramlar alt üst olurken belki de en acınası durumdakiler, entelektüeller oldu. Onlar gözümüzün önünde yaşanan en yalın gerçekleri bile teşhis edemedikleri gibi siyasi mücadelenin bir tarafına asker yazılıp kamuoyunu kendi "hakikatleri" doğrultusunda manüple ettiler. Ve ülkenin adalet ve demokrasi sorunu kadar yakıcı ve güncel bir "entelektüel sorunu" olduğunu da gösterdiler. "Bu "entelektüel

hiçlik" yargıya dair bir sorun da değil tek başına. Kürt sorunu başta yargının sahnede olduğu tüm yakıcı sorunlarda kendini var ediyor üstelik.

Bugün hâlâ entelektüel analiz (ve analistlik) iddiasında olanların ilk yapması gereken şey bu entelektüel iflasın kabulü olmalıdır. HSYK seçimlerine yükselen itirazları Adalet Bakanı ile yaptıkları bir kahvaltı sonrası bastırma görevi üstlenen Yasemin Çongar ve Ali Bayramoğlu ilk sırada tabii.

HAKİM VE SAVCILARA SESLENİŞ

Muzaffer Şakar

Sen ki, her gün hak talepleri yanı başında haykırılırken bir kez dönüp bakmadın.

İnsanlar şiirler yazdı yokluğuna dair bu sözler bana mı diye üstüne alınmadın.

Sıraları birlikte doldurduğun, her gün yüzyüze baktığın meslektaşların, yerlerde sürüklenerek gözaltına alındı, adliyeler eylem yeri değildir, dedin. Kime söylüyorum ki, emri sen vermiştin zaten değil mi?

Seninle beraber, memleketin adalet meselesini omuzlamaya çalışan arkadaşın vicdanına seslenirken, sen muktedirin alınganlığından dem vurdun.

Ne hukuku tanıdın, ne temel insan haklarını, bir genelge, bir yönetmelik en kıymetli hazinendi senin.

Binlerce insan faili meçhul cinayetlerde öldürüldü. Ne bir soruşturma yürüttün hakkıyla, ne de sigaya çektin kimseyi. Bir kez olsun hatırlatmadın varlığını. Mağdurlar, mazlumlar, sana katilleri gösteriyor, cümle varlık karşında birer delil olarak duruyordu. Oysa sen cesetlerin bulunduğu yerde aradın failleri yıllarca.

Dışarda hayat gürül gürül akarken, şarktan garba değişirken her şey, sen sadece yargıladın, bir kez olsun gözlerindeki

bağı açıp ne olduğuna bakmadın, bütün haykırışlara kulaklarını kapadın, karşına kimi getirdilerse yargıladın, gelenleri yargıladın, sonra getirenleri yargıladın, sonra yine gelenler oldu, ber takrir devam ettin. Yargıladın diyorum ama aslında sen ne isteniyorsa onu yaptın. Bir kez olsun kendi aklını kullanma cesaretini göstermedin. Vicdanı zaten girişte bir yerlerde teslim etmiştin.

"Müebbet cezası verdiğin katilin, kahraman gibi karşılanmasına hayret ettin ama tanıklar neden yalan söylüyor diye hiç merak etmedin, adliyeler ötekini süründürme mekânı oldu, insanlar çok şükür adliyeye düşmedik demeye başladı, neden böyle diye düşünmedin.

Bu olanların çok azı senin suçun belki de ama kabahatin en büyüğü de senin, çünkü zorunlu olarak bir parçası haline getirildiğin bu işleyişe karşı bir tek eylemde bulunmadın, bırak susmayı statükonun en büyük destekçisi oldun.

Korkma! Hapse girmek, sorguya çekilmek, yargılanmak en kötü işi değildir insanın, müşkül budur ki, yıllarca hizmet ettiğini düşündüğün cümle halk karşına dikilecek ve ilk taşı atmak için kavga edecek. Biliyorum, o vakit anlayacaksın vaziyeti, ancak ne mümkün artık fayda etmez.

Görevdeki Beş Yargıç Yazdı

TÜRKİYE'DE YARGI YOKTUR

"'Siyaset gitsin, yargı yargıçlara bırakılsın' söylemi, yargıdaki iktidarın sahibine aittir ve o gücü besler yalnızca. İktidardaki koalisyon çatırdadığında, 'yeni HSYK'cılardan da duyacağız bu sözü, buraya yazıyorum."

"...Türkiye'nin hukuk ve yargı alanında 'olağanüstü ciddiyetsiz konumları olağanüstü bir ciddiyetle savunmaktan' vazgeçip, doğru dürüst bir adalet alanı üretilmesinin peşinde koşalım. Aksi takdirde, Türkiye'nin geçmişi olduğu gibi geleceği de 'Türkiye'de yargı yoktur' kitabının yeniden sahnelendiği bir alan olarak kalmaya devam edecektir."

"Bugüne kadar 'yargı sorunu' hep bastırılarak ve temelindeki demokratik sorunlar yok sayılarak çözüldü. Gerçek bir çözüm, halkın geniş kesimlerini bir araya getirecek bir demokratik uzlaşma siyasetinde yatıyor. Demokrat Yargıçlar Hareketi olarak bizler, başta Yargı Kurulu ile yüksek yargı kurumları olmak üzere tüm yargının, dindar-ateist, Alevi-Sünni, müslim-gayrimüslim, Kemalist-muhafazakâr, erkek-kadın ayrımı gözetmeksizin tümüne ait olması yolunda mücadelemizi devam ettireceğiz. Halil Cibran'ın şu sözü bizim için öğreticidir: 'Zalim zulmünü işletirken ak-ellilerin elleri temiz olamaz.'"

"Yargının 'devletçi' olduğu saçma ezberinden artık kurtulalım. Yargıda devletçilik, politik olarak devleti tercih etmek anlamına gelir. Oysa, Türkiye'de yargı ve yargıçlar her türdeki güç ve iktidarlar karşısında tercihsizdirler. Yersiz ve yurtsuzdurlar. Onları herhangi bir siyasal tercihe yöneltecek ortamdan da yoksundurlar. Bu nedenle de yargıda tercih edilen devletçilik değildir. Türkiye'de olan şey, yargı ve yargıçların diktatörlükler karşısındaki sinik gelenekleridir, ki bu durum onların 'devletçilik' geleneğine eklenmesini değil, bu geleneğin sıradan bir nesnesine indirgenmesini gerektirir."

"...Sıraları birlikte doldurduğun, her gün yüzyüze baktığın meslektaşların, yerlerde sürüklenerek gözaltına alındı, adliyeler eylem yeri değildir, dedin. Kime söylüyorum ki, emri sen vermiştin zaten değil mi? (....)

"Ne hukuku tanıdın, ne temel insan haklarını, bir genelge, bir yönetmelik en kıymetli hazinendi senin. Binlerce insan faili meçhul cinayetlerde öldürüldü. Ne bir soruşturma yürüttün hakkıyla, ne de sigaya çektin kimseyi. Bir kez olsun hatırlatmadın varlığını. Mağdurlar, mazlumlar, sana katilleri gösteriyor, cümle varlık karşında birer delil olarak duruyordu. Oysa sen cesetlerin bulunduğu yerde aradın failleri yıllarca."

ISBN: 978-9944-61-061-2
9 789944 610612

facebook.com/tekinyayinevi
twitter.com/tekinyayinevi
www.tekinyayinevi.com

20